



ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
Δ.Π.Μ.Σ.: "ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ"
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β' : "ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ"

Επιβλέπουσα | Μαρία Θ. Μαρκου,
Επίκουρη Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.

Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία

Φοιτήτρια | Ξένια Παπατριανταφύλλου
Περιοχή Μελέτης | Ακαδημία Πλάτωνος (περιοχή κατοικίας)
Μέλη της τριμελούς επιτροπής: Ελισάβετ Παναγιωτάτου, Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
Σταυρούλα Λυκογιάννη, Επίκουρη Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.

Τίτλος | Οι Μεταλλαγές στη Διάρθρωση των Γειτονιών της Ακαδημίας
Πλάτωνος ως Εγγενή Στοιχεία της Κοινωνικής και Οικονομικής
Αποστέρησης

- ο.1. πρόλογος** σελ. 5

- ο.2. σύνθεση μεθοδολογικού πλαισίου** σελ. 8
 - _αρχικοί άξονες διερεύνησης σελ. 11
 - _εμβάθυνση στο πεδίο σελ. 15
 - _αναζήτηση κατευθύνσεων σελ. 18

- ο.3. χωρική ενότητα αναφοράς της έρευνας** σελ. 19

- 1.1. διαχρονική απεικόνιση χωροκοινωνικών μετασχηματισμών** σελ. 21
 - _σύνθεση εντάσεων για όλες τις παραμέτρους σελ. 22
 - _μετεμφυλιακή περίοδος 1949-1970 σελ. 23
 - α. γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο της οικονομικής κρίσης
 - β. χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου κρατικής παρεμβατικότητας
 - _ περίοδος μεταπολιτευσής 1974-1990, εποχή μετάβασης σελ. 29
 - α. γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο της οικονομικής κρίσης
 - β. χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου κρατικής παρεμβατικότητας
 - _ περίοδος κρατικής παρεμβατικότητας 1991-2008 σελ. 37
 - α. γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο της οικονομικής κρίσης
 - β. χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου κρατικής παρεμβατικότητας
 - _ περίοδος οικονομικής κρίσης 2009-2014 σελ. 43
 - α. γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο της οικονομικής κρίσης
 - β. χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου κρατικής παρεμβατικότητας
 - _ περίοδος κοινωνικής και πολιτικής ασάφειας 2015-... σελ. 47
 - α. κοινωνική φυσιογνωμία, εθνοτική μίξη
 - β. χρήσεις γης, παραγωγική βάση
 - γ. κτιριακό απόθεμα, συνθήκες στέγασης
 - δ. κοινωνικές δομές- δίκτυο

- 1.2. πορίσματα Α σταδίου έρευνας** σελ. 53
 - _βασικά πορίσματα, ζητήματα προς περαιτέρω διερεύνηση σελ. 53

- 2.0. εμπάθυνση στο πεδίο: σχεδιασμός κυρίως έρευνας** σελ. 55
- _ κριτήρια επιλογής γειτονιών εμπάθυνσης σελ. 56
 - 1. μίξη χρήσεων, ύπαρξη παραγωγικών δραστηριοτήτων
 - 2. σημερινή σύνθεση πληθυσμού, εθνοτική μίξη
 - 3. ύπαρξη προνομιακού ή υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος
 - 4. κοινωνικό δίκτυο και κοινωνικοί μετασχηματισμοί με χωρικές επιπτώσεις
 - 5. κοινωνικοοικονομικοί δείκτες
- _ ομαδοποίηση γειτονιών σύμφωνα με τα κριτήρια σελ. 61
- _ συμπερασματικά σελ. 63
- _ σχεδιασμός κυρίως έρευνας στην περιοχή εμπάθυνσης σελ. 64
- _ μεθοδολογία επεξεργασίας εμπειρικού υλικού σελ. 66
- _ ποσοτική μέθοδος/ανάλυση δεδομένων σελ. 68
- _ ποιοτική μέθοδος, σχεδιασμός ερωτηματολογίου σελ. 69

πορίσματα κυρίως έρευνας σελ. 70

2.1. αξιολόγηση φάσματος μετασχηματισμών της λειτουργικής βάσης

_ χωρική ενότητα 1 σελ. 70

- α. φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- β. οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή Β
- γ. κλαδική σύνθεση- ενταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων
- δ. ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης
- ε. συμπεράσματα-θεσμικό πλαίσιο-προβλήματα-κατευθύνσεις

_ χωρική ενότητα 2 σελ. 74

- α. φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- β. οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή Β
- γ. κλαδική σύνθεση- ενταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων
- δ. ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης
- ε. συμπεράσματα-θεσμικό πλαίσιο-προβλήματα-κατευθύνσεις

_ χωρική ενότητα 3 σελ. 76

- α. φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- β. οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή Β

- γ. κλαδική σύνθεση- ενταξη των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων
- δ. ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης
- ε. συμπεράσματα-θεσμικό πλαίσιο-προβλήματα-κατευθύνσεις

_ χωρική ενότητα 4 σελ. 78

- α. φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων
 - β. οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή Β
 - γ. κλαδική σύνθεση- ενταξη των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων
 - δ. ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης
 - ε. συμπεράσματα-θεσμικό πλαίσιο-προβλήματα-κατευθύνσεις
- _ συμπερασματικά για την παραγωγική βάση της περιοχής εστίασης σελ. 81**

ροές παράλληλης διερεύνησης σελ. 86

2.2. πορίσματα για τη γεωγραφική κινητικότητα και την κοινωνική ανάμιξη

_ το ζήτημα της γεωγραφικής κινητικότητας σελ. 86

αναλυτική απεικόνιση σημερινών συσχετισμών

_ το ζήτημα της κοινωνικής ανάμιξης σελ. 95

2.3. η μετεξέλιξη του κοινωνικού δικτύου σελ. 99

_ διαφοροποιήσεις στην ένταξη στο δίκτυο σύμφωνα με την περίοδο εγκατάστασης και την κοινωνική ομάδα

_ τοπικό κοινωνικό δίκτυο, εντοπιότητα και παραγωγική βάση

_ μετεξέλιξη του κοινωνικού δικτύου σε συλλογικές κοινωνικές πρακτικές

αντί επιλόγου/συμπεράσματα-προβληματισμοί σελ. 106

βιβλιογραφία σελ. 111

υποστηρικτικό υλικό σελ. 116

_ παράρτημα 1. απεικόνιση της Ακαδημίας Πλάτωνος με βάση τους 4 παράγοντες

_ παράρτημα 2. ποσοτική & ποιοτική έρευνα, ερωτηματολόγια

_ παράρτημα 3. χαρτογραφικό υλικό

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού-Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, «Αρχιτεκτονική- Σχεδιασμός του Χώρου», Κατεύθυνση Β΄: «Πολεοδομία - Χωροταξία», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Αντικείμενό της είναι η διερεύνηση των Μεταλλαγών στη Διάρθρωση των Γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος ως Εγγενή Στοιχεία της Κοινωνικής και Οικονομικής Αποστέρησης. Επιχειρεί, έτσι, να ανιχνεύσει τους παράγοντες και τη διαδικασία μετασχηματισμού που συντελείται συναρτήσει πτυχών κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Στόχος είναι η απεικόνιση της φυσιογνωμίας των γειτονιών και η ερμηνεία των δυναμικών και των αντιφάσεων που προκύπτουν από τους μετασχηματισμούς αυτούς.

0.1. πρόλογος

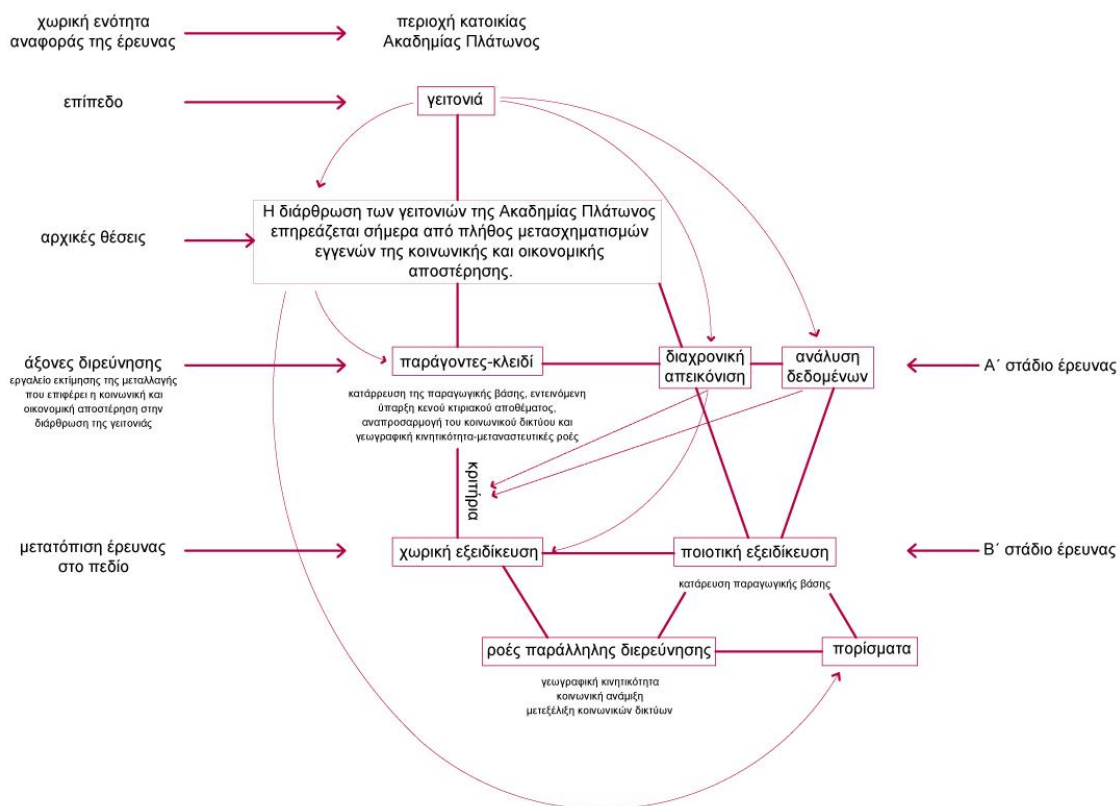
Τα τελευταία χρόνια, έχουν απασχολήσει έντονα, πληθώρα ακαδημαϊκών και ερευνητών, τα φαινόμενα κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης που οδηγούν σε μετασχηματισμούς της διάρθρωσης του χώρου. Η εμπειρία που προέκυψε από την ενδελεχή μελέτη του ζητήματος αυτού, οδήγησε στην ανάπτυξη μιας σύνθετης προβληματικής για το πολύμορφο πλέγμα σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων του χώρου κατά τον μετασχηματισμό του. Ειδικότερα, πρόσφορο πεδίο για τη μελέτη αυτού του πλέγματος αποτελεί η διερεύνηση των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών των αστικών τοπίων που διαμορφώθηκαν μέσα από τις αλλαγές που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση.

Η αφήγηση του αστικού χώρου παραμένει, αναμφίβολα πολυδιάστατη, με πληθώρα φαινομένων και καταστάσεων, η απόδοση της οποίας, δεν μπορεί να γίνει μέσω «καθολικών» ερμηνευτικών σχημάτων. Δεδομένου αυτού, η ερμηνευτική προσέγγιση του παρόντος λαμβάνει ως θεωρητική αφετηρία και πρίσμα αναζήτησης μεθόδου απόδοσης του χώρου τόσο τον χωρικό περιορισμό σε επίπεδο γειτονιάς όσο και την επιλογή επιμέρους επιπέδων κοινωνικής εξέλιξης.

Ειδικότερα, στην περίπτωση της περιοχής κατοικίας, της Ακαδημίας Πλάτωνος, στην οποία αναφέρεται το παρόν, η διερεύνηση των μεταλλαγών στη διάρθρωση των γειτονιών ως εγγενή στοιχεία κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης απαιτεί ιδιαίτερες μεθόδους απεικόνισης και οπτικές προσέγγισης ώστε οι διαπιστωμένες «τάσεις» ως προς τον χώρο του λεκανοπεδίου να μην αποτελέσει μόνη βάση ερμηνείας για την εξαιρετικά πολύπλοκη τοπική πραγματικότητα. Απαιτείται, δηλαδή, ο συνδυασμός της εμπειρίας που αντλείται από τις κυρίαρχες θεωρήσεις και ιδεολογικές κατευθύνσεις που κυριάρχησαν μετά τον πόλεμο, με την εμπειρική παρατήρηση και συνεχή αναπροσαρμογή κατά τη διάρκεια της έρευνας. Αξιολογώντας, λοιπόν, σε πρώτο στάδιο, τα εννοιολογικά εργαλεία από παρελθούσες έρευνες με κοινές κατευθύνσεις, καθώς και τα στοιχεία της εμπειρικής παρατήρησης του δεδομένου τύπου, οδηγηθήκαμε σε ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο επεξεργασίας της έρευνάς μας.

Λαμβάνοντας ως βασικό άξονα την αμφίδρομη σχέση γεωγραφικού και κοινωνικού χώρου σε επίπεδο γειτονιάς, προέκυψε ένα πλέγμα παραμέτρων και εννοιών, βάση βιβλιογραφίας και παρατήρησης. Αυτό δεν είναι άλλο από ένα πλέγμα, αρχικά, τεσσάρων παραγόντων-κλειδί (κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, εντεινόμενη ύπαρξη κενού κτιριακού αποθέματος, αναπροσαρμογή του κοινωνικού

δικτύου και γεωγραφική κινητικότητα-μεταναστευτικές ροές), ως μέσο απεικόνισης των μετασχηματισμών της διάρθρωσης του χώρου και της τοπικής πραγματικότητας, υπό το πρίσμα της όλο κλιμακούμενης κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Η ανάλυση των παραγόντων αυτών έγινε σε πρώτη φάση μεμονωμένα και έπειτα σε αλληλοδιαπλοκή, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, όσον αφορά την ελληνική, την Αθηναϊκή και την τοπική πραγματικότητα. Από το πλαίσιο αυτό προέκυψαν οι συνιστώσες και οι κατευθύνσεις διερεύνησης της ανάλυσης των αθροιστικών στοιχείων και στοιχείων επιτόπιας καταγραφής, τη δεδομένη χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Η σύνθεση των δεδομένων, που συλλέχθηκαν στο Α στάδιο της έρευνας, οδήγησαν σε ζητήματα προς εμβάθυνση στην έρευνα πεδίου. Πιο αναλυτικά, θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική η επικέντρωση στους μετασχηματισμούς που υπόκειται σήμερα η παραγωγική βάση της περιοχής, ταυτόχρονα και σε συνδυασμό, με ροές παράλληλης διερεύνησης όπως, η μετεξέλιξη του κοινωνικού δικτύου.



0.2. *συνθεση μεθοδολογικού πλαισίου*

Έναυσμα για την εισαγωγή στην έρευνα, αποτέλεσε η αναζήτηση των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών που επηρεάζουν τη διάρθρωση των γειτονιών της περιοχής κατοικίας της Ακαδημίας Πλάτωνος, υπό το πρίσμα της όλο κλιμακούμενης κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Οι αλλαγές που συντελούνται τις τελευταίες δεκαετίες στην κοινωνική και λειτουργική σύσταση της περιοχής οδηγούν σε ένα φαύλο κύκλο υποβάθμισης αφήνοντας, όμως, δυναμικές εξέλιξης της περιοχής εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Η διερεύνηση της μετεξέλιξης της διαδικασίας που συντελείται αποτέλεσε, έτσι, κίνητρο για εμβάθυνση στο φαινόμενο αυτό.

Αρχικό ερευνητικό ερώτημα ήταν η διερεύνηση των αιτιών που συντείνουν στην μεταλλαγή της διάρθρωσης των γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος. Με άλλα λόγια διερευνήθηκαν οι παράγοντες που συνέβαλαν πριν, μετά και κατά τη διάρκεια των μετασχηματισμών, η διαμόρφωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του χώρου και ο τρόπος που εκτυλίσσεται η διαδικασία μετασχηματισμού.

Συνολικά, οι υποθέσεις εργασίας που διατυπώθηκαν και τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, είχαν ως βάση το επίπεδο της γειτονιάς. Η μεθοδολογική αυτή επιλογή βασίστηκε στην άποψη πως η γειτονιά-χώρος κατοίκησης συνιστά σημαντικό πεδίο διαμόρφωσης κοινωνικής δυναμικής του αστικού χώρου. Το πεδίο αυτό, στην δεδομένη μελέτη, έγινε ακόμα πιο σύνθετο εξαιτίας της έντονης μίξης χρήσεων, δημιουργώντας επιπλέον πλέγματα, αφού με την κατοικία συνυπάρχουν χρήσεις λιανικού και χονδρικού εμπορίου, συνεργείων, υπηρεσιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας που προκύπτει, δεδομένων αυτών, κατέστησε την έρευνα ενδιαφέρουσα καθώς οι τάσεις ανάπτυξης και οι πιέσεις που αναδύονται αποτελούν αντικείμενο διαφορετικών χωρικών στρατηγικών. Δημιουργούνται, έτσι, στο χώρο επιμέρους χωρικές ενότητες-γειτονίες, η αντιμετώπιση των οποίων από τον επίσημο σχεδιασμό, καθίσταται αντιφατική σε σχέση με τις κυρίαρχες χρήσεις γης σε αυτές.

Για να σκιαγραφηθούν οι διασυνδέσεις και οι μεταλλαγές, ο σχεδιασμός του μεθοδολογικού και ερμηνευτικού πλαισίου, ξεκίνησε από την διαχρονική απεικόνιση και την ιστορική συγκυρία κάτω από την οποία συγκροτήθηκε και μετεξελίχθηκε η συνοικία. Η προσέγγιση αυτή συνδυάστηκε με τα αθροιστικά στοιχεία και την έρευνα πεδίου ώστε να προσαρμοστεί ανάλογα με τις σύγχρονες χωρικές, κοινωνικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες επί τόπου. Ιδιαίτερη έμφαση, σε όλη τη διαδικασία,

δόθηκε στα ολοκληρωμένα και εν εξελίξει εκ των άνω αναπτυξιακά πλαίσια, που σχετίζονται άμεσα τόσο με τους μετασχηματισμούς που συντελούνται όσο και με τις δυνατότητες και τα προβλήματα που προκύπτουν.

Όσο αφορά το ερμηνευτικό σχήμα, που ακολουθήθηκε, η ευελιξία του ήταν δεδομένη καθώς είχε σημείο αναφοράς τους συνεχείς μετασχηματισμούς που λαμβάνουν χώρα. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκε «σπονδυλωτή» προσέγγιση της έρευνας σε δύο στάδια τα οποία αλληλοτροφοδοτούνται σε μια διαδικασία αναπροσαρμογής της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, σε πρώτο στάδιο προσεγγίστηκε η περιοχή κατοικίας Ακαδημίας Πλάτωνος με πρωτογενή και δευτερογενή έρευνα ενώ σε δεύτερο στάδιο η έρευνα ολοκληρώθηκε σε περιοχή εμβάθυνσης.

Οι αρχικές θέσεις εργασίας συνοψίζονται ως εξής:

Η διάρθρωση των γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος επηρεάζεται σήμερα από πλήθος μετασχηματισμών εγγενών της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Καίριο ρόλο στους μετασχηματισμούς αυτούς έπαιξαν και παίζουν οι ιστορικές συγκυρίες, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν διαχρονικά και τα κοινωνικά δίκτυα. Ταυτόχρονα, η κατεύθυνση των μετασχηματισμών δίνεται από την ιδιαίτερη φυσιognωμία της συνοικίας, εξαιτίας της έντονης μίξης χρήσεων. Δεδομένης, λοιπόν της χωρικής αλλά και κοινωνικής έκφρασης αυτής της συνύπαρξης διαχρονικά, οι αλληλεξαρτήσεις που διαμορφώνονται δημιουργούν πολλαπλά πλέγματα σχέσεων που μεταβάλλονται κατά τους δεδομένους μετασχηματισμούς δημιουργώντας αλυσιδωτές αντιδράσεις και δυναμικές.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να ανιχνεύσει τους παράγοντες και τη διαδικασία μετασχηματισμού που συντελείται συναρτήσει πτυχών κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Στόχος είναι η απεικόνιση της φυσιognωμίας των γειτονιών και η ερμηνεία των αντιδράσεων και των δυναμικών που προκύπτουν από τους μετασχηματισμούς αυτούς.

Θέσεις και ερωτήματα:

1. *Η όλο και κλιμακούμενη κοινωνική και οικονομική αποστέρηση που συντελείται τις τελευταίες δεκαετίες αποφέρει κοινωνικούς και λειτουργικούς μετασχηματισμούς στη διάρθρωση των γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος.*

Ερωτήματα: Ποιοι παράγοντες-κλειδί εγγενείς της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης οδηγούν σε μετασχηματισμούς της διάρθρωσης των γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος; Ποιες οι επιπτώσεις και οι δυναμικές που διαφαίνονται από τους μετασχηματισμούς αυτούς;

Πως επηρεάζουν την φυσιογνωμία των γειτονιών και τι θύλακες διαμορφώνονται;

2. *Η έντονη μίξη χρήσεων αποτελεί καθοριστικό χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας των γειτονιών της περιοχής κατοικίας Ακαδημίας Πλάτωνος, καθορίζοντας αλληλεξαρτήσεις, πλέγματα και αλυσιδωτές αντιδράσεις στην επιλογή πολιτικών και κατευθύνσεων.*

Ερωτήματα: Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και κάτω από ποιες ιστορικές συγκυρίες διαμορφώθηκαν; Πως η μίξη χρήσεων επηρέασε την χωροκοινωνική μετεξέλιξη της περιοχής; Διαχωρισμός χρονικών περιόδων-κλειδί που συνέθεσαν μέχρι σήμερα την εικόνα της περιοχής. Τι τύπου πλέγματα, σχέσεις, συλλογική μνήμη και αλληλεξαρτήσεις προκύπτουν; Τι δυναμικές απορρέουν από τη συνθήκη της μίξης χρήσεων;

3. *Διαχρονικά οι αναπτυξιακές πολιτικές θέτουν το ζήτημα της χωρικής ολοκλήρωσης, εφαρμόζοντας καθολικές ή επιδερμικές επεμβάσεις για την αντιμετώπιση των κρίσιμων χωρο-κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων. Ειδικότερα στην συνοικία της Ακαδημίας Πλάτωνος τα κενά και οι αντιφάσεις που προκύπτουν από τις μέχρι σήμερα πολιτικές επιλογές αναδεικνύουν την ανάγκη αναπτυξιακών δυναμικών με βάση το κοινωνικό-οικονομικό πλέγμα.*

Ερωτήματα: Πως επιχειρήθηκε διαχρονικά στη συνοικία το θέμα "χωροκοινωνικής ολοκλήρωσης" από το κράτος και τι συμβολή έχει στους μετασχηματισμούς που συντελούνται; Ποιες αλληλεξαρτήσεις, αντιφάσεις και δυναμικές προκύπτουν από τις εκάστοτε πολιτικές επιλογές; Ποιες κοινωνικές πρακτικές απαντάνε στα κενά των εκ των άνω πολιτικών;

_αρχικοί άξονες διερεύνησης

Ξεκινώντας με την διερεύνηση των μετασχηματισμών της διάρθρωσης του χώρου και της τοπικής πραγματικότητας επιλέξαμε τέσσερις παράγοντες-κλειδί ως βασικούς άξονες ερμηνείας. Οι παράγοντες αυτοί αφορούν διαδικασίες επαναπροσδιορισμού της αστικής πραγματικότητας σε συνάρτηση με την κοινωνική και οικονομική αποστέρηση και είναι οι εξής: η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, η εντεινόμενη ύπαρξη κενού κτιριακού αποθέματος, η αναπροσαρμογή του κοινωνικού δικτύου και η γεωγραφική κινητικότητα- μεταναστευτικές ροές. Πρέπει να τονίσουμε πως δεν θεωρούνται απόλυτοι και επαρκείς για την πλήρη απεικόνιση του θέματός μας. Αξιολογήθηκαν όμως ως ιδιαίτερα σημαντικοί βάση του περιορισμένου μεγέθους του παρόντος και ταυτόχρονα καίριοι ως προς τον αναπτυξιακό λόγο και πράξη που επενεργεί στην περιοχή.

Πιο αναλυτικά η επιλογή κάθε παράγοντα ως εργαλείο εκτίμησης της μεταλλαγής που επιφέρει η κοινωνική και οικονομική αποστέρηση στην διάρθρωση της γειτονιάς προέκυψε ως εξής:

- κατάρρευση της παραγωγικής βάσης: Η παραγωγική βάση της Ακαδημίας Πλάτωνος στηρίζεται σε εργατικό δυναμικό της περιοχής και με τον τρόπο αυτό το στάδιο ακμής ή παρακμής της αποτελεί παράγοντα που μας δίνει χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική αλλά και την κοινωνική κατάσταση των κατοίκων. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη και η επιβίωση τοπικής επιχειρηματικότητας από τους κατοίκους καθορίζει τις σχέσεις που αναπτύσσονται ή διαρρηγνύονται εντός των γειτονιών.
- εντεινόμενη ύπαρξη κενού κτιριακού αποθέματος: Η ύπαρξη κενού κτιριακού αποθέματος που προκύπτει από οικονομικές και κοινωνικές ανακατατάξεις ενισχύει συνθήκες υποβάθμισης καθώς και περαιτέρω εγκατάλειψης ή οδηγεί σε στρατηγικές αναβάθμισης που με τη σειρά τους μεταβάλλουν την οικονομική βάση της περιοχής αντικαθιστώντας χρήσεις και δραστηριότητες, επηρεάζοντας την κοινωνική σύσταση καθώς και τις εν υπάρχουσες στην περιοχή σχέσεις και πλέγματα γειτονιάς.
- αναπροσαρμογή του κοινωνικού δικτύου: Η λειτουργία στην περιοχή τυπικών ή άτυπων κοινωνικών δικτύων είναι αποφασιστικής σημασίας για τη διαμόρφωση και εμπέδωση ενός επιπέδου συλλογικής συνείδησης στο επίπεδο της γειτονιάς. Οι δομές αυτές απορρέουν κατά βάση από κοινά

προβλήματα και συνθήκες διαβίωσης-εργασίας σχετίζονται με πτυχές οικονομικής αποστέρησης ή μη κοινωνικά αποδεκτών μεταβολών. Έτσι, ο βαθμός που συγκροτούνται ή μετασχηματίζονται τέτοιου τύπου πλέγματα σχέσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων σε επίπεδο γειτονιάς ή περιοχής αποτελούν εικόνα των διεργασιών που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή.

- Γεωγραφική κινητικότητα και μεταναστευτικές ροές: Οι μεταλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού σε συνάρτηση με την εξέλιξη του αστικού ιστού της περιοχής αποτελεί σημαντικό στοιχείο των συνθηκών διαβίωσης, της κοινωνικής σύστασης και της κοινωνικής κινητικότητας και ανάμιξης. Μέσα από το πρίσμα αυτό μας απασχολεί ο χρόνος εγκατάστασης, η καταγωγή, οι λόγοι εγκατάστασης ή απομάκρυνσης και οι θύλακοι εγκατάστασης ώστε να σχηματίσουμε μια εικόνα για την δημογραφική εξέλιξη, την ποιότητα ζωής διαχρονικά και τον χαρακτήρα της χάραξης πολιτικής μέσα από την κρίση και τις επιλογές των ίδιων των κατοίκων. Ταυτόχρονα, η θέση που κατέχουν οι επιμέρους εθνικότητες και κοινωνικές ομάδες στην μικροκοινωνία καθώς και ο βαθμός συνύπαρξης σε καθημερινό και εργασιακό περιβάλλον δίνουν πληροφορίες για τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν.

Βασικό αντιληπτικό εργαλείο της εργασίας, λοιπόν, αποτέλεσε η διερεύνηση αυτών των παραγόντων, όχι μεμονωμένα αλλά συμπληρωματικά ως ένα ενιαίο πλέγμα, μέσω της σύνθεσης κοινών χρονικών εντάσεων για το σύνολο των παραγόντων εντοπισμένων χωρικά.

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται οι κοινές χρονικές εντάσεις αυτών των παραγόντων:

1η Χρονική Περίοδος-Κλειδί Μετεμφυλιακή περίοδος 1949-1970	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ/ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
παραγωγική βάση	Η Ακαδημία Πλάτωνος αποτέλεσε πρόφορο έδαφος για τις ασύμβατες με την οικιστική ανάπτυξη, βιοτεχνικές χρήσεις, που εξωθούνταν σε μη ενταγμένες στο σχέδιο πόλεως περιοχές εξαιτίας της φρενίρης οικιστικής ανάπτυξης της Αθήνας.	• Η σύσταση του πληθυσμού διαμορφώνεται από το εργατικό δυναμικό που συγκεντρώνεται στην περιοχή από αγροτικές πριοχές και οδηγεί σε μια εργατική, χαμηλοσοδηματική τάξη. • Η βιωσιμότητα των μικρών βιοτεχνικών μονάδων επωφελείται από τις δεξιότητες διαχείρισης που αναπτύχθηκαν στον αγροτικό χώρο καθώς ακολουθείται η παράδοση της οικογενειακής εκμετάλλευσης.	Η διάνοξη μεγάλων οδικών αρτηριών οδήγησε στην εγκατάσταση βιοτεχνικών μονάδων εντός κατοικημένης περιοχής χωρίς επαρκείς κρατικούς ελέγχους για περιορισμό της όχλησης και ρύπανσης της περιοχής.
κτιριακό απόθεμα	Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής αποτελείται από βιοτεχνική κελύφη, αποθήκες, και λαϊκά σπίτια. Η ανοικοδόμητη οπτική αποτέλεσμα κατά βάση αυτόνομων πρακτικών στέγασης.	Βασικό χαρακτηριστικό του κοινωνικού περιβάλλοντος της περιοχής είναι η εγκατάσταση νέων κατοίκων ως αποτέλεσμα της μεταπολεμικής αστικοποίησης. Η εγκατάσταση αυτή εξαρτήθηκε κατά βάση από την χωροθέτηση τυχόν οικογενειακού δικτύου ή δικτύου αυτοπατιών.	Η κρατική παρέμβαση στον τομέα της στέγασης βρίσκεται απαλλαγμένη από ευθές με επεκτάσεις σχεδίου πόλης, αύξηση συντελεστών δόμησης, εισαγωγή του συστήματος αντιπαροχής και μέτρα τύπου ενίσχυσης της λαϊκής αυτοστέγασης και ανοχή στην αυθαίρετη δόμηση.
κοινωνικό δίκτυο	Τα δίκτυα κατοίκων λειτουργούσαν αρχικά ως δίκτυα πληροφόρησης όσον αφορά την απόκτηση οικοπέδου και την είσοδο στην αγορά εργασίας, ενώ μεταβάλλονταν έπειτα σε δίκτυα αλληλοβοήθειας	Η σημασία των δικτύων ήταν καθοριστική για την συγκρότηση της φυσιογνωμίας της γειτονιάς, της οργανωτικής δομής του χώρου και βασική συνθήκη λειτουργίας και επιβίωσης των μικρών επιχειρήσεων που έκαναν την εμφάνισή τους.	Η ελλειψής πολιτική πρακτική και μέριμνα ενίσχυσε τα κοινωνικά δίκτυα της περιοχής τα οποία υποκατέστησαν τον ρόλο της.
γεωγραφική κινητικότητα και μεταναστευτικές ροές	Οι μεγάλες αδόμητες εκτάσεις αγροτικής γης που που διέθετε σε αβθονία η περιοχή, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, μετατρέπονται σε πυρήνες συγκέντρωσης βιοτεχνικών χρήσεων - βυραοδεφείων, κεραμοποιείων, υφαντουργείων, ελαιοτριβείων αποτελώντας ιδανικό μέρος εγκατάστασης του αγροτικού πληθυσμού που καταφάνει στην Αθήνα.	Κατά τη διάρκεια της βίαιης αστικοποίησης των δεκαετιών '50 και '60, η περιοχή προσέλκυσε τα λιγότερο ευνοημένα μεταναστευτικά ρεύματα τόσο από το εσωτερικό όσο και πρόσφυγες εξαιτίας των ευκαιριών απασχόλησης που προσέφερε.	η αναπαιρία πολιτικής πρακτικής που οδήγησε στην βαθιά υποβάθμιση της περιοχής

2η Χρονική Περίοδος-Κλειδί Περίοδος Μεταπολίτευσης 1974-1990 Εποχή Μετάβασης	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ/ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
παραγωγική βάση	Παρακμή του δευτερογενούς τομέα παραγωγής που οφειλόταν αφενός σε εσωτερικές αδυναμίες των κλάδων παραγωγής και αφετέρου σε εξωγενείς πολιτικές που ακολουθήθηκαν.	Η κατάλυση των παραγωγικών διασυνδέσεων που επιχειρείται δεν τείνει να επηρεάσει μόνο λειτουργικές και χωρικές σχέσεις αλλά την εξέλιξη και άλλων κοινωνικο-οικονομικών συντεταγμένων του χώρου όπως την κινητικότητα της αγοράς εργασίας, το επίπεδο ανάπτυξης εργασιακών και καθημερινών σχέσεων και τα κοινωνικά δίκτυα.	1976/ - Ν. 360/76 περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος - ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος - Αναπτυξιακός λόγος με έμφαση στην ποιότητα ζωής και το περιβάλλον. 1984-85 / ΠΔ 84/84 Μέτρα για τη μεταφορά μικρών και μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων από το κέντρο της πόλης προς οργανωμένα ΒΙΟΠΑ. Χαρακτηρισμός ΒΙΟΠΑ βόρεια της περιοχής της Ακαδημίας Πλάτωνος.
κτιριακό απόθεμα	• Κενά κελύφη στην περιοχή λόγω της στεγαστικής κινητικότητας κατοίκων προς τα προάστια. • Ανοικοδόμητη των πρώτων φθηνών πολυκατοικιών που γίνεται, κυρίως με το σύστημα της αντιπαροχής.	Η υποτίμηση των κεντρικών γειτονιών της Αθήνας που ταυτίζεται με την ύπαρξη φθηνών ενοικίων, αποτελεί βασικό λόγο προσέλκυσης των μειονοτικών ομάδων.	• Επεκτάσεις σχεδίου πόλης, αύξηση συντελεστών δόμησης, νομοθετικές ρυθμίσεις-ο ρόλος της αντιπαροχής.
κοινωνικό δίκτυο	Η τοπική επιχειρηματικότητα και η εμπορική δραστηριότητα λειτουργήσει και ενισχύθηκε βάση των κοινωνικών δικτύων αναστέλλοντας την αναμενόμενη στεγαστική κινητικότητα και της επιπτώσεις της όσο αφορά τον στεγαστικό διαχωρισμό	Οι προσπάθειες δημιουργίας ενός ενιαίου αρχαιολογικού χώρου μέσα από απαλλοτριώσεις πυκνοδομημένης περιοχής συσπειρώνουν τους κατοίκους και ενεργοποιούν το κοινωνικό δίκτυο με διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες.	1987 / πρόβλεψη ίδρυσης ΕΑΧΑ που ιδρύεται τελικά το 1997 με συμμετοχή των ΥΠΠΟ και ΥΠΕΧΩΔΕ
γεωγραφική κινητικότητα και μεταναστευτικές ροές	• Λόγω της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής παρατηρείται μείωση για τα δεδομένα του λεκανοπεδίου,μετάσπιση των πιο εύπορων κοινωνικών στρωμάτων προς τα νοτιοανατολικά και βόρεια προάστια, όπου διαμορφώνονται πιο οικιογενείς, κοινωνικά, ζώνες κατοικίας. • Το στεγαστικό απόθεμα περιορισμένων ανέσεων, τα κενά διαμερίσματα χαμηλών ορόφων νεόδμητων πολυκατοικιών παράλληλα με τις εργασιακές ευκαιρίες οδήγησαν την περιοχή σε προνομιακό χώρο στέγασης των νέων ομάδων με περιορισμένους πόρους που εισέρευσαν στην πόλη.	Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, προσελκύονται στην περιοχή μουσουλμάνοι της Βράνης και τσιγγάνοι. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 αρχίζουν να εγκαθίστανται μετανάστες από χώρες της ανατολικής Ευρώπης και από την Αίγυπτο.	• Προωθούμενες, εκτεταμένες πολιτικές «αποκέντρωσης». Τα στεγαστικά δάνεια αρχίζουν να γίνονται προσιτά σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, η αγοραστική δύναμη των ακινήτων σταδιακά αυξάνεται και η συνεπακόλουθη αύξηση των τιμών των ακινήτων στις περιοχές εκτός του κέντρου της πόλης είναι αναπόφευκτη. • Το άνοιγμα των συνόρων είχε ως αποτέλεσμα τη μαζική εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών στην Αθήνα, κυρίως από τις βαλκανικές χώρες, με τους Αλβανούς να αποτελούν το μεγαλύτερο πληθυσμιακό κομμάτι που εισέρευσε.

3η Χρονική Περίοδος-Κλειδί 1991-2008 Περίοδος κρατικής παρέμβατικότητας	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ/ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
παραγωγική βάση	<ul style="list-style-type: none"> ανάπτυξη ΒΙΟΠΑ Ακαδημίας Πλάτωνος με δραστηριότητες του γ' γενή παραγωγικού τομέα. αναδιάρθρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, της Ακαδημίας Πλάτωνος, δυναμική εισβολή των δραστηριοτήτων τριτογενή τομέα στα μέτωπα της λεωφόρου Αθηνάς-Καβάλας. 	Μεγέθυνση της ανώτερης και μεσαίας δημοσιοπαλληλίας, των ελευθέρων και επιστημονικών επαγγελματιών, ενώ ταυτόχρονα αναδιαρθρώνεται ο τομέας των υπηρεσιών σε βάρος του τομέα της μεταποίησης με άμεσες συνέπειες στα κοινωνικά πλέγματα της περιοχής.	1997 Ν. 2508 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις» 1999 Ν. 2742/99, Χωροταξικός Σχεδιασμός και Λειφόρος Ανάπτυξη 2004 με Κοινή Υπουργική Απόφαση καθορίζονται χρήσεις γης και ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης στη συνοικία
κτιριακό απόθεμα	<ul style="list-style-type: none"> 1991-1993 / εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτηρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου γκρεμίζεται το κτήριο Μουζάκη το ομοιομορφο τοπίο των πολυκατοικιών της αντιπαροχής υψώνεται απειλητικά αλλοιώνοντας τους δεσμούς της γειτονιάς και κατακλύει και τα όρια του αρχαιολογικού πάρκου. 	Απαλλοτριώνονται και κατεδαφίζονται σπίτια σε έκταση 150 στρεμμάτων στα οποία ζούσαν ταϊγγάνοι, ρακοσυλλέκτες, Πομάκοι από τη Θράκη κ.α. δημιουργώντας ασυνέχεια στον δομημένο χώρο, αναδιαρθρώνοντας τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές ομάδες και επηρεάζοντας σημαντικά τη διαμορφωμένη συλλογική ταυτότητα των κατοίκων	<ul style="list-style-type: none"> 1997 / Ίδρυση ΕΑΧΑ που έχει ως επακόλουθο εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτηρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου και άνοδο των αξιών γης και κατοικίας.
κοινωνικό δίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> 1991-1993 / εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτηρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου. 2000-2007 / - ανάπτυξη της Λ. Αθηνών με ανέγερση σημαντικών κτηρίων (Χρηματιστήριο Αθηνών, κτήρια γραφείων, Εθνική Τράπεζα, Διευθύνση Εγκληματολογικών ερευνών) 	Δημιουργία της τοπικής συλλογικότητας «Επιτροπή Κατοίκων Ακαδημία Πλάτωνος» με αφορμή την εναντίωσή τους στην ανέγερση του κτηρίου της Νομαρχίας Αθηνών. Η ΕΚΑΠ, οι κάτοικοι και οι τοπικές ομάδες δραστηριοποιούνται ενάντια στην απαξίωση που δέχεται ο δήμος της χώρας.	<ul style="list-style-type: none"> 2000 επέκταση των ορίων του Αρχαιολογικού Χώρου με ταυτόχρονη εξαιρέση εκτάσεων 2005 απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών για άρση απαλλοτριώσεως της έκτασης των "Λαχανόκηπων" και οικοδόμησή τους 2007 απόφαση έγκρισης ανέγερσης κτηρίου γραφείων ιδιοκτησίας ΑΚΤΟΡ- REDS
γεωγραφική κινητικότητα και μεταναστευτικές ροές	Η οικονομική κρίση που διαφάνεται οδηγεί στην αδυναμία των νέων μεταναστευτικών στρωμάτων να είναι ενεργοί οικονομικά συντελών στην οικονομική εξάλειψη και περιθωριοποίησή τους σε θύλακες της συνοικίας.	2001-2009 / δεύτερο κύμα μετανάστευσης έπειτα από διεθνείς συγκυρίες και οικονομικές συνθήκες που περιλαμβάνει κυρίως μετανάστες από εμπόλεμες ζώνες της Ασίας και από την υποσάχαρα Αφρική.	Ανυπαρξία πολιτικής μέριμνας για τις μεταναστευτικές ομάδες που εγκαθίστανται στην περιοχή. Η προτεραιότητα δεν δίνεται στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και στις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες αλλά στον εξωρισμό του τοπίου γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο προς ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας.

4η Χρονική Περίοδος-Κλειδί 2009 έως 2014 Οικονομική Κρίση	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ/ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
παραγωγική βάση	Η οικονομική κρίση οδηγεί στην κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής.	Η οικονομική κρίση οδηγεί στην κατάρρευση της μικρόμεσαίας τάξης της περιοχής.	Παρ' όλες τις πρωτοβουλίες του κράτους δεν φαίνεται να τοποθετείται προς κάποια κατεύθυνση η εξέλιξη της περιοχής που συνδέει με τις ανάγκες των κατοίκων και των όποιων επιχειρήσεων έχουν απομείνει καθώς συνεχίζει να προτείνει παρεμβάσεις εξωριστικού χαρακτήρα σε σύμπραξη με μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια.
κτιριακό απόθεμα	Η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής οδηγεί σε επιπλέον υποβάθμιση της περιοχής με μια εικόνα κλειστών καταστημάτων και βιοτεχνικών μονάδων καθώς και πληθώρα άδειων κελυφών.	Η δυσκολία αποπληρωμής στεγαστικών δανείων και η φορολογική επιβάρυνση της λαϊκής μικρο-ιδιοκτησίας δημιουργούν πιέσεις στα μεσαία και χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Το οικιστικό απόθεμα των χαμηλότερων στρωμάτων απαξιώνεται. Η κοινωνική και η στεγαστική κινητικότητα, ιδιαίτερα των μεσούν και των χαμηλότερων κοινωνικών ομάδων, πλήττονται καιρία.	<ul style="list-style-type: none"> ζητήματα νέων απαλλοτριώσεων προκύπτουν με ανακάλυψη νέων ευρυμάτων
κοινωνικό δίκτυο	Τα υφιστάμενα προγράμματα, δεν δίνουν ουσιαστική λύση στα προβλήματα της γειτονιάς και των κατοίκων, και συχνά κάνουν παραχωρήσεις σε ιδιωτικά συμφέροντα.	Νέες αντιδράσεις από την πλευρά των κατοίκων μέσω της ΕΚΑΠ και άλλων ομάδων κοινωνικής πρακτικής οι οποίες προβαίνουν σε σειρά δράσεων κινητοποιήσεων, παρεμβάσεων και διεκδικήσεων.	<ul style="list-style-type: none"> εγκρίνεται σημειακή τροποποίηση ΓΠΣ στο Ο.Τ. που βρίσκονταν το κτήριο Μουζάκη με μετατροπή της χρήσης του σε ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση, για την ανέγερση εμπορικού καταστήματος τύπου Mall (Gardens Academy) ζητήματα νέων απαλλοτριώσεων προκύπτουν με ανακάλυψη νέων ευρυμάτων
γεωγραφική κινητικότητα και μεταναστευτικές ροές	Μεταναστευτικές ομάδες που ζούσαν στην περιοχή αρκετά χρόνια, ακολουθούν τον δρόμο της μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα, λόγω των οικονομικών δυσκολιών και της ξενοφοβίας που αντιμετωπίζουν, αφήνοντας πίσω εκ νέου άδεια κελύφη.	<ul style="list-style-type: none"> σημαντικά ποσοστά μετεγκατάστασης σε όλη χώρα η ξενοφοβία μετουσιώνεται σε ιδεολογία και αναπαράγεται σαν κυρίαρχος πολιτικός λόγος. 	Τα στρατόπεδα κράτησης, «η επανακατάληψη των γειτονιών», οι ειδικές ζώνες σύγχρονης δουλειάς των μεταναστών και οι πράξεις βίας από μέλη της Χρυσής Αυγής διαμόρφωσαν τη ιδεολογία του φόβου στα εναπομείναντα μεσαία στρώματα των γειτονιών του κέντρου.

Όπως γίνεται φανερό λειτουργούν ως αρχικοί άξονες απεικόνισης της συνοικίας και αποτελούν βήμα για τη σύνθεση του ερμηνευτικού και μεθοδολογικού πλαισίου. Η σύνθεση της απεικόνισης αυτής έγινε μέσω της επιλογής τριών βασικών αντιληπτικών κατηγοριών, του γεωγραφικού χώρου(δομημένο περιβάλλον, λειτουργική σύνθεση), του κοινωνικού περιβάλλοντος και της πολιτικής πρακτικής εκ των άνω. Η αλληλοδιαπλοκή αυτών των κατηγοριών είναι δεδομένη αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά τα πολύπλοκα πλέγματα σχέσεων που ενυπάρχουν στον χώρο.

_εμβάθυνση στο πεδίο

Όπως προκύπτει από τον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας καθίσταται σημαντική η εμβάθυνση της έρευνας, ώστε να διερευνηθεί το φαινόμενο του μετασχηματισμού όπως αναπτύσσεται στη μικροκλίμακα, δηλαδή σε επίπεδο «κοινότητας», γειτονιάς, δρόμου και κατοίκου. Έχοντας ως βάση τους αρχικούς άξονες διερεύνησης και συναρτήσει της σύνθεσης δεδομένων που απορρέουν από την έρευνα του Α σταδίου, έγινε η επιλογή χωρικής εμβάθυνσης και ανάδειξης των κρίσιμων ποιοτικών σημείων.

Από την έρευνα που προηγήθηκε, αναδείχθηκαν οι μεταλλαγές στην παραγωγική βάση ιδιαίτερα σημαντικές τόσο για τις επιπτώσεις σε χωρικό και οικονομικό επίπεδο όσο και για την υπό διαμόρφωση συλλογική ταυτότητα της περιοχής. Για τον λόγο αυτό η έρευνα επικεντρώθηκε στις χωρικές ενότητες¹ εκείνες που εμπεριέχουν έντονα τα χαρακτηριστικά που μας επέτρεψαν να περιγράψουμε με μεγαλύτερη πιστότητα τις πτυχές μετασχηματισμών που απορρέουν από τον δεδομένο παράγοντα. Συνδυαστικά, όμως, με την διερεύνηση της παραγωγικής βάσης, αναδείχθηκαν νέα ζητήματα και τέθηκαν ερωτήματα προς περαιτέρω εμβάθυνση, όπως η κοινωνική ανάμιξη, η γεωγραφική κινητικότητα και η μετεξέλιξη του κοινωνικού δικτύου.

Όσο αφορά την ποιοτική εμβάθυνση οδηγηθήκαμε σε εκ νέου και συμπληρωματικές, ως προς τις αρχικές, υποθέσεις εργασίας και ερωτήματα:

- **Κατάρρευση παραγωγικής βάσης:**

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε, είναι βάση των μεταλλαγών που έλαβαν χώρα στον παραγωγικό τομέα. Η θεώρηση αυτή εστίασε το ενδιαφέρον σε μια από τις διαστάσεις της αστικής οργάνωσης όχι σαν την μόνη αλλά σαν βασική αφετηρία της συνολικής απεικόνισης που προηγήθηκε. Στόχος της ενότητας ήταν να εντοπίσει τις διασυνδέσεις της παραγωγικής βάσης με τους κοινωνικούς σχηματισμούς της γειτονιάς και να προσδιορίσει τις αλλαγές στην φυσιογνωμία της που απορρέουν από την μεταλλαγή της βάσης αυτής.

¹ Η επιλογή των χωρικών πεδίων εμβάθυνσης της έρευνας του Β σταδίου προέκυψε βάση κριτηρίων που παρουσιάζονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο. Τα κριτήρια αυτά απορρέουν άμεσα από τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα και τους άξονες διερεύνησης.

Θέσεις και ερωτήματα:

1. Στην περιοχή εμφανίζονται θύλακες με κλαδικές και λειτουργικές ιδιαιτερότητες, ενταγμένοι σε ένα πλέγμα χωρικών και κοινωνικο-οικονομικών αλληλεξαρτήσεων. Οι θύλακες αυτοί δεν αναπτύσσονται απλά σαν νησίδες μέσα στον χώρο αλλά τον διαρθρώνουν δομικά.²

Ερωτήματα: Ποιοι είναι οι κλάδοι-κλειδί που θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί για την ανάπτυξη της περιοχής, βάση των οποίων ερμηνεύεται η φυσιογνωμία της περιοχής εστίασης; Πως επηρεάζονται οι κλάδοι αυτοί από τη σημερινή συγκυρία, η οποία αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμη χρονική καμπή για την περαιτέρω εξέλιξη των παραγωγικών μονάδων και κατ'έπекταση του συνόλου των κοινωνικών σχηματισμών; Πως επέδρασαν οι αναπτυξιακές πολιτικές στην κατάρρευση της παραγωγικής βάσης στην περιοχή; Ποιες διασυνδέσεις και πλέγματα εντοπίζονται στο συνολικό φάσμα των σχέσεων της γειτονιάς και πως επηρεάζονται ή διαρρηγνύονται από τη σημερινή συγκυρία;

2. Μη συμβατότητα λειτουργίας των παραγωγικών μονάδων με περιοχές κατοικίας.

Ερωτήματα: Ποια χαρακτηριστικά οδήγησαν στην παραμονή τους εντός αστικού ιστού παρά το νομοθετημένο πλαίσιο; Ποια προβλήματα πηγάζουν από την επιλογή αυτή; Τι δυναμικές απορρέουν από τη συνθήκη της μίξης χρήσεων; Ποια η μορφή πιθανών ρυθμιστικών κατευθύνσεων;

- **Αναπροσαρμογή κοινωνικού δικτύου:**

Μέσα από την διερεύνηση των μεταλλαγών στην παραγωγική βάση αντιληφθήκαμε την σπουδαιότητα του ρόλου των κοινωνικών δικτύων για τη διατήρηση της σταθερότητας αλλά και την ανάπτυξη δεσμών και πλεγμάτων σε επίπεδο γειτονιάς. Η μεθοδολογική προσέγγιση που θα ακολουθηθεί, είναι βάση της διερεύνησης της μετεξέλιξης αυτών των κοινωνικών δικτύων. Η θεώρηση αυτή εστιάζει στην πιθανή μεταβολή των οικογενειακών δικτύων σε νέες κοινωνικές δομές αντιμέτωπες με πολιτικές που εφαρμόζονται σε τοπικό, αστικό αλλά και εθνικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, διερευνάται κατά πόσο αντιμετωπίζονται, μέσω αυτών των δομών, τα καίρια προβλήματα που προκύπτουν από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης.

² Βαλεριάνου Κ., Μουκούλης Π., Σαγιάς Ι., Παναγιωτάτου Ε., (2008), Παρατηρώντας τον Πειραιά II, Αθήνα: ΕΜΠ, Εργαστήριο Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του χώρου, σελ. 19

Θέσεις και ερωτήματα:

1. Τα οικογενειακά-συγγενικά δίκτυα, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην περιοχή για τη διατήρηση της σταθερότητας στην αναπαραγωγή της κοινωνικής, οικιστικής και παραγωγικής δομής, μετεξελίσσονται ως βασικός μηχανισμός κοινωνικής κατανομής και οργάνωσης.³

Ερωτήματα: Καθώς η αγορά κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος ως μηχανισμός κοινωνικής κατανομής και οργάνωσης του αστικού χώρου, τα κοινωνικά-παραγωγικά δίκτυα της περιοχής φθίνουν ή αναπροσαρμόζονται; Πως σχετίζεται η αναπροσαρμογή αυτή με την κοινωνική, χωρική και οικονομική αποστέρηση που ενυπάρχει στην περιοχή; Υπάρχουν συλλογικές κοινωνικές πρακτικές που διαμορφώνονται μέσα από την ανάδυση διαφορετικού τύπου δικτύων;

Για το Β στάδιο της έρευνας πεδίου οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στις δύο χωρικές ενότητες είναι ποσοτικές και ποιοτικές. Οι ποσοτικές μέθοδοι (ανάλυση δεδομένων) προηγήθηκαν και συνέβαλαν στον εντοπισμό επικαιροποιημένων δεδομένων για τη σύνθεση και τα χαρακτηριστικά της παραγωγικής βάσης της περιοχής εμβάθυνσης. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν ισχυροποίησαν τα κρίσιμα σημεία διερεύνησης και ανέδειξαν νέα που οδήγησαν σε ροές παράλληλης διερεύνησης μέσω ποιοτικών μεθόδων.

Οι ποιοτικές μέθοδοι ακολούθησαν την μορφή ημιδομημένων συνεντεύξεων, δηλαδή ανοιχτού τύπου συζήτησης με βάση κάποιους άξονες, ώστε να δοθεί έδαφος σε κάθε ατομική απεικόνιση χωρίς πλήρως καθορισμένα όρια. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε στηρίχθηκε σε ομαδοποίηση ζητημάτων του ερωτηματολογίου διαμορφωμένες βάση των εξειδικευμένων παραμέτρων εμβάθυνσης, σύμφωνα με τις ροές παράλληλης διερεύνησης.

Παράλληλα, απαραίτητος κρίθηκε και ο ορισμός κάποιων χαρακτηριστικών των ερωτηθέντων ώστε να αποτελέσουν αντιπροσωπευτικό δείγμα κατοίκων της περιοχής. Οι ερωτήσεις αυτές αποτέλεσαν τον άξονα της συζήτησης προσαρμοσμένο όμως στις ιδιομορφίες του εκάστοτε ερωτηθέντα. Η απεικόνιση των στοιχείων των συνεντεύξεων έγινε συνδυαστικά και βάση των κεντρικών στοιχείων που συλλέχθηκαν.

³ Μαλούτας Θ., (2003), Προβλήματα κοινωνικά βιώσιμης ανάπτυξης στην Αθήνα: Οι μεταβολές της τελευταίας εικοσαετίας στην κοινωνική γεωγραφία της πόλης και η κρίση της ιδιότυπης συνοχής, Αθήνα, http://www.prd.uth.gr/uploads/discussion_papers/2003/uth-prd-dp-2003-04_gr.pdf

αναζήτηση κατευθύνσεων

Σύμφωνα με όσα προηγήθηκαν η παρούσα μελέτη δημιουργεί ένα ευρύ φάσμα προβληματισμού διαπλέκοντας τόσο πολιτικές εκ των άνω όσο και κοινωνικές πρακτικές δικτύων. Η μετεξέλιξη των δεδομένων γειτονιών αποτελεί ερευνητικό ζήτημα και η αναζήτηση των κατευθύνσεων που θα προσδίδουν κεντρική σημασία στα τοπικά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες ανά χωρική ενότητα είναι προς εξέταση. Καθώς αναφερόμαστε, λοιπόν, σε μετασχηματισμούς που λαμβάνουν χώρα υπό το πρίσμα κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης γίνεται προσπάθεια διερεύνησης των αξόνων εκείνων που θα δίνουν έμφαση σε νέου τύπου κοινωνικούς συσχετισμούς. Μια τέτοια προσέγγιση στόχο θα είχε την ενίσχυση των δεσμών της γειτονιάς και την αποτύπωση των αναγκών του συνόλου των κοινωνικών στρωμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνεται ο προβληματισμός σχετικά με τη δυνατότητα τέτοιου τύπου στόχων και αν μπορούν να επιτευχθούν βάση πολιτικών που εντάσσονται στο ισχύον θεσμικό-πολιτικό σύστημα. Ειδικότερα οξύ γίνεται το ερώτημα αυτό κατά τη σημερινή συγκυρία ακραίας κοινωνικο-οικονομικής κρίσης, που κάνει φανερές τις αδυναμίες του υπάρχοντος συστήματος.

χωρική ενότητα αναφοράς της έρευνας

Η περιοχή που είναι γνωστή με το τοπωνύμιο «Ακαδημία Πλάτωνος» βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της σύγχρονης πόλης της Αθήνας και υπάγεται διοικητικά στον δήμο Αθηναίων όπου μαζί με τις δυτικές συνοικίες Κολωνού, Βοτανικού, Προφήτη Δανιήλ, Σεπολίων και Πατησίων συγκροτούν την 4η δημοτική κοινότητα του δήμου [Ν. 3852/2010, Πρόγραμμα Καλλικράτης]. Με έκταση ίση με 1.880 στρέμματα η χωρική ενότητα της Ακαδημίας Πλάτωνος οριοθετείται από τις λεωφόρους Αθηνών – Λαμίας [με πολύφωρα κτίρια επιχειρήσεων και το χρηματιστήριο Αθηνών], Αθηνών – Καβάλας, Λένορμαν [οδικός άξονας ένωσης των δυτικών προαστίων] και Κωνσταντινουπόλεως [σιδηροδρομικές γραμμές].



Βάσει της απογραφής του 2011 από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται στους 17.000 κατοίκους. Η περιοχή μοιάζει αποκομμένη λόγω των μεγάλων λεωφόρων και των γραμμών τρένου. Πρόκειται για μία πυκνοδομημένη γειτονιά του κέντρου της Αθήνας, η οποία προς τα ανατολικά συνορεύει με τις γειτονιές του Κολωνού και του Μεταξουργείου, ενώ προς τα δυτικά με την βιομηχανική περιοχή του Ελαιώνα. Προς τα νότια βρίσκονται οι μικτές περιοχές κατοικίας με μεγάλη ιστορία, προς τα βόρεια το βιοτεχνικό πάρκο, ενώ ανάμεσα τους σαν συνδετικός κρίκος υπάρχει το Αρχαιολογικό Άλσος.

Η παρούσα μελέτη περιορίζεται στην έρευνα των μετασχηματισμών που συντελούνται στις γειτονιές της περιοχής κατοικίας της Ακαδημίας Πλάτωνος. Τα όρια της περιοχής μελέτης είναι εμφανή στον χάρτη η οποία ορίζεται σύμφωνα με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Αθήνας το 1988 ως περιοχή Γενικής Κατοικίας, ενώ λειτουργίες τοπικού κέντρου προβλέπονται γύρω από τις δύο πλατείες της συνοικίας (Αγίου Γεωργίου και Σωτήρη Πετρούλα).

1.1. Διαχρονική απεικόνιση χωροκοινωνικών μετασχηματισμών

Οι αλλαγές που επέφερε η μετά βιομηχανικής επανάστασης εποχή, σήμανε για τις πόλεις την μεταβολή τους σε τόπους πολύπλοκων δικτυώσεων, από τις οποίες απορρέει ένα πλέγμα κοινωνικών, οικονομικών και χωρικών μορφών. Το εννοιολογικό και ερμηνευτικό πλαίσιο ξεπερνά αποσπασματικές προσεγγίσεις ενώ απαιτεί την ανάπτυξη γύρω από μια σύνθετη προβληματική για αυτό το πολύμορφο πλέγμα σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων.

Μελετώντας το σύγχρονο ελληνικό αστικό τοπίο, διαπιστώνουμε πως υφίσταται, αντιδρά και μεταλλάσσεται υπό το πρίσμα μιας συνεχώς εντεινόμενης παγκοσμιοποίησης. Τα ιδιόμορφα αστικά μορφώματα που προκύπτουν καταλύουν παλαιές σταθερές κοινωνικής οργάνωσης ενώ το κοινωνικό περιβάλλον που ενυπάρχει, παίζει το δικό του ρόλο δυσχεραίνοντας ή επιχειρώντας να αμβλύνει τις επιπτώσεις αλλά και να εντοπίσει τις δυναμικές. Η σκιαγράφηση της εικόνας αυτών των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών, ως παράγωγο της παγκόσμιας κρίσης, βάση της οικονομικής και κοινωνικής αποστέρησης, προσεγγίζεται μέσω της διαχρονικής διάστασης και ιδιαιτεροτήτων του τοπικού χαρακτήρα.

Ειδικότερα η περίπτωση μετασχηματισμού της περιοχής της πρωτεύουσας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις οικονομικές δομές, τη μορφή ανάπτυξης βιομηχανίας, τις δημογραφικές και μεταναστευτικές ροές, τις ιστορικές συγκυρίες και κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις. Παράλληλα, και εμβαθύνοντας στην περιοχή μελέτης, Ακαδημία Πλάτωνος, παρατηρούμε πως σημαντικό ρόλο έπαιξαν η οικιστική δομή σε συνδυασμό με τον τρόπο απόκτησης κατοικίας, το υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης, η πολυμορφία χρήσεων, η εθνοτική μίξη, οι αναπτυξιακές πολιτικές και οι κοινωνικές δομές. Πέραν αυτών, ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί η ύπαρξη αρχαιολογικού πάρκου που συνδέεται με τρόπο άμεσο με τις χωρικές και κοινωνικές μεταβολές που παρατηρούνται διαχρονικά στη συνοικία.

Στόχος, λοιπόν του Α σταδίου έρευνας είναι η σκιαγράφηση των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών, υπό το πρίσμα της διαχρονικής διάστασης. Ειδικότερα, κύριος σκοπός είναι η ανίχνευση των στοιχείων που συνθέτουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της γειτονιάς και των δυναμικών που διαχρονικά οδήγησαν στον μετασχηματισμό της. Καθώς αντιλαμβανόμαστε πως οι μετασχηματισμοί αυτοί οφείλονται σε διαφορετικής εμβέλειας παραμέτρους, η χωροκοινωνική απεικόνιση θα γίνει μέσω των τεσσάρων παραγόντων που καθορίσαμε στις υποθέσεις εργασίας.

Ταυτόχρονα επιχειρείται μέσω αυτής της απεικόνισης, μια αναπτυξιακή χαρτογράφηση ώστε να μπορέσει να ακολουθήσει αναφορά στο ρόλο που διαδραματίζει το θεσμικό πλαίσιο στην εξέλιξη της περιοχής. Ο πίνακας με τον προσδιορισμό των γεγονότων και των χρονικών συγκυριών που καθόρισαν την εξέλιξη των δεδομένων παραγόντων συμπεριλαμβάνεται στο υποστηρικτικό υλικό της παρούσας εργασίας.

_σύνθεση εντάσεων για όλες τις παραμέτρους

Θέλοντας να έχουμε μια συνολική εικόνα της φυσιογνωμίας των γειτονιών της συνοικίας και των μετασχηματισμών που υπέστησαν διαχρονικά, για το σύνολο των παραγόντων που προσδιορίστηκαν, κρίθηκε απαραίτητη η επιλογή χρονικών περιόδων-κλειδί. Παρότι, λοιπόν, οι επιμέρους χρονικές τομές του εκάστοτε παράγοντα ποικίλλουν, εντοπίσαμε κάποιες ευρύτερες χρονικές περιόδους που θεωρούνται σημαντικές τόσο για την γενικότερη μετεξέλιξη της συνοικίας Ακαδημίας Πλάτωνος όσο και ολόκληρης της πρωτεύουσας. Κάθε χρονική περίοδος-κλειδί είναι συνυφασμένη με ένα πλέγμα κρίσιμων ζητημάτων τα οποία αναλύουμε και ερμηνεύουμε την διαχρονική τους ισχύ.

Οι χρονικές αυτές περιόδοι ομαδοποιούνται όπως παρουσιάζεται παρακάτω:

- 1^η Χρονική Περίοδος-κλειδί: 1949-1970 *Μετεμφυλιακή Περίοδος-Μεταπολεμική Αστικοποίηση*
- 2^η Χρονική Περίοδος-κλειδί: 1974-1990 *Περίοδος Μεταπολίτευσης-Εποχή Μετάβασης*
- 3^η Χρονική Περίοδος-κλειδί: 1991-2008 *Περίοδος Κρατικής Παρεμβατικότητας*
- 4^η Χρονική Περίοδος-κλειδί: 2009-2014 *Περίοδος Οικονομικής Κρίσης*

Οι χρονικές εντάσεις φαινομένων των επιμέρους παραγόντων αναλύονται σε αλληλοδιαπλοκή και συντίθενται κάτω από τις εξής αντιληπτικές κατηγορίες: τον *γεωγραφικό χώρο (δομημένο περιβάλλον, λειτουργική σύνθεση)* και το *κοινωνικό περιβάλλον* ώστε να σκιαγραφηθεί η διαχρονική φυσιογνωμία της γειτονιάς και τέλος την *πολιτική πρακτική εκ των άνω*. Τονίζουμε πως η παράθεση των γεγονότων-στιγμών δεν είναι εξαντλητική. Περιέχει καθοριστικές ιστορικές «στιγμές» και γεγονότα με κύρια αναφορά στις αποφάσεις-πλαίσια για την παραγωγική βάση και τις κοινωνικές δομές που επηρέασαν το ιστορικο-κοινωνικό περιβάλλον.

μετεμφυλιακή περίοδος 1949-1970

Ιδιαίτερα κρίσιμη θεωρείται η περίοδος μετά το Β΄ Παγκόσμιο και τον εμφύλιο πόλεμο καθώς η περιοχή μετασχηματίζεται χωροκοινωνικά, ενώ ταυτόχρονα, η υποβάθμιση της επιτείνεται. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της βίαιης αστικοποίησης των δεκαετιών '50 και '60, η περιοχή προσέλκυσε τα λιγότερο ευνοημένα μεταναστευτικά ρεύματα τόσο από το εσωτερικό όσο και πρόσφυγες εξαιτίας των ευκαιριών απασχόλησης που προσέφερε. Η εγκατάσταση στην περιοχή αφορούσε αρχικά, κυρίως μεμονωμένα άτομα που ξεκίνησαν για την πόλη αφήνοντας πίσω την οικογένεια τους με μοναδικό κίνητρο την εύρεση εργασίας στις βιοτεχνικές μονάδες που άρχισαν να συγκεντρώνονται στην περιοχή.

Πιο αναλυτικά, η Ακαδημία Πλάτωνος αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για τις ασύμβατες με την οικιστική ανάπτυξη, χρήσεις, που εξωθούνταν σε μη ενταγμένες στο σχέδιο πόλεως περιοχές εξαιτίας της φρενήρης οικιστικής ανάπτυξης της Αθήνας. Ταυτόχρονα η περιοχή πληρούσε ορισμένα κριτήρια εξυπηρέτησης αυτών των χρήσεων όπως: αρχικά διέθετε φυσικές υποδομές για τα πρωτοεμφανιζόμενα καμίνια, κεραμοποιεία, σαπυνοποιεία, βυρσοδεψεία κ.λπ. (ομαλό έδαφος, πρόσφορο για αργιροληψίες, άφθονα υπόγεια ύδατα κ.λπ.) και στη συνέχεια εξυπηρετούσε τις μεγάλες βιομηχανίες της δεκαετίας του '50 και του '60 καθώς ήταν κοντά τόσο στην αγορά της Αθήνας και του Πειραιά όσο και στους μεγάλους υπεραστικούς άξονες.⁴

Συνεπώς οι μεγάλες αδόμητες εκτάσεις αγροτικής γης που διέθετε σε αφθονία η περιοχή, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, μετατράπηκαν σε πυρήνες συγκέντρωσης βιοτεχνικών χρήσεων - βυρσοδεψείων, κεραμοποιείων, υφαντουργείων, ελαιοτριβείων. Ο μετασχηματισμός αυτός οφειλόταν στο γεγονός ότι οι εκτάσεις αυτές αποτελούσαν ιδανικό μέρος εγκατάστασης, ιδιαίτερα μετά τη διάνοιξη των οδικών αρτηριών Λ. Κηφισού και Λ. Αθηνών που παρείχαν σύνδεση της περιοχής με το λιμάνι του Πειραιά και την υπόλοιπη χώρα. Ως αποτέλεσμα, η υποβάθμιση της περιοχής εντάθηκε, καθώς οι ασύμβατες με την κατοικία χρήσεις διογκώθηκαν. Παράλληλα ο παράγων όχλησης και ρύπανσης ήταν έντονος λόγω της επιφόρτισης της κυκλοφορίας, εφόσον στα όρια της περιοχής υπήρχαν σημαντικοί οδικοί άξονες.

⁴ Χατζιώτης Κ. (2005), Το Μεταξουργείο, Κολωνός, Ακαδημία Πλάτωνος: Γειτονιές της παλιάς Αθήνας, Πολιτισμικός Οργανισμός- Αθηναϊκή βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 50

Την περίοδο αυτή, η περιοχή, παρά τις ιδιομορφίες της, διατηρεί συνεκτικό χαρακτήρα μιας λαϊκής-μικροαστικής συνοικίας, όπου η κατοικία συνυπάρχει με τις παραγωγικές δραστηριότητες. Χωρικά η αίσθηση της γειτονιάς δεν επηρεάζεται καθώς η εφαρμογή του συστήματος οικοδομικής παραγωγής της αντιπαροχής που εισήχθη 1958 και κυριάρχησε στις κεντρικές περιοχές της πόλης και στα κοντινά σε αυτές προάστια την περίοδο '50-'70 δεν φαίνεται να επηρεάζει στον ίδιο βαθμό τη συνοικία της Ακαδημίας Πλάτωνος. Ανασταλτικοί παράγοντες ήταν τόσο οι καθημερινοί έλεγχοι της αρχαιολογικής υπηρεσίας εξαιτίας του υπόγειου αρχαιολογικού πλούτου όσο και ο κατακερματισμός των οικοπέδων και η «εξ αδιαιρέτου» ιδιοκτησία. Μέχρι το 2000 ειδικά γύρω από το πάρκο, σύμφωνα με τους κατοίκους, στην περιοχή διατηρούνταν σπίτια χαμηλά, νεοκλασικά ή μεταπολεμικά, εναπομείναντα δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Μέχρι την επόμενη χρονική τομή που διερευνούμε το αστικό τοπίο της Ακαδημίας Πλάτωνος, το οποίο συγκεντρώνει εργατικά στρώματα, των χαμηλότερων βαθμίδων του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας, χαρακτηρίζεται υποβαθμισμένο μέχρι την πολύ πρόσφατη ιστορία της, γεγονός που έχει προκαλέσει ανά διαστήματα την αντίδραση και την κινητοποίηση των κατοίκων της. Ταυτόχρονα την περίοδο αυτή σημαντικές αντιδράσεις από τους κατοίκους προκαλούνται από την πρόθεση των αρχών για ένα ενιαίο αρχαιολογικό χώρο μέσω πολλαπλών απαλλοτριώσεων.

Γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την μετεμφυλιακή περίοδο 1949-1970

Βασικό χαρακτηριστικό του κοινωνικού περιβάλλοντος της περιοχής τη δεδομένη περίοδο παρατηρούμε πως είναι η εγκατάσταση νέων κατοίκων ως αποτέλεσμα της μεταπολεμικής αστικοποίησης. Η εγκατάσταση αυτή εξελίχθηκε κυρίως, βάση της χωροθέτησης τυχόν οικογενειακού δικτύου ή δικτύου συντοπιτών. Τα δίκτυα αυτά λειτούργησαν αρχικά ως δίκτυα πληροφόρησης όσον αφορά την απόκτηση οικοπέδου και την είσοδο στην αγορά εργασίας, ενώ μεταβλήθηκαν έπειτα σε δίκτυα αλληλοβοήθειας. Η σημασία τους ήταν καθοριστική για την συγκρότηση της φυσιογνωμίας της γειτονιάς, την οργανωτική δομή του χώρου και βασική συνθήκη λειτουργίας και επιβίωσης των μικρών επιχειρήσεων που έκαναν την εμφάνισή τους.

Αεροφωτογραφίες

(πηγή: katagrafes2008.blogspot.gr)



1937

1965

1978

1998

Όσο αφορά τον γεωγραφικό χώρο τα βασικά του χαρακτηριστικά ήταν τα εξής:

- Διάσπαρτη βιοτεχνία: αντίθετα με το ιδεώδες των αμιγών ζωνών κατοικίας, οι εργάτες και οι περισσότεροι μικροαστοί επιζητούσαν να μένουν κοντά στον χώρο εργασίας.
- σπίτια χαμηλά και στενάχωρα
- ανυπαρξία υποδομών, σε σύγκριση με επίπεδα που ήταν δυνατά στην εποχή

Πιο αναλυτικά, την περίοδο αυτή, βιοτεχνικές χρήσεις θα κυριαρχήσουν, ενώ όπως ήδη αναφέραμε η σύσταση του πληθυσμού θα διαμορφωθεί αντίστοιχα, από το εργατικό δυναμικό αυτών, σε μια εργατική, χαμηλοεισοδηματική τάξη. Μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις εμπορίου και βιοτεχνίας παράλληλα με τις κεντρικές μονάδες κάνουν την εμφάνισή τους στην περιοχή. Η βιωσιμότητά τους επωφελείται από τις δεξιότητες διαχείρισης που αναπτύχθηκαν στον αγροτικό χώρο καθώς ακολουθούν την παράδοση της οικογενειακής εκμετάλλευσης.⁵ Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας τους, οφείλεται, έτσι, σημαντικά στο γεγονός εγκατάστασής τους πλησίον της οικίας, που οδηγεί ταυτόχρονα σε εικόνα έντονης μίξης χρήσεων στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που συστήνονται είναι κατα βάση συνεργεία αυτοκινήτων και γενικότερα εργαστήρια που κατασκευάζουν αμαξώματα, καταστήματα ανταλλακτικών, μηχανουργεία, βαφεία και σταθμοί αυτοκινήτων, ως αντίκτυπο της εδραίωσης του αυτοκινήτου ως μέσου μεταφοράς⁶. Παράλληλα διεισδύουν στην περιοχή αποθήκες χονδρεμπορίου και συναφείς χρήσεις.⁷ Οι πιέσεις που ασκούν οι νέες

⁵ Μαλούτας Θ., (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 32

⁶ Αγριαντώνη, Χ. (1995), Συνοικία Μεταξουργείο, στο Αγριαντώνη Χ. Και Χατζηγιάννου, Μ. (επιμ.), Το Μεταξουργείο της Αθήνας, Αθήνα: ΚέντροΝεοελληνικών Ερευνών- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, σελ 157-171.

⁷ Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας, (1995), Έρευνα δυνατοτήτων εφαρμογής μιας εξειδικευμένης πολιτικής κατοικίας, στα πλαίσια της πολεοδομικής

χρήσεις στην καθημερινή ζωή των κατοίκων συμβάλλουν επιπρόσθετα στην υποβάθμιση της ποιότητας διαβίωσης.

Το κτιριακό απόθεμα της περιοχής αποτελείται από βιοτεχνικά κελύφη, αποθήκες, και λαϊκά σπίτια. Η έντονη ανοικοδόμηση σπιτιών που παρατηρείται μέχρι τον μεσοπόλεμο ως αποτέλεσμα αυτόνομων πρακτικών στέγασης εμφανίζεται μειωμένη συγκριτικά την περίοδο που εξετάζουμε καθώς η ύπαρξη εντός των ορίων της συνοικίας, αρχαιολογικού χώρου επιφέρει πολλαπλές ανασκαφές στην ευρύτερη γειτονιά που φέρνουν στην επιφάνεια ευρήματα με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η ανοικοδόμησή και οι πρακτικές αντιπαροχής μετά τον μεσοπόλεμο (οι ανασκαφές ξεκινούν το 29'). Έτσι κάποιες φτηνές πολυκατοικίες κάνουν την εμφάνισή τους μετά το 80'.

Σημαντικό, είναι να τονίσουμε πως η αυτοστέγαση μέχρι και τη δεδομένη χρονική περίοδο έπαιξε σημαίνοντα ρόλο στην χωροχρονική εξέλιξη της γειτονιάς και ευρύτερα της πόλης. Ουσιαστικά, ο περιορισμένος ρόλος της κοινωνικής πολιτικής πρακτικής μετέτρεψαν την ιδιόκτητη κατοικία σε αυτασφαλιστικό μηχανισμό⁸, προσφέροντας εξασφάλιση εγκατάστασης στον χώρο της πόλης, η οποία με τη σειρά της έδινε τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των ρευστών ευκαιριών στην αγορά εργασίας. Έτσι, η κοινωνική διάδοση της ιδιοκατοίκησης αποτέλεσε βασικό μέσο για την πρακτική και συμβολική ενσωμάτωση ενός σημαντικού τμήματος νέων κατοίκων στην πόλη.⁹

Με βάση τα παραπάνω, το γεγονός ότι ο τόπος εργασίας συμπίπτει με αυτόν της κατοικίας, παράλληλα με τη δομή του χώρου και τις κοινωνικές συνθήκες μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η γειτονιά αντικατοπτρίζει ένα πολύμορφο πλέγμα σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων, το οποίο καθορίζει και καθορίζεται από τη δυναμική του χώρου. Όπως θα γίνει σαφές και στην ανάλυση των μετέπειτα περιόδων η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της περιοχής μέσα στο σύνθετο περιβάλλον που περιγράφεται αλλάζει καθοριστικά από την εξέλιξη του κάθε παράγοντα που διακρίνουμε. Οι μεταποιητικές δραστηριότητες, η οργάνωση του χώρου, η ανθρωπογεωγραφία και οι κοινωνικές δομές καθορίζουν την διάρθρωση των κοινωνικών σχηματισμών και ευρύτερα τις αποχρώσεις της γειτονιάς.

εξέλιξης, αναβάθμισης, ιστορικών περιοχών του κέντρου της Αθήνας : η περίπτωση του Μεταξουργείου, Αυγερινού Κολωνία Σ. κ.ά., ανάθεση έργου: ΥΒΕΤ. Γενική Γραμματεία Έρευνας, Αθήνα.
8 Τουση Ε. (2014), Ο Αστικός Χώρος ως Πεδίο Μετασχηματισμών υπό το Πρίσμα του Προσφυγικού Ζητήματος,, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, σελ. 85
9 Μαλούτας Θ., (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα, ΕΚΚΕ, Αθήνα σελ. 36

χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής μετεμφυλιακής περιόδου

Η περίοδος αυτή δεν προσδιορίζεται από κάποια χρονική τομή πολιτικής πρακτικής αλλά περισσότερο την ανυπαρξία της που οδήγησε στην βαθιά υποβάθμιση της περιοχής. Απεικόνιση αυτής της υποβάθμισης αποτελεί η σταδιακή ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλης με ελλιπή κρατική χρηματοδότηση που είχε ως αντίκτυπο τόσο το ανύπαρκτο, μέχρι και τη δεκαετία του '50, οδικό δίκτυο, όσο και στην έλλειψη κοινόχρηστων χώρων και κοινωφελών εγκαταστάσεων. Μετέπειτα η διάνοιξη μεγάλων οδικών αρτηριών που οδήγησε στην εγκατάσταση βιοτεχνικών μονάδων και εργαστηρίων εντός κατοικημένης περιοχής χωρίς επαρκείς κρατικούς ελέγχους για περιορισμό της όχλησης και ρύπανσης της περιοχής υποβάθμισαν περαιτέρω την περιοχή.

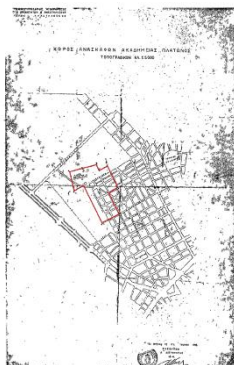
Η μόνη κρατική παρέμβαση που θεωρείται κρίσιμη τη δεδομένη περίοδο για την εικόνα της περιοχής, καθώς ανέστειλε την εκτεταμένη ανοικοδόμηση, αφορά στην προστασία του αρχαιολογικού υπόγειου πλούτου.

Συγκεκριμένα:

- **το 1957** καταγράφεται η πρώτη διοικητική πράξη της πολιτείας για το καθεστώς τμήματος της περιοχής, που σήμερα ανήκει στην Ακαδημία Πλάτωνος. Πρόκειται για την Υπουργική Απόφαση «περί κηρύξεως ως αρχαιολογικού χώρου του παρακείμενου προς την Ακαδημία Πλάτωνος αγροκτήματος» (ΦΕΚ 279/Β/17-10-1957) και αφορά στην κήρυξη 25 στρ. μεταξύ των οδών Τιμαίου - Τηλεφάνους - Μαραθωνομάχων και Λαχανόκηπων.

Χαρτογραφικό υλικό περιόδου 1965-1971

(πηγή: Περπινιά Σοφία / Τσελεμέγκου Λορενα / Χάγιου Κάτια, 2014)



3.1. Υ.Α. "Περί χαρακτηρισμού ως αρχαιολογικού χώρου της Συνοικίας της Ακαδημίας Πλάτωνος (Αθηνών)" ΦΕΚ 402/Β/1965



3.2. Β.Δ. 1-11-1968 ΦΕΚ 224/Δ/1968 στα "έχοντες υπόψη..." δεν περιλαμβάνεται η κήρυξη του αρχαιολογικού χώρου (1965)



3.3. Υ.Α. "Περί τροποποίησης ως ορίων Αρχαιολογικού Χώρου Ακαδημίας Πλάτωνος" ΦΕΚ 335/Β/1971

Οφείλουμε τέλος να αναφερθούμε εν συντομία στο ρόλο της αντιπαροχής καθώς παρότι την δεδομένη χρονική περίοδο δεν επηρέασε ριζικά την συνοικία αποτέλεσε σημαντική παράμετρο για τη χωροκοινωνική εξέλιξη της μελλοντικά κατά αντιστοιχία με το ευρύτερο ελληνικό αστικό τοπίο. Αναμφίβολα στην μέθοδο της αντιπαροχής στηρίχθηκε η επέκταση του οικιστικού ιστού της πρωτεύουσας και λειτούργησε ως μοχλός αύξησης της εσωτερικής οικονομίας¹⁰. Η διαδικασία αυτή ενισχύθηκε από τον A.N. 395/1968 σύμφωνα με τον οποίο αυξήθηκαν οι Συντελεστές Δόμησης σε όλη τη χώρα κατά 20-40%¹¹. Η μείωση του κόστους μέσω της υποβάθμισης της ποιότητας της κατασκευής ενίσχυσε την οικοδομική αυτή δραστηριότητα. Βρίσκεται απαλλαγμένη, λοιπόν, από ευθύνες, η κρατική παρέμβαση στον τομέα της στέγασης με τέτοιου τύπου μέτρα, ενίσχυση της λαϊκής αυτοστέγασης και ανοχή στην αυθαίρετη δόμηση.¹² Οι πρακτικές αυτές που επικράτησαν σε συνδυασμό με τις συνεχείς επεκτάσεις πόλεων με ανοχή στην παράνομη οικοπεδοποίηση, επέδρασαν σωρευτικά και οδήγησαν στη δημιουργία των σημερινών πολεοδομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων στον αστικό ιστό.

10 Οικονόμου Δ., (1987), «Η στεγαστική πολιτική στην Ελλάδα: Βασικές ερμηνευτικές υποθέσεις, πιστοδότηση της στέγης και πολιτική ενοικίων», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, ΕΚΚΕ, Αθήνα, τχ. 64

11 Σαρηγιάννης Γ.Μ., (2000), Αθήνα 1830-2000: Εξέλιξη, Πολεοδομία, Μεταφορές, Συμμετρία, Αθήνα και Τουση Ε. (2014), Ο Αστικός Χώρος ως Πεδίο Μετασχηματισμών υπό το Πρίσμα του Προσφυγικού Ζητήματος, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, σελ. 86

12 Μαλούτας Θ., (1990), Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια, Αθήνα: ΕΚΚΕ/ΕΞΑΝΤΑΣ

_ περίοδος μεταπολιτευσης 1974-1990 εποχή μετάβασης

Βασικό χαρακτηριστικό της δεδομένης περιόδου για τη συνοικία είναι η παρακμή του δευτερογενούς τομέα παραγωγής που οφειλόταν αφενός σε εσωτερικές αδυναμίες των κλάδων παραγωγής, και αφετέρου σε εξωγενείς πολιτικές που ακολουθήθηκαν. Βασική τομή προς την αρχή της παρακμής της βιοτεχνίας στη γειτονιά θεωρούμε την ισχύ του Π.Δ. 84/84 που δυσχέρανε κατά πολύ τη λειτουργία των ΜΜΕ, κάτι που εντάθηκε στη συνέχεια με το άνοιγμα των αγορών και συνεπώς τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών βιοτεχνικών προϊόντων στο πλαίσιο σύγκλισης με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές πολιτικές. Παράλληλα, δεν εξαιρείται από τις αιτίες παρακμής η αδράνεια ως προς την ενεργοποίηση θεσμών που θα μπορούσαν να στηρίξουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ευνοώντας τη συσπείρωσή τους τόσο με στόχο την ουσιαστικότερη συμμετοχή τους στη χάραξη του επίσημου σχεδιασμού όσο και σε πρακτικά ζητήματα διευκόλυνσης της λειτουργίας τους.¹³

Ξεκινά λοιπόν η περίοδος αποβιομηχάνισης για την Ελλάδα, με την παγκόσμια οικονομία να αναπτύσσεται κυρίως γύρω από την εμπορευματοποίηση της πληροφορίας και των νέων τεχνολογιών. Συγκεκριμένα οι μετασχηματισμοί που πραγματοποιούνται στην παραγωγική βάση στα τέλη της δεκαετίας του '80 στην πόλη της Αθήνας δημιουργώντας μια νέα «βιομηχανία» παραγωγής αγαθών, υπηρεσιών και εργασίας έχουν αποτέλεσμα την διεύρυνση της μεσαίας τάξης στην Ελλάδα και παράλληλα την ανάπτυξη ενός «κενού» στην απασχόληση το οποίο έρχονται να καλύψουν οι μετανάστες του πρώτου μεταναστευτικού ρεύματος. Η δεδομένη χρονική συγκυρία, λοιπόν, χαρακτηρίζεται από αλλαγή πληθυσμιακής σύνθεσης που οδηγεί σε συνύπαρξη καθημερινότητας στηριζόμενη κατά βάση στη σύμπραξη συμφερόντων παρά στην αποδοχή των διαφορετικότητων. Αναφερόμαστε στο πάντρεμα της ελληνικής πραγματικότητας που βιώνει την άνθιση της μεσαίας τάξης με τη διαθεσιμότητα φτηνού εργατικού από τους οικονομικούς μετανάστες.

Οι ανωτέρω παράγοντες της δεδομένης και της προηγούμενης περιόδου σε συνδυασμό με την έλλειψη υποδομών και δημοσίων χώρων σταδιακά υποβαθμίζουν

¹³ Μουλαρά Σ., (2011), Παραγωγική δραστηριότητα στη γειτονιά του Ψυρρή: Προς μια καλειδοσκοπική προσέγγιση του χώρου και του σχεδιασμού μέσα από τις ΜΜΕ, μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αθήνα

κοινωνικά την περιοχή, και κατά τις δεκαετίες '70-'80 ποσοστό κατοίκων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή ως τα τέλη της δεκαετίας του '60 μετακινούνται προς αναζήτηση ανώτερου ποιοτικά επιπέδου ζωής. Εν συνεχεία, αντικαθίστανται από την εισροή μεταναστών, οι οποίοι, από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και κατά την επόμενη δεκαετία, εγκαθίστανται σε εγκαταλειμμένα κτίρια της περιοχής καλύπτοντας τις κενές θέσεις εργασίας.

Καταδεικνύεται λοιπόν ότι η υποβάθμιση της Ακαδημίας Πλάτωνος κατά αυτή την χρονική περίοδο ήταν αποτέλεσμα συνδυασμού μιας νέας ανθρωπογεωγραφίας, της ακμάζουσας πορείας της μεσαίας τάξης και των πολιτικών πρακτικών που ακολουθήθηκαν χωρίς ουσιαστική μέριμνα για τις επιπτώσεις που επιφέρουν.

Γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την μεταβατική περίοδο 1976-1990.

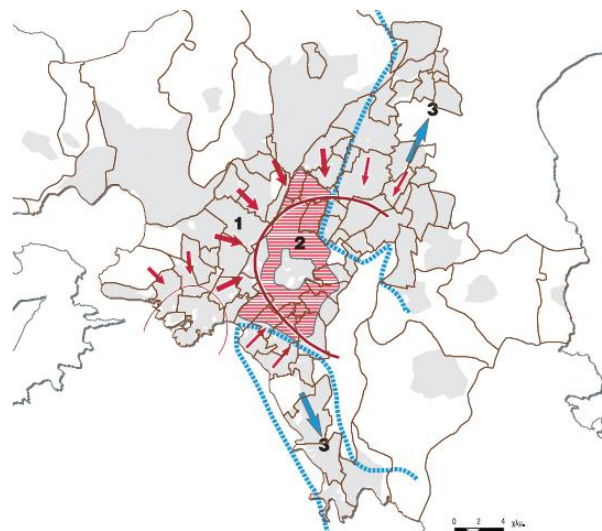
Οι χωρικές και ανθρωπογεωγραφικές ανακατατάξεις αυτής της περιόδου επηρεάζουν την φυσιογνωμία της γειτονιάς οδηγώντας την σε ένα μεταβατικό στάδιο. Πιο συγκεκριμένα, η μεταβολή του κοινωνικού περιβάλλοντος της συνοικίας κατά τη περίοδο αυτή σχετίζεται με δύο σημαντικές διαδικασίες που επηρέασαν το σύνολο της πρωτεύουσας.

- Η πρώτη συνδέεται με την τάση στεγαστικής κινητικότητας μερίδας πληθυσμού προς τα προάστια που αναζητούσε ανώτερο ποιοτικά επίπεδο ζωής από αυτό του κέντρου της Αθήνας.

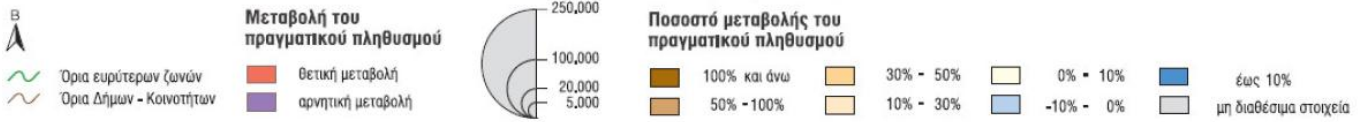
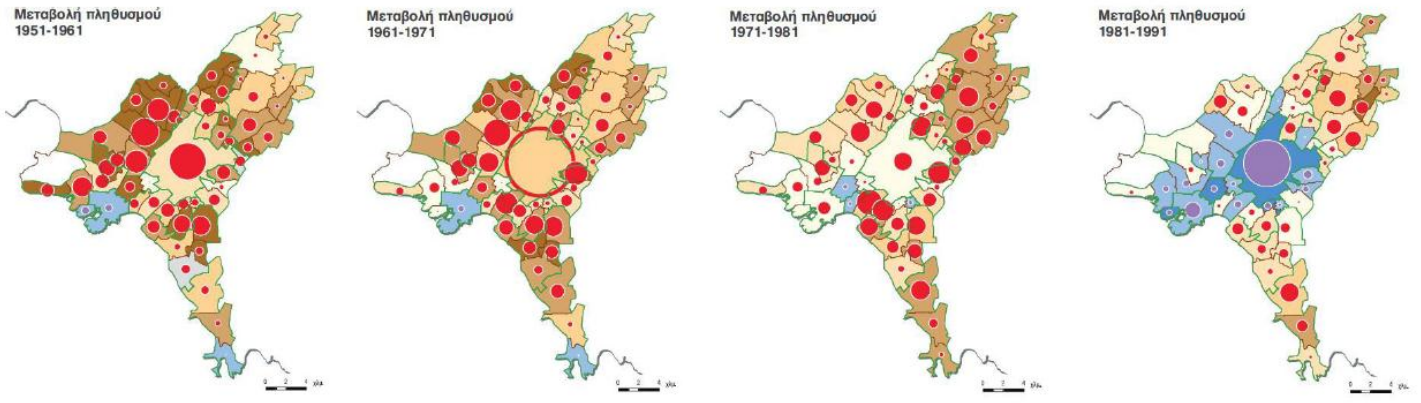
Στάδια Οικονομικής μεγέθυνσης

1. Εισροή πληθυσμού (1950-1970)
2. Κορεσμός του κέντρου (1965-1980)
3. Προαστιοποίηση (από το 1975 και μετά)

(πηγή: Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδος, 2000)

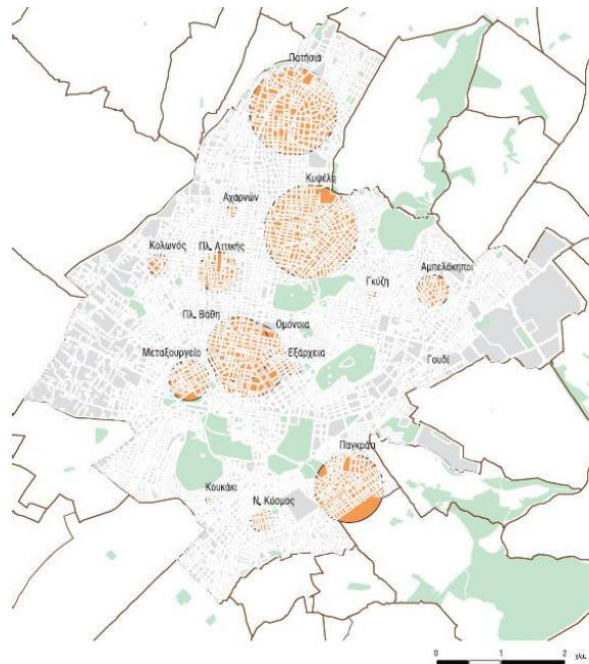


Μεταβολή του πληθυσμού της Αθήνας ανά δεκαετία από το 1951-1991
 (πηγή: Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδος, 2000)



- Η δεύτερη με μια σημαντική αλλαγή στον δημογραφικό χάρτη με τη μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής μεταναστων από το εξωτερικό.

Κατανομή ξένων μεταναστών κατά τα πρώτα χρόνια εγκατάστασής τους στον δήμο Αθηναίων
 (πηγή: Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδος, 2000)



Μελετώντας την διαδικασία της στεγαστικής κινητικότητας παρατηρούμε πως το φαινόμενο αυτό είναι σχετικά περιορισμένο στην Ακαδημία Πλάτωνος σε σύγκριση με τα ποσοστά άλλων περιοχών της πρωτεύουσας, εξαιτίας των σχετικά ήπιων ρυθμών μεταλλαγής της περιοχής και των υψηλών ποσοστών ιδιοκατοίκησης. Παράλληλα ανασταλτικό παράγοντα αποτέλεσαν και τα δίκτυα των κατοίκων που αναπτύχθηκαν στην περιοχή, εφόσον εξαρτώνταν σε μεγάλο βαθμό από την αλληλοβοήθεια σε είδος και την χωρική εγγύτητα που αυτή απαιτεί. Πιο συγκεκριμένα, η τοπική επιχειρηματικότητα και η εμπορική δραστηριότητα λειτούργησε και ενισχύθηκε βάση αυτών των δικτύων αναστέλλοντας την αναμενόμενη στεγαστική κινητικότητα και της επιπτώσεις της όσο αφορά τον στεγαστικό διαχωρισμό. Κάτι τέτοιο ήταν τουλάχιστον γεγονός μέχρι την περίοδο της αποβιομηχάνισης, που συμπάρεσυρε την ελληνική οικονομία κυρίως μετά το 1990, και οδήγησε στη σταδιακή αλλαγή στο τοπίο των παραγωγικών δραστηριοτήτων που φιλοξενούνται στην περιοχή.

Ταυτόχρονα, με τη μείωση του στεγαστικού διαχωρισμού, παρατηρείται κοινωνική ανάμιξη καθώς οι κοινωνικά ανερχόμενες ομάδες της περιοχής καταλαμβάνουν νέες οικοδομές και μικροπεριοχές υψηλότερης ποιότητας όπως για παράδειγμα η περιοχή γύρω από το πάρκο. Δεδομένου, όμως, του γεγονότος ότι πρόκειται για τοπική κινητικότητα και πρόσφατη, τα δίκτυα δεν διαλύονται ούτε μεταβάλλονται οι πρακτικές τους.¹⁴ Δεν μπορούμε όμως να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα κατά πόσο πρόκειται για αποτελεσματική κοινωνική ανάμιξη καθώς δεν γνωρίζουμε κατά πόσο υπήρχε από κοινού χρήση των τοπικών μέσων συλλογικής κατανάλωσης και υπηρεσιών.

Ακόμα πιο σύνθετη γίνεται η ανάλυση της μελέτης της κοινωνικής ανάμιξης και συνοχής αν λάβουμε υπόψιν την εισροή στην περιοχή οικονομικών μεταναστών από χώρες του εξωτερικού. Παρότι, η στεγαστική κινητικότητα δεν επηρέασε σημαντικά τη συνοικία, η δομή του πληθυσμού άλλαξε καθώς πλέον αποτελούνταν από μικρομεσαία στρώματα και οικονομικούς μετανάστες. Το μειωμένο στεγαστικό απόθεμα υπαρχουσών κατοικιών περιορισμένων ανέσεων και τα κενά διαμερίσματα χαμηλών ορόφων νεόδμητων πολυκατοικιών παράλληλα με τις εργασιακές ευκαιρίες οδήγησαν για άλλη μια φορά την Ακαδημία Πλάτωνος σε προνομιακό χώρο στέγασης των νέων ομάδων με περιορισμένους πόρους που εισέρρευσαν στην πόλη.

¹⁴ Μαλούτας Θ., (2008) , Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 49.

Πιο αναλυτικά, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η κεντρικότητα της περιοχής, τα χαμηλά ενοίκια, τα σπίτια με αυλές και η ύπαρξη δικτύου συντοπιτών προσέλκυσαν στην περιοχή μουσουλμάνους της Θράκης και τσιγγάνους. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 αρχίζουν να εγκαθίστανται και μετανάστες από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τα Βαλκάνια λαμβάνοντας υπόψιν τις συνθήκες που ήδη αναφέραμε.

Οι σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων διαμορφώσαν τόσο την αστική καθημερινότητα όσο και τις εργασιακές σχέσεις. Ο κοινωνικός χαρακτήρας της συνοικίας χαρακτηρίζεται πλέον από την πολυεθνική και πολυπολιτισμική στρωματογραφία του πληθυσμού που διαμένει και εργάζεται στα όρια της. Η κοινωνική συγκατοίκηση παράλληλα με την απασχόληση των νεοεισεχθέντων κατοίκων στις μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις ενδυνάμωσε την κοινωνική ανάμιξη. Οι τάσεις διαχωρισμού ή ομαλής συμβίωσης μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων πρέπει να αναζητηθούν σε τυχόν διαχωρισμό υπηρεσιών για παράδειγμα εκπαίδευσης ή υγείας.

Όσο αφορά το δομημένο περιβάλλον παρατηρούμε πως βασικό χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου για την περιοχή είναι η ανοικοδόμηση των πρώτων φθηνών πολυκατοικιών που γίνεται, κυρίως με το σύστημα της αντιπαροχής. Το γεγονός αυτό προκύπτει τόσο εξαιτίας της αυξημένης ζήτησης για στέγαση σε συνδυασμό με τους υψηλούς όρους δόμησης και την ελαστικότερη στάση της Γ' Εφορίας Αρχαιοτήτων. Ξεκινά έτσι η αντικατάσταση των παλιών σπιτιών και των κενών οικοπέδων, φαινόμενο που γίνεται πιο έντονο μετά το 2000. Η περιοχή γύρω από το πάρκο εξαιρείται ενώ χρησιμεύει κυρίως ως φράγμα μεταξύ των βιομηχανικών χρήσεων και της περιοχής γενικής κατοικίας, και ταυτόχρονα αποτελεί ευνοϊκή συνθήκη για καλή ποιότητα κατοίκησης, γύρω από αυτό.

Τέλος, η παραγωγική βάση της περιοχής βρίσκεται επίσης, σε μεταβατικό στάδιο, εξαιτίας του περιορισμού για την ανάπτυξη νέων μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων και των αυξημένων δυσκολιών όσο αφορά την επιβίωση και διατήρηση των υπαρχουσών. Βασικό ρόλο στη διαμορφούμενη πραγματικότητα έχει η πολιτική πρακτική που ακολουθείται. Αναλυτικά παρουσιάζεται ο ρόλος αυτός στις χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής της δεδομένης περιόδου.

Χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής μεταπολευτικής περιόδου

1976/ - Ν. 360/76 περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος

- Ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
- Αναπτυξιακός λόγος με έμφαση στην ποιότητα ζωής και το περιβάλλον.

Οι ρυθμιστικές πρωτοβουλίες της δεκαετίας του '70 που είχαν στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων δυσλειτουργίας των μεγάλων πόλεων είχαν επιπτώσεις σε ένα πολύμορφο πλέγμα σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων, το οποίο καθόρισε ιστορικά τη δυναμική του χώρου.¹⁵ Πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια ευρύτερης πολιτικής καθορισμού χρήσεων στο Λεκανοπέδιο Αττικής με στόχο την αποσυμφόρηση των κεντρικών περιοχών, την αντιμετώπιση της ρύπανσης, την αποκέντρωση των λειτουργιών και την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος γίνεται ο καθορισμός της ζώνης εγκατάστασης βιομηχανικών-βιοτεχνικών μονάδων της Ακαδημίας Πλάτωνος χωρίς όμως να προηγηθεί συστηματική διερεύνηση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων που μια τέτοια κίνηση πιθανά θα επέφερε. Έτσι, με κύρια αιτιολόγηση το γεγονός ότι οι οχλούσες μονάδες πρέπει να απομακρυνθούν από περιοχές κατοικίας, οριοθετείται ζώνη ΒΙΟΠΑ η οποία ακολουθείται απο διατάγματα αναστολής αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων εντός των ορίων κατοικίας χωρίς να ληφθεί υπόψιν πως η απομάκρυνση των χρήσεων θα είχε σοβαρό αντίκτυπο καθώς αυτές αποτελούσαν βασική πηγή απασχόλησης των κατοίκων. Πολλές από τις μονάδες θα αναγκαστούν να κλείσουν καθώς η θεσμοθετημένη απομάκρυνσή τους χωρίς παράλληλη λήψη μέτρων ενίσχυσής τους, δεν τους επιτρέπει να αντιμετωπίσουν ούτε το κόστος μετεγκατάστασης ούτε τις επιπτώσεις μιας ριζικής αναδιάρθρωσης των παραγωγικών διασυνδέσεων που είχαν αναπτύξει.¹⁶ Το γεγονός αυτό έχει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε μια περίοδο που η παραγωγική βάση βρισκόταν σε άνοδο τόσο στην απασχόληση όσο και στις διακλαδικές διασυνδέσεις που αναπτύσσονται στην περιοχή καθώς και στην ευρύτερη Αθήνα.

1984 / Πιο συγκεκριμένα και όπως αναφέρθηκε και παραπάνω σημαντική τομή πολιτικής πρακτικής για την περιοχή είναι το 1984 με την εφαρμογή του Π.Δ. 84/84, που φαίνεται να είχε σημαντική επίδραση στην εξέλιξη των ΜΜΕ, και φανερώνει ευρύτερα ζητήματα αδυναμίας και αναποτελεσματικότητας του επίσημου σχεδιασμού. Επισημαίνουμε ότι στην περιοχή μας η ισχύς του διατάγματος αυτού δεν οδήγησε στη μετεγκατάσταση των ΜΜΕ που χωροθετούνταν στην περιοχή κατοικίας που ήταν και ο αρχικός του στόχος, καθώς δεν μπορούσαν να

¹⁵ Παναγιωτάτου Ε.,(1988), Μελέτη και Έρευνα προβλημάτων δυσλειτουργίας των ΜΜΕ σε σχέση με την Πολεοδομική Οργάνωση, Αθήνα

¹⁶ ο.π.

αντιμετωπίσουν ούτε το κόστος μετεγκατάστασης ούτε τις επιπτώσεις μιας ριζικής αναδιάρθρωσης των παραγωγικών διασυνδέσεων που είχαν αναπτύξει¹⁷. Παρόλα αυτά αφενός κατέστησε τα παραγόμενα προϊόντα των ΜΜΕ λιγότερο ανταγωνιστικά και αφετέρου είχε ως αποτέλεσμα ένα μέρος της παραγωγικής δραστηριότητας να περάσει στη σφαίρα της άτυπης οικονομίας. Η στροφή στον άτυπο τομέα βέβαια, αν και αποτελεί παράγοντα για την επιβίωση των επιχειρήσεων και συνεπώς τον βιοπορισμό των αντίστοιχων νοικοκυριών δεν στερείται σημαντικότητας αρνητικών επιπτώσεων. Για παράδειγμα αναφέρουμε την αδυναμία συμμετοχής των επιχειρήσεων σε προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης, την πτώση των κερδών, την αδυναμία συντήρησης του κτιριακού αποθέματος και του υπάρχοντος εξοπλισμού των ΜΜΕ και ευρύτερα την κατακόρυφη υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας των απασχολούμενων σε αυτές- ακόμα και αν οι πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι ιδιόκτητες-. Ταυτόχρονα δε αυτό σημαίνει ότι και για το ίδιο το κράτος η πολιτική αυτή δεν αποδεικνύεται τελικά αποτελεσματική με κύριο μειονέκτημα την αδυναμία άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής.¹⁸

Διαπιστώνουμε λοιπόν πως η τάση σύγκλισης με το ευρωπαϊκό πρότυπο (π.χ. για το ζήτημα των ΜΜΕ στον αστικό χώρο που μελετάμε εδώ), τάση που εντάθηκε ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, παραβλέποντας από την πλευρά των επίσημων φορέων άσκησης πολιτικής τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πραγματικότητας, παράλληλα με ελλιπή σχεδιασμό και την αδράνεια ως προς την ενεργοποίηση θεσμών οδηγηθήκαμε στην κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της Ελλάδας.

Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται, στο σημείο αυτό, η παράθεση κάποιων εκ των πορισμάτων του συνεδρίου για τις *Μικρές Μεταποιητικές Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στον ιστό της πόλης*¹⁹.

Στη χώρα μας οι πολιτικές χωροθέτησης των ΜΜΕ ασκούνται κυρίως μέσω της πολεοδομικής νομοθεσίας και σχεδιασμού, που, όμως δεν έχουν συνδυαστεί με μια σαφή στρατηγική για την προσαρμογή του παραγωγικού ιστού στα σημερινά δεδομένα.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Αττικής, όπου, κάτω από την πίεση περιβαλλοντικών προβλημάτων και των δυσλειτουργιών της πόλης, δημιουργήθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, ένα θεσμικό πλαίσιο αντιφατικό, με κύριο άξονα την απομάκρυνση της μεταποιητικής δραστηριότητας. Τονίστηκε ιδιαίτερα ότι η αποτρεπτική αυτή πολιτική δεν ισοδυναμεί με πολιτική υπέρ της (επιθυμητής)

17 ο.π.

18 ο.π.

19 Πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης», (1996) οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π., σελ. 189-190

αποκέντρωσης, στο βαθμό που η ανάπτυξη δεν μπορεί να στηριχθεί σε απαγορεύσεις αλλά σε κατάλληλες υποδομές και άλλους θετικούς παράγοντες.

Το Π.Δ. 84/1984 ειδικότερα, που είχε στόχο την προστασία του περιβάλλοντος στην Αττική από τη ρύπανση δεν λειτούργησε σε αυτήν την κατεύθυνση αφού:

- Λαμβάνει μέτρα εναντίον της μεταποίησης που ενοχοποιείται για την ρύπανση, ενώ αποδεδειγμένα υπάρχουν παράγοντες πολύ πιο επιβαρυντικοί –όπως η κυκλοφορία των Ι.Χ.- για τους οποίους δεν λαμβάνεται κανένα μέτρο.
- Δεν προάσπισε τις νόμιμες και υγιείς επιχειρήσεις ούτε ενίσχυσε όσες είχαν πρόθεση να εξυγιανθούν ή να μετεγκατασταθούν. Αντίθετα, συνέβαλε στην διατήρηση και δημιουργία νέων ημιμόνιμων ή παράνομων επιχειρήσεων, με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην οικονομία όσο και στην ποιότητα του περιβάλλοντος.
- Αντιστρατεύεται τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού ιστού, εμποδίζοντας ουσιαστικά την εταιρική δραστηριότητα καθώς και την χρήση των διατιθέμενων πόρων από τα Προγράμματα Σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Αγνοεί την ανάγκη προστασίας του παραγωγικού δυναμικού της Πρωτεύουσας ιδιαίτερα σε κεντρικές περιοχές όπου εκτός των άλλων, οι βιοτεχνίες εκτοπίζονται διότι συναντούν τον ανταγωνισμό από λειτουργίες εμπορίου, γραφείων, αναψυχής, οι οποίες μπορούν να καταβάλλουν υψηλότερα ενοίκια.

Συμπερασματικά το Π.Δ. 84/1984 δεν επιτελεί την λειτουργία για την οποία θεσπίστηκε. Πρέπει να αντικατασταθεί από ένα πλαίσιο, που να ευνοεί τη διατήρηση και την ανάπτυξη της βιοτεχνίας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση. Με τις προϋποθέσεις αυτές η μεταποιητική δραστηριότητα θα καταστεί συμβατή με τις λοιπές λειτουργίες της πόλης και κοινωνικά αποδεκτή ώστε να μπορεί να αναπτύσσεται μέσα στον αστικό ιστό. Στην κατεύθυνση αυτή, της διατύπωσης ενός πλαισίου ρύθμισης της χωροθέτησης των ΜΜΕ, υπάρχει συναίνεση από την πλευρά των παραγωγικών μονάδων.

1970-1980/ Η αλλαγή της πληθυσμιακής σύνθεσης κυρίως στον κέντρο της Αθήνας γίνεται ακόμα πιο έντονη εξαιτίας των προωθούμενων, εκτεταμένων πολιτικών «αποκέντρωσης». Αυτές έχουν ως αποτέλεσμα την σταδιακή μετατόπιση του πληθυσμού, και κυρίως του νεανικού, από το κέντρο στα προάστια και τη δημιουργία ενός σημαντικού ποσοστού εγκαταλελειμμένου κτιριακού αποθέματος. Πιο συγκεκριμένα, τα στεγαστικά δάνεια αρχίζουν να γίνονται προσιτά σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, η αγοραστική δύναμη των ακινήτων σταδιακά αυξάνεται και η συνεπακόλουθη αύξηση των τιμών των ακινήτων στις περιοχές εκτός του κέντρου της πόλης είναι αναπόφευκτη. Η υποτίμηση των κεντρικών γειτονιών της Αθήνας που ταυτίζεται με την ύπαρξη φθηνών ενοικίων, αποτελεί βασικό λόγο προσέλκυσης των μειονοτικών ομάδων.

_ περίοδος κρατικής παρεμβατικότητας 1991-2008

Κατά την περίοδο αυτή, νέα επενδυτικά σχήματα του ιδιωτικού τομέα διεκδικούν δημόσιες εκτάσεις της περιοχής και επιχειρούν να εισάγουν νέες κλίμακες αξιών γης στην περιοχή, που με τη σειρά τους τείνουν να επηρεάσουν την περαιτέρω ανάπτυξη τους²⁰. Η εμπορευματοποίηση και η ιδιωτικοποίησή αυτών των δημόσιων εκτάσεων της περιοχής, που θα μπορούσαν να αποτελούν σημαντική παράμετρο αναπτυξιακής δυναμικής, επιχειρείται από τη συνεργασία πολιτείας και ισχυρών κατασκευαστικών ομίλων διαμορφώνοντας νέες υπεραξίες που απευθύνονται σε χρήσεις με υψηλότερη οικονομική εμβέλεια²¹. Οι νέες αυτές λειτουργίες που προτείνονται συνδέονται με τις νέες τάσεις στην οικονομία και τους τρόπους ζωής: συγκροτήματα αναψυχής-κατανάλωσης, νέα συγκροτήματα γραφείων κ.ο.κ. Οι τάσεις αυτές συνδέονται άμεσα με τους μετασχηματισμούς που υπόκειται συνολικά το κέντρο της Αθήνας καθώς κατά τη δεκαετία του 1990 παρατηρείται μεγέθυνση της ανώτερης και μεσαίας δημοσιούπαλληλίας, των ελευθέρων και επιστημονικών επαγγελματιών, ενώ ταυτόχρονα αναδιρθρώνεται ο τομέας των υπηρεσιών σε βάρος του τομέα της μεταποίησης²².

Ενδεικτικό παράδειγμα, της αναδιάρθρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, της Ακαδημία Πλάτωνος, αποτελεί η δυναμική εισβολή των δραστηριοτήτων τριτογενή τομέα στα μέτωπα της λεωφόρου Αθηνάς-Καβάλας. Παράλληλα η έντονη οικοδομική δραστηριότητα κυρίαρχα από το κατασκευαστικό κεφάλαιο (βλ. Τεχνική Εταιρεία Μπ. Βωβό) είναι απτή απόδειξη της διείσδυσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και των επιχειρηματικών συμφερόντων με τρόπο καθοριστικό ως προς τις διαφαινόμενες τάσεις ανάπτυξης της περιοχής.

Οι παραπάνω διεργασίες, κινητοποίησαν τοπικές ομάδες και οργανώσεις για την προστασία των δημόσιων χώρων. Συγκεκριμένα, η κοινωνική πρακτική της πρωτοβουλίας Επιτροπή Κατοίκων Ακαδημία Πλάτωνος διαδραμάτισε και διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις και στις μεταλλαγές που υπόκειται ο χωρο-κοινωνικός χαρακτήρας της περιοχής.

20 Δελλαδέτσιμας Π.Μ., (2004), "Η τρέχουσα δυναμική της ανάπτυξης της Αθήνας: συμβατικό – νέο πρότυπο και έργα υποδομής", στο Γεωγραφίες, τεύχος 7

21 ο.π.

22 ο.π.

Ταυτόχρονα, ένα ακόμα έργο στρατηγικής σημασίας, για την περιοχή, αποτελεί η «ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων» που αναλαμβάνεται από την εταιρία ΕΑΧΑ Α.Ε.. Η ΕΑΧΑ Α. Ε. ιδρύεται με βασικό μέτοχο το Δημόσιο (Υπουργείο Πολιτισμού και Υπουργείο Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Δημοσίων Έργων) και σκοπός της είναι η υλοποίηση ενός προγράμματος ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, μέσα από συγκεκριμένα προγράμματα έργων και παρεμβάσεων. Προωθείται, έτσι, η αναβάθμιση της περιοχής στα όρια του άλσους, ενώ στα πλαίσια μιας ευρύτερης πολιτικής οδηγούμαστε σε μια μονοδιάστατη προσέγγιση. Καθώς η ανάδειξη του αρχαιολογικού άλσους παρουσιάζεται ως ο βασικός στόχος για την αναβάθμιση της συνοικίας, υποβαθμίζεται η σημασία των προτάσεων για την εξασφάλιση μιας πιο ισορροπημένης ανάπτυξης. Η προτεραιότητα δεν δίνεται στην αντιμετώπιση κοινωνικών και πολεοδομικών προβλημάτων, στους θύλακες με μικρότερη στρατηγική σημασία ή στις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες, αλλά, στον εξωραϊσμό του τοπίου γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο προς ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας.

Γεωγραφικός χώρος(δομημένο περιβάλλον&λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο κρατικής παρεμβατικότητας

Χρονική τομή για τη διαμόρφωση του πλέγματος των κοινωνικών σχέσεων, και πιο συγκεκριμένα για τον μετασχηματισμό του κοινωνικού δικτύου, την περίοδο κρατικής παρεμβατικότητας, θεωρείται η σύσταση της επιτροπής κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος. Παρά το γεγονός, ότι η επιτροπή κατοίκων ξεκίνησε ως προσωπικό δίκτυο άτυπου χαρακτήρα, με μονοθεματική βάση, που ανέδειξε δεδομένη συγκυρία, οδήγησε στην μακροχρόνια λειτουργία ενός τοπικού πολυθεματικού πλέον δικτύου. Παράλληλα, ενεργοποίησε περαιτέρω δράσεις και ομάδες στην περιοχή που έχουν ως στόχο πέρα από την δραστηριοποίηση ενάντια στην απαξίωση που δέχεται ο δημόσιος χώρος, τη διαμόρφωση λόγου για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή σε ένα ευρύτερο πλαίσιο υπερτοπικής δικτύωσης και δράσης.

Η οικεία σχέση των κατοίκων με τον χώρο τους και τα προϋπάρχοντα δίκτυα που αναλύσαμε υπό το πρίσμα χωρικών, κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων οδήγησαν, πιθανά, στον μετασχηματισμό και την ενίσχυση του κοινωνικού πλέγματος-δικτύου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λοιπόν, αποτελεί η διερεύνηση της συνθήκης της γειτονιάς. Η συνθήκη αυτή εντοπίζεται αφενός στην συγκρότηση μιας οργανικής οικιστικής ενότητας με επάρκεια κάλυψης των καθημερινών και εργασιακών αναγκών και αφετέρου στην διαχρονική λειτουργία της ως κοινότητα

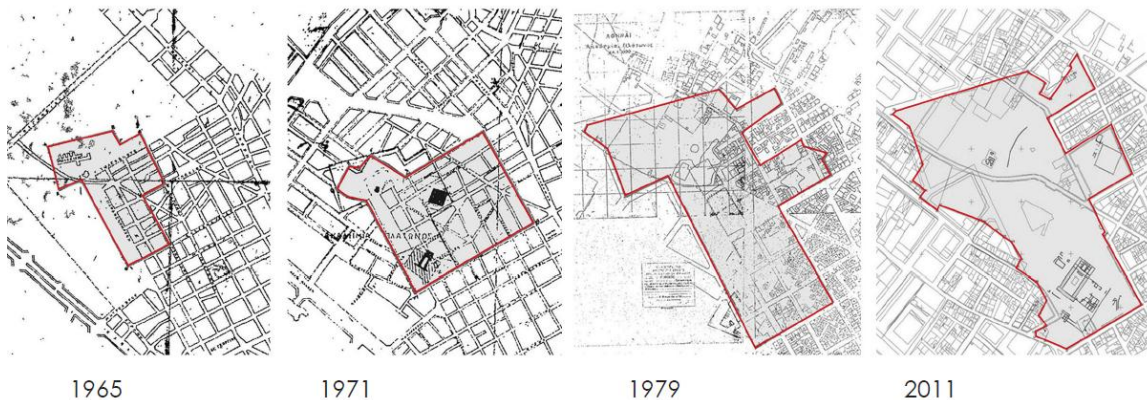
μέσω άτυπων και τυπικών δικτύων συλλογικής ζωής και μηχανισμών αλληλοβοήθειας.

Ως εκ τούτου, σημαντικό σημείο προς διερεύνηση επίσης, εξακολουθεί να είναι η ύπαρξη ή μη, αποτελεσματικής κοινωνικής ανάμιξης και συνοχής, καθώς συνυπάρχουν πολλαπλές και διαφορετικές κοινωνικές και εθνοτικές ομάδες στην περιοχή οι οποίες ενισχύονται από δεύτερο κύμα μετανάστευσης κυρίως από εμπόλεμες ζώνες της Ασίας και από την υποσάχαρα Αφρική. Η διερεύνηση αυτή πρέπει αναμφισβήτητα να λαμβάνει υπόψιν κατά πόσο στην έκφραση των νέων κοινωνικών δικτύων που διαμορφώνονται στην περιοχή διακρίνονται καθημερινές εκφράσεις αφηγήσεων-ακόμα και ελάσσονων- των μελών της κοινότητας.

Ιδιαίτερης, σημασίας γεγονός, στις αρχές της δεκαετίας του '90, που αναδιάρθρωσε τις υφιστάμενες κοινωνικές ομάδες και επηρέασε σημαντικά τη διαμορφούμενη συλλογική ταυτότητα των κατοίκων, είναι η απαλλοτρίωση μεγάλου τμήματος του σημερινού πάρκου Ακαδημίας Πλάτωνος και κατεδάφιση σπιτιών σε έκταση 150 στρεμμάτων. Σπίτια στα οποία ζούσαν τσιγγάνοι, ρακοσυλλέκτες, Πομάκοι από τη Θράκη κ.α. η κατεδάφιση των οποίων δημιούργησε ασυνέχεια στον δομημένο χώρο και διέρρηξε τις κοινωνικές σχέσεις.

Μεταβολές στην οριοθέτηση της έκτασης του Αρχαιολογικού Χώρου

(πηγή: katagrafes2008.blogspot.gr)



Σε επόμενο στάδιο, το 2004 με Κοινή Υπουργική Απόφαση καθορίστηκαν χρήσεις γης και ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης σε μια ζώνη προστασίας γύρω από το αρχαιολογικό άλσος. Στην περιοχή προστασίας η απόφαση απαγόρευσε τη λειτουργία συνεργείων, φανοποιείων, μηχανουργείων, μανδρών κ.α. για τις οποίες προβλέπει απομάκρυνση εντός 36 μηνών από τη δημοσίευση της απόφασης. Παρότι οι χρήσεις που απαγορεύθηκαν δεν έχουν μετακινηθεί μέχρι σήμερα ο περιορισμός αυτός λειτούργησε ανασταλτικά στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στο τμήμα αυτό και επιβάρυνε περαιτέρω τις ήδη αυξημένες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι υπάρχουσες.



— περιοχή προστασίας Α
— περιοχή προστασίας Β

Ακόμα παραπέρα, κατά την περίοδο αυτή, η αποβιομηχάνιση που συμπάρεσυρε την ελληνική οικονομία οδήγησε σε σταδιακή αλλαγή στο τοπίο των παραγωγικών δραστηριοτήτων που φιλοξενούνταν στην περιοχή. Αρκετές βιοτεχνίες έπαυσαν τη λειτουργία τους και οι αδόμητες εκτάσεις ή τα κενά κελύφη που φιλοξενούνταν εντός του ΒΙΟ.ΠΑ. προσελκύσαν το ενδιαφέρον του μεγάλου επενδυτικού κεφαλαίου. Παράλληλα στο μέτωπο της Λ. Αθηνών συγκεντρώθηκαν τριτογενείς και υπερτοπικές δραστηριότητες με την ανέγερση σημαντικών κτιρίων (Χρηματιστήριο Αθηνών, κτίρια γραφείων, Εθνική Τράπεζα, Διεύθυνση Εγκληματολογικών ερευνών) αλλά και κτιρίων γραφείων.

Εκδήλωση αναπτυξιακού ενδιαφέροντος στην περιοχή

1. κτελ / 2. gardens academy / 3. λαχανοκηποι /
4. γραφεια ιδιοκτησιας ακτωρα / 5. μουσειο πολης αθηνων / 6. κτηριο νομαρχιας
7. αξονας λεωφορου αθηνων: χρηματιστηριο αθηνων, εγκληματολογικο, τραπεζες, γραφεία, πολυκαταστήματα κ.α.

(πηγή: Περπινιά Σοφία / Τσελεμέγκου Λορενα / Χάγιου Κάτια, 2014)



Όσο αφορά, τέλος, το δομημένο περιβάλλον, παρατηρούμε την ανάδυση θυλάκων εντός της συνοικίας. Από τη μία πλευρά, οι αξίες γης και κατοικίας γύρω από το πάρκο ανεβαίνουν, λόγω της ένταξης της περιοχής στο Πρόγραμμα Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας.²³ Από την άλλη, η αισθητή φθορά του κτιριακού αποθέματος κατά βάση σε διανοιγμένους δρόμους εντός των οικοδομικών τετραγώνων προσελκύει τις νέες κοινωνικοοικονομικές ομάδες κατοίκων εντείνοντας την χωρική ανισότητα εντός των ορίων της συνοικίας και δημιουργώντας υποβαθμισμένους θύλακες. Παρατηρούνται, έτσι, στην συνοικία υποπεριοχές διαφορετικού ρυθμού ανάπτυξης και και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών οι οποίοι τείνουν να μετεξελιχθούν με διαφορετικό τρόπο.

Χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου κρατικής παρεμβατικότητας

Ιδιαίτερα σημαντικές τομές κρατικής πολιτικής θεωρούνται οι παρακάτω καθώς καθόρισαν την συλλογική μνήμη της περιοχής και την ταυτότητά της.

1987, 1997 / πρόβλεψη ίδρυσης ΕΑΧΑ που ιδρύεται τελικά το 1997 με συμμετοχή των ΥΠΠΟ και ΥΠΕΧΩΔΕ

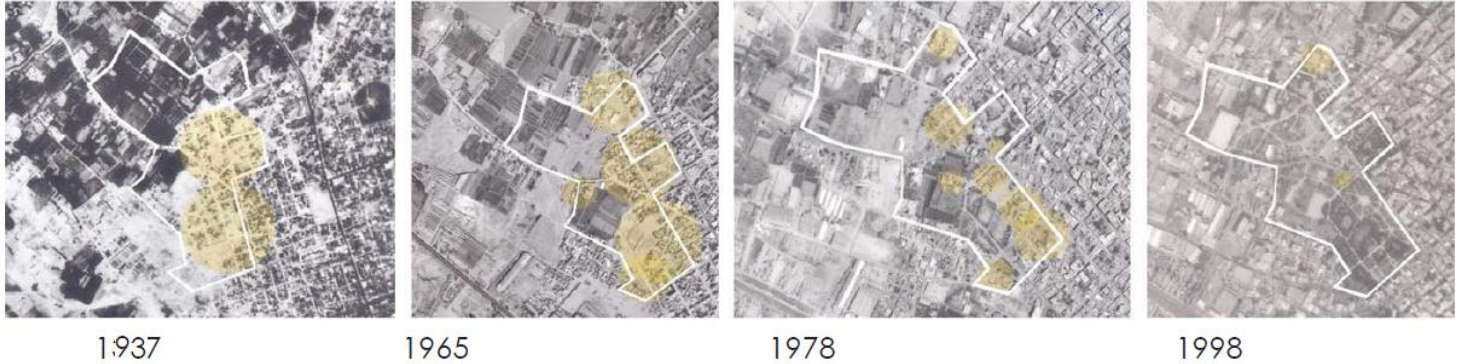
1991-1993 / εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτιρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου. Τα όρια του άλσους

²³ Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου του Κεραμεικού μέσω του Δίπυλου και του Δημόσιου Σήματος με τον αρχαιολογικό χώρο της Ακ. Πλάτωνος. Η παραπάνω πρόθεση όντως υπάρχει από την πλευρά της Ε.Α.Χ.Α., με τη διαφορά ότι δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησής της.

διευρύνονται το 2000 και το 2011 ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτό και οι μέχρι τότε απαλλοτριωμένες εκτάσεις.

Θυλακες κατοικίας εντός αρχαιολογικού χώρου. Πορεία απαλλοτριώσεων - κατεδαφίσεων

(πηγή: katagrafes2008.blogspot.gr)



Κατά την περίοδο αυτή γίνεται σαφής η συνέργεια του κράτους με τον ιδιωτικό τομέα. Πιο αναλυτικά:

- **2000** επέκταση των ορίων του Αρχαιολογικού Χώρου με ταυτόχρονη εξαίρεση εκτάσεων (οικόπεδο ιδιοκτησίας Ακτωρ-Reds)
- **2002** καθορίζεται χώρος ανέγερσης του Αρχαιολογικού Μουσείου των Αθηνών
- **2004** εξωραϊστικές παρεμβάσεις στην έκταση του Α.Π. κατά τη διάρκεια των Ο.Α.
- **2004** με Κοινή Υπουργική Απόφαση καθορίζονται χρήσεις γης και ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης σε μια ζώνη προστασίας γύρω από το αρχαιολογικό άλσος.
- **2005** απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών για άρση απαλλοτρίωσής της έκτασης των "Λαχανόκηπων" και οικοδόμησή τους
- **2006** η εταιρεία ΕΛΑΚΤΩΡ αγοράζει το οικόπεδο "REDS" που βρίσκεται εντός Αρχαιολογικού Χώρου ενώ η εταιρεία Artume αγοράζει το ακίνητο που στέγαζε την κλωστοϋφαντουργία Μουζάκη
- **2007** απόφαση έγκρισης ανέγερσης κτιρίου γραφείων ιδιοκτησίας ΑΚΤΩΡ- REDS

Το σύνολο των κρατικών παρεμβάσεων και των συμπράξεων του κράτους με τον ιδιωτικό τομέα κάνει σαφές ένα σχέδιο σκοπιμότητας που δεν εξασφαλίζεται ουσιαστικά η προστασία του άλσους, καθώς, η απομάκρυνση δραστηριοτήτων χαμηλής σχετικά όχλησης δεν θέτει κανένα περιορισμό στην εγκατάσταση γραφείων καθώς πράγματι ανεγείρεται πενταώροφο συγκρότημα γραφείων 20.000τμ, 4 χρόνια μετά την υπουργική απόφαση. Αφετέρου, η ύπαρξη αρκετών αδόμητων οικοπέδων και δίχως χρήση κτιρίων παράλληλα με αυτή την απόφαση δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μεταβολή στη σύνθεση των χρήσεων.

Σε αυτή την χρονική συγκυρία, η κατάρρευση της μεσαίας τάξης είναι δεδομένη και υλοποιείται μεθοδευμένα. Η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής οδηγεί σε επιπλέον υποβάθμιση με μια εικόνα κλειστών καταστημάτων και βιοτεχνικών μονάδων καθώς και πληθώρα άδειων κελυφών.

Από τη μία, λοιπόν, το κλείσιμο αυτών των μικρών επιχειρήσεων και ο περιορισμός της αυτοαπασχόλησης αποτελούν μια περιγραφή των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης. Ενώ, από την άλλη στον τομέα της κατοικίας η δυσκολία αποπληρωμής στεγαστικών δανείων και η φορολογική επιβάρυνση της λαϊκής μικρο-ιδιοκτησίας δημιουργούν πρόσθετες πιέσεις στα μεσαία και χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Το οικιστικό απόθεμα των μεσαίων και χαμηλότερων στρωμάτων απαξιώνεται. Η κοινωνική και η στεγαστική κινητικότητα, ιδιαίτερα των μεσαίων και των χαμηλότερων κοινωνικών ομάδων, πλήττονται καίρια. Το σύμβολο κοινωνικής επιτυχίας και κοινωνικής ένταξης που συνδεόταν άμεσα με την απόκτηση ιδιοκτησίας αποδυναμώνεται και χάνει την έννοια αυτασφαλιστικού μηχανισμού επιτείνοντας το αίσθημα ευρύτερης επισφάλειας.

Παράλληλα, από την πλευρά των μεταναστευτικών ροών που συγκεντρώνονταν στην περιοχή αρκετά χρόνια και στήριζαν την οικονομία των ΜΜΕ, σημειώνονται σημαντικά ποσοστά μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα, λόγω των οικονομικών δυσκολιών αλλά και της μεθοδευμένης ξеноφοβίας, που αντιμετωπίζουν, αφήνοντας πίσω εκ νέου άδεια κελύφη.

Παρ' όλες τις πρωτοβουλίες του κράτους, δεν φαίνεται να τοποθετείται προς κάποια κατεύθυνση η εξέλιξη της περιοχής που να συνάδει με τις ανάγκες των κατοίκων και των όποιων επιχειρήσεων έχουν απομείνει καθώς συνεχίζει να προτείνει παρεμβάσεις εξωραϊστικού χαρακτήρα σε σύμπραξη με μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια. Το αναπτυξιακό ενδιαφέρον εμφανίζεται για την περιοχή επιβεβαιώνεται από τους χαρακτηρισμούς που της προσάπτουν τόσο τα ΜΜΕ όσο και η πολιτεία. Αρχικά, η Λ. Αθηνών χαρακτηρίζεται ως το «νέο CITY» από διάφορες δημοσιεύσεις το 2007, ενώ αργότερα το πρόγραμμα δράσης του Ρυθμιστικού Οργανισμού Αθηνών το 2012, κατατάσσει την Ακαδημία Πλάτωνα στις περιοχές μητροπολιτικής εμβέλειας με στόχο την ανάπτυξη της ως «Πολιτιστικό πόλο διεθνούς εμβέλειας στο δυτικό

τμήμα της Κεντρικής Αθήνας». ²⁴ Οι απόπειρες ανέγερσης του κτηρίου της Νομαρχίας Αθηνών, αλλά και των κτηρίων γραφείων ιδιοκτησίας ΕΛΛΑΚΤΩΡ, η προγραμματισμένη χωροθέτηση του Αρχαιολογικού Μουσείου, αλλά και η πρόσφατη απόφαση ανέγερσης εμπορικού καταστήματος Mall, αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα του αναπτυξιακού προτύπου που προωθείται και του ρόλου του αστικού σχεδιασμού ως εργαλείου οικονομικής ανάπτυξης.

Ταυτόχρονα με τις κρατικές πολιτικές, όμως, που εξυπηρετούν ιδιωτικά κεφάλαια ενισχύεται το σύνθετο δίκτυο κοινωνικών πρωτοβουλιών που συγκεντρώνει ένα αξιόλογο αριθμό κατοίκων από πολλαπλές γειτονιές της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, οι παραπάνω εξελίξεις πυροδοτούν νέες αντιδράσεις από την πλευρά των κατοίκων οι οποίοι προβαίνουν σε σειρά κινητοποιήσεων, παρεμβάσεων και διεκδικήσεων. Σε αυτό το διάστημα, οι κάτοικοι συντάσσουν με διαδικασίες λαϊκών συνελεύσεων το δικό τους «όραμα» για τη γειτονιά, στο οποίο υπογραμμίζουν την έλλειψη κοινωνικών υποδομών, τη σημασία διατήρησης και αξιοποίησης των ελεύθερων αδόμητων χώρων, αλλά και την ανάγκη εκπόνησης μιας ολοκληρωμένης αρχιτεκτονικής πρότασης για τη συνολική ανάπλαση της περιοχής που, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν και οι ίδιοι, θα έχει στο κέντρο της την ανάγκη των κατοίκων. Παράλληλα, διεκδικούν το δικαίωμά τους στη δημόσια διαβούλευση, το οποίο παρακάμπτεται σε διάφορες φάσεις των αποφάσεων της πολιτείας.

Γεωγραφικός χώρος (δομημένο περιβάλλον & λειτουργική σύνθεση) και κοινωνικό περιβάλλον την περίοδο της οικονομικής κρίσης

Οι κάτοικοι της περιοχής εξακολουθούν να ανήκουν στα μεσαία και χαμηλά οικονομικά στρώματα ενώ η περιοχή κατοικίας της Ακαδημίας Πλάτωνος αποτελεί μια οργανική οικιστική ενότητα, στην οποία εντοπίζεται έντονη μίξη χρήσεων κατοικίας, εμπορίου, υπηρεσιών, συνεργείων, μεταποιητικών δραστηριοτήτων και εργαστηρίων χαμηλής όχλησης. Ωστόσο, η κοινωνικοοικονομική κρίση που διανύουμε έχει επηρεάσει μεγάλο ποσοστό των μικροεπιχειρήσεων και συνεργείων που δεν κατάφεραν να παραμείνουν ενεργά, τα οποία συχνά συμπαρασέρνουν και την ομαλή λειτουργία των γειτονικών σε αυτά επιχειρήσεων. Ολοκληρώνεται έτσι το προοδευτικό πέρασμα από μια περίοδο μεγάλης κοινωνικής κινητικότητας σε μια περίοδο αυξημένης ανασφάλειας ιδιαίτερα για τα μεσαία στρώματα. ²⁵

²⁴ Περπινιά Σ., Τσελεμέγκου Λ., Χάγιου Κ., (2014), Η περιοχή της Ακαδημίας Πλάτωνος ως πεδίο εκδήλωσης αναπτυξιακού ενδιαφέροντος και έκφρασης αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων, μεταπτυχιακή εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα

²⁵ Μαλούτας Θ. (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ 29

Όσο αφορά την πορεία πορεία τριτογενοποίησης της περιοχής διεκρίνει απότομα κατά το 2008 με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Ως αποτέλεσμα, στην περιοχή παρατηρούνται κτιριακά κελύφη στα οποία δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες για το σκοπό ανέγερσής τους.

Το οικιστικό απόθεμα σε μεγάλο ποσοστό χαρακτηρίζεται από τις πολυκατοικίες της αντιπαροχής. Όσο αφορά τις πολεοδομικές και πολιτικές πρακτικές της μεταπολεμικής περιόδου, συναντούν συνεχώς προσκόμματα στην ιδιοκτησία, μην αφήνοντας περιθώρια για πολιτικές αναβάθμισης του αστικού χώρου.²⁶ Παράλληλα τα υφιστάμενα προγράμματα δεν δίνουν ουσιαστική λύση στα προβλήματα της γειτονιάς και των κατοίκων, και συχνά κάνουν παραχωρήσεις σε ιδιωτικά συμφέροντα.

Τα δίκτυα κοινωνικής πρακτικής που έχουν ήδη διαμορφωθεί παίρνουν θέση με διεκδικήσεις που επηρεάζουν τις εξελίξεις του πολεοδομικού σχεδιασμού και παράλληλα ενισχύουν ένα δίκτυο αλληλεγγύης. Ανάμεσα στις δράσεις που λαμβάνουν χώρα συγκαταλέγονται οι συλλογικές κουζίνες στο Αρχαιολογικό Πάρκο (συχνά με τη συνεργασία του συνεργατικού καφενείου European Village), τα δωρεάν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας (στο Στέκι Αλληλεγγύης της ΕΚΑΠ και στην Πολιτεία), το ανταλλακτικό-χαριστικό παζάρι του στεκιού της ΕΚΑΠ, τα δωρεάν μαθήματα ελληνικών που γίνονται στο Κυριακάτικο Σχολείο Μεταναστών, οι δωρεάν προβολές ταινιών και ντοκιμαντέρ (ΕΚΑΠ, Πολιτεία, συνεργατικό Καφενείο, Ευ-Πράττειν, κ.α.), οι ανοιχτές συζητήσεις/εκδηλώσεις για το «δημόσιο χώρο» - εντός και εκτός γειτονιάς, η προώθηση της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας και των εναλλακτικών μορφών κοινωνικής οργάνωσης και συνεργασίας (συνεργατικό καφενείο, ομάδα μετάβασης Ακ. Πλάτωνα, κίνημα χωρίς μεσάζοντες κ.α.), τα γλέντια και τα φεστιβάλ στο δημόσιο χώρο (με τη συνεργασία πολλών ομάδων ανάμεσά τους οι σύλλογοι Περπερούνα, Ευ Πράττειν, Quilombo, το Συνεργατικό Καφενείο, η Πολιτεία) κ.α.

Τέλος η οικονομική κρίση επηρεάζει την κοινωνική σύνθεση της περιοχής καθώς μεταναστευτικές ομάδες που ζούσαν στην περιοχή αρκετά χρόνια, ακολουθούν τον δρόμο της μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα, λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν, αφήνοντας πίσω εκ νέου άδεια κελύφη.

²⁶ Μαλούτας Θ., Αλεξανδρή Γ., (2009), «Αστικές αναπλάσεις και μεταβολές των κοινωνικών δομών στο κέντρο της Αθήνας στη στροφή του αιώνα», στο 25 κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σ. 295-333.

Χρονικές τομές πολιτικής πρακτικής περιόδου οικονομικής κρίσης

- **2010** Ένταξη της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης (Δ.Ν.Τ., Ε.Ε., Ε.Κ.Τ.) Ψήφιση 1^{ου} Μνημονίου διάρκειας 2.4 ετών (2010-2012) με παράλληλη λήψη πακέτων μέτρων λιτότητας. Εφαρμοστικός Νόμος (Νόμοι 3845/2010, 3847/2010, 3863/2010, 3871/2010, 3899/2010, 3979/2011, 3986/2011, 4024/2011)
- **2012** Δεύτερο Μνημόνιο διάρκειας 2.6 ετών (2012-2015) με παράλληλη λήψη νέων πακέτων μέτρων λιτότητας. Εφαρμοστικός Νόμος (Νόμος 4046/2012)
- **2015** Τρίτο Μνημόνιο διάρκειας 3.5 ετών (2015-2018), λήψη πακέτων μέτρων λιτότητας, επιβολή capital controls. Εφαρμοστικός Νόμος (Νόμος 4336/2015)

Τα μέτρα που κατατίθενται προς ψήφιση, από την αρχή της ένταξης της Ελλάδας στον μηχανισμό στήριξης, με σκοπό την εξασφάλιση της αναχρηματοδότησης των δανειακών, κατά βάση, υποχρεώσεων της χώρας, οδηγούν την εγχώρια παραγωγική βάση σε πλήρη απαξίωση. Υπαρκτό σενάριο υπό αυτές τις συνθήκες είναι η μεταπήδηση κλάδων και επιχειρήσεων στον άτυπο τομέα της οικονομίας για να μπορέσουν να επιβιώσουν μέσα στο δυσμενές φορολογικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται. Η εφαρμογή του 3^{ου} μνημονίου αναμένεται να πλήξει το σύνολο της εγχώριας παραγωγικής βάσης και να οδηγήσει σε έντονη ρήξη της κοινωνικής συνοχής και δυνατότητας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων να επιβιώσουν μέσα στην κρίση.

Η εφαρμογή της νέας φορολογικής πολιτικής για τους επαγγελματίες και τις επιχειρήσεις θα συσσωρεύσει νέο κύμα ληξιπρόθεσμων οφειλών, αφού όπως προβλέπεται θα περιοριστεί η ρύθμιση των 100 δόσεων, θα μειωθούν τα όρια των κατασχέσεων, θα αυξηθεί η προκαταβολή φόρου, θα παραμείνει ο ΕΝΦΙΑ. Παράλληλα, θα παραμείνουν δυσεπίλυτα μια σειρά από κοινωνικά προβλήματα που έχουν ενταθεί την περίοδο της κρίσης, όπως είναι οι μεταναστευτικές ροές, η αστική ερήμωση και εγκατάλειψη επιχειρηματικών ακινήτων και η ανεργία των νέων. Η εικόνα της δεδομένης κατάστασης αντικατοπτρίζεται έντονα στην συνοικία της Ακαδημίας Πλάτωνος με σημάδια κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης και αλυσιδωτές επιπτώσεις στο χωροκοινωνικό πλέγμα.

Όσο αφορά τη λήψη μέτρων χωρικής αναδιάρθρωσης στην συνοικία παρατηρείται αδυναμία εφαρμογής συνολικής πολιτικής παρέμβασης που θα επέλυε το οξύ χωροκοινωνικό πρόβλημα ενώ ταυτόχρονα συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα δίνουν έμφαση σε σημειακές επεμβάσεις. Σε επίπεδο αναπλάσεων η γειτονιά γύρω από το άλσος, για την οποία προωθείται σχέδιο ανασχεδιασμού, αντιμετωπίζεται αποσπασματικά. Οδηγείται, έτσι, η περιοχή σε ένταση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων χωρίς να παρέχεται μια συνολική λύση.

- **2009** Μελέτη Δήμου Αθηναίων: επαναπροσδιορισμός όρων δόμησης και επαναοριο-θέτηση Αρχ. Χώρου (α' φάση)
- **2010** Έπειτα από διαβούλευση και διαφωνία των κατοίκων με τις προτάσεις η μελέτη τροποποιείται και ακολουθεί η β' φάση. (βλ. παράρτημα χάρτες α1-α3)
- **2013** Μελέτη Πολεοδομικού Ανασχεδιασμού γ' φάση (δεν έχει ολοκληρωθεί)

_ περίοδος κοινωνικής και πολιτικής ασάφειας 2015-...

Τα κρίσιμα ζητήματα που προκύπτουν σήμερα είναι πολλαπλά, σύνθετα και μη εύκολα προσδιορίσιμα. Κάτι τέτοιο προκύπτει, καθώς αναφερόμαστε σε ένα «σήμερα» εύθραυστο με σαφές όμως στίγμα ως κρίσιμη χρονική τομή που θα επηρεάσει το σύνολο των παραγόντων που αναλύουμε ίσως στον πιο κρίσιμο βαθμό της Μεταπολιτευτικής ιστορίας της Ελλάδας, για αυτό και το διαχωρίζουμε από την προηγούμενη χρονική περίοδο. Για τη σαφέστερη περιγραφή της σημερινής χωροκοινωνικής εικόνας επιλέγουμε, λοιπόν, να εμβαθύνουμε με πρωτογενή έρευνα στη συνοικία αφού η βιβλιογραφία δεν καλύπτει αυτή την πληροφορία.

Πριν περάσουμε, όμως, στην περιγραφή της πρωτογενούς έρευνας θα παραθέσουμε κάποια στοιχεία της ΕΣΥΕ του 2011 και στοιχεία επιτόπιας καταγραφής, για να γίνει κατανοητή η σκιαγράφηση της περιοχής κατά την περίοδο έντονης κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης. Τα δεδομένα που προκύπτουν ομαδοποιούνται σε πίνακες και χάρτες που παρατίθενται στο υποστηρικτικό υλικό, ώστε να γίνει δυνατή μια συγκριτική διερεύνηση του συνόλου της χωροκοινωνικής φυσιγνωμίας σε σύνδεση με στοιχεία επιτόπιας έρευνας. Λειτουργώντας, αντίστροφα, επαληθεύεται στη φάση αυτή η επιλογή των τεσσάρων παραγόντων-κλειδί ως βασικοί άξονες προς διερεύνηση των μετασχηματισμών της διάρθρωσης των γειτονιών της Ακαδημίας Πλάτωνος.

_ κοινωνική φυσιογνωμία, εθνοτική μίξη

Απαραίτητη αρχικά θεωρείται μια σκιαγράφιση της κοινωνικής φυσιογνωμίας της περιοχής ώστε να τεθούν οι βάσεις της μετέπειτα ανάλυσης. Η περιοχή, σύμφωνα με την επεξεργασία των απογραφικών δεδομένων του Ε.Κ.Κ.Ε., κατοικείται κατά κύριο λόγο από χαμηλότερα και μεσαία εισοδηματικά στρώματα (βλ. χάρτη, παράρτημα 3), διαφόρων εθνοτήτων (βλ. χάρτη, παράρτημα 3), χαμηλού και μεσαίου μορφωτικού επιπέδου (βλ. χάρτη, παράρτημα 3). Τα παρόντα στατιστικά δεδομένα δείχνουν ότι ο χαρακτήρας εργατικής γειτονιάς εξακολουθεί να παραμένει έντονος στην περιοχή, συνυπάρχοντας παράλληλα, με την περιορισμένη χωρικά, τριτογενοποίησή της. Αναδεικνύεται, έτσι, η εκτεταμένη μικροαστική βάση της τοπικής κοινωνίας (υπαλληλικά στρώματα, μικροεπιχειρηματίες και αυταπασχολούμενοι), η οποία συντίθεται κυρίως από κατηγορίες μικρού και μέσου εισοδήματος. Παρά την τάση αποβιομηχάνισης λοιπόν, η τοπική κοινωνία διατηρεί ισχυρή εργατική παρουσία, αλλά και δεσμούς με την μεταποιητική δραστηριότητα στις υψηλότερες κατηγορίες.

Πιο αναλυτικά, οι κάτοικοι σε μεγάλο βαθμό απασχολούνται στις ΜΜΕ ως ειδικευμένοι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές βιομηχανικών μηχανημάτων όπως και στην παροχή υπηρεσιών. (βλ. χάρτη, παράρτημα 3) Αρκετά μεγάλο είναι, επίσης, και το ποσοστό των ανειδίκευτων εργατών. Στην περιοχή κοντά στο πάρκο ή κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, όπως η λεωφόρος Αθηνών, έχουμε μικρή παρουσία μεσαίας και ανώτερης επαγγελματικής κατηγορίας. Στο σύνολο της Ακαδημίας Πλάτωνος, η ανεργία είναι υψηλή σε σχέση με το μέσο όρο του Λεκανοπεδίου και κατά βάση εμφανίζεται στην περιοχή ΒΙΟΠΑ, ενώ εντός της περιοχής κατοικίας στα όρια της οδού Λένορμαν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός πως, παρότι η περιοχή, σταδιακά τα τελευταία χρόνια, εντάσσεται σε μια τριτογενοποιημένη οικονομία, το μορφωτικό επίπεδο είναι εξαιρετικά χαμηλό. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων έχει τελειώσει μόνο το δημοτικό, ακολουθεί ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που ξέρει μόνο γραφή και ανάγνωση καθώς και σημαντικό μέρος του αναλφάβητο. Καθίσταται έτσι η Ακαδημία Πλάτωνος στις περιοχές με μεγάλη εκπαιδευτική αποστέρηση. Στα στοιχεία αυτά πρέπει πιθανά να συνυπολογιστεί κατά βάση ο παράγοντας των μεταναστών και των ηλικιωμένων.

Στην περιοχή όπως είναι φανερό από τα απογραφικά στοιχεία υπάρχει ιδιαίτερη παρουσία μεταναστευτικών πληθυσμών (βλ. χάρτη, παράρτημα 3) που διαμένει κυρίως διαμένει στο νότιο τμήμα της περιοχής μελέτης, όπου το κτιριακό απόθεμα είναι μεγαλύτερης ηλικίας και συχνά σε κακή κατάσταση. (βλ. χάρτη,

παράρτημα 3) Σε αυτούς βλέπουμε να κυριαρχούν με μεγάλη διαφορά οι κάτοικοι αλβανικής καταγωγής. Σε δεύτερο επίπεδο κατοικούν άτομα από την πρώην ΕΣΣΔ, την Αφρική την Ασία και την Έγγυς Ανατολή με πιο ισχυρή παρουσία Πακιστανών, Ρουμάνων και Βουλγάρων. Κατόπιν επιτόπιας έρευνας, όμως, παρατηρήσαμε ότι ενώ τα στοιχεία προσδιορίζουν μια πολυπολιτισμική περιοχή η σημερινή συγκυρία τείνει να τα ανατρέψει καθώς μεγάλα μέρη του μεταναστευτικού πληθυσμού που διέμενε στην περιοχή έχει μετακινηθεί προς άλλες ευρωπαϊκές χώρες τα τελευταία 5 χρόνια. Η μόνη νομαδική ομάδα που εντοπίζεται σε πολύ μεγάλα ποσοστά στην περιοχή, χωρίς να είναι καταγεγραμμένοι, είναι πλέον οι Ρομά. Σημαντικότερο σημείο αυτής της ανάλυσης αποτελεί η αναζήτηση των διαμορφούμενων σχέσεων μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών και εθνοτικών ομάδων που εντοπίστηκαν ώστε να προσδιοριστεί ο βαθμός κοινωνικής ανάμιξης και συνοχής στα πλαίσια της γειτονιάς.

– χρήσεις γης, παραγωγική βάση

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα τόσο των στατιστικών στοιχείων όσο της επιτόπιας έρευνας που πραγματοποιήσαμε, η περιοχή χαρακτηρίζεται από έντονη μίξη δραστηριοτήτων. Αναδεικνύεται έτσι η έκταση και η σημασία που πιθανά έχει η εντοπιότητα της απασχόλησης τόσο για τη λειτουργία της τοπικής παραγωγικής βάσης, όσο και για την εξέλιξη του περιοχής. Με την κατοικία συνυπάρχουν χρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου, συνεργείων, υπηρεσιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Το λιανικό εμπόριο είναι συνήθως τοπικής εμβέλειας και αναπτύσσεται κυρίως στα ισόγεια των κατοικιών κατά μήκος των οδών Πλάτωνος και γύρω από τις πλατείες του Αγ. Γεωργίου και Σωτήρη Πετρούλα (βλ. χάρτη, παράρτημα 3). Επί της λεωφόρου Αθηνών κυριαρχούν χρήσεις γραφείων, υπηρεσίες και χονδρεμπόριο ενώ στο δυτικό και πιο υποβαθμισμένο κομμάτι, βρίσκονται αρκετά συνεργεία. Διάσπαρτα στην περιοχή κατοικίας, στα ισόγεια και ημιυπόγεια των κτιρίων, λειτουργούν μικρά εργαστήρια και αποθήκες. Δραστηριότητες, τέλος, αναψυχής και ψυχαγωγίας χωροθετούνται κατα βάση γύρω από το αρχαιολογικό άλσος και από τις δύο πλατείες.

Βάση δεδομένων τόσο επιτόπιας έρευνας αλλά και άλλων εργασιών²⁷ για την Ακαδημία Πλάτωνος παρατηρούμε ταύτιση των μικρών μονάδων μεταποίησης και εμπορίου, που είναι εγκατεστημένες στα όρια της περιοχής μελέτης, με τον τόπο εγκατάστασης και τόπου κατοικίας του επιχειρηματία. Για αρκετές, μάλιστα,

27 Χατζηγιάννου Θ. (2012), Ακαδημία Πλάτωνος. Παράμετροι της ανάπτυξης και όψεις του σχεδιασμού, Διπλωματική εργασία, ΕΜΠ, σχολή Πολιτικών Μηχανικών, Αθήνα

επιχειρήσεις διαπιστώνεται συνδυασμός της κατοικίας και της επαγγελματικής εγκατάστασης στο ίδιο ή σε γειτονικά ακίνητα, ενώ η εμπλοκή της οικογένειας στη λειτουργία των επιχειρήσεων είναι καθοριστική (συνεταιρισμοί με μέλη της ίδιας οικογένειας, άτυπη εργασία των μελών ή χρηματοδότηση από οικογενειακά αποθέματα). Η τάση αυτή μειώνεται όσο το μέγεθος της μονάδας αυξάνεται, φαινόμενο που παρατηρείται κατά βάση πλησίον της λεωφόρου Αθηνών και της οδού Σερρών. Στις περιπτώσεις αυτές σημαντικό ρόλο εύρεσης εργασίας και εγκατάστασης των μονάδων στην περιοχή έπαιξε κατά βάση η λογική της “πιάτσας” με αποτέλεσμα να ανατραπεί η αναλογία των επιχειρηματιών που διαμένουν στην Ακαδημία Πλάτωνος.

Η εικόνα σήμερα της περιοχής συντίθεται από πληθώρα κλειστών μικρών επιχειρήσεων, κυρίως λιανικού εμπορίου, συνεργείων και ΜΜΕ που επλήγησαν από αναπτυξιακές πολιτικές, ειδικές συγκυρίες και την οικονομική κρίση. Ειδικότερα ο τελευταίος παράγοντας, αυτός της κρίσης, φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικός με το ποσοστό των κλειστών επιχειρήσεων εντός της περιοχής κατοικίας να κυμαίνεται στο 60% από τις οποίες το 58% έκλεισαν την τελευταία πενταετία. (βλ. χάρτη, παράρτημα 3) Το φαινόμενο αυτό δημιουργεί αλυσιδωτές αντιδράσεις τόσο στον παραγωγικό τομέα όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η διερεύνηση των αλυσιδωτών μετασχηματισμών που προκύπτουν από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης θα αποτελέσει βασικό άξονα της κυρίως έρευνάς μας.

_ κτιριακό απόθεμα, συνθήκες στέγασης

Το κτιριακό απόθεμα παρουσιάζει μια ποικιλομορφία, που οφείλεται στον διαφορετικό τρόπο δόμησης και χαρακτηρίζει κάθε φάση ανάπτυξης της Αθήνας. Παλιά, συνήθως μονώροφα ή διώροφα κτίρια, με αρκετές ιδιοκατασκευές, γειτονεύουν με πολυκατοικίες των 5 έως 7 ορόφων, χτισμένες με το σύστημα της αντιπαροχής.

Στην περιοχή έντονη είναι, ανά θύλακες, η παρουσία εγκαταλελειμμένων κατοικιών σε κακή κατάσταση και αδόμητων οικοπέδων η οποία προσδίδει στην περιοχή μια αίσθηση εγκατάλειψης και παρακμής. (βλ. χάρτη, παράρτημα 3) Οι θύλακες αυτοί εντοπίζονται συχνότερα στα μέτωπα οδών που διανοίχθηκαν στο εσωτερικό των τετραγώνων που προέβλεπε το αρχικό ρυμοτομικό σχέδιο. Θεωρούμε πως στο γεγονός αυτό συντέλεσε το μικρό πλάτος των δρόμων σε συνδυασμό με το μικρό βάθος των οικοπέδων. Παράλληλα, το φαινόμενο αυτό παρατηρείται και στην περιοχή που συνορεύει με το αρχαιολογικό άλσος πιθανά ως αποτέλεσμα των αρχαιολογικών εργασιών και του ιδιότυπου καθεστώτος που επικρατούσε σε αυτή την περιοχή καθυστερώντας την αξιοποίησή τους. Κατά την

τελευταία πενταετία τα εγκαταλελειμμένα κτίρια αυξήθηκαν κατά 41% ενώ τα αδόμητα οικόπεδα κατά 28%.

Σε ό,τι αφορά το μέγεθος, την παλαιότητα και την κατάσταση της κατοικίας σε σχέση με τα νοικοκυριά είναι προφανές ότι οι συνθήκες στέγασης μεταβάλλονται ανάλογα με την κοινωνικο-οικονομική βαθμίδα του νοικοκυριού χωρίς οι διαφοροποιήσεις να είναι έντονες. Οι μονοκατοικίες σε καλή κατάσταση και οι οικογενειακές πολυκατοικίες υπερεκπροσωπούνται στις μεσαίες τάξεις. Κατά την ίδια έννοια, υπάρχει σχετικός διαχωρισμός στην κατανομή των κοινωνικών κατηγοριών στο χώρο σε τοπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα εμπειρικά δεδομένα, στοιχεία της ΕΣΥΕ 2011 και μελέτες για την περιοχή που έχουν προηγηθεί ο δείκτης ιδιοκατοίκησης είναι αρκετά μεγάλος. Ο δείκτης παρόλα αυτά είναι ελαφρά υψηλότερος από τα αντίστοιχα ποσοστά του ευρύτερου δήμου Αθηναίων. Η ιδιοκτησία της κατοικίας συσχετίζεται κυρίως με τις μεσαίες κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες που διαμένουν στην περιοχή και τους ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι οικογενειακές πρακτικές μεταβίβασης της οικίας στο εσωτερικό της οικογένειας είναι δεδομένες, κάτι που επιβεβαιώνει μέχρι σήμερα την λειτουργία των οικογενειακών δικτύων και στρατηγικών.

Αντίθετα, η ενοικίαση κατοικίας σχετίζεται κατά βάση με τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και τα χαμηλά εργατικά στρώματα. Τέλος, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ιδιαίτερα στην περίπτωση των Ρομά, ακολουθείται η πρακτική κατοίκησης με άλλη ιδιότητα όπως παραχώρηση, ή κατάληψη στέγης, συνήθως στους υποβαθμισμένους θύλακες που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

– κοινωνικές δομές- δίκτυο

Από την διαχρονική ανάλυση που προηγήθηκε, από επιτόπια έρευνα και από έρευνες που έχουν προηγηθεί στην περιοχή, εντοπίστηκαν στην συνοικία, κατά τη δεκαετία του '50 οργανωμένα δίκτυα υποδοχής, με βάση την τοπική καταγωγή. Κάτι τέτοιο, τεκμηριώνεται από την σταθερή ένταση ροής πληθυσμού, κατά βάση από την Πελοπόννησο και έπειτα από τα νησιά του Αιγαίου, με σκοπό να αποτελέσουν το εργατικό δυναμικό της περιοχής.²⁸ Όπως προκύπτει η σημασία, των δικτύων αυτών, ήταν καθοριστική για την συγκρότηση της φυσιογνωμίας της γειτονιάς, την

²⁸ Το ζήτημα της χωροθέτησης και της λειτουργίας των δικτύων υποδοχής απαιτεί περαιτέρω έρευνα. Υποθέτουμε εδώ ότι τα δίκτυα υποδοχής συγκροτήθηκαν στην περιοχή εξαιτίας των κενών θέσεων εργασίας στις υπάρχουσες βιομηχανίες της περιοχής, με δεδομένα τα στοιχεία της επιτόπιας έρευνας και στοιχεία προηγούμενων ερευνών. Τα στοιχεία αυτά όμως που διαθέτουμε δεν επαρκούν για την πλήρη τεκμηρίωση του φαινομένου.

οργανωτική δομή του χώρου και βασική συνθήκη λειτουργίας και επιβίωσης των μικρών επιχειρήσεων που έκαναν την εμφάνισή τους.

Ερχόμενοι στο σήμερα και λαμβάνοντας υπόψιν τα ποσοστά μεγάλης εντοπιότητας, τα νοικοκυριά διαθέτουν συγγενικές διασυνδέσεις στην περιοχή για δεύτερη και τρίτη γενιά²⁹. Η τάση παραμονής σε συνδυασμό με την ύπαρξη δικτύου σχέσεων και δραστηριοτήτων στην συνοικία αποκτά έτσι ιδιαίτερη σημασία για το είδος των δεσμών, λειτουργικών ή συμβολικών, όπως η συλλογική ταυτότητα και μνήμη που συνδέουν τους κατοίκους μεταξύ τους και με τον τόπο εγκατάστασής τους³⁰. Υποθέτοντας, λοιπόν πως η μονιμότητα της εγκατάστασης αυτής εξαρτάται άμεσα από την διαδικασία αστικής ενσωμάτωσης και ανάπτυξης τοπικής επιχειρηματικότητας, στα οποία η ύπαρξη κοινωνικού και συγγενικού δικτύου έχει ενεργό ρόλο, θα εξετάσουμε στο δεύτερο μέρος, υπό το πρίσμα της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης-κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης, αν συνεχίζει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο για την παραμονή των κατοίκων, καθώς και ποια έκταση και ποια μορφή έχει σήμερα αυτό το δίκτυο στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας σε επίπεδο αλληλεγγύης σε τοπική βάση. Η διερεύνηση αυτή, απαιτεί επιτόπια έρευνα που θα στηρίζεται σε ποιοτικά δεδομένα και συνεντεύξεις με του κατοίκους.

29 Πρόκειται για υπόθεση που επιβεβαιώνεται και από την ποιοτική έρευνα.

30 «Τα χαρακτηριστικά των εσωτερικών μεταναστών και των διαδικασιών της μετανάστευσης και της αστικής ενσωμάτωσης διαμόρφωσαν τη φυσιογνωμία των περιοχών εγκατάστασης». Α.Χατζηγιάνη, Γ.Κάλλας, (1998) Μελέτη των κοινωνικών παραμέτρων που επηρεάζουν την ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων. Έκθεση έρευνας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σελ. 53

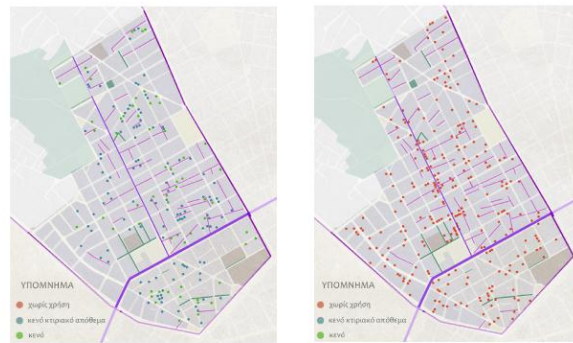
πηγή: Χατζηιωάννου Θ.
έτος: 2012



επιτόπια καταγραφή
έτος: 2016



πηγή: Χατζηιωάννου Θ.
έτος: 2012



επιτόπια καταγραφή
έτος: 2016



1.2. πορίσματα Α σταδίου έρευνας

Ο σχεδιασμός του μέχρι τώρα μεθοδολογικού πλαισίου έλαβε υπόψιν τους μετασχηματισμούς που συντελούνται στην διάρθρωση των γειτονιών της συνοικίας Ακαδημίας Πλάτωνος. Κεντρικοί άξονες στην απεικόνιση αυτών των μετασχηματισμών ήταν οι τέσσερις παράγοντες, εγγενείς της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης, έτσι όπως παρουσιάστηκαν στις υποθέσεις εργασίας. Με γνώμονα λοιπόν την παραδοχή του διαχρονικού μετασχηματισμού επιλέχθηκαν τέσσερις περίοδοι-κλειδί και τα συναφή με αυτές κρίσιμα ζητήματα που προκύπτουν βάση των παραγόντων που αναφέραμε.

Η ερευνητική διαδικασία ανέδειξε πτυχές χωροκοινωνικών μεταλλαγών, ιδιαίτερα σημαντικές για τη συνοικία εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Υπό αυτό το πρίσμα, τα χαρακτηριστικά της μίξης χρήσεων και της έντονης παρουσίας παραγωγικής βάσης στην περιοχή θεωρήθηκαν εξέχουσας σημασίας, ιδιαίτερα σε μια περίοδο οικονομικής κατάρρευσης. Σε συνάρτηση, με ένα ευρύτερο πλαίσιο χωροκοινωνικής διερεύνησης, επιλέχθηκε η εμβάθυνση στον παράγοντα της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης της περιοχής στην κεντρική έρευνα της μελέτης. Σύμφωνα με αυτόν τον παράγοντα και ως απόρροια της σπονδυλωτής προσέγγισης, ανακεφαλαιώνουμε τα βασικά πορίσματα της έρευνας που προηγήθηκε.

_βασικά πορίσματα, ζητήματα προς περαιτέρω διερεύνηση

Στην Ακαδημία Πλάτωνος η βιομηχανική ανάπτυξη προηγείται και οδηγεί στην οικιστική ανάπτυξη. Η ολοκλήρωση όμως του οικιστικού ιστού συμπίπτει με την αποχώρηση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων και τον πολλαπλασιασμό των εργαστηρίων και των ΜΜΕ που συμβιώνουν με την κατοικία. Η διαπλοκή έτσι των λειτουργιών ενώ χαρακτηρίζεται από έκταση δεν οδηγεί σε σημαντικά προβλήματα ασυμβατότητας. Το δεδομένο αυτό ήταν καθοριστικό για την επιβίωση και αναδιάρθρωση της τοπικής παραγωγικής βάσης, για τη συγκράτηση του εντόπιου πληθυσμού και την ανάπτυξη πολλαπλών κοινωνικών δικτύων. Η πιθανή ρήξη έτσι των δεσμών της τοπικής κοινωνίας με την παραγωγική βάση *συνεπάγεται μεταβολές στις σχέσεις συνύπαρξης και τις συμπεριφορές των κατοίκων, σημαντικές διαφοροποιήσεις στη χρήση και την αντίληψη του χώρου.*³¹

³¹ Μάρκου Μ., (2000), Μορφές και διαδικασίες οικειοποίησης του χώρου στο δυτικό τμήμα του λεκανοπεδίου αττικής. η περίπτωση του δήμου μοσχάτου, Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας – Χωροταξίας ΕΜΠ, σελ.143

Παράλληλα, πρέπει να επισημάνουμε, τον σημαντικό ρόλο που έπαιξε η μίξη χρήσεων στην συνοικία, ως παράγοντας λειτουργίας μηχανισμών εγκατάστασης και ενσωμάτωσης μεταναστευτικών ροών. Μεταναστών, δηλαδή, που βρήκαν θέσεις εργασίας στο περιβάλλον υποδοχής τους. Η θέση τους στην παραγωγή συνέβαλε έτσι στη μονιμοποίηση της εγκατάστασής τους και στην ομαλή συνύπαρξη τους με την τοπική κοινωνία.

Οι παραπάνω υποθέσεις εξηγούν συνολικά την μονιμότητα του πληθυσμού αλλά και την αυξημένη κοινωνική ανάμιξη, χαρακτηριστικά που ιδανικά θα οδηγούσαν στη συνέχεια και τη συνοχή της τοπικής κοινωνίας, δια μέσου της δράσης και της περαιτέρω ανάπτυξης των κοινωνικών δικτύων και οικογενειακών στρατηγικών όπως παρουσιάστηκαν. Κάτι τέτοιο, όμως, πιθανά έρχεται να διασαλευτεί από την όλο και εντεινόμενη κατάρρευση της παραγωγικής βάσης. Κάτω από αυτή τη συνθήκη, διερευνάται στη συνέχεια κατά πόσο προκύπτει έντονη γεωγραφική κινητικότητα καθώς και αν η μέχρι σήμερα κοινωνική ανάμιξη είναι αποτελεσματική, υπό το πρίσμα της οικονομικής και κοινωνικής αποστέρησης. Διερευνάται επίσης ο βαθμός που τα κοινωνικά δίκτυα της περιοχής λειτουργούν ως παράγοντας τόσο ανελικτικών τάσεων όσο και προστασίας των ασθενέστερων κατηγοριών από την περιθωριοποίηση οδηγώντας σε συνοχή της τοπικής κοινωνίας.

Συνοψίζοντας, με βάση την υπόθεση πως η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης αποτελεί βασικό παράγοντα μετασχηματισμού της φυσιογνωμίας των γειτονιών, σήμερα, σε πολλαπλά επίπεδα, η έρευνα συνεχίζει σε απεικόνιση των εκφάνσεων του φαινομένου. Επομένως, διερευνώνται και ερμηνεύονται σε πρώτο στάδιο οι μεταλλαγές στη λειτουργική φυσιογνωμία της συνοικίας και έπειτα οι εν δυνάμει μετασχηματισμοί της κοινωνικής φυσιογνωμίας. Η ερμηνεία αυτή θα γίνει βάση του τρόπου που οι ίδιοι οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται τους μετασχηματισμούς που συντελούνται στον χώρο και στους δεσμούς που τους συνδέουν χωρικά και κοινωνικά, για αυτό και επιλέγεται ποιοτική έρευνα. Για την ανίχνευση των ιδιαίτερων μηχανισμών που οδήγησαν σε αυτούς τους μετασχηματισμούς σε επίπεδο γειτονιάς συνοικίας, η έρευνα συνεχίζει εμβαθύνοντας σε γειτονιές που επιλέχθηκαν με κατάλληλα κριτήρια.

2.ο. εμβάθυνση στο πεδίο σχεδιασμός κυρίως έρευνας

Η προπαρασκευαστική ερευνητική διαδικασία, πριν την εμβάθυνση σε συγκεκριμένες γειτονίες της συνοικίας, συνέβαλε ουσιαστικά στην εξέλιξη της κυρίως έρευνας. Μέσα από τη διαδικασία σκιαγράφησης των ιδιαίτερων χωροκοινωνικών χαρακτηριστικών που αναπτύσσονται στη συνοικία αναδείχθηκαν ανομοιογένειες, και δόθηκαν ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες για τη σύνθεση του τοπικού πληθυσμού. Μέσα από τη διαχρονική απεικόνιση ανιχνεύθηκαν αλληλεξαρτήσεις και συσχετισμοί και αναδείχθηκαν πολύπλοκα κοινωνικά δίκτυα με ανάλογα χωρικά και λειτουργικά αντισταθμίσματα. Παράλληλα, εντοπίστηκαν κρίσιμοι χωροκοινωνικοί θύλακες οι οποίοι λειτουργούν ως «υφέσεις» και «εξάρσεις» στο χώρο.

Συνολικά, επιχειρήθηκε ο εντοπισμός του εύρους των μετασχηματισμών που έχουν σημειωθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη. Μέσα από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν καθώς και από επιτόπια έρευνα αναδείχθηκε, όπως αναφέραμε, για την περιοχή η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης βασικός παράγοντας μετασχηματισμού με αλυσιδωτές αντιδράσεις τόσο χωρικά όσο και κοινωνικά. Το στοιχείο αυτό αξιοποιήθηκε στην εμβάθυνση στην περιοχή και λειτούργησε ως κεντρικός άξονας συνεντεύξεων. Ταυτόχρονα, με την ανάλυση του δεδομένου παράγοντα μετασχηματισμού, διαμορφώθηκαν ροές παράλληλης διερεύνησης σε συνάρτηση με αυτόν, όπως η αναπτυξιακή πολιτική που εφαρμόστηκε και το κοινωνικό δίκτυο που αναπτύχθηκε στην περιοχή.

Χωρικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προέκυψε για την διερεύνηση της μετεξέλιξης των διαφορετικών χωροκοινωνικών γειτονιών και θυλάκων που ενυπάρχουν στην συνοικία. Για τον λόγο αυτό η περιοχή που επιλέχθηκε προς εμβάθυνση εμπεριέχει διαφορετικές «υφές» γειτονιών, οι οποίες προέκυψαν από διαφορετικής έντασης χωροκοινωνικούς μετασχηματισμούς. Με τον τρόπο αυτό εξετάζουμε το φαινόμενο του μετασχηματισμού όπως αναπτύσσεται στη μικροκλίμακα, δηλαδή σε επίπεδο «κοινότητας», γειτονιάς, δρόμου και κατοίκου, επιχειρώντας να μην διατυπώσουμε συμπεράσματα και πορίσματα με καθολική ισχύ για όλο το φάσμα των γειτονιών.

Η εμβάθυνση τόσο χωρικά όσο και ποιοτικά επιχειρεί να αναδείξει τους μηχανισμούς που έδρασαν πίσω από τους μετασχηματισμούς τόσο από το πρίσμα της πολιτικής πρακτικής όσο και από αυτό του κοινωνικού δικτύου. Ειδικότερα,

δίνεται έμφαση στους μετασχηματισμούς που υπέστη η παραγωγική βάση της περιοχής, σε συνεπαγωγή με τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών, διαχρονικά, και παράλληλα με τις μεταβολές στη χάραξη πολιτικής, του νομοθετικού πλαισίου αλλά και του κοινωνικού δικτύου. Με τον όρο κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, θεωρούμε στο παρόν, τον συσχετισμό παραμέτρων που αναφέρονται στο επίπεδο εκπαίδευσης, τομέα απασχόλησης, το εισόδημα, τις συνθήκες στέγασης, την υπηκοότητα και τις κοινωνικές δομές.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την επιλογή των κατάλληλων για τους σκοπούς της έρευνας γειτονιών εμβάθυνσης. Τα κριτήρια αυτά είναι άμεσα συνυφασμένα με τις αρχικές υποθέσεις εργασίας, ερωτήματα και άξονές/παράγοντες-κλειδί διερεύνησης. Σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν από το πρώτο στάδιο της έρευνας σε συνδυασμό με τα κριτήρια που επιλέχθηκαν, πραγματοποιήθηκε διαχωρισμός της συνοικίας σε υποπεριοχές-γειτονιές που διατηρούν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και υφές.

_ κριτήρια επιλογής γειτονιών εμβάθυνσης

Μέσα από το Α στάδιο της έρευνας εντοπίστηκε το φάσμα των μετασχηματισμών που συντελέστηκαν και συντελούνται στη συνοικία της Ακαδημίας Πλάτωνος και αναδείχθηκε η κλίμακα της γειτονιάς κατάλληλη προς περαιτέρω διερεύνηση. Στην ανάγκη χωρικής εμβάθυνσης συντέλεσε η περίοπτη θέση της «μονάδας», για την δεδομένη έρευνα, και ο ρόλος της μέσα στη συνεχώς μεταβαλλόμενη ολότητα. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνητική διαδικασία που προηγήθηκε ανέδειξε την σχετική έλλειψη ρυθμού μετασχηματισμών στο σύνολο της συνοικίας και συνεπακόλουθα την ύπαρξη ή εν δυνάμει παρουσία χωρικών υφέσεων και εξάρσεων.

Στο Β στάδιο της έρευνας, αναγκαία θεωρήθηκε η επιλογή μιας υποπεριοχής που θα συντίθεται από επιμέρους γειτονιές, με βάση κριτήρια που παρουσιάζονται στη συνέχεια. Το πλέγμα των κριτηρίων συμβάλει στον εντοπισμό των διαφορετικών χωροκοινωνικών υφών που ενυπάρχουν στο σύνολο των γειτονιών της συνοικίας. Η συγκριτική ανάλυση των γειτονιών αυτών, που μελετήθηκαν συνολικά στο Α στάδιο της έρευνας, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι ταυτόχρονα αναδεικνύει τις ιδιαίτερες πτυχές του φάσματος των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών.

Εξέχουσας σημασίας ζήτημα, είναι ο εντοπισμός της διαχρονικής συνύπαρξης χρήσεων κατοικίας με μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Η χωρική αποτύπωση,

μέσω επιτόπιας παρατήρησης, των ποσοτικών στοιχείων των χρήσεων γης, των κλειστών επιχειρήσεων, καθώς και των κύριων οδικών αξόνων που συγκεντρώνουν παλιές και νεότερες παραγωγικές δραστηριότητες, έκανε εφικτή μια τέτοια ανάλυση.

Παράλληλα, ο εντοπισμός της ανομοιογένειας της χωροκοινωνικής μετεξέλιξης γειτονιών στηρίχθηκε στην απεικόνιση θυλάκων που παρουσιάζουν καλή ποιότητα ζωής και άλλων δυσμενών συνθηκών διαβίωσης. Οι ανομοιογένειες αυτές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με ανάλογες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες των νοικοκυριών καθώς και με ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά. Η ανάγνωση εθνοτικής σύνθεσης, κοινωνικής φυσιογνωμίας αλλά και ύπαρξης προνομιακού ή μη χωρικού περιβάλλοντος απαιτήθηκε για τον προσδιορισμό της ανομοιογένειας. Όπως είναι φανερό αναδεικνύεται η σημασία επαφής με το χωρικό πεδίο και η ανάγκη εκπόνησης πρωτογενούς έρευνας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το πλέγμα κριτηρίων για την περιοχή εμβάθυνσης πρέπει να οδηγεί σε γειτονιές που συμπυκνώνουν χαρακτηριστικά και δίνουν κατεύθυνση στην μετέπειτα επιτόπια έρευνα. Τα κριτήρια για την επιλογή πεδίου εμβάθυνσης αναλύονται ως εξής:

1. Μίξη χρήσεων, ύπαρξη παραγωγικών δραστηριοτήτων

Από τις αρχικές υποθέσεις εργασίας επιλέχθηκε ως κεντρική συνιστώσα της ανάγνωσης και απεικόνισης της περιοχής η συνύπαρξη της παραγωγικής βάσης με την κατοικία. Η χωρική αλλά και κοινωνική έκφραση αυτής της συνύπαρξης διαχρονικά, αντικατοπτρίζεται στην ιδιαίτερη φυσιογνωμία της συνοικίας. Ειδικότερα το φάσμα των μετασχηματισμών που συντελούνται στην παραγωγική βάση είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με χωροκοινωνικές μεταβολές.

Το ζήτημα της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης επηρεάζει, σήμερα, πολυεπίπεδα και βαθιά την περιοχή εντείνοντας την κοινωνικοοικονομική αποστέρηση. Μέσω της απεικόνισης και της αξιολόγησης του δεδομένου παράγοντα, και πιο συγκεκριμένα των κλάδων-κλειδί που αποτέλεσαν για πολλές δεκαετίες αναπτυξιακή παράμετρο της συνοικίας, θα ερμηνεύσουμε τη φυσιογνωμία των γειτονιών εστίασης σε ένα ευρύτερο, σύνθετο περιβάλλον που μετασχηματίζεται δυναμικά.

2. Σημερινή σύνθεση πληθυσμού, εθνοτική μίξη

Εξέχουσας σημασίας θέμα για την επιλογή πεδίου εμβάθυνσης αποτελεί, επίσης, η αξιολόγηση της κοινωνικής ανάμιξης. Στοιχεία προς αυτή την κατεύθυνση μας δίνει η διερεύνηση της ποιότητας ζωής σε σχέση με τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των νοικοκυριών και τους διαχρονικούς χωρικούς μετασχηματισμούς. Υπό αυτό το πρίσμα, μελετάται το ζήτημα της εγκατάστασης οικονομικών μεταναστών στη συνοικία. Κατ' επέκταση, διερευνώνται τάσεις διαχωρισμού τόσο σε χωρικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών. Το κριτήριο σύμφωνα με τα παραπάνω συνδέεται με τη διαμόρφωση της κοινωνικής φυσιογνωμίας της κάθε γειτονιάς της συνοικίας. Οι γειτονιές που επιλέχθηκαν διαθέτουν μεσαίο και μεγάλο αριθμό μεταναστών συγκριτικά με τα δεδομένα της συνοικίας.

3. Ύπαρξη προνομιακού ή υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος

Ως συνέχεια της συλλογιστικής του προηγούμενου κριτηρίου, αξιολογήθηκε σημαντικό το φαινόμενο δημιουργίας χωρικών υφέσεων και εντάσεων. Αντλώντας στοιχεία τόσο από τη διαχρονική απεικόνιση, όσο, και από το χαρτογραφικό υλικό παρατηρήθηκαν θύλακες υποβάθμισης αλλά και προνομιακού περιβάλλοντος. Όσο αφορά τους θύλακες υποβάθμισης πρόκειται κυρίως για περιβάλλοντα που κατοικούνται κατά βάση από οικονομικούς μετανάστες ή Ρομά και άλλους τύπους νοικοκυριών με εξαιρετικά χαμηλό εισόδημα. Οι θύλακες αυτοί χωροθετούνται κυρίως σε διανοιγμένους δρόμους εντός των οικοδομικών τετραγώνων σε παλαιά κελύφη πολλές φορές χωρίς βασικές υποδομές και ανάμεσα από πληθώρα κενού κτιριακού αποθέματος. Αντίθετα, οι θύλακες προνομιακού χωρικού περιβάλλοντος βρίσκονται κατά βάση γύρω από το άλσος ή την πλατεία Αγίου Γεωργίου ή σε γειτνίαση με κεντρικούς άξονες δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Είναι σαφές πως οι σημειακές επεμβάσεις που προωθήθηκαν στην περιοχή οδήγησε την συνοικία σε προνομιακά ή αποκλεισμένα χωρικά περιβάλλοντα. Σε συνάρτηση με αυτό το κριτήριο, οι γειτονιές που επιλέγονται εμφανίζουν κλιμακούμενη διαβάθμιση εμπεριέχοντας θύλακες και των δύο περιπτώσεων.

4. Κοινωνικό δίκτυο και κοινωνικοί μετασχηματισμοί με χωρικές επιπτώσεις

Από τη διαχρονική απεικόνιση ανιχνεύθηκε η σημασία του φαινομένου ύπαρξης κοινωνικού δικτύου και δομών όπως και οικογενειακών στρατηγικών για τη δημιουργία κοινωνικών μετασχηματισμών με χωρικές επιπτώσεις που οδήγησαν στη σημερινή φυσιогνωμία της συνοικίας. Το ζήτημα του δικτύου και των συλλογικών πρακτικών όντας άρρηκτα συνδεδεμένο με την κοινωνική ταυτότητα και τη συλλογική μνήμη αναδεικνύει τα ίχνη του τόπου και τα ιζήματα του τόπου, προσδίδοντας παράλληλα και στη «γειτονιά» ταυτότητα.

Δεν είναι δυνατόν να επιβεβαιώσουμε πως οι γειτονιές που επιλέγονται αποτελούν σήμερα χωρικά σημεία τέτοιων πρακτικών. Επιλέγουμε, όμως, περιοχές με έντονη παραγωγική δραστηριότητα, που διαχρονικά στηρίχθηκαν για «επιβίωση» τους, στο κοινωνικό δίκτυο. Αναδύεται, έτσι, το ζήτημα της ύπαρξης ή μη αυτού του κοινωνικού δικτύου σε μια περίοδο που η παραγωγική βάση πλήττεται καιρία. Διερωτόμαστε, λοιπόν, κατά πόσο διατηρούνται έως σήμερα τέτοιου τύπου κοινωνικές πρακτικές και διεργασίες.

5. Κοινωνικοοικονομικοί δείκτες

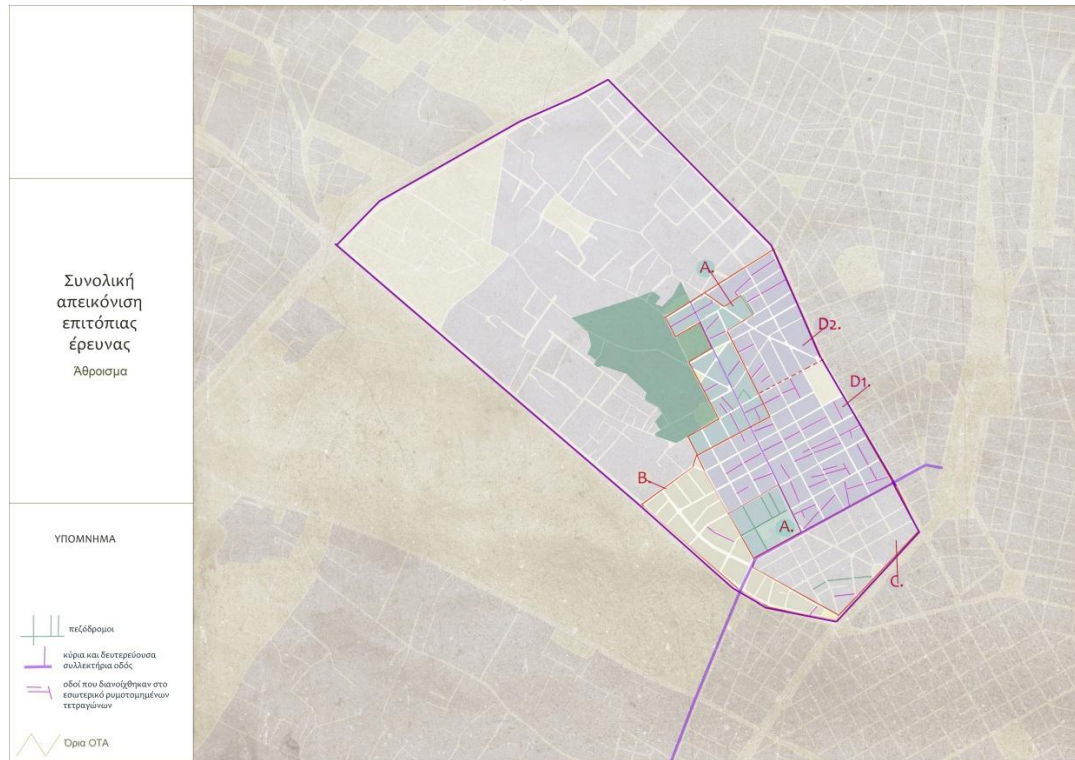
Τέλος δίνεται βάση, κατά την επιλογή κατάλληλων γειτονιών εμβάθυνσης στους δείκτες που παρουσιάστηκαν αναλυτικά σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τομέα απασχόλησης, τη θέση στο επάγγελμα, τον κλάδο απασχόλησης, τις κλειστές επιχειρήσεις, τα στοιχεία ανεργίας και τις συνθήκες στέγασης. Η παρατήρηση των δεικτών αυτών συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας οπτικής για τους μετασχηματισμούς που συντελούνται σε επίπεδο γειτονιάς ως αποτέλεσμα κοινωνική και οικονομική αποστέρησης. Οι γειτονιές που κρίθηκαν κατάλληλες για εμβάθυνση, χαρακτηρίζονται από ακραίες τιμές του φάσματος που διαμορφώνεται στη συνοικία καθώς θεωρούμε ότι έτσι δίνεται στίγμα των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών που συντελούνται.

χωρικές ενότητες	επικρατούσες χρήσεις μίξη χρήσεων	αριθμός οικονομικών μεταναστών	ύπαρξη προνομιακού ή υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος	εντοπισμός κοινωνικού δικτύου	κοινωνικοοικονομικοί δείκτες, ΕΣΥΕ και άλλες δευτερογενείς πηγές, εκπαίδευση, απασχόληση εισόδημα, συνθήκες στέγασης	M.O.
A	κατοικία, εστίαση, αναψυχή / μικρός βαθμός μίξης	4	5	5	πολιτιστικοί σύλλογοι, συνεργατικές δομές και η συνέλευση κατοίκων	3 4.4
B	κατοικία, γονδρεμπόριο, μεταποίηση / μεγάλος βαθμός μίξης	1	1	3	μέτρια ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων και κενού κτιριακού αποθέματος	1 2
C	κατοικία, γονδρεμπόριο, μεταποίηση / μεγάλος βαθμός μίξης	1	3	2	μέτρια ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων και κενού κτιριακού αποθέματος	2 2.4
D1	κατοικία, λιανικό εμπόριο, μεταποίηση / μεσαίος βαθμός μίξης	3	0	1	μεγάλα ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων και κενού κτιριακού αποθέματος / ύπαρξη υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος	1 1.4
D2	κατοικία, λιανικό εμπόριο, / μικρός βαθμός μίξης	4	4	3	μεγάλα ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων και κενού κτιριακού αποθέματος / ύπαρξη προνομιακού και υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος	3 2.8

_ ομαδοποίηση γειτονιών σύμφωνα με τα κριτήρια

Στο σύνολο της συνοικίας Ακαδημίας Πλάτωνος διακρίνονται τέσσερις επιμέρους υποενότητες βάση των κριτηρίων που επιλέξαμε:

Ομαδοποίηση γειτονιών σύμφωνα με τα κριτήρια
(ιδία επεξεργασία)



Η πρώτη (Α) όπως φαίνεται και από το χάρτη χωρίζεται σε δύο χωρικές ενότητες, η μία γειτνιάζει με την πλατεία Αγίου Γεωργίου και η άλλη με το αρχαιολογικό άλσος. Παρά τις χωρικές ομοιότητες με την ευρύτερη περιοχή αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστή ενότητα τόσο εξαιτίας του αναπτυξιακού λόγου που προωθείται με διαφαινόμενη αλλαγή χαρακτήρα όσο και της αναπτυξιακής πρακτικής που έχει επηρεάσει μέχρι σήμερα, με σειρά απαλλοτριώσεων ή περιοριστικών μέτρων στην ανοικοδόμηση, την εξέλιξη της όσο αφορά την περιοχή γύρω από το άλσος. Από τους χάρτες γίνεται επίσης σαφές ότι σε αυτή την ενότητα υπάρχουν συγκριτικά τα μοναδικά ποσοστά ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων και κατοικείται κατά βάση από Έλληνες. Ταυτόχρονα, οι κλειστές επιχειρήσεις και τα εγκαταλελειμμένα σπίτια, στα όρια αυτής της περιοχής, είναι ποσοστιαία λιγότερες ενώ αντίθετα δημιουργείται στην περιοχή ένα νέο κέντρο πολιτισμού και ψυχαγωγίας και

χωροθετούνται πολιτιστικοί σύλλογοι, συνεργατικές δομές και η συνένωση κατοίκων.

Η δεύτερη (B), που περικλείεται από τις οδούς Μαραθωνομάχων, Σερρών και Λεωφόρου Αθηνών, αποτελεί μεταβατική χωρική ενότητα μεταξύ της περιοχής ΒΙΟΠΑ και της περιοχής κατοικίας. Χαρακτηρίζεται από έντονη μίξη δραστηριοτήτων. Επί της λεωφόρου Αθηνών κυριαρχούν το χονδρεμπόριο και οι υπηρεσίες στα ισόγεια και οι χρήσεις γραφείων στους ορόφους. Στην αρχή της λεωφόρου και απέναντι από την ανισόπεδη διασταύρωση με τις σιδηροδρομικές γραμμές η περιοχή είναι έντονα υποβαθμισμένη και συγκεντρώνονται δραστηριότητες που αφορούν οχήματα (συνεργεία, εμπόριο ανταλλακτικών, αγοραπωλησίες και ενοικίαση ταξί). Εμφανής είναι η χωρική εγγύτητα αυτών των κλάδων επιχειρήσεων που δείχνει τη στενή σχέση μεταξύ τους. (βλ. χάρτη, παράρτημα) Οι χρήσεις αυτές έχουν χωροθετηθεί σε περιοχές με παλαιότερα κτίρια, ευκολότερη στάθμευση, πλατύτερους δρόμους και άμεση πρόσβαση σε μεγάλους οδικούς άξονες. Μεταξύ των οδών Σερρών και Μαραθωνομάχων ο χώρος των ισογείων και των ημιυπογείων καταλαμβάνεται κυρίως από αποθήκες και ΜΜΕ ενώ οι όροφοι όπου υπάρχουν από κατοικία. Στο τμήμα αυτό τέλος, όπως είναι φανερό από τους χάρτες, μεγάλη συγκέντρωση μεταναστευτικού πληθυσμού.

Η τρίτη ενότητα (C), στο νότιο τμήμα της Ακαδημίας Πλάτωνος, κάτω από την οδό Παλαμηδίου εξακολουθεί να διατηρεί κάποια στοιχεία της δεύτερης ιδίως επί της οδού Λένορμαν, παράλληλα όμως εντοπίζονται αρκετά εργαστήρια και χώροι αναψυχής. Παράλληλα εντοπίζονται δομές αλληλεγγύης με πολιτιστικούς συλλόγους κάνοντας φανερές τις κοινωνικές διεργασίες. Παρατηρείται ακόμα η ανέγερση κάποιων νεότερων πολυκατοικιών και εντοπίζεται έντονα η μεταβατική φάση που την χαρακτηρίζει.

Η τέταρτη (D) και τελευταία διέπεται, επίσης, από μίξη χρήσεων κατά βάση όμως από κατοικία. Εντός αυτής της περιοχής υπάρχουν επιμέρους διαφοροποιήσεις όπως είναι οι περιοχές γύρω από τις δύο πλατείες, ο κεντρικός εμπορικός άξονας Πλάτωνος και η περιοχή κοντά στο πάρκο. Για το λόγω αυτό έχει χωριστεί σε δύο υποενότητες οι οποίες όμως θα μπορούσαν να διασπαστούν επιμέρους. Όπως ήδη αναφέρθηκε έντονη είναι η παρουσίαση στο τμήμα αυτό θυλάκων εγκαταλελειμμένων παλιών κατοικιών και άκτιστων οικοπέδων, κυρίως σε οδούς που διανοίχθηκαν στο εσωτερικό ρυμοτομικών τετραγώνων, δίνοντας μια εικόνα εγκατάλειψης και

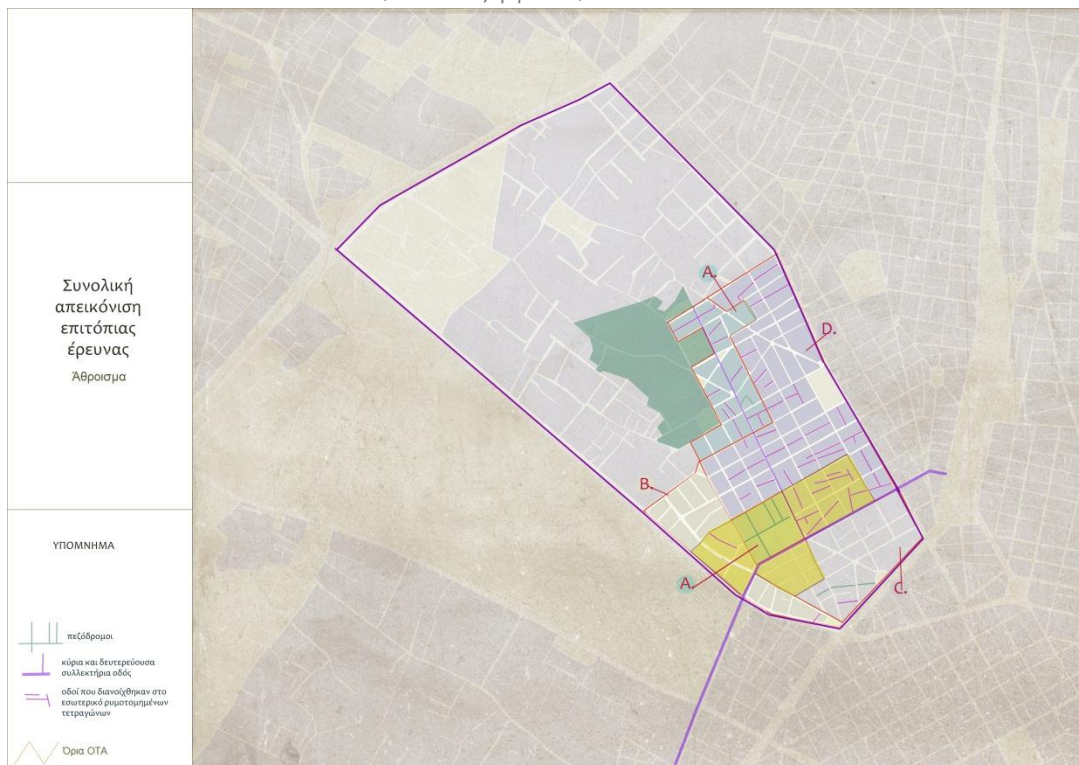
στασιμότητας στην περιοχή. Η εικόνα αυτή ενισχύεται ακόμα περισσότερο, σε αυτή την ενότητα, καθώς μία στις τέσσερις επιχειρήσεις, κατά βάση εμπορίου, είναι κλειστή ως απόρροια της οικονομικής κρίσης.

_ συμπερασματικά

Επιχειρώντας μια συσχέτιση των κριτηρίων που εξετάσαμε παραπάνω, θα λέγαμε πως τα τέσσερα διαφορετικά τμήματα παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις μεταξύ τους, καθένα από το οποίο χρήζει ανάγκη ιδιαίτερης πολιτικής ώστε να δοθούν λύσεις στα προβλήματα της κάθε γειτονιάς ξεχωριστά αλλά και στο σύνολο.

Στην κεντρική έρευνα που ακολουθεί, με άξονα την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τις διαφοροποιήσεις και τις αποχρώσεις που συνθέτουν τις γειτονιές των τεσσάρων χωρικών ενότητων. Πιο συγκεκριμένα, περιοχή εστίασης (βλ. χάρτη, παράρτημα) μας θα αποτελέσει το νότιο τμήμα της περιοχής κατοικία, Ακαδημίας Πλάτωνος, εκατέρωθεν της οδού Παλαμηδίου και ορισμένη από τη λεωφόρο Αθηνών, τις οδούς Ναυπλίου, Άστρους, Μοναστηρίου, Αλλικαρνασού και Σερρών.

Περιοχή εστίασης
(ιδία επεξεργασία)



_ σχεδιασμός κυρίως έρευνας στην περιοχή εμβάθυνσης

Εμβαθύνοντας στην περιοχή μελέτης και συνδυάζοντας τα στοιχεία πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας, σχηματίζεται μια αρχική εικόνα σχετικά με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των επιμέρους γειτονιών. Όπως είναι φανερό, ένα πλήθος αλληλοδιαπλεκόμενων παραμέτρων επηρεάζει την διαμορφούμενη φυσιογνωμία της κάθε υποενότητας, παίζοντας ρόλο στην αναπτυξιακή τους διαδρομή με διαφορετικό τρόπο και ένταση. Συνεπώς, βασικός στόχος της έρευνας πεδίου, είναι κατ'αρχήν η σκιαγράφηση μιας σαφούς εικόνας για το σήμερα, η οποία δεν καλύπτεται βιβλιογραφικά.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που θα ακολουθηθεί για την απόκτηση αυτής της εικόνας είναι αρχικά βάση των μεταλλαγών που λαμβάνουν χώρα στον παραγωγικό τομέα. Η θεώρηση αυτή εστιάζει το ενδιαφέρον σε μια από τις διαστάσεις της αστικής οργάνωσης που περιγράφηκαν παραπάνω, όχι σαν την μόνη αλλά σαν βασική αφετηρία της συνολικής απεικόνισης που προηγήθηκε, ενόψει της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Θεωρούμε, λοιπόν, τη διάρθρωση και μεταλλαγή της παραγωγικής βάσης βασικό παράγοντα διερεύνησης της εξέλιξης των κοινωνικών σχηματισμών σε τοπικό επίπεδο. Υιοθετώντας, λοιπόν, μια μέθοδο ανάλογη με εκείνη που περιγράφει ο Furtado (1984), αντιμετωπίζουμε την παραγωγική βάση ως το νήμα που κρατάμε για να ξετυλίξουμε το κουβάρι που διαπλέκεται στην περιοχή και όλα τα υπόλοιπα περιπλεκόμενα νήματα φωτίστηκαν μέσα από αυτή τη διαδικασία του "ξετυλίγματος". Αν το νήμα μας ήταν ένας άλλος παράγοντας που συμμετέχει στο σχηματισμό της γειτονιάς, η ίδια "πραγματικότητα" θα φωτιζόταν από άλλες οπτικές γωνίες.³²

Μέσω της απεικόνισης και της αξιολόγησης του δεδομένου παράγοντα, και πιο συγκεκριμένα των κλάδων-κλειδί για την ανάπτυξη της περιοχής θα ερμηνεύσουμε τη φυσιογνωμία της περιοχής εστίασης σε ένα ευρύτερο, σύνθετο περιβάλλον που μετασχηματίζεται δυναμικά. Ασφαλώς την επιλογή μας αυτή καθόρισε και η σημερινή συγκυρία, η οποία αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμη χρονική καμπή για την περαιτέρω εξέλιξη αυτών των παραγωγικών μονάδων και κατ'έπекταση του συνόλου των κοινωνικών σχηματισμών. Την συγκυρία αυτή θα προσπαθήσουμε και να ερμηνεύσουμε, μέσα από ένα ιδιαίτερα θολό και αμήχανο

32 Μουλαρά Σ., (2011), Παραγωγική δραστηριότητα στη γειτονιά του Ψυρρή: Προς μια καλειδοσκοπική προσέγγιση του χώρου και του σχεδιασμού μέσα από τις ΜΜΕ, μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αθήνα, σελ.

πρίσμα καθώς η διορατικότητα και η πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων και συνθηκών κάθε άλλο από προβλέψιμες και αντικειμενικές μπορούν να θεωρηθούν.

Η παρούσα διερεύνηση της παραγωγικής βάσης αναφέρεται κατά βάση στις μικρές και μέσης κλίμακας επιχειρήσεις και σε περιπτώσεις μεταποιητικής δραστηριότητας (ΜΜΕ) που συνυπάρχει με την περιοχή κατοικίας. Η διερεύνηση της κατανομής και της σύνθεσης αυτού του τύπου της δραστηριότητας ανέδειξε όπως φάνηκε και στην προηγούμενη φάση, θύλακες με κλαδικές και λειτουργικές ιδιαιτερότητες, ενταγμένους σε ένα πλέγμα χωρικών και κοινωνικο-οικονομικών αλληλεξαρτήσεων. *Οι θύλακες αυτοί δεν αναπτύσσονται απλά σαν νησίδες μέσα στον χώρο αλλά τον διαρθρώνουν δομικά.*³³

Η έρευνα πεδίου, λοιπόν, εστιάζει το ενδιαφέρον στην ανάλυση των πολλαπλών διασυνδέσεων που θα αποδώσει μια ερμηνεία της δυναμική τους σχέσης με τον χώρο. Με άλλα λόγια η ανάλυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στοχεύει στην κατανόηση του συνολικού φάσματος των σχέσεων σε επίπεδο γειτονιάς. Στα πλαίσια αυτά θα αναφερθούμε και στη μη συμβατότητα της λειτουργίας της μεταποίησης με περιοχές κατοικίας στον υπάρχον αστικό ιστό, στα χαρακτηριστικά αυτά που οδηγούν στην παραμονή τους εντός του παρά το νομοθετημένο πλαίσιο και στα προβλήματα που πηγάζουν από αυτή την επιλογή. Για να είναι δυνατή όμως η συγκριτική επαλήθευση των υποθέσεων εργασίας απαιτείται ανάλογα η διερεύνηση επιμέρους επιπέδων. Αναδείχθηκαν έτσι νέα ζητήματα και τέθηκαν ερωτήματα προς περαιτέρω εμβάθυνση, όπως η κοινωνική ανάμιξη, η γεωγραφική κινητικότητα και η αναπροσαρμογή του κοινωνικού δικτύου.

Δεδομένης της πολυπλοκότητας του στόχου της έρευνας σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των στατιστικών στοιχείων ακολουθήθηκε η έρευνα πεδίου της χωρική διάρθρωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην περιοχή εστίασης. Τα ερωτήματα που καλύπτει η πρωτογενής έρευνα στην περιοχή εμβάθυνσης συνοψίζονται στις υποθέσεις εργασίας (βλ. σελ. 11-13).

Ανακεφαλαιώνοντας, η πολυπλοκότητα των πλεγμάτων των παραγωγικών σχέσεων και των αλυσιδωτών αντιδράσεων που προκαλούν πιθανοί μετασχηματισμοί σε επίπεδο γειτονιάς, ως εγγενή στοιχεία της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης, θα προσεγγιστεί στα επόμενα κεφάλαια ώστε να απεικονιστεί η διαμορφούμενη φυσιογνωμία της περιοχής. Τα ζητήματα που

33 Βαλεριάνου Κ., Μουκούλης Π., Σαγιάς Ι., Παναγιωτάτου Ε., (2008), Παρατηρώντας τον Πειραιά II, Αθήνα: ΕΜΠ, Εργαστήριο Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του χώρου, σελ. 19

αναπτύσσονται στα κεφάλαια αυτά είναι τα εξής:

- **Κεφάλαιο 2.1:** Φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κλαδική σύνθεση- ένταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων, ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης, θεσμικό πλαίσιο-προβλήματα-κατευθύνσεις
- **Κεφάλαιο 2.2:** Σύνθεση της σύγχρονης χωροκοινωνικής φυσιογνωμίας των περιοχών εμβάθυνσης, στοιχεία κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών κατοίκων, γεωγραφική κινητικότητα: αντίληψη ποιότητας αστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, κοινωνική ανάμιξη
- **Κεφάλαιο 2.3:** Η μετεξέλιξη του τοπικού κοινωνικού δικτύου.

_ μεθοδολογία επεξεργασίας εμπειρικού υλικού

Από το Α στάδιο της έρευνας, τέθηκαν οι κρίσιμοι παράγοντες οι οποίοι διερευνήθηκαν και οδήγησαν τόσο σε χωρική όσο και σε ποιοτική εμβάθυνση. Ο συνδυασμός βιβλιογραφικής έρευνας με στοιχεία πρωτογενούς έρευνας οδήγησε στην ολοκλήρωση των αρχικών θέσεων εργασίας, στην δημιουργία επιμέρους θέσεων και ερωτημάτων τα οποία αναλύονται βάση της επιλογής χωρικού πεδίου, μέσα από πλέγμα κριτηρίων.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στόχος της παρούσας ενότητας είναι να εντοπίσει τις διασυνδέσεις της παραγωγικής βάσης με τους κοινωνικούς σχηματισμούς της γειτονιάς και να προσδιορίσει τις αλλαγές στην φυσιογνωμία της που απορρέουν από την μεταλλαγή της βάσης αυτής. Θεωρήθηκε, επίσης, πως οι διασυνδέσεις αυτές αντικατοπτρίζονται στην χωρική και κοινωνική δομή της περιοχής εστίασης οπότε αναγκαίες θεωρήθηκαν οι ροές παράλληλης διερεύνησης, ώστε να δημιουργηθεί μια πιο συνολική αφήγηση των αλληλοσυσχετιζόμενων μεταλλαγών.

Συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν 4 «χωρικές ενότητες» στην περιοχή εστίασης σύμφωνα με την κλαδική συγκέντρωση και τα επιμέρους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά βάση των κριτηρίων. Σε πρώτη φάση, μέσα από έρευνα πεδίου, έγινε η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης. Στη συνέχεια, επιχειρήθηκε η διερεύνηση της φυσιογνωμίας των γειτονιών, των ενοτήτων, από την οποία προέκυψαν συμπεράσματα για τις χωρο-κοινωνικο-οικονομικές διασυνδέσεις και για τη μορφή πιθανών ρυθμιστικών κατευθύνσεων.

Ο σχεδιασμός της έρευνας πεδίου στην περιοχή εμβάθυνσης ακολούθησε τη μεθοδολογική επιλογή του συνδυασμού ποσοτικής(ανάλυση δεδομένων) και

ποιοτικής μεθόδου. Η απεικόνιση των ποσοτικών στοιχείων της επιτόπιας έρευνας έγινε έτσι ώστε να αναδειχθούν οι σύνθετες σχέσεις ανάμεσα στο χώρο και στη λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τις οποίες κάνουμε λόγο. Τα στοιχεία, δηλαδή, που προέκυψαν ανά «χωρική ενότητα» αποτελούν τόσο παράγοντα όσο και παράγωγο της φυσιογνωμίας της περιοχής οδηγώντας στην σκιαγράφηση και ερμηνεία των σύνθετων σχέσεων καθώς και των αλληλεξαρτήσεων με την αναπτυξιακή πολιτική.

Τα στοιχεία αυτά χωρίστηκαν, αρχικά σε δύο κατηγορίες:

- εκείνα που έχουν σχέση με την γεωγραφική ανάλυση-κατανομή στον χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- εκείνα που αφορούν την κλαδική ανάλυση στην επιλεγμένη χωρική ενότητα.

Με βάση τις παραπάνω κατηγορίες έγινε η ανάλυση των επιμέρους κριτηρίων προσέγγισης που ακολούθησε η ερευνητική διαδικασία. Δημιουργήθηκαν, έτσι, για την κάθε υποενότητα, πίνακες που οδήγησαν στην καταγραφή παρατηρήσεων.

Παράλληλα, η ποιοτική μέθοδος συνέβαλε στη σκιαγράφηση της κοινωνικής σύνθεσης του πληθυσμού που διαμένει στις δεδομένες χωρικές ενότητες. Υπό αυτό το πρίσμα, έγινε προσπάθεια να δοθούν ερμηνείες για τις διασυνδέσεις και τα πλέγματα που εντοπίζονται στο συνολικό φάσμα των σχέσεων της γειτονιάς και τον βαθμό που επηρεάζονται από τη σημερινή συγκυρία.

Οι ποσοτικές μέθοδοι προηγήθηκαν των ποιοτικών καθώς διαμόρφωσαν τις ομάδες ζητημάτων του ερωτηματολογίου ανάλογα με τα στοιχεία που προέκυψαν από κάθε κατηγορία. Με τον τρόπο αυτό οι ποιοτικές μέθοδοι αποτέλεσαν βήμα περαιτέρω εμβάθυνσης στα κρίσιμα ζητήματα που εντοπίστηκαν σε κάθε γειτονιά και οδήγησαν, όπως ήδη αναφέρθηκε, σε ροές παράλληλης διερεύνησης.

Σύμφωνα με τις αρχικές θέσεις εργασίας, τους παράγοντες-κλειδί, τα στοιχεία του Α σταδίου έρευνας και των κριτηρίων προσέγγισης, οι παράμετροι εμβάθυνσης των ροών παράλληλης διερεύνησης δίνουν έμφαση στα ακόλουθα:

1. Κοινωνικοοικονομική φυσιογνωμία των κατοίκων σε σχέση με την επαγγελματική απασχόληση, τις συνθήκες κατοίκησης και την αντίληψη για την ποιότητα χωροκοινωνικού περιβάλλοντος. Εντοπισμός σύνθεσης των χωρικών ενότητων που εμβαθύνουμε και εντοπισμός ομοιογενειών ή ανομοιογενειών κατά περίπτωση.

II. Εντοπιότητα και γεωγραφική κινητικότητα ενόψει της τρέχουσας οικονομικής κρίσης

III. Κοινωνική ανάμιξη

IV. Κοινωνικό δίκτυο, οικογενειακές στρατηγικές όταν και όπου εντοπίζονται σήμερα, οι μετασχηματισμοί τους και οι χωρικές επιπτώσεις

Η σύνθεση των παραπάνω αξόνων επιχειρεί να διακρίνει τους μετασχηματισμούς στη διάρθρωση των γειτονιών και των σχέσεων που διαμορφώνονται ή διαρρηγνύονται, ως εγγενή στοιχεία της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης-απόρροιας της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, καλύπτοντας ζητήματα κοινωνικής ανάμιξης και γεωγραφικής κινητικότητας και αναδεικνύοντας το ζήτημα των κοινωνικών δικτύων. Οι άξονες αυτοί λειτούργησαν ως γνώμονας των ημιδομημένων συνεντεύξεων και θεωρήθηκαν απαραίτητοι για την απόδοση των αποχρώσεων των μετασχηματισμών σε συσχέτιση με την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης.

_ ποσοτική μέθοδος / ανάλυση δεδομένων

Η ποσοτική μέθοδος(ανάλυση δεδομένων) κρίθηκε απαραίτητη εφόσον δεν υπάρχουν δημοσιευμένα επικαιροποιημένα δεδομένα για την σύνθεση και τα χαρακτηριστικά της παραγωγικής βάσης της περιοχής καθώς και το ποσοστό των ενεργών επιχειρήσεων, στοιχεία θεμελιώδη για την ανίχνευση των μετασχηματισμών των γειτονιών βάση του δεδομένου παράγοντα. Επιπλέον, η έρευνα αποσκοπούσε στην απόκτηση μιας σφαιρικής εικόνας για το δομημένο περιβάλλον που προκύπτει από την συνύπαρξη χρήσεων σήμερα όπως και των πιθανών κοινωνικών πλεγμάτων που διαμορφώνονται ή διαρρηγνύονται κατά τους μετασχηματισμούς αυτούς.

Τα δεδομένα της έρευνας ομαδοποιούνται για κάθε υποενότητα ξεχωριστά και κατηγοριοποιούνται όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω. Τον πληθυσμό της έρευνας για επιμέρους καταγραφές αποτελούν κάτοικοι και εργαζόμενοι της κάθε υποενότητας. Το μέγεθος του δείγματος συνολικά ανέρχεται σε 9 άτομα. Το μέγεθος αυτό σύμφωνα με την έκταση της κάθε χωρικής υποενότητας κρίνεται ικανοποιητικό. Οι πίνακες των καταγραφών βρίσκονται στο παράρτημα της εργασίας.

_ ποιοτική μέθοδος, σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Στο πλαίσιο της ποιοτικής μεθόδου έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις, 4-5 σε κάθε υποενότητα. Οι θεματικές ενότητες αφορούσαν τους άξονες ρών παράλληλης διερεύνησης όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω. Γενικά η μέθοδος αυτή λειτούργησε συμπληρωματικά ώστε να εντοπιστούν πιθανοί αλληλοσχετιμοί ή επιπτώσεις της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης στο φάσμα των σχέσεων των γειτονιών.

Οι ομάδες ζητημάτων του ερωτηματολογίου αντλούν στοιχεία συνδυαστικά από τους άξονες ρών παράλληλης διερεύνησης ως εξής:

1. **Κοινωνική ανάμιξη** (άξονες I, III)

Η ενότητα αυτή καλύπτεται από ερωτήματα σχετικά με τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των κατοίκων και των υπηρεσιών που χρησιμοποιούν. Στόχος είναι ο εντοπισμός του κατά πόσο η χωρική ανάμιξη συνεπάγεται συμβιωτική κοινωνική ανάμιξη.

2. **Γεωγραφική κινητικότητα: αντίληψη ποιότητας κοινωνικού και αστικού περιβάλλοντος** (άξονες I, II, III, IV)

Το σύνολο των ερωτήσεων αυτών συμβάλει στη σκιαγράφηση των συνθηκών διαβίωσης σε κάθε μια από τις υποενότητες εμβάθυνσης, αναδεικνύοντας τις απόψεις των ίδιων των κατοίκων. Ταυτόχρονα, γίνεται προσπάθεια εντοπισμού τάσεων γεωγραφικής κινητικότητας ως αποτέλεσμα της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης που συντελείται.

3. **Απασχόληση** (άξονες I, II, IV)

Οι ερωτήσεις αυτές προσπαθούν να συμπληρώσουν την εικόνα του είδους απασχόλησης των κατοίκων της περιοχής και την ανίχνευση μεταλλαγών που συντελούνται εξαιτίας της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης της περιοχής.

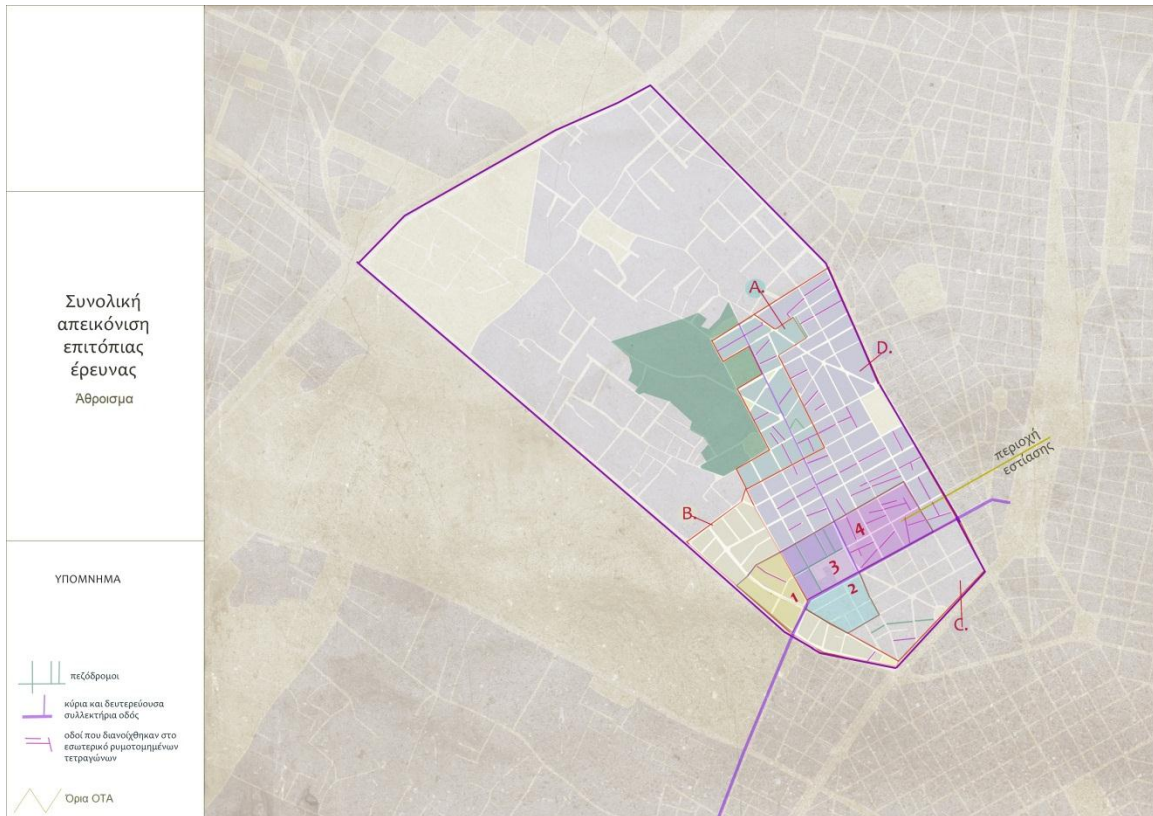
4. **Κοινωνικό δίκτυο-Οικογενειακές στρατηγικές** (άξονας I, III)

Οι δεδομένες ερωτήσεις αφορούν την τεκμηρίωση συγκεκριμένων στρατηγικών του κοινωνικού δικτύου που αναπτύσσονται στα πλαίσια γειτονιάς. Επιχειρούν τον εντοπισμό του ρόλου του στην παραμονή των κατοίκων και διερευνούν την έκταση και την μορφή που έχει σήμερα αυτό το δίκτυο στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας σε επίπεδο αλληλεγγύης, σε τοπική βάση.

Εξειδικεύοντας τις ομάδες ερωτηματολογίου προκύπτουν οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων, οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα.

πορίσματα κυρίως έρευνας

2.1. αξιολόγηση φάσματος μετασχηματισμών της λειτουργικής βάσης



χωρική ενότητα 1

Φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της έρευνας που προηγήθηκε η «χωρική ενότητα» 1, ανήκει στην ευρύτερη περιοχή Α που αποτελεί την πιο σημαντική χωρική συγκέντρωση μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσα στα όρια περιοχής κατοικίας της Ακαδημίας Πλάτωνος. Η συγκέντρωση αυτή αποτελεί χωρική συνέχεια της θεσμοθετημένης βιομηχανικής ζώνης. Καθώς μιλάμε για περιοχή κατοικίας είναι προφανές πως η συνύπαρξη χρήσεων, σε ορισμένα σημεία καθίσταται αντιφατική. Μονάδες χονδρεμπορίου, αποθηκών και μεταποιητικών μονάδων στα ισόγεια συνυπάρχουν με μέσης πυκνότητας κατοικία σε υπάρχοντες ορόφους. Οι δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι είναι ανύπαρκτοι και υπολείπονται των προβλέψεων του

Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Αθηνών. Η οικοδομική δραστηριότητα στην περιοχή δεν είναι ιδιαίτερα έντονη ενώ υπάρχει μεγάλο ποσοστό παλαιών οικοδομών(1919-1970) (βλ. χάρτη, παράρτημα) .

Οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή Β

Όπως ήδη αναφέρθηκε η περιοχή Β εμφανίζει την μεγαλύτερη ένταση σε δραστηριότητα ΜΜΕ, εξαιτίας της χωρικής συνέχειας της περιοχής ΒΙΟΠΑ. Τα μεγέθη αυτά είναι ελαφρώς διαφορετικά στην «χωρική ενότητα» 1 καθώς βρίσκεται στο νοτιότερο κομμάτι της περιοχής Β, αρκετά απομακρυσμένη από το ΒΙΟΠΑ. Παρατηρείται η μεγαλύτερη συγκέντρωσή τους στην οδό Σερρών.

Κλαδική σύνθεση- Ένταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων

Η κλαδική σύνθεση του δείγματος μονάδων, της «χωρικής ενότητας» 1, που η έρευνα κατέγραψε αναδεικνύει την μεγάλη συγκέντρωση μονάδων εμπορίου ανταλλακτικών αυτοκινήτων. Ταυτόχρονα συνυπάρχουν και άλλοι κλάδοι σε μικρότερη συγκέντρωση, όπως: αποθήκες, κατασκευή-εμπόριο εργαλείων, συνεργεία αυτοκινήτων, μηχανουργεία κατασκευών και επισκευών, κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου , επιχειρήσεις με εκτυπώσεις, τυπογράφους και βιβλιοδεσίες, κατασκευές ηλεκτρικών μηχανών, σιδηρουργεία κ.α. (βλ. πίνακα σε παράρτημα).

Η δικτύωση των επιχειρήσεων σε επίπεδο διάθεσης του προϊόντος με την υπερτοπική αγορά είναι, βάση των συνεντεύξεων, ιδιαίτερα ανεπτυγμένη. Το γεγονός αυτό ερμηνεύει η διασύνδεση της Ακαδημίας Πλάτωνος με το κέντρο της Αθήνας και τον Πειραιά μέσω της λεωφόρου Αθηνών. Παράλληλα σημαντική είναι και η διακλαδική διασύνδεση των επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο.

Ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης

Οι χρήσεις που αναφέραμε έχουν χωροθετηθεί σε περιοχές με παλαιότερα κτίρια, ευκολότερη στάθμευση, πλατύτερους δρόμους και άμεση πρόσβαση σε μεγάλους οδικούς άξονες. Η σύνδεση με την Λεωφόρο Αθηνών και την δευτερεύουσα αρτηρία Παλαμηδίου είναι μία από τις βασικές συνιστώσες ανάπτυξης τέτοιου τύπου χρήσεων αλλά και ένας από τους παράγοντες δυσλειτουργίας του. Η μεταλλαγή χρήσεων κατά μήκος της λεωφόρου σε άξονα τριτογενούς δραστηριότητας παράλληλα με την ένταση της συγκέντρωσης εγκαταστάσεων μονάδων χονδρεμπορίου, αποθηκών και εργαστηρίων εντός της περιοχής καταγραφής ευνοεί τόσο την ανάπτυξη άμεσων διασυνδέσεων της μεταποίησης με

την τοπική αγορά όσο και με το μητροπολιτικό κέντρο. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος ανάπτυξη σημειώνεται στις επιχειρήσεις ανταλλακτικών αυτοκινήτων στην οδό Σερρών.

Οι επιχειρήσεις χωροθετούνται κατά βάση στα ισόγεια των κτιρίων ενώ ειδικά σε αυτή την χωρική ενότητα εντοπίζονται μονάδες που καταλαμβάνουν το σύνολο του κτιρίου στους κεντρικούς οδικούς άξονες.

Το πολεοδομικό περιβάλλον, ειδικότερα σε ορισμένα σημεία, που ήδη αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, κρίνεται σχετικά υποβαθμισμένο λόγω της ανεπαρκούς συντήρησης του οδικού δικτύου, της ανυπαρξία δημόσιου χώρου προς εκτόνωση, της ανεπαρκούς υποδομής, της οικονομικής αδυναμίας από τους ιδιοκτήτες να συντηρήσουν τις επιχειρήσεις τους και της συνύπαρξης των επιχειρήσεων με μέσης πυκνότητας κατοικία. Το ύψος του ενοικίου κρίνεται μεσαίας κλίμακας ενώ στους κεντρικούς δρόμους όπως στην λεωφόρο Αθηνών τα ενοίκια για προφανείς λόγους κυμαίνονται σε αρκετά υψηλά επίπεδα.

Εντοπίζεται, τέλος, θύλακας αμιγούς κατοικίας στην οδό Ευφροσύνης ελαφρώς πιο αναβαθμισμένος από το συνολικό περιβάλλον.

Συμπεράσματα-Θεσμικό Πλαίσιο-Προβλήματα-Κατευθύνσεις

Αν και οι οχλήσεις που προκαλούνται σε αυτή τη χωρική ενότητα είναι σχετικά περιορισμένες (ηχητικές και οπτικές) αποτελούν πρόβλημα δεδομένης της πυκνότητας συγκέντρωσής τους και της διασποράς τους μέσα στο χώρο κατοικίας.³⁴ Μέχρι σήμερα δεν έχει ενεργοποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο περιορισμού και μετεγκατάστασης των ΜΜΕ, γεγονός που ενδέχεται να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα περαιτέρω ανάπτυξής τους, δεδομένης της εξελισσόμενης τριτογενοποίησης του Δήμου και ειδικότερα σε γειτνίαση με την ήδη τριτογενοποιημένη λεωφόρο Αθηνών. Ταυτόχρονα η συγκεκριμένη χωροθέτηση συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη αυτού του κυκλοφοριακού άξονα επομένως πιθανή απομάκρυνσή από το σημείο αυτό, σηματοδοτεί ρήξη της σχέσης των μονάδων με την αγορά. Ούτε η σύμπτυξη των μονάδων είναι δυνατή σε μικρότερη χωρικά περιοχή δεδομένου του ότι ο χώρος που απαιτείται είναι κατα μήκος των ισογείων και όχι καθ' ύψος. Σημαντικό σημείο άλλωστε, επιβίωσης των επιχειρήσεων, όπως προέκυψε από συζητήσεις με τους επιχειρηματίες στη δεδομένη χωρική ενότητα,

34 Μ.Μάρκου, Ι.Σαγιάς, Ε.Παναγιωτάτου, (1955), Χώρος και Παραγωγική Διαδικασία. Εξέλιξη της Προβληματικής, στο ΕΜΠ/ΕΟΜΜΕΧ, «Μελέτη και Έρευνα Προβλημάτων Δυσλειτουργίας των ΜΜΕ σε σχέση με την Πολεοδομική Οργάνωση» (1988), Ερευνητική Ομάδα ΕΜΠ, ΕΟΜΜΕΧ

ήταν το πλέγμα των προσωπικών σχέσεων το οποίο έχει διαμορφωθεί στην περιοχή από το πρώτο κιόλας άνοιγμα το των επιχειρήσεων το 1950-60. Σύμφωνα με τους ίδιους το πλέγμα αυτό αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή καθώς και για την χωροθέτηση νέων μονάδων. Οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων αυθόρμητα μέσα από το λόγο τους έδωσαν την εντύπωση της ενιαίας κοινότητας που διαμορφώνεται στην περιοχή όπου οι ιδιοκτήτες με συναφή επαγγέλματα έχουν πλέον αναπτύξει ενεργό δίκτυο.

Η γνώση του χώρου, το πολύμορφο πλέγμα των παραγωγικών σχέσεων που έχει αναπτυχθεί στην περιοχή και η ύπαρξη μια ελάχιστης 'πιάτσας' συμβάλουν σημαντικά στην βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Οι ιδιοκτήτες των μονάδων που δραστηριοποιούνται στο χώρο γνωρίζουν άριστα τους κινδύνους και τις απαιτήσεις της περιοχής καθώς και τις ανάγκες των πελατών τους. Το οικογενειακό περιβάλλον που διαχειρίζεται την επιχείρηση προσδίδει ευελιξία στην λειτουργία της μονάδας και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Έτσι λοιπόν γίνεται κατανοητή η έλλειψη διάθεσης μετεγκατάστασης των ΜΜΕ εντός της βιομηχανικής περιοχής καθώς μια τέτοια διαδικασία θα επιβάρυνε τις μονάδες με ένα αφόρητο κόστος μετεγκατάστασης και θα είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ριζική αναδιάρθρωση των παραγωγικών διασυνδέσεων.

Παράλληλα, όμως, δεν απειλεί μόνο η τάση μετεγκατάσταση τις ενεργές μονάδες αλλά και η εντεινόμενη οικονομική κρίση καθώς στην συγκεκριμένη χωρική ενότητα παρατηρείται 34% κλειστών μονάδων. Από τις συνεντεύξεις σε ιδιοκτήτες ενεργών μονάδων και κατοίκων περιοχής έγινε σαφές ότι το 6.8% εκ των κλειστών επιχειρήσεων ήταν όντως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, καθώς προέκυψε την τελευταία πενταετία(βλ. χάρτες παράρτημα). Όπως θα δούμε παρακάτω συγκριτικά με τις υπόλοιπες χωρικές ενότητες το ποσοστό αυτό είναι σχετικά χαμηλό, εξαιτίας της "πιάτσας" που διαμορφώνεται στην περιοχή. Οι πολιτικές κατευθύνσεις, όμως, απειλούν έντονα σε διεύρυνση της παρατηρούμενης τάσης. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση σε μη ανταγωνιστικά επίπεδα των συντελεστών ΦΠΑ που επιβλήθηκαν από την σύμπραξη κράτους και Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγούν σε διεύρυνση της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης. Το ενδεχόμενο παγίωσης και ενίσχυσης των αρνητικών τάσεων φαντάζει έτσι ιδιαίτερα μεγάλο, ακόμα και σε κλάδους που αναπτύσσονται ακόμα στην περιοχή, όπως το εμπόριο ανταλλακτικών αυτοκινήτων καθώς η τάση αυτή μεταδίδεται αλυσιδωτά και διακλαδικά. Παράλληλα, έγινε φανερό μέσα από τις συνεντεύξεις πως οι ενεργές επιχειρήσεις προσπαθούν να κρατηθούν στην αγορά διαβλέπουν όμως εμπόδια, όχι μόνο λόγω της προφανούς οικονομικής κρίσης αλλά κυρίως εξαιτίας της αβεβαιότητας και έντονου φόβου για το μέλλον.

Χωρική ενότητα 2

Φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Η πολεοδομική φυσιογνωμία της «χωρικής ενότητας» 2 είναι ανάλογη με εκείνη της 1. Μονάδες χονδρικής και λιανικής διάθεσης προϊόντων καθώς και μονάδες παραγωγής βρίσκονται διεσπαρμένες μέσα στην περιοχή κατοικίας. Η πυκνότητα κατοικίας είναι υψηλή ενώ το οικιστικό περιβάλλον κρίνεται πιο υποβαθμισμένο σε σχέση με την προηγούμενη «χωρική ενότητα». Τα κτίρια είναι παλαιότερης και πιο πρόσφατης κατασκευής και το δίκτυο των δρόμων δεν θα επαρκούσε σε περίπτωση λειτουργίας του συνόλου των μονάδων που εντοπίστηκαν. Η επαφή με τους γειτονικούς δημόσιους χώρους καθίσταται δύσκολη καθώς μεσολαβεί ο κεντρικός κυκλοφοριακός άξονας Παλαμηδίου.

Οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή C

Η περιοχή C αντιπροσωπεύει επίσης μια από τις σημαντικότερες χωρικές συγκεντρώσεις παραγωγικών μονάδων στα όρια της περιοχής κατοικίας ως προς την πυκνότητα παρουσίας τους, κάτι τέτοιο επιβεβαιώνεται και από την έρευνα πεδίου καθώς εντοπίστηκαν σε χωρική ενότητα τεσσάρων τετραγώνων 56 επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 45 εν λειτουργία. Τα αναφερόμενα μεγέθη δίνουν μια εικόνα του ρόλου που διαδραματίζει η δεδομένη περιοχή, στο σύνολο της παραγωγικής δραστηριότητας της Ακαδημίας Πλάτωνος και όσο αφορά την απασχόληση.

Κλαδική σύνθεση- Ένταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων

Οι κλάδοι που κυριαρχούν στην «χωρική ενότητα» 2 συμπίπτουν κατά κύριο λόγο με αυτούς της 1. Πιο συγκεκριμένα η μεγαλύτερη συγκέντρωση συνεχίζει να είναι των μονάδων ανταλλακτικών αυτοκινήτων ενώ ακολουθούν τα μηχανουργεία, τα συνεργεία αυτοκινήτων κ.α. (βλ. πίνακα σε παράρτημα)

Η δικτύωση των επιχειρήσεων σε επίπεδο διάθεσης του προϊόντος με την υπερτοπική αγορά ενώ σημαντική είναι και η διακλαδική διασύνδεση των επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο.

Ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης

Οι χρήσεις που αναφέραμε έχουν χωροθετηθεί σε κτίρια όπου το έτος κατασκευής τους διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με τον δρόμο που βρίσκονται.

Ιδιαίτερα οι κλειστές επιχειρήσεις χωροθετούνται σε παλιότερα κτίσματα. Το σύνολο των επιχειρήσεων χωροθετούνται κατά βάση στα ισόγεια των κτιρίων.

Το πολεοδομικό περιβάλλον, ειδικότερα σε ορισμένα σημεία, όπως και στην προηγούμενη «χωρική ενότητα», κρίνεται υποβαθμισμένο για αντίστοιχους λόγους. Το χαμηλό ύψος ενοικίου, που συνεπάγεται υποβάθμιση περιβάλλοντος, αποτελεί κίνητρο εγκατάστασης τόσο των παραγωγικών μονάδων όσο και χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων όπως οι μετανάστες. Κάτι τέτοιο γίνεται σαφές και από τον χάρτη που προηγήθηκε. Η περιοχή γενικά κατοικείται από στρώματα χαμηλότερης εισοδηματικής τάξης. Στην δεδομένη χωρική ενότητα εντοπίζεται επίσης θύλακας κατοικίας σχετικά υποβαθμισμένος κατά μήκος της οδού Πρόνοιας, ο οποίος κατοικείται κατά βάση από Ρομά και μετανάστες. Ταυτόχρονα αναπτύσσεται η προβληματική γύρω από την ποιότητα ζωής και περιβάλλοντος ιδίως στην περιοχή απέναντι από τις σιδηροδρομικές γραμμές και κάτω από τη γέφυρα όπου συγκεντρώνεται πληθώρα αστέγων μεταναστών.

Συμπεράσματα-Θεσμικό Πλαίσιο-Προβλήματα-Κατευθύνσεις

Η φυσιολογία της «χωρικής ενότητας» 2 σε σχέση με το βαθμό ανάπτυξης των δραστηριοτήτων που τη συγκροτούν προσδίδουν ιδιαίτερη σημασία για την εξέλιξη της παραγωγικής βάσης της Ακαδημίας Πλάτωνος που συνίσταται κατά βάση στη σύνθεση της απασχόλησης που ενεργοποιεί. Οποιαδήποτε παρέμβαση στο χώρο αυτό δεν θα πρέπει να αγνοεί το ζωτικό ρόλο του στην διάρθρωση της παραγωγικής βάσης της περιοχής. Η κατά παρέκκλιση της ισχύουσας νομοθεσίας, εγκατάσταση μεταποιητικών μονάδων σε κατοικημένη περιοχή δείχνει όπως και στο προηγούμενο παράδειγμα ότι με τη συνεχώς αυξανόμενη χρήση του αυτοκινήτου οι ανάγκες συντήρησης πρέπει να καλύπτονται άμεσα και γρήγορα οπότε οι υπηρεσίες αυτές δεν μπορεί να απομακρυνθούν από τον κυκλοφορικό άξονα Αθηνών. Η απομάκρυνση από το σημείο αυτό, σημαίνει ουσιαστικά ρήξη της σχέσης των μονάδων με την αγορά τους.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται απορρέουν κυρίως από την σχετική υποβάθμιση που δημιουργείται τόσο εξαιτίας της ελλιπής κρατικής πολιτικής τόσο και εξαιτίας της οικονομικής δυσχέρειας των ιδιοκτητών επιχειρήσεων και κατοικιών. Οι επιχειρήσεις που χωροθετούνται στην περιοχή εκτιμάται ότι εμφανίζουν δυναμικότητα, με παράλληλη ανάγκη εκσυγχρονισμού των κτιριακών εγκαταστάσεων και ενίσχυσης της επενδυτικότητας τους δραστηριότητας. Παράλληλα, στην περιοχή θα πρέπει να εφαρμοστούν μέτρα σημειακών επεμβάσεων όπως ανάδειξη της σχέσης της περιοχής με την πλατεία Αγ. Γεωργίου. Ταυτόχρονα σε

περίπτωση ενίσχυσης των επιχειρήσεων πρέπει παράλληλα να διευθετηθεί το ζήτημα της κυκλοφορίας ώστε να μην επιφορτιστεί το οδικό δίκτυο.

Όσο αφορά τις κλειστές επιχειρήσεις τα ποσοστά κυμαίνονται στο 39%. Αντίστοιχα με την προηγούμενη χωρική ενότητα το 11%(βλ. χάρτη, παράρτημα) των επιχειρήσεων τερμάτισε τη λειτουργία του από το 2012 και έπειτα ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης και της μελλοντικής αβεβαιότητας. Σημαντικό στοιχείο, τέλος, αποτελεί η αυξανόμενη ανασφάλεια το τελευταίο τετράμηνο εξαιτίας της παρατηρούμενης, σύμφωνα με το δείγμα, αύξησης της κρίσης. Αντίστοιχα με τα συμπεράσματα της προηγούμενης χωρικής ενότητας, η εξέταση της χωρικής συγκέντρωσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην υποενότητα αυτή οδήγησε λοιπόν στην κατανόηση των χαρακτηριστικών εκείνων που επηρεάζουν τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων, αναδεικνύοντας τη σημασία του χώρου στην εξέλιξη αυτών και αντίστροφα.

χωρική ενότητα 3

Φυσιογνωμία χώρου και μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Η «χωρική ενότητα» 3 αναπτύσσεται γύρω από την πλατεία Αγ. Γεωργίου και στις περιοχές κατοικίας από τις οποίες η πλατεία περιβάλλεται βόρεια και δυτικά. Η φυσιογνωμία της καθορίζεται από τις ειδικές χρήσεις που χωροθετούνται πλησίον της πλατείας(λιανικό εμπόριο, εστίαση) και κατά μήκος της οδού Πλάτωνος(λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες). Αποτελεί τμήμα τριτογενών δραστηριοτήτων τοπικής εμβέλειας. Η ύπαρξη πλατείας και πληθώρας πεζοδρόμων γύρω της αποτελεί πλεονεκτική τοποθεσία η οποία όμως δεν συνεχίζει να υφίσταται στα οικοδομικά τετράγωνα που την περιβάλλουν στα οποία ενυπάρχουν θύλακες υποβάθμισης. Στο σημείο αυτό της Ακαδημίας Πλάτωνος δεν χωροθετούνται λειτουργίες υπερτοπικής σημασίας, αλλά κεντρικές τοπικές λειτουργίες όπως η εκπαίδευση.

Οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή D

Η περιοχή D παρουσιάζει την μεγαλύτερη πυκνότητα κατοικίας. Ο κεντρικός εμπορικός άξονας της οδού Πλάτωνος συγκεντρώνει κυρίως καταστήματα λιανικού εμπορίου και υπηρεσίες δημιουργώντας μια τοπική αγορά. Τα συνολικά ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα αυξημένα, γεγονός που οφείλεται στην οικονομική κρίση, στην μεγάλη ανταγωνιστικότητα μετά το άνοιγμα της αγοράς και στην χωροθέτηση τους μακριά από κεντρικούς άξονες κυκλοφορίας που συνδέουν την περιοχή με το μητροπολιτικό κέντρο.

Κλαδική σύνθεση- Ένταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων

Οι κλάδοι που κυριαρχούν στην «χωρική ενότητα» 3 ανήκουν κυρίως στον τριτογενή τομέα: λιανικό εμπόριο, εστίαση, υπηρεσίες. Η εμβέλειά τους είναι τοπική και συμπυκνώνονται γύρω από την πλατεία και τον κεντρικό οδικό άξονα Πλάτωνος. Παράλληλα εντοπίζονται δύο σχολεία και μόνο δύο ΜΜΕ- εργαστήρια αργυροχοίας εκ των οποίων μόνο το ένα είναι ενεργό.

Ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης

Οι χρήσεις αυτές χωροθετούνται στα ισόγεια κτιρίων και όπως ήδη αναφέραμε κατά μήκος της οδού Πλάτωνος και γύρω από την πλατεία. Το πολεοδομικό περιβάλλον κρίνεται σχετικά αναβαθμισμένο, εξαιτίας της ύπαρξης δημόσιου χώρου προς εκτόνωση αλλά και του δικτύου πεζοδρόμων γύρω αυτού. Σημειώνεται η ύπαρξη υποδομών όπως αστικός εξοπλισμός, παιδική χαρά, γήπεδο κ.α. με ταυτόχρονη επαρκή συντήρησή τους. Το ενοίκιο χαρακτηρίζεται ψηλό γύρω από την πλατεία και τα ποσοστά κλειστών επιχειρήσεων επί αυτής είναι σχεδόν μηδενικό. Τα κτίρια είναι κατά βάση νεόδμητες πολυκατοικίες των 5 ή 7 ορόφων και χαρακτηρίζονται σε καλή κατάσταση. Αντίθετα, στην χωρική ενότητα που ερευνούμε και στο μεσοδιάστημα της οδού Πήλου με την οδό Ναυπλίου είναι αρκετά υποβαθμισμένο, τα σπίτια είναι παλιά, μονώροφα ή διώροφα με αρκετά φθηνά ενοίκια γεγονός που δικαιολογεί και την αυξημένη παρουσία μεταναστών και Ρομά. Η παρουσία τους στην ευρύτερη περιοχή γίνεται αισθητή και στην πλατεία Αγ. Γεωργίου η οποία αποτελεί σημείο συνάντησης των μεταναστών προσδίδοντάς της ιδιαίτερη ζωντάνια καθ'όλη τη διάρκεια της μέρας.

Μια τρίτη φυσιογνωμία της περιοχής είναι αυτή που διαμορφώνεται στον άξονα της οδού Πλάτωνος και μαρτυρά την μέχρι πρόσφατα ενεργή εμπορική βάση η οποία σήμερα έχει καταρρεύσει σχεδόν συνολικά. Στα περισσότερα καταστήματα(σχεδόν σύνολο του ποσοστού 44% κλειστών καταστημάτων που εντοπίστηκε) μπήκε λουκέτο το 2013-2014 επηρεάζοντας σοβαρά την φυσιογνωμία της γειτονιάς και τα επίπεδα ανεργίας του συνόλου της περιοχής.

Συμπεράσματα-Θεσμικό Πλαίσιο-Προβλήματα-Κατευθύνσεις

Η φυσιογνωμία της «χωρικής ενότητας» 3 χαρακτηρίζεται κατά βάση από έργα εξωραϊστικού χαρακτήρα γύρω από την πλατεία αλλά γίνεται ιδιαίτερα σαφής η σημειακή επέμβαση καθώς το πέρασμα στο επόμενο οικοδομικό τετράγωνο χαρακτηρίζεται από εντελώς αντίθετα χαρακτηριστικά εγκατάλειψης και

υποβάθμισης. Παράλληλα, η απουσία κρατικής μέριμνας για την ενίσχυση των εμπορικών δραστηριοτήτων της περιοχής οδηγεί σε ιδιαίτερες πυκνότητες κλειστών καταστημάτων επιφέροντας συνεχώς ενίσχυση του φαινομένου, σχηματίζοντας «γειτονιές κλειστών». Οι μέχρι σήμερα “πολλαπλές” και “συνεχείς” κεντρικές παρεμβάσεις στην αγορά που παρουσιάζονται από την πλευρά του κράτους, όχι μόνο απέτυχαν στο να τονώσουν τον κύκλο εργασιών, αλλά στην πραγματικότητα συντέλεσαν στη συρρίκνωση του αριθμού των εμπορικών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, αναφερόμενοι στην ευρύτερη πολιτική που ακολουθήθηκε, η “απελευθέρωση” των προσφορών, η διαμόρφωση ενός ανεξέλεγκτου πλαισίου λειτουργίας και ωραρίου της αγοράς επιδείνωσε την εικόνα της αγοράς και ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Καθώς λοιπόν το σύνολο της χώρας ήταν και παραμένει οικονομία μικροεπιχειρηματιών επιβάλλεται η ενίσχυση και διάσωσή της και η πρόσδοση κινήτρων για νέα επιχειρηματικότητα. Είναι προφανές, πως η συγκυρία στην οποία βρισκόμαστε απαιτεί άμεσα ανάληψη πρωτοβουλιών προς όφελος αυτής της μικροοικονομίας που απειλείται σήμερα με πλήρη κατάρρευση και αντικατάστασή της ώστε να οδηγηθούμε σε μια ανίκανη οικονομία να σταθεί αυτόνομα.

Χωρική ενότητα 4

Φυσιognωμία χώρου και MME

Η «χωρική ενότητα» 4 είναι έντονα φορτισμένη από μεταποιητικές δραστηριότητες οι οποίες βρίσκονται διάσπαρτες μέσα στις πυκνοδομημένες νησίδες κατοικίας, συνυπάρχοντας με αυτές και διαμορφώνοντας τη φυσιognωμία της γειτονιάς. Φυσιognωμία που μεταβλήθηκε ραγδαία τον τελευταίο χρόνο με τα ποσοστά των κλειστών μικρών MME να αγγίζουν το 72% με απόλυτα νούμερα 42 εκ των 57, κλειστές MME σε έκταση 6 οικοδομικών τετραγώνων. Όπως αναφέραμε η πυκνότητα της κατοικίας εμφανίζεται σχετικά υψηλή, η δόμηση αφορά κατά κύριο λόγο παλιές οικοδομές χαμηλού ύψους εντός των μετέπειτα διανοιγμένων δρόμων, ενώ στους δρόμους που ορίζουν τα Ο.Τ. νεότερες κατασκευές πέντε ή επτά ορόφων.

Οι παραγωγικές μονάδες στην ευρύτερη περιοχή D

Η χωρική ενότητα που αναλύουμε ανήκει επίσης στην περιοχή D οπότε και ισχύουν τα δεδομένα που ήδη αναφέραμε στην προηγούμενη «χωρική ενότητα».

Κλαδική σύνθεση- Ένταση των λειτουργικών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων

Η χωρική ενότητα δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη κλαδική ειδίκευση, χαρακτηρίζεται κατά βάση από αυτόνομες μικρές μεταποιητικές μονάδες παραγωγής και αποθήκευσης προϊόντων υπερτοπικής σημασίας όπως κατασκευή CD κ.α. Από τα υπάρχοντα στοιχεία δεν προκύπτει οργανική σχέση της κλαδικής σύνθεσης της χωρικής ενότητας. Η δυσκολία αυτή προέκυψε από την ανυπαρξία στοιχείων για τις 42 από τις 57 κλειστές επιχειρήσεις και θα αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης. Ενδεικτικά κάποιες ακόμα ΜΜΕ που εντοπίζονται είναι συνεργεία, μονάδες ανταλλακτικών αυτοκινήτων, προώθηση πετρογκάζ, παραγωγή ψυκτικών, κατασκευή σωλήνων-ρακόρ, κατασκευή μηχανημάτων-εργαλείων κ.α.

Ζητήματα σχέσεων των επιχειρήσεων με τον χώρο εγκατάστασης

Οι χρήσεις αυτές χωροθετούνται στα ισόγεια ή ημιυπόγεια των κτιρίων σε νεότερα και παλαιά κτίσματα. Το πολεοδομικό περιβάλλον κρίνεται σχετικά υποβαθμισμένο ιδίως στο εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων λόγω του μικρού πλάτους δρόμου, το μικρό βάθος των οικοπέδων αποθαρρύνουν την εκ νέου εκμετάλλευσή τους. Ταυτόχρονα η ανεπαρκής συντήρηση του οδικού δικτύου, η ανυπαρξία δημόσιου χώρου και οι ανεπαρκείς υποδομές καθιστούν τα ενοίκια σε χαμηλές τιμές και προσελκύουν μετανάστες και Ρομά.

Παρατηρείται όμως πως σε αυτούς του θύλακες υποβάθμισης η αίσθηση της γειτονιάς είναι ιδιαίτερα έντονη. Τα πεζοδρόμια γίνονται συχνά χώρος καθημερινής επικοινωνίας των κατοίκων και μέχρι πρόσφατα, όπως μαρτυρούν οι συνεντεύξεις, ο χώρος και οι λειτουργίες συμμετείχαν στην κοινωνικοποίηση των κατοίκων. Δυστυχώς, σήμερα, το συντριπτικό ποσοστό των λειτουργιών βρίσκονται σε αναστολή απειλώντας όχι μόνο την εικόνα και την αίσθηση της γειτονιάς αλλά και την οικονομική κατάρρευση της καθώς η μεταποίηση στην χωρική ενότητα χαρακτηριζόταν από σχετικά υψηλή εντοπιότητα.

Συμπεράσματα-Θεσμικό Πλαίσιο-Προβλήματα-Κατευθύνσεις

Η φυσιογνωμία της «χωρικής ενότητας» 4 χαρακτηρίζεται δυστυχώς από υποβάθμιση, εγκατάλειψη και πληθώρα κλειστών επιχειρήσεων. Οι επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή και στην γειτονιά τώρα αρχίζουν να γίνονται ορατές αφού το μεγαλύτερο μέρος κλειστών επιχειρήσεων προέκυψε τον τελευταίο χρόνο, στοιχείο που προέκυψε έπειτα από συνομιλία με κατοίκους και ιδιοκτήτες επιχειρήσεων (σύμφωνα με τα ποσοτικά δεδομένα το 70% των κλειστών επιχειρήσεων στην

χωρική υποενοότητα προέκυψε από το 2012 και έπειτα) .

Αν και δεν προκύπτουν όπως αναφέραμε από τη μέχρι τώρα έρευνα σαφείς διασυνδέσεις μεταξύ των μονάδων, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σχετικά έντονη σχέση των ΜΜΕ με την τοπική οικονομία της Ακαδημίας Πλάτωνος με την προέλευση του εργατικού δυναμικού. Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε τα ποσοστά ανεργίας, της χωρικής ενότητας, από πέρυσι πρέπει να αυξήθηκαν κατακόρυφα οπότε πρέπει να αναμένουμε μια σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων, όπως η μετακίνηση πληθυσμού από την περιοχή για εντοπισμό νέων θέσεων εργασίας και πιο αναβαθμισμένου περιβάλλοντος και κατ'επέκταση η περαιτέρω εγκατάλειψη και υποβάθμιση της περιοχής που αναφερόμαστε.

Η προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής κατοικίας δεν θα πρέπει να λειτουργήσει σαν αιτιολογία σταδιακής απομάκρυνσης των εναπομεινάντων ΜΜΕ. Αντίθετα θα πρέπει να δοθούν κίνητρα εκσυγχρονισμού τόσο των εγκαταστάσεων όσο και των αντικειμένων παραγωγής καθώς σε πολλές περιπτώσεις η ίδια η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι που απορρίπτει μοιραία ολόκληρους κλάδους.

_ συμπερασματικά για την παραγωγική βάση της περιοχής εστίασης

Η εξαγωγή συμπερασμάτων για τους μετασχηματισμούς σε γειτονίες με τόσο σύνθετη φυσιογνωμία όσο οι παρούσες, απαιτεί διεισδυτική και πολυεπίπεδη προσέγγιση. Για το λόγο αυτό η παρούσα έρευνα δεν μπορεί να σταθεί μόνο στα στοιχεία που προκύπτουν από την ποσοτική μελέτη αλλά οφείλει να διεισδύσει σε ροές παράλληλης διερεύνησης. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει σε μια σαφέστερη εικόνα των μετασχηματισμών που συντελούνται στη διάρθρωση των γειτονιών με άξονα την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης. Πριν περάσουμε, όμως, στην ποιοτική έρευνα, για να εντοπίσουμε το ίχνος αυτών των μετασχηματισμών από το πρίσμα των ίδιων των κατοίκων μπορούμε να διατυπώσουμε κάποια πρώτα συμπεράσματα για τις επιπτώσεις στη λειτουργική συγκρότηση της γειτονιάς που έχουν προκληθεί από την εντεινόμενη οικονομική κρίση και την εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών. Θεωρητική αφητηρία αυτών των διατυπώσεων είναι πάντα η αναζήτηση ενιαίας αντίληψης του χώρου.

Λαμβάνοντας, υπόψιν, πως στις πολεοδομικές αντιλήψεις και διαχρονικές αναπτυξιακές τάσεις, ενοχοποιείται η λειτουργία των μεταποιητικών επιχειρήσεων μέσα στον ιστό της πόλης, ορίζουμε κάποιες σημαντικές συνιστώσες, θεωρώντας από την πλευρά μας, τις παραγωγικές δραστηριότητες βασικό παράγοντα συγκρότησης του αστικού χώρου³⁵. Σε ένα πρώτο στάδιο, λοιπόν, αναγνωρίζουμε πως οι πολεοδομικές παράμετροι είναι ιδιαίτερα κρίσιμοι για την λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των μεταποιητικών, καθώς ο χώρος εγκατάστασής τους οφείλει να εκπληρώνει συγκεκριμένους όρους, βασικούς για τις διαδικασίες και κόστος παραγωγής.³⁶ Ενδεικτικά, και σύμφωνα με την εισήγηση των

35 Η προβληματική πάνω στον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων κυριαρχίας στον αστικό χώρο, χωρίς την διακυρησσόμενη «θεραπευτική» παρέμβαση στην παθολογία της πόλης έχει σημαντική θέση στο έργο του γάλλου συγγραφέα H. Lefebvre. Διαβάζουμε στο ίδιο άρθρο (σελ. 14): «Θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε στα κέντρα των πόλεων τις ρυπαίνουσες βιομηχανίες; Πάντως, το πολιτικό όφελος των ισχυρών από την αποκέντρωση είναι φανερό: μεγαλοαστικοποίηση των κέντρων πόλης, αντικατάσταση της παραγωγικής κεντρικότητας από το κέντρο των αποφάσεων και των υπηρεσιών. Το κέντρο της πόλης δεν γίνεται μόνο τόπος κατανάλωσης αλλά αποκτά το ίδιο καταναλωτική αξία». Βλέπε στο άρθρο "Les illusions de la modernité" H. Lefebvre, Manière de voir, N° 13, Octobre 1991, σελ. 14-17.

Στο ίδιο πνεύμα διαβάζουμε και στους Ντ. Βαΐου, Κ. Χατζημιχάλη (1997, op.cit., σελ. 201): «Η μαζική εκδίωξη της παραγωγής από την πόλη (με τις επιχειρήσεις ανάπλασης) προς όφελος της κατανάλωσης ... σημαίνει και την καταστροφή των τοπικών παραγωγικών και κοινωνικών δικτύων (ενώ) δεν είναι βέβαιο πως αναβαθμίζει το χώρο, καθώς οι καταναλωτικές δραστηριότητες προξενούν συχνά οχλήσεις μεγαλύτερες (ή άλλου είδους) από τις παραγωγικές τις οποίες διαδέχθηκαν».

36 Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., Χατζημιχάλης Κ., (1996), Μικρομεσαίες Μεταποιητικές

Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., Χατζημιχάλης Κ., 1996, Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης, από τα πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης», οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π, εκπληρώνει:

- *Δυνατότητες συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις εύκολα και με ευέλικτο τρόπο- δηλαδή με δυνατότητες επιλογής σε ένα κλίμα συναγωνισμού στη διαμόρφωση τιμών.*
- *Ελαχιστοποίηση κόστους μεταφοράς μεταξύ των επιχειρήσεων.*
- *Δυνατότητες και άμεσων, προσωπικών σχέσεων κατά τις ανταλλαγές, αντί των έμμεσων-θεσμοποιημένων.*
- *Εξασφάλιση εργατικού δυναμικού με τρόπο ευέλικτο.*
- *Χαμηλά ενοίκια και γενικά κόστος γης.*

Είναι γεγονός, ταυτόχρονα, πως η διαχρονική εγκατάσταση τους στο χώρο, προσέφερε τη δυνατότητα δημιουργίας σημαντικών παραγωγικών διασυνδέσεων με την τοπική κοινωνία διαμορφώνοντας άρρηκτες σχέσεις σε επίπεδο γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου. Κατανοούμε, έτσι, την πολυπλοκότητα των σχέσεων και των αλληλεξαρτήσεων σε επίπεδο γειτονιάς που αποκτούν έντονη χωρική διάσταση και εκτείνονται σε δίκτυα. Τα δίκτυα αυτά γίνονται ακόμα πιο ισχυρά και σύνθετα αν πρόκειται για συγκέντρωση συναφών δραστηριοτήτων σε ένα χωρικό θύλακα.

Εστιάζοντας στην περιοχή μελέτης παρατηρούμε ότι ο παραγωγικός τομέας παρουσιάζει ομοιογένεια στα χαρακτηριστικά του ως συγκέντρωση συναφών δραστηριοτήτων, δημιουργώντας την έννοια της "πιάτσας". Η ύπαρξη τέτοιας συγκέντρωσης διασφαλίζει κατά μια έννοια το ελάχιστο επίπεδο ζήτησης για την επιβίωση της επιχείρησης αλλά και ένα προϋπάρχον πλέγμα διοικητικών και εμπορικών δραστηριοτήτων. Οι συνθήκες αυτές αναμφισβήτητα καταστούν ευνοϊκή την ανάπτυξη προσωπικών διασυνδέσεων μεταξύ τους, με τις πηγές πρώτων υλών ή διάθεσης και με το πελατολόγιο τους. *Οι δια- και ενδοκλαδικές διασυνδέσεις, οι ευέλικτες μορφές παραγωγής, οι ευέλικτες στρατηγικές απασχόλησης, η ανεργία, οι άτυπες δραστηριότητες, οι οικογενειακές στρατηγικές κλπ. συνθέτουν μια πολύπλοκη πορεία³⁷ στη διάρθρωση της περιοχής. Η απομάκρυνση από τον τόπο λειτουργίας ή η*

επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης, από τα πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης», οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π., σελ. 30

37 Παναγιωτάτου Ε., 1996, Μεταποιητική δραστηριότητα. Χωροκοινωνική διάρθρωση, από τα πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης», οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α.,

παύση λειτουργίας οδηγεί σε πολλαπλές συνέπειες με άμεσες επιπτώσεις στην απασχόληση αλλά και στην «ισορροπία» της γειτονιάς.

Εκτιμάται, λοιπόν, ότι οι ενεργές συγκεντρώσεις των μεταποιητικών δραστηριοτήτων, στην περιοχή, είναι σκόπιμο να συνεχίσουν την λειτουργία τους σαν οργανικά στοιχεία της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής συγκρότησης. Κάτι τέτοιο γίνεται ακόμα πιο σημαντικό στη σημερινή συγκυρία μεταβαλλόμενων συνθηκών, εντεινόμενης κρίσης και ανταγωνισμού, όπου οι μικρές επιχειρήσεις έντασης εργασίας δεν μπορούν να εγκατασταθούν εκτός τέτοιων πλεγμάτων. Βασική προϋπόθεση, σαφώς, της συνέχισης λειτουργίας τους και προσέλκυσης εκ νέου επιχειρήσεων στη θέση των κλειστών είναι η λήψη μέτρων προστασίας περιβάλλοντος από πιθανές οχλήσεις και η αναβάθμιση της υποδομής του χώρου. Μετατοπίζεται, έτσι, το ενδιαφέρον από το ποιες επιχειρήσεις θα λειτουργούν ή όχι στο χώρο, στον τρόπο που θα λειτουργούν και κάτω από ποιες συνθήκες.

Πιο συγκεκριμένα, και μετά από τη διερεύνηση του συνολικού πλέγματος παραγωγής της περιοχής εστίασης κατανοούμε πως οι παραγωγικές δραστηριότητες δεν εμφανίζουν ενιαία χαρακτηριστικά σε όλες τις χωρικές υποενοότητες. Φθίνουσα είναι η πορεία συγκεκριμένων μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Υπάρχουν, όμως, κλάδοι που εμφανίζουν ακόμα σχετική αντοχή και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Λαμβάνοντας, έτσι, υπόψιν τις κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες³⁸ για κάθε περιοχή εστίασης, θεωρούμε πως αρχικά πρέπει να υπάρξει άμεση αναπτυξιακή πολιτική ενίσχυσης για κλάδους-κλειδιά για την περιοχή όπως είναι οι μονάδες ανταλλακτικών αυτοκινήτων, τα συνεργεία αυτοκινήτων και τα μηχανουργεία καθώς πρόκειται για συγγενείς παραγωγικές μονάδες, με έντονη διασύνδεση και με μεγαλύτερη κατανομή των ενεργών μονάδων στην περιοχή. Η βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων στους τομείς αυτούς αναμένεται να έχει θετική επίδραση στην διατήρηση και ενίσχυση της εντοπιακής απασχόλησης και οικονομίας.

Παράλληλα, σημαντική θεωρείται, και η ενίσχυση των δικτύων αμοιβαίας υποστήριξης ανάλογων με τα παραδείγματα της Ιταλίας.³⁹ Υποθετικά⁴⁰ και σύμφωνα

Β.Ε.Π.

38 Ως κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες για κάθε χωρική υποενοότητα θεωρήθηκαν εκείνες οι οποίες αθροιστικά κάλυπταν ποσοστό μεγαλύτερο του 80% του συνολικού αριθμού τους.

39 Σύμφωνα με στοιχεία μελέτης του Αμερικάνικου επιχειρηματικού περιοδικού Forbes, η επιτυχής πορεία των ΜΜΕ της Ιταλίας οφειλόταν στις οικογενειακού χαρακτήρα ΜΜΕ με πλήρη δίκτυα.

Πιο συγκεκριμένα, η ανάπτυξη τοπικών βιοτεχνικών συνεταιρισμών και «ευέλικτων μορφών παραγωγής» βασίσθηκε στη διάχυση μέρους της βιομηχανικής παραγωγής σε δίκτυα υπεργολαβιών, στην ανάπτυξη βιοτεχνικών θυλάκων αλλά και στην «κοινωνική συγκρότηση της τοπικής αγοράς» με σημαντική συμμετοχή

με τα δεδομένα της προηγούμενης πενταετίας οι σύγχρονες αναπτυξιακές κατευθύνσεις πρέπει έτσι να λάβουν υπόψιν το πλεονέκτημα των προσωπικών διασυνδέσεων που έχουν αναπτυχθεί με πολύ κόπο στο χρόνο. Σύμφωνα με τα παραπάνω, λοιπόν, ο σύγχρονος σχεδιασμός δεν θα επέρεπε να περιορίζεται στην αθροιστική στατιστική πληροφορία που έχει συλλεχθεί σε ευρύτερο επίπεδο και συχνά δεν αρκεί για τον εντοπισμό των διαφοροποιήσεων που εμφανίζονται σε τοπικό επίπεδο. Αντίθετα, απαιτείται ο εντοπισμός του πολύμορφου πλέγματος σχέσεων που προϋπάρχει στην περιοχή καθώς και των διασυνδέσεων που έχουν αναπτυχθεί διαχρονικά στο χώρο. Για να γίνουν κατανοητά όμως τα κοινωνικο-χωρικά χαρακτηριστικά των διεργασιών που συντελούνται και διαμορφώνουν την σημερινή φυσιογνωμία της γειτονιάς ώστε να ληφθούν υπόψιν απαιτείται στο σημείο αυτό η απεικόνιση ροών παράλληλης διερεύνησης, μέσω ποιοτικής έρευνας.

Συνοψίζοντας, η μελέτη οδηγείται σε διερεύνηση των κοινωνικών συνυπάρξεων, ως συνθήκη αλληλεπίδρασης της τοπικής κοινωνίας, βάση των μετασχηματισμών των λειτουργικών συνυπάρξεων στην περιοχή. Η εμπειρική έρευνα επικεντρώνεται έτσι στη συμβολή και τις αναπροσαρμογές του κοινωνικού δικτύου, στον βαθμό κοινωνικής ανάμιξης των διαφόρων ομάδων που διαρθρώνουν την τοπική κοινωνία, και σε πιθανές τάσεις γεωγραφικής κινητικότητας⁴¹ σε συσχετισμό με κοινωνική κινητικότητα ενόψει της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης. Οι επεξεργασίες που ακολουθούν επικεντρώνονται στη διερεύνηση του συστήματος συμπεριφορών, αντιλήψεων και τάσεων που συνδέονται με την εγκατάσταση, την παραμονή, την εργασία και τις σχέσεις σε μια υπό μετασχηματισμό διάρθρωση γειτονιάς.

Πιο αναλυτικά, θα μελετήσουμε την κοινωνικοοικονομική φυσιογνωμία των κατοίκων, τον βαθμό κοινωνικής ανάμιξης, την ποιότητα του δομημένου

ανειδίκευτων γυναικών, όπως και στη δημογραφική και πολιτική σταθερότητα της τοπικής κοινωνίας (χωρίς μεταναστευτικές εκροές) και στην οικογενειακή της δομή, που ευνοεί τις συνεταιριστικές και τις άτυπες μορφές απασχόλησης. Το παράδειγμα αυτό αποδεικνύει ότι η τοπική ανάπτυξη δεν συνδέεται μόνο με μακρο-οικονομικά φαινόμενα αλλά με τη συμπληρωματικότητα πολλών παραγόντων και την κοινωνική συγκρότηση στο τοπικό επίπεδο. (βλέπε στο Ντ. Βαΐου, Κ. Χατζημιχάλης (1997), κεφάλαιο 3^ο)

40 Κατανοούμε ότι βάση των σημερινών δεδομένων η πρόταση τέτοιου τύπου αναπτυξιακών κατευθύνσεων είναι πιθανά αβάσιμη. Ο ισχυρισμός που διατυπώνεται λοιπόν εδώ είναι στα πλαίσια της μέχρι πρόσφατα πραγματικότητας καθώς ουσιαστικά τοποθετούμαστε στο ότι για την βαθιά αντιμετώπιση της κρίσης (και όχι μόνο των επιπτώσεών της) απαιτείται μια νέα καινοτομία ενδεχομένως ουτοπική αλλά ταυτόχρονα πιο ρεαλιστική από αναπτυξιακές κατευθύνσεις άχρονα διατυπωμένες.

41 "Το ζητούμενο (για την προσέγγιση των φαινομένων κινητικότητας) είναι να κατανοήσουμε πώς ο τοπικός πληθυσμός συσσωρεύει ιστορικές εμπειρίες (από ένα σύνολο δραστηριοτήτων και σχέσεων που εξελίσσονται στο χώρο που ζει) ... οι οποίες δεν αποτελούν μόνο ιστορικά διαμορφωμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά, αλλά ορίζουν επίσης τον κάθε τόπο, σαν κομμάτια αναπόσπαστα της γεωγραφίας του". Ν. Βαΐου, Κ. Χατζημιχάλης (1997, σελ. 202).

περιβάλλοντος και τις συνθήκες παραμονής, τις πρακτικές χωροθέτησης κοινωνικού δικτύου, την απασχόληση και τις τάσεις κινητικότητας. Η έμφαση είναι στο συσχετισμό αυτών των φαινομένων με τους μετασχηματισμούς που συντελούνται στην παραγωγική βάση της περιοχής. Ο συσχετισμός αυτός επιχειρεί να αποδώσει τον πολύπλευρο χαρακτήρα των λειτουργικών και χωρικών μετασχηματισμών στην κλίμακα της γειτονιάς. Αναδεικνύεται, επομένως, από το συσχετισμό αυτό, η ανάγκη σύνδεσης των αναπτυξιακών κατευθύνσεων με το πλέγμα των κοινωνικών συσχετισμών.

χωρική υποενότητα 1 χωρική υποενότητα 2 χωρική υποενότητα 3 χωρική υποενότητα 4



κλαδική σύνθεση

μονάδες εμπορίου ανταλλακτικών αυτοκινήτων / συνεργεία / αποθήκες / κατασκευή-εμπόριο εργαλείων / μηχανουργεία κ.α.

κλειστές επιχειρήσεις



τελευταία 5ετία



κλαδική σύνθεση

μονάδες εμπορίου ανταλλακτικών αυτοκινήτων / συνεργεία / μηχανουργεία / εστίαση / αποθήκες / λιανικό εμπόριο κ.α.

κλειστές επιχειρήσεις



τελευταία 5ετία



κλαδική σύνθεση

λιανικό εμπόριο / εστίαση / υπηρεσίες κ.α.

κλειστές επιχειρήσεις



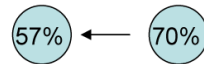
τελευταία 5ετία



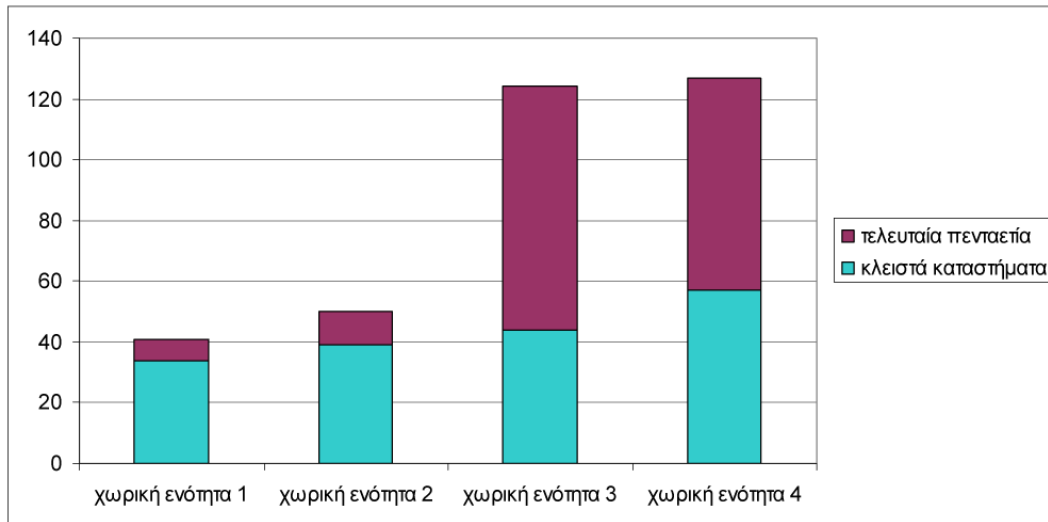
κλαδική σύνθεση

αυτόνομες ΜΜΕ παραγωγής & αποθήκευσης προϊόντων υπερτοπικής σημασίας / λιανικό εμπόριο / συνεργεία κ.α.

κλειστές επιχειρήσεις



τελευταία 5ετία



ροές παράλληλης διερεύνησης

2.2. πορίσματα για τη γεωγραφική κινητικότητα και την κοινωνική ανάμιξη

_το ζήτημα της γεωγραφικής κινητικότητας

Από την ανάλυση των δεδομένων της ποιοτικής έρευνας στις τέσσερις χωρικές υποενότητες εμβάθυνσης αναδείχθηκαν τα ακόλουθα ζητήματα:

- ο διαφορετικές στρατηγικές επιβίωσης και κινητικότητας μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων της περιοχής
- ο διαφορετικές στρατηγικές επιβίωσης και κινητικότητας ανάλογα με τις λειτουργικές και χωρικές δυνατότητες καθώς και τις ειδικές συνθήκες των νοικοκυριών που διαμορφώθηκαν κατά περίπτωση

Ειδικότερα μέσα από την πρωτογενή έρευνα αναδείχθηκαν οι επιπτώσεις της κοινωνικής και εθνοτικής διαστρωμάτωσης στον αστικό ιστό. Συγκεκριμένα, ενώ φαινομενικά η περιοχή χαρακτηρίζεται από κοινωνική ανάμιξη και μη φανερή ύπαρξη περιορισμών στην πρόσβαση και στις δυνατότητες, επί της ουσίας σε περιόδους έντονης οικονομικής και κοινωνικής αποστέρησης, όπως η τρέχουσα, για τα νοικοκυριά με χαμηλό εξαιρετικά χαμηλό εισόδημα ή άλλη χώρα προέλευσης αναπτύσσονται μηχανισμοί αποκλεισμού με αποτέλεσμα την μετακίνηση πληθυσμού. Διαπιστώθηκε, πως η κρίση στην απασχόληση έθιξε επιλεκτικά πρώτα τις ασθενέστερες κατηγορίες, και ταυτόχρονα λόγω οικονομικών και κοινωνικών πρακτικών, έπαψαν να υφίστανται εναλλακτικές προοπτικές, με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος πληθυσμού που διέμενε στην περιοχή και ανήκει σε αυτές τις κατηγορίες να έχει ήδη μετακινηθεί.

Το φαινόμενο αυτό εντοπίστηκε και στις τέσσερις υποπεριοχές, παρά τον ανομοιογενή τους χαρακτήρα σε ποσοστά κατοίκησης μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.⁴² Συγκεκριμένα, από το σύνολο των συνεντεύξεων έγινε σαφές ότι μεγάλο μέρος του μεταναστευτικού πληθυσμού που έφτασαν στην περιοχή μετά το '80 έχει μετακινηθεί προς τις χώρες προέλευσής τους, ενώ μετανάστες που

⁴² Για παράδειγμα τη χωρική ενότητα 4 χαρακτηρίζεται από σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά εγκατάστασης και πυκνότητας οικονομικών μεταναστών και Ρομά, σε υποβαθμισμένους θύλακες εντός των οικοδομικών τετραγώνων.

έφτασαν στην περιοχή μετά το '95 και Ρομά μετακινούνται προς τη δυτική Ευρώπη. Οι κάτοικοι αυτοί δεν μπόρεσαν να ανανεώσουν τις συμβάσεις εργασίας τους (κατά βάση εξάμηνες) ή να βρουν εκ νέου δουλειά-σε περίπτωση που η επιχείρηση στην οποία δούλευαν έκλεισε- με αποτέλεσμα να αδυνατούν να συντηρήσουν τα κατοικίες τις οποίες ενοικίαζαν. Παράλληλα, η τάση αυτή ενισχύθηκε από τις ξενοφοβικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται στα πλαίσια της συνοικίας. Χαρακτηριστικές είναι οι μαρτυρίες μεταναστών οι οποίοι ανέφεραν επιθέσεις ατόμων εναντίον τους και ζήτησαν να μην γίνει αναφορά του συμβάντος στα πλαίσια καταγραφής της συνέντευξής τους, εξαιτίας του κινδύνου που συνεχώς διατρέχουν⁴³.

Αντίθετα, όσο αφορά τον Ελληνικό πληθυσμό που διαμένει στην περιοχή και κατά βάση, αφορά εσωτερικούς οικονομικούς μετανάστες, παρατηρείται μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα και αντίστοιχη μονιμότητα στην εγκατάσταση με αποτέλεσμα η συνοικία να χαρακτηρίζεται από αυξημένη εντοπιότητα. Οι ερμηνείες πίσω από το φαινόμενο αυτό θα αναζητηθούν σε ένα σύνολο αλληλοδιαπλεκόμενων, κοινωνικών και λειτουργικών συνθηκών, που επικρατούν στην συνοικία διαχρονικά. Για την παρουσίαση της συνθήκης μονιμότητας στην εγκατάσταση, παρατηρούμε τα στοιχεία που προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα και επεξεργάζονται σε διαγράμματα στη συνέχεια.

Για την απεικόνιση της τάσης αυτής θα πρέπει να συνυπολογίσουμε ότι τα μειωμένα ποσοστά γεωγραφικής κινητικότητας και το φαινόμενο της εντοπιότητας σχετίζονται με τις συνθήκες στέγασης, εργασίας και διαβίωσης του ελληνικού πληθυσμού. Παρά, λοιπόν, το σχετικά υποβαθμισμένο αστικό περιβάλλον, σύμφωνα με αναφορές των ίδιων των κατοίκων, το φαινόμενο της ιδιοκατοίκησης έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μονιμότητα της εγκατάστασης. Το δεδομένο αυτό προκύπτει αφού στην πλειονότητα τους οι συνεντευξιζόμενοι μόνιμοι κάτοικοι της συνοικίας, κατοικούν σε ιδιόκτητη οικία, συχνά κληροδοτημένη από συγγενείς πρώτου βαθμού.⁴⁴ Ταυτόχρονα, σημαντικά είναι τα ποσοστά των κατοίκων, βάση της

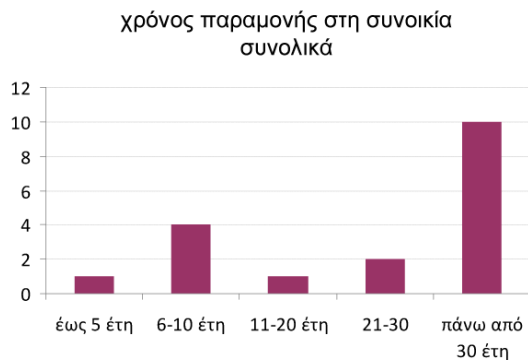
43 Πρέπει να σημειώσουμε πως από το σύνολο των συνεντεύξεων αποκλείστηκαν τέσσερις εξαιτίας των ανάρμοστων για την παρούσα μελέτη λεκτικών χαρακτηρισμών και απειλών κατά των μεταναστευτικών ομάδων που διαμένουν στην περιοχή, από Έλληνες κατοίκους και επιχειρηματίες.

44 Για το Θ. Μαλούτα, (1990, σελ. 319), οι λόγοι επιλογής του τόπου εγκατάστασης εξαρτώνται από το καθεστώς ενοίκησης και ποικίλλουν ανάλογα με την περίοδο εγκατάστασης στο Λεκανοπέδιο, σύμφωνα με την οποία μεταβάλλονται οι όροι πρόσβασης στην ιδιοκατοίκηση. Εκφράζουν «ένα αμάλγαμα εμπορευματικής λογικής και λογικών που πηγάζουν από προγενέστερες μορφές κοινωνικής οργάνωσης». Οι τελευταίες αυτές φαίνεται ότι δεν καταργούνται με την πάροδο του χρόνου. Οι αναγκαστικές επιλογές ευνοούνται ασφαλώς στις ασθενέστερες εισοδηματικά κατηγορίες.

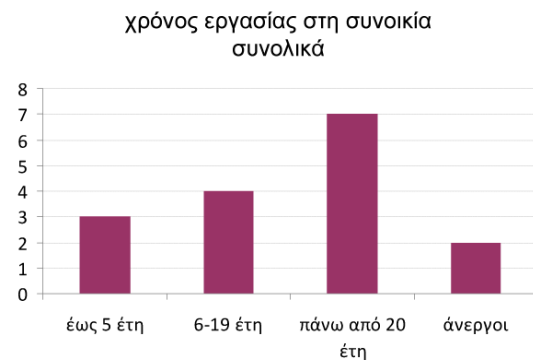
Το συμπέρασμα του Θ. Μαλούτα επιβεβαιώνεται από την Α. Χατζηγιάννη (1998, σελ. 77-στην έρευνα σε τέσσερις συνοικίες του Πειραιά) η οποία, ενώ παρατηρεί ότι οι σημαντικότεροι λόγοι επιλογής του τόπου εγκατάστασης είναι η γειτνίαση με τους άμεσους συγγενείς και η ιδιοκατοίκηση, παρατηρεί ακόμα ότι όσοι πρόκειται να

επιτόπιας έρευνας, που μετακινήθηκαν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή εξαιτίας του δικτύου συγγενών που διέμεναν ήδη εκεί. Συνυπάρχει, έτσι, η ιδιοκτησία στέγης με την χωροθέτηση συγγενικού ή φιλικού δικτύου στην περιοχή καθώς ταυτίζεται το κοινωνικό περιβάλλον των Ελλήνων που κατοικούν στην περιοχή με το τοπικό δίκτυο συγγενικών σχέσεων.

Ένας ακόμα λόγος χαμηλής γεωγραφικής κινητικότητας, μέρους των Ελλήνων κατοίκων, είναι η άρρηκτα συνδεδεμένη σχέση μεγάλου ποσοστού αυτών με την εντοπιότητα της απασχόλησης τους. Η σχέση αυτή γίνεται ακόμα πιο ισχυρή καθώς στην πλειονότητα αφορά μικροϊδιοκτήτες επιχειρήσεων (μεταποιητικών και εμπορικών), η δραστηριότητα των οποίων ευνοείται από την διάχυση συναφών παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή (χαρακτήρας "πιάτσας") και τη λειτουργία παραγωγικών δικτύων. Η εγκατάσταση έτσι συνδέεται με τις κύριες οικονομικές απολαβές των κατοίκων και τα οικογενειακά δίκτυα στήριξης της επιχείρησης.



**αυξημένα ποσοστά μονιμότητας
στην εγκατάσταση**

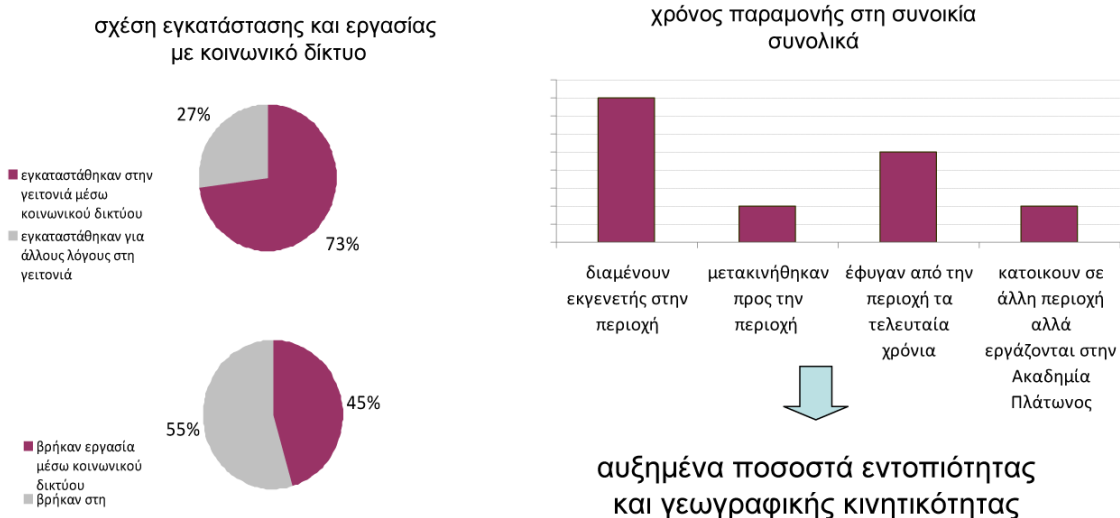


**Αυξημένα ποσοστά
μονιμότητας στην εργασία**

μετακομίσουν (από τις γειτονιές του Πειραιά που εξετάζει) είναι κυρίως για λόγους που αφορούν την αναζήτηση καλύτερου περιβάλλοντος και δευτερευόντως για την απόκτηση ιδιόκτητης στέγης. Η μετακόμιση δεν συνδέεται πια με τη δικτύωση των οικογενειακών σχέσεων.

Σύμφωνα με την Α. Κουβέλη (1997, στην έρευνα στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας) το κυριότερο κίνητρο για αλλαγή κατοικίας είναι η πρόσβαση στην ιδιοκατοίκηση ... ως βασικός προσδιοριστικός παράγοντας του κυρίαρχου προτύπου στον τομέα της στέγασης (ibid., σελ. 90). Κατά κανόνα, οι ιδιοκατοικούντες διέμεναν πριν σε ενοικιαζόμενες κατοικίες ή στο πατρικό σπίτι. Στους λόγους επιλογής της περιοχής εγκατάστασης κυριότεροι είναι η κατοικία συγγενών στην ίδια περιοχή (22,5%) και η απόκτηση ιδιόκτητου σπιτιού (20,5%). Το εισόδημα αποτελεί μάλλον παράγοντα αποκλεισμού της δυνατότητας επιλογής περιοχής εγκατάστασης (ibid., σελ. 93).

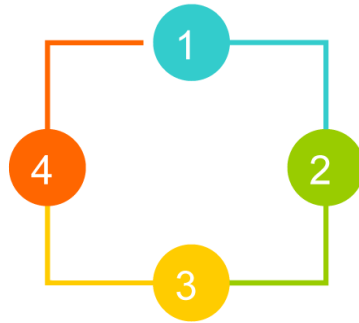
Πηγή: Μάρκου Μ., (2000), Μορφές και διαδικασίες οικειοποίησης του χωρου στο δυτικο τμημα του λεκανοπεδιου αττικής. η περιπτωση του δημου μοσχατου, Διδακτορικη Διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας – Χωροταξίας ΕΜΠ, σελ. 109



Παρατηρούμε σήμερα ότι παρά τους κλυδωνισμούς στην παραγωγική βάση της περιοχής μεγάλο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού κατόρθωσε να παραμείνει στην Ακαδημία Πλάτωνος, καθώς διέθετε το πλεονέκτημα της ιδιοκατοίκησης και της εντοπιότητας απασχόλησης και δικτύου συγγένειας. Ενώ, όμως, οι απαντήσεις που δόθηκαν επιβεβαιώνουν πως οι οικογενειακές στρατηγικές μεταβίβασης της ιδιόκτητης οικίας διαμορφώνουν τον ισχυρότερο παράγοντα συγκράτησης του πληθυσμού, η δυσαρέσκεια για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος είναι σαφής. Ένα ποσοστό εκ των ερωτηθέντων, ιδανικά θα ήθελε να μετακινηθεί προς τα προάστια, αναζητώντας αναβαθμισμένα αστικά περιβάλλοντα και μικρότερη κοινωνική ανάμιξη. Δεν υπάρχει, όμως, ανάλογος προγραμματισμός εξαιτίας της οικονομικής αδυναμίας μετεγκατάστασης αλλά ταυτόχρονα και της συνειδητής επιλογής παραμονής λόγω ισχυρών δικτύων συγγενικών-κοινωνικών σχέσεων. Αναφέρουν, όμως, πως αν και έχουν ισχυρούς δεσμούς με τη γειτονιά, ιδανικά, θα επωφελούνταν από σχέδια αναβάθμισης της περιοχής και θα επιδίωκαν να πουλήσουν την οικία ή την επιχείρησή τους με στόχο την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου μέσω της μετακίνηση τους. Σημαντικό είναι, επίσης, σύμφωνα με αναφορές, το ποσοστό των συνταξιούχων που μετακινούνται προς τον τόπο προέλευσής τους μεταβιβάζοντας την οικία στα παιδιά τους. Με τον τρόπο αυτό διατηρούνται οι δεσμοί τους με την συνοικία ενώ παράλληλα συνεχίζει διαχρονικά η εντοπιότητα των κατοίκων. Τέλος, παρατηρείται και κάποιο ποσοστό κατοίκων που μετεγκαταστάθηκε σε άλλη περιοχή, εξαιτίας, κατά βάση, μετακίνησης του τόπου εργασίας, αλλά η ύπαρξη του κοινωνικού δικτύου οδήγησε στην επαναφορά τους στην περιοχή, είτε ως κάτοικοι, είτε ως εργαζόμενοι.

Έλληνες κάτοικοι με μεγάλη εντοπιότητα
 γεννήθηκαν στην συνοικία παρουσιάζουν μονιμότητα στην εγκατάστασή τους και σχετικά μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα προηγήθηκε εγκατάσταση σε δίκτυα περιόδου αστικοποίησης

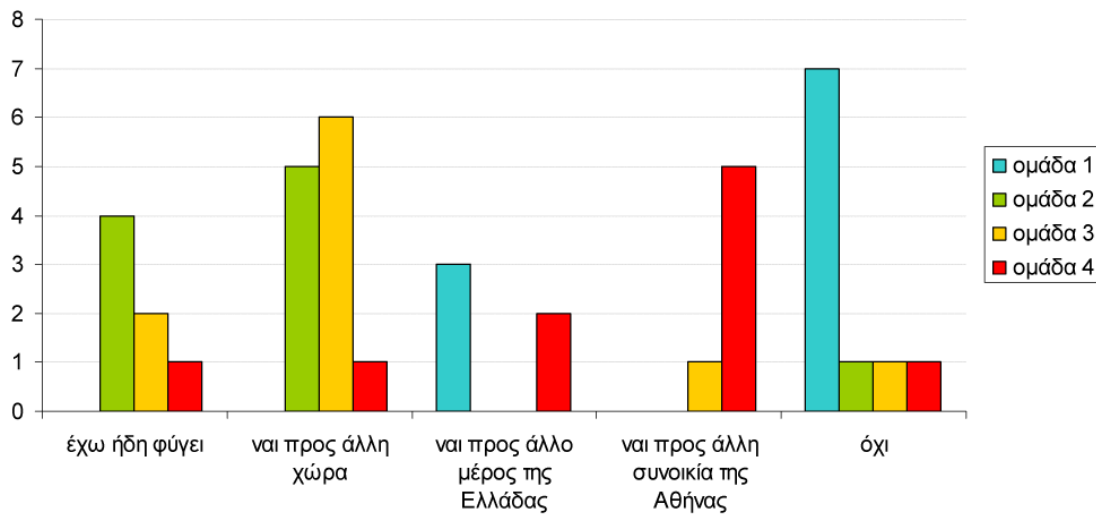
Έλληνες κάτοικοι που ήρθαν τα τελευταία χρόνια
 εγκαταστάθηκαν μεταγενέστερα στην περιοχή και προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές κατηγορίες, λόγοι εγκατάστασης: αναζήτηση φθηνής στέγης ή χαμηλής αξίας γης / εύρεσης εργασίας δεν εντοπίζεται μια γενική τάση



Οικονομικοί μετανάστες
 λόγοι εγκατάστασης: εύκολη εύρεση εργασίας, χαμηλό κόστος ενοικίασης η πρώτη ομάδα που επηρεάστηκε άμεσα από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης; μεγάλη γεωγραφική κινητικότητα σήμερα

Ρομά
 η διερεύνηση της κινητικότητάς τους είναι δύσκολη καθώς η διαμονή τους έχει εντελώς πρόσκαιρο χαρακτήρα, υπάρχει όμως μερίδα Ρομά που παρουσιάζει μονιμότητα στην εγκατάστασή

Επιθυμία μετεγκατάστασης
 (ιδία επεξεργασία συνεντεύξεων)



Παρά την μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα μέχρι σήμερα, δεν μπορούν να δοθούν απαντήσεις για την αξιολόγηση της μετεξέλιξης και τις τάσεις του άμεσου μέλλοντος. Δεδομένου, όμως, του γεγονότος, ότι στους νέους είναι πιο άμεσα αισθητή η κρίση της απασχόλησης και σε συνδυασμό με τις πολιτικές απαξίωσης της ιδιοκτησίας που εφαρμόζονται σήμερα, διαφαίνονται πολλαπλές επιπτώσεις στην χωρική φυσιογνωμία και κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής.

Αναλυτική απεικόνιση σημερινών συσχετισμών

Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι Έλληνες κάτοικοι της περιοχής που γεννήθηκαν στην συνοικία⁴⁵ παρουσιάζουν μονιμότητα στην εγκατάστασή τους και σχετικά μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα συνεπάγεται και σε αρκετές περιπτώσεις σχετικά μειωμένη κοινωνική κινητικότητα⁴⁶, αν λάβουμε υπόψην τόσο τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης και την οικονομική κατηγορία των κατοίκων, όσο και τα δεδομένα που προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα. Παρατηρούμε, πως, το μεγάλο ποσοστό ιδιόκτητων επιχειρήσεων από κατοίκους της περιοχής μεταβιβάζεται στους απόγονους τους ενισχύοντας την μονιμότητα στην εγκατάσταση και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, η κατάσταση αυτή ενισχύει και ενισχύεται από το φαινόμενο της «πιάτσας» που χαρακτηρίζει τη λειτουργικής βάση της περιοχής. Αναφερόμαστε, έτσι, σε ένα τμήμα της τοπικής κοινωνίας που διαχρονικά ανέπτυξε συγκεκριμένη λειτουργική εξειδίκευση αλλά και φυσιογνωμία. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως η αυξημένη εντοπιότητα της απασχόλησης αποδεικνύει της σημασία της διάρθρωσης της παραγωγικής βάσης για τη συγκρότηση του πληθυσμού και την ανάπτυξη ζωτικών σχέσεων με το χώρο και αντίστροφα.

Σκιαγραφώντας, συνολικά την κοινωνική φυσιογνωμία αυτών των κατοίκων παρατηρούμε πως στην πλειονότητά τους κατοικούν στην συνοικία πάνω από 40 χρόνια και προέρχονται από αγροτική περιοχή εκτός Αττικής(κατά κύριο λόγο από την Πελοπόννησο). Διαμορφώνουν μεταξύ τους ισχυρά δίκτυα συγγενικών-οικογενειακών δεσμών τα οποία διατηρούνται στο χρόνο εξαιτίας των μεγάλων ποσοστών ιδιοκατοίκησης, του μόνιμου χαρακτήρα εγκατάστασης στο χώρο και της εντοπιότητας της απασχόλησης. Κάτι τέτοιο γίνεται ακόμα πιο φανερό από το γεγονός ότι ενώ εντοπίζουν στον χώρο έντονα χωρικά και κοινωνικά προβλήματα, δεν δείχνουν διατεθειμένοι να μετεγκατασταθούν, θέτοντας ως βασικό ανασταλτικό παράγοντα της μετακίνησης την πολλαπλότητα των δεσμών τους με την περιοχή.

Παράλληλα, η φυσιογνωμία της περιοχής εμβάθυνσης επηρεάστηκε σημαντικά από την εγκατάσταση νεότερων κατοίκων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτουμε πρόκειται για κατοίκους που εγκαταστάθηκαν μεταγενέστερα στην περιοχή και προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικο-οικονομικές κατηγορίες. Μια

45 Προς διευκόλυνση της απεικόνισης που ακολουθεί, την ομάδα αυτή θα την χαρακτηρίσουμε "εντόπια".

46 Στη δεδομένη έρευνα μπορούμε απλά να κάνουμε μια υπόθεση καθώς στην πραγματικότητα, η διερεύνηση των τάσεων κοινωνικής κινητικότητας απαιτεί ένα πολύ μεγαλύτερο όγκο πληροφορίας που να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, το σύνολο των μεταβολών στο επάγγελμα ή τη διαφοροποίηση των επαγγελματικών πρακτικών και του μορφωτικού επιπέδου διαγενεακά.

κατηγορία είναι οι Έλληνες, των οποίων, ο τόπος γέννησης και τα χαρακτηριστικά ποικίλουν αφού δεν εντοπίζεται μια γενική τάση αλλά παρατηρούνται διαφοροποιήσεις κατά περίπτωση. Ο λόγος εγκατάστασής τους στην περιοχή ποικίλει και δεν σχετίζεται τόσο με κάποιο συγγενικό ή οικογενειακό δίκτυο. Ορισμένοι λόγοι εγκατάστασης είναι η αναζήτηση φθηνής στέγης ή χαμηλής αξίας γης και η αλλαγή κατοικίας λόγω εύρεσης εργασίας εντός της περιοχής. Η φυσιογνωμία των κατοίκων αυτών δεν είναι κοινή οπότε και δεν μπορεί να προσδιοριστεί. Το μόνο κοινό χαρακτηριστικό που εντοπίζουμε μέσω της ποιοτικής έρευνας είναι η πιο έντονη τάση για γεωγραφική κινητικότητα εφόσον δεν εντοπίζονται ούτε χωρικοί ούτε κοινωνικοί δεσμοί. Σε πολλές περιπτώσεις οι δεσμοί αυτοί εντοπίζονται σε σχέση με γειτονικές περιοχές όπως το Περιστέρι και το Αιγάλεω.⁴⁷

Μια ακόμα κατηγορία είναι οι οικονομικοί μετανάστες οι οποίοι ήρθαν σε κύματα όπως αναφέρεται στην διαχρονική ανάλυση. Οι λόγοι εγκατάστασής τους ήταν η εύκολη εύρεση εργασίας εξαιτίας των πολλών μικρών βιοτεχνικών μονάδων που διέθετε η περιοχή. Στα πλαίσια αυτά παρατηρούμε μεγαλύτερη μονιμότητα του πρώτου κύματος μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια που διαμένουν στην περιοχή πάνω από δέκα χρόνια ενώ αντίθετα μετανάστες από ασιατικές χώρες και κυρίως από το Πακιστάν μετακινούνται αλλάζοντας καταλύματα. Πιθανώς λόγος είναι η συνεχής αναζήτηση εργασίας και παράλληλα εύρεση στέγης κοντά στον εκάστοτε χώρο εργασίας⁴⁸. Η μονιμότητα εγκατάστασης στη σημερινή συγκυρία, δεν είναι δεδομένη για το σύνολο των μεταναστών που κατοικούν στην περιοχή. Είναι η πρώτη ομάδα που επηρεάστηκε άμεσα από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής με απώλεια της εργασίας και περιθωριοποίησή τους. Όπως γίνεται φανερό από το σύνολο των συνεντεύξεων σε μετανάστες ένα μεγάλο τμήμα μεταναστών που διέμενε στην περιοχή μετεγκαταστάθηκαν σε άλλη χώρα ενώ για αρκετούς ακόμα η διαδικασία αυτή είναι σε εξέλιξη. Παρατηρούμε πως οι κάτοικοι από την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια έχουν την τάση επιστροφής στη χώρα τους ενώ εκείνοι που προέρχονται από ασιατικές χώρες αναζητούν ανώτερο βιοτικό επίπεδο στην δυτική Ευρώπη.

Τέλος μια ακόμα κατηγορία με διαφορετικά χαρακτηριστικά είναι αυτή των Ρομά. Η πλειονότητά τους κατοικεί σήμερα σε κακές συνθήκες στέγασης, με ασταθή επαγγελματική απασχόληση και εξαιρετικά χαμηλό εισόδημα. Η διερεύνηση της

⁴⁷ Για παράδειγμα σε συνέντευξεις αναφέρεται πως επιλέγουν το Περιστέρι για τα ψώνια, τις βόλτες ή την εκπαίδευση των παιδιών.

⁴⁸ Σύμφωνα με συνομιλία με Έλληνα ιδιοκτήτη επιχείρησης οι συμβάσεις των ανθρώπων αυτών είναι εξαμηνιές και η εργασία άτυπη ώστε να γλιτώνουν οι ιδιοκτήτες τις ασφαλιστικές εισφορές.

κινητικότητάς τους στον αστικό χώρο είναι δύσκολη αφού σε πολλές περιπτώσεις η διαμονή τους στην περιοχή έχει εντελώς πρόσκαιρο χαρακτήρα. Παρ' όλα αυτά υπάρχει μεγάλη μερίδα Ρομά που παρουσιάζει μονιμότητα στην εγκατάστασή της στην περιοχή. Παρατηρούμε, πως, και στην περίπτωση αυτή υπάρχει έντονη γεωγραφική κινητικότητα και τάση μετεγκατάστασής τους στην δυτική Ευρώπη.

Σύμφωνα με όσα προηγήθηκαν φαίνεται πως οι μετανάστες (κυρίως προερχόμενοι από ασιατικές χώρες) και οι Ρομά διαμορφώνουν σήμερα τον κατώτερο πόλο της κοινωνικής δομής της περιοχής. Η πλειονότητά τους, όπως ήδη αναφέραμε, προσανατολίστηκε στις λιγότερο επιθυμητές έως και ακατάλληλες για στέγαση κατοικίες που βρίσκονται διάσπαρτες στην περιοχή. Το γεγονός αυτό δεν οδήγησε σε στεγαστικό διαχωρισμό αλλά ενέτεινε την υποβάθμιση της περιοχής. Ενέτεινε επίσης τον εθνοτικό και κοινωνικό διαχωρισμό μεταξύ στέγασης σε νέες και παλαιές ή κακοσυντηρημένες κατοικίες.

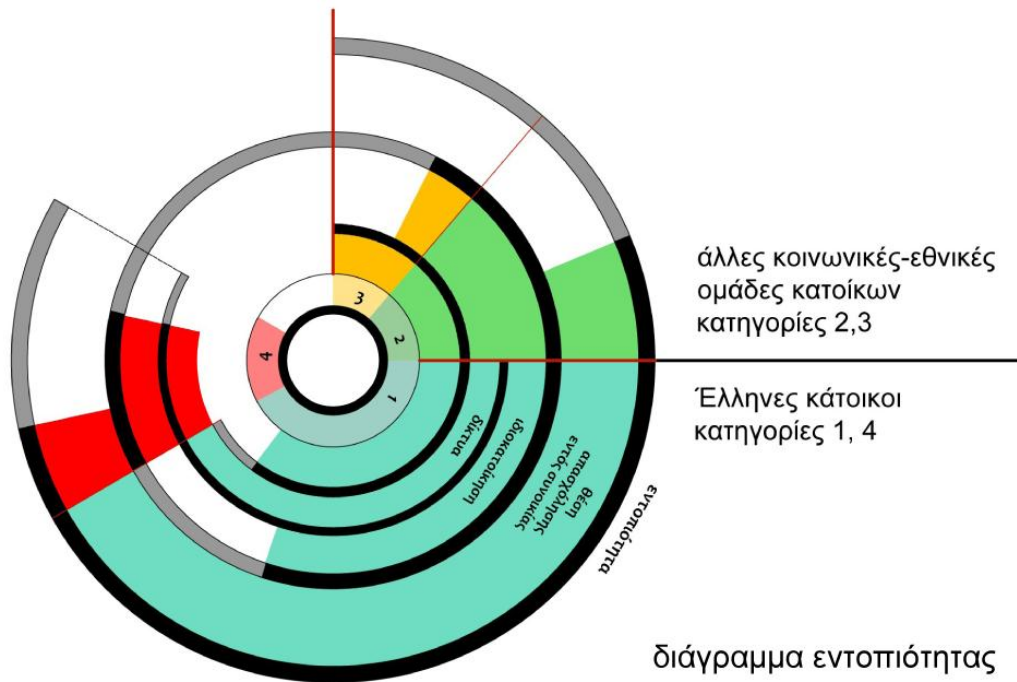
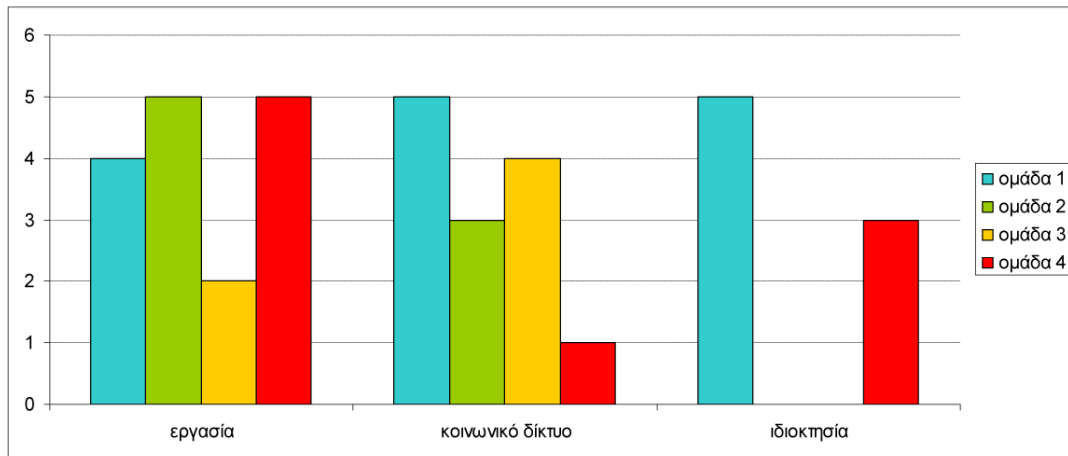
Λαμβάνοντας, τώρα, υπόψιν τα στοιχεία της τρέχουσας γεωγραφικής κινητικότητας, βλέπουμε πως οι Έλληνες κάτοικοι εμφανίζουν ισχυρότερη ανθεκτικότητα στην σημερινή συγκυρία της οικονομικής κρίσης και της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης σε σχέση με τις άλλες κοινωνικές ομάδες που διαμένουν στην περιοχή. Δηλώνουν, όμως, την έντονη ανασφάλεια τους διαβλέποντας πως μελλοντικά θα βρίσκονται σε οριακή κατάσταση ως προς την κάλυψη των αναγκών τους και την διατήρηση της κατοικίας τους, των επιχειρήσεών τους ή της θέσης εργασίας τους.

Εξέχουσας σημασίας ζήτημα, στο σημείο αυτό, αποτελούν οι επιπτώσεις της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης στις σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων που κατοικούν στην περιοχή, καθώς είναι φανερό η ανομοιογενής κοινωνική της σύνθεση. Πέρα, λοιπόν, από την διαχρονική και χωρική τους ανάμιξη, χωρίς τον εντοπισμό ιδιαίτερων θυλάκων, είναι σημαντικό να διακρίνουμε αν η συνθήκη αυτή συνεπάγεται ευρύτερη κοινωνική συγκατοίκηση.

Η διερεύνηση αυτή είναι σημαντικό να γίνει σε περίοδο οικονομικής και κοινωνικής αποστέρησης για πολλαπλούς λόγους. Συγκεκριμένα, η κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής οδηγεί στην επισφάλεια του εισοδήματος στην γειτονιά για το σύνολο σχεδόν των νοικοκυριών. Αυτό συμβαίνει καθώς ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού εργάζεται εντός των ορίων της συνοικίας ανήκοντας είτε σε εργατικά στρώματα είτε σε μικροεργοδότες μεταποιητικών ή άλλων επιχειρήσεων. Καθώς, λοιπόν, παρατηρείται απαξίωση της παραγωγικής βάσης, η οποία αποτέλεσε παράμετρο κοινωνικής ενσωμάτωσης, παρατηρούνται τάσεις διαχωρισμού και πόλωσης, όπως θα δούμε παρακάτω αναλυτικά. Η διακύμανση έτσι του επιπέδου

εισοδήματος αντιστοιχεί με διακύμανση του αισθήματος ικανοποίησης από την διαβίωση στην περιοχή και από την συμβίωση με τις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες. Κατά συνέπεια, επηρεάζονται τα επίπεδα συνοχής, εντοπιότητας και γεωγραφικής κινητικότητας ανάλογα με την θέση που λαμβάνουν τα νοικοκυριά στην τοπική κοινωνικο-οικονομική ιεραρχία.

Λόγοι εγκατάστασης και παραμονής νοικοκυριών στη συνοικία



_το ζήτημα της κοινωνικής ανάμιξης

Βάση των στοιχείων που προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα η κοινωνική συγκατοίκηση στην περιοχή δεν είναι ηθελημένη και η χωρική εγγύτητα μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων δεν προοιωνίζει, στην δεδομένη κατάσταση, τα θετικά αποτελέσματα που αναμένονται⁴⁹. Πριν περάσουμε όμως στην ανάλυση των στοιχείων που καταλήγουν σε αυτό το συμπέρασμα θα παραθέσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής που συντέλεσαν στην στεγαστική ανάμιξη των κοινωνικών ομάδων.

- Η τοπική δικτύωση των σχέσεων συγγένειας και η ιδιοκατοίκηση διαμόρφωσαν τις προϋποθέσεις μονιμοποίησης της εγκατάστασης και οδήγησαν σε ανάπτυξη ισχυρών υλικών και συναισθηματικών επενδύσεων στον χώρο⁵⁰ μεταξύ των εντόπιων κατοίκων .
- Τα δίκτυα αυτά παράλληλα με τις οικογενειακές στρατηγικές στην απασχόληση υπήρξαν καθοριστικά για την ανάπτυξη και συντήρηση τοπικής παραγωγικής βάσης.
- Η λειτουργία μικρών μεταποιητικών μονάδων και η ανάπτυξη λειτουργικής εξειδίκευσης στην περιοχή με υπερτοπική εμβέλεια, επέτρεψε την εγκατάσταση ομάδων διαφορετικής τοπικής και εθνοτικής προέλευσης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω κατανοούμε πως ο τρόπος που δρουν στον χώρο οι επιμέρους ομάδες διαφέρουν και εξαρτώνται από τις δυνατότητές τους να συμμετάσχουν στις μεταλλαγές τις τοπικής κοινωνίας. Αντίστοιχα, κατά τους μετασχηματισμούς που δέχεται η περιοχή, αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο άμεσα εξαρτώμενο από τα δίκτυα και τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τον χώρο και τους υπόλοιπους κατοίκους. Η κάθε ομάδα λειτουργεί διαφορετικά καθώς αφομοιώνει δυναμικά ή αφομοιώνεται από τις πιέσεις ή τους μετασχηματισμούς που συντελούνται. Οι δεσμοί που αναπτύσσονται ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες, σύμφωνα με την επιτόπια έρευνα, είναι σχεδόν ανύπαρκτοι ενώ στη δεδομένη συγκυρία οι σχέσεις μεταξύ τους μπορούν να θεωρηθούν ανταγωνιστικές.

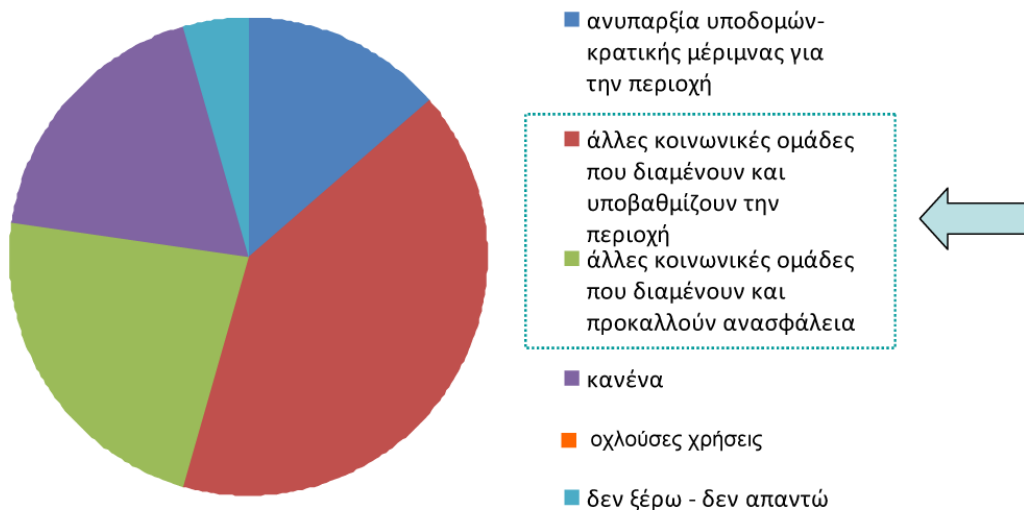
Αναφερόμενοι σε μια συνθήκη περιοριζόμενης έως αρνητικής κοινωνικής κινητικότητας βλέπουμε πως η εξασφάλιση της αναπαραγωγής του κατεστημένου, είτε πρόκειται για κατοικία είτε για εργασία, συναντά αυξανόμενες δυσκολίες.

49 Μαλούτας Θ., (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα, σελ. 36, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 45

50 Μάρκου Μ., (2000), Μορφες και διαδικασίες οικειοποίησης του χωρου στο δυτικο τμημα του λεκανοπεδιου αττικής. η περιπτωση του δημου μοσχατου, Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας – Χωροταξίας ΕΜΠ

Εφόσον, λοιπόν, η εξασφάλιση των κεκτημένων, για τους εντόπιους και προνομιούχους της περιοχής, δεν είναι εξασφαλισμένη, αντιμετωπίζεται, για αυτούς, ως σημαντικό εμπόδιο η διατήρηση αντίστοιχων κεκτημένων των υπόλοιπων χαμηλότερων κοινωνικών ομάδων που διαθέτουν λιγότερο σημαντικούς πόρους-στην περίπτωση μας των μεταναστών. Θεωρούν, ταυτόχρονα, πως η ζωή στην περιοχή υποβαθμίστηκε εξαιτίας αυτών, αναστέλλοντας τις φιλοδοξίες τους για ενσωμάτωσή στα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής ιεραρχίας σε μητροπολιτικό επίπεδο. Σε υπερθετικό βαθμό, σημαντικό ποσοστό, αποδίδει την δεδομένη ανασφάλεια και την όλο και εντεινόμενη κοινωνική και οικονομική αποστέρηση στις ομάδες αυτές, περιθωριοποιώντας ή ακόμα παραπέρα στοχοποιώντας αυτές.

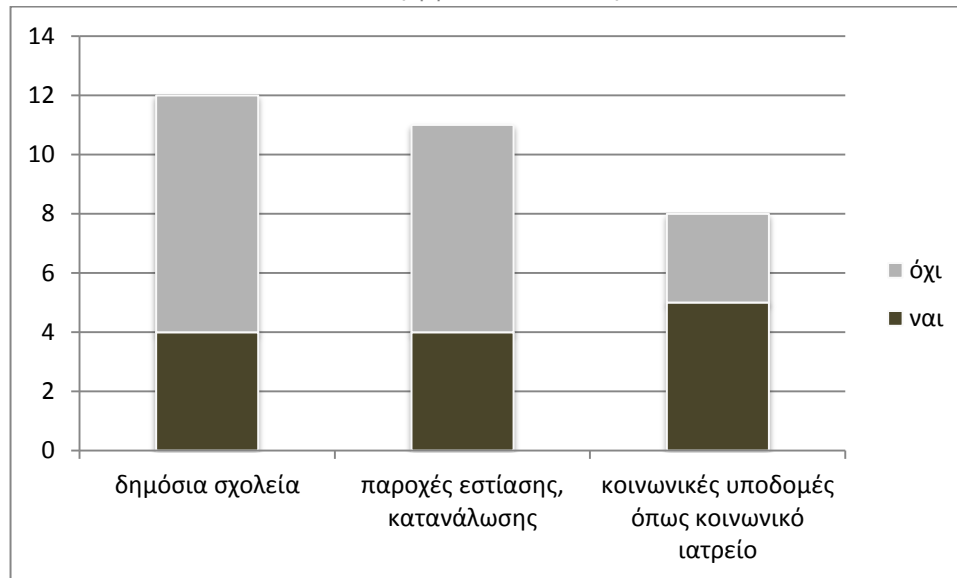
Βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε στην συνοικία
(ιδία επεξεργασία συνεντεύξεων)



Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς πως αυτού του είδους οι διαχωρισμοί απορρέουν από την διαφορά στόχων μεταξύ των εντόπιων κατοίκων που έχουν επιλέξει τη συνοικία σαν τόπο κατοικίας, βάση οικογενειακών στρατηγικών, συναισθηματικών και υλικών επενδύσεων διαμορφώνοντας την έννοια της κοινότητας και εμπλέκοντας προσδοκίες για αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής και εκείνων που η διαμονή τους είναι πρόσκαιρη και η ενσωμάτωσή τους στα δίκτυα και στην τοπική κοινωνία σχεδόν ανύπαρκτη. Κάτι τέτοιο όμως δεν ισχύει εφόσον οι Έλληνες κάτοικοι που έχουν μετακινηθεί στην περιοχή τα τελευταία χρόνια και δεν διαμορφώνουν σχέσεις με κάποιο δίκτυο της περιοχής διατηρούν επίσης ευνοϊκή-προνομιούχα θέση σε σχέση με τις άλλες κοινωνικές ομάδες. Δεν περιθωριοποιούνται παρότι δεν αναπτύσσουν δεσμούς κοινωνικούς ή χωρικούς, εντάσσονται στην παραγωγική βάση και έχουν ενεργό ρόλο παρά το γεγονός ότι

προσβλέπουν σε άμεση μετεγκατάσταση, δεδομένο που κάνει τον διαχωρισμό εθνοτικό και ταξικό.

Χρήση τοπικών μέσων συλλογικής κατανάλωσης και υπηρεσίες
(ιδία επεξεργασία συνεντεύξεων)



Η μη αποτελεσματική κοινωνική-εθνοτική ανάμιξη του πληθυσμού γίνεται φανερή και από την διαφοροποίηση στην χρήση τοπικών μέσων συλλογικής κατανάλωσης και υπηρεσιών μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά τα σχολεία, μαθητές που ανήκουν σε ελληνικές οικογένειες δεν θεωρούν τα δημόσια σχολεία της περιοχής κατάλληλα, εξαιτίας του μη διαχωρισμού Ελλήνων από Ρομά και μετανάστες, με αποτέλεσμα είτε να πηγαίνουν στο ιδιωτικό σχολείο που βρίσκεται στα όρια της περιοχής είτε να μετακινούνται καθημερινά σε σχολεία γειτονικών περιοχών, στο πλαίσιο οικογενειακών στρατηγικών αποφυγής των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων. Παρόμοια, δεν χρησιμοποιούν τις παροχές αναψυχής και εστίασης και λιανικού εμπορίου της περιοχής επιλέγοντας να μετακινηθούν είτε στο κέντρο της Αθήνας είτε σε γειτονικές περιοχές όπως το Περιστερί. Αντίθετα, εξαιτίας της δεδομένης συγκυρίας, τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιούν κοινωνικές δομές της περιοχής όπως το κοινωνικό ιατρείο.

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε πως η κοινωνική συγκατοίκηση που υπάρχει στην περιοχή είναι από την πλευρά των μεταναστών και Ρομά απόρροια των ευκαιριών εργασίας στην περιοχή και του προσιτού οικιστικού αποθέματος. Αντίστοιχα, από την πλευρά του εντόπιου πληθυσμού, η απασχόληση φθηνού εργατικού δυναμικού, προερχόμενου από κατώτερες κοινωνικές ομάδες, στις μικροεπιχειρήσεις τους και η ανάπτυξη λοιπών σχέσεων ήταν παραγωγική όσο διευκόλυνε την ανελικτική πορεία του. Δεν ήταν, δηλαδή, προϊόν αναζήτησης ενός

περιβάλλοντος κοινωνικής ανάμιξης από κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη⁵¹. Με την έννοια αυτή δεν υπάρχει συνοχή της τοπικής κοινωνίας καθώς δεν διαμορφώνονται εξίσου ανελκτικές προϋποθέσεις για όλες τις κοινωνικές ομάδες που διαμένουν στην περιοχή ούτε αναπτύσσονται, στην σημερινή συγκυρία όξυνσης της αποστέρησης, μορφές προστασίας των ασθενέστερων κατηγοριών από την περιθωριοποίηση. Επομένως, οι λειτουργικές μεταλλαγές που προκύπτουν από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής αποτελούν παράγοντες επιπλέον έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού, αυξάνοντας τις διαχωριστικές πιέσεις στο εσωτερικό της περιοχής εμβάθυνσης και της ευρύτερης συνοικίας.

⁵¹ Μαλούτας Θ., (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21^{ου} αιώνα, σελ. 36, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 45

2.3. Η μετεξέλιξη του τοπικού κοινωνικού δικτύου

Οι αστικοί χώροι ζωής δημιουργούνται κάτω από ειδικές συνθήκες, κατά περίπτωση, διαμορφώνοντας διαχρονικά τον χαρακτήρα τους από την μετεξέλιξη των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των τύπων των νοικοκυριών που τους κατοικούν. Στην παρούσα μελέτη, η αφετηρία δημιουργίας της σημερινής δομής της συνοικίας χρονολογείται από την περίοδο αστικοποίησης, με την εγκατάσταση εσωτερικών οικονομικών μεταναστών μέσα σε ένα πλαίσιο ύπαρξης συγγενικών και οικογενειακών δικτύων. Ένα σημαντικό κομμάτι της έρευνας πεδίου ήταν η πορεία μετεξέλιξης αυτών των τοπικών δικτύων στην περιοχή εμβάθυνσης. Υπό το πρίσμα αυτό, διερευνήθηκε η δυνατότητα ανθρώπων που ανήκαν σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες να ενταχθούν μετέπειτα σε αυτά τα δίκτυα και η τυχόν μετεξέλιξη τους σε δίκτυο συλλογικών κοινωνικών πρακτικών ως ασπίδα στην περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό εξαιτίας της οικονομικής και κοινωνικής αποστέρησης που εντείνεται από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής.

Προσεγγίζοντας τις απαρχές της διαμόρφωσης αυτού του δικτύου και λαμβάνοντας υπόψιν την διαχρονική απεικόνιση και την ποιοτική έρευνα, παρατηρούμε πως η εγκατάσταση των κατοίκων στην συνοικία κατά την μετεμφυλιακή περίοδο εξαρτήθηκε κατά βάση από τη χωροθέτηση του οικογενειακού δικτύου ή του δικτύου των συντοπιτών τους. Σύμφωνα με απόσπασμα του Μαλούτα Θ.⁵²:

«Τα δίκτυα αυτά χρησίμευαν πρώτα απ' όλα ως δίκτυα πληροφόρησης όσον αφορά τις ευκαιρίες για την απόκτηση οικοπέδου και την είσοδο στην αγορά εργασίας και, κατόπιν, μεταβάλλονταν σε δίκτυα αλληλοβοήθειας που κάλυπταν τόσο τις αρχικές διαδικασίες εγκατάστασης (βοήθεια στην αυτοκατασκευή) όσο και τις ανάγκες της καθημερινότητας στη συνέχεια. Η σημασία τους, όπως και της οικογένειας, που υπήρξε η βασική οργανωτική δομή τους, διευρύνθηκε στο πλαίσιο ενός κράτους πρόνοιας που δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερα, και που, ειδικότερα δεν προσέφερε, ούτε κατά το ελάχιστο, κοινωνική κατοικία. Έτσι, ο αστικός ιστός συγκροτήθηκε ως συνάρτηση τέτοιων δικτύων, τα οποία παρέμειναν σχετικώς σταθερά δεδομένου ότι τα μέλη τους εξαρτιόνταν από τις υπηρεσίες τους και ότι η χωρική εγγύτητα αποτελούσε βασική συνθήκη για τη λειτουργία και την επιβίωσή τους.»

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε, πως η σημασία τους ήταν καθοριστική για την

⁵² Μαλούτας Θ., (2008), Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21ου αιώνα, σελ. 36, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 46

συγκρότηση της φυσιογνωμίας της γειτονιάς, στην οργανωτική δομή του χώρου και κατά τις απαρχές δημιουργίας τους στην «αίσθηση κοινότητας όσο αφορά το αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ ανθρώπων που κατέχουν μια κοινή περιοχή⁵³». Στο πλαίσιο αυτό θα προσπαθήσουμε να διακρίνουμε αν τα δίκτυα συντοπιτών και συγγενικά δίκτυα αποτελούν γέφυρα μεταξύ ατόμου και κοινότητας σήμερα ενισχύοντας τους δεσμούς έξω από τα στενά όριά τους⁵⁴.

Ο ρόλος τους και η μετεξέλιξή τους, γίνονται ακόμα πιο ουσιαστικοί, για την συνοικία παρατηρώντας πως ταυτόχρονα, αποτέλεσαν βασική συνθήκη λειτουργίας και επιβίωσης των μικρών επιχειρήσεων της συνοικίας. Πιο αναλυτικά, κατά την μετεμφυλιακή περίοδο μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις εμπορίου και βιοτεχνίας κάνουν την εμφάνισή τους στην περιοχή. Η βιωσιμότητά τους επωφελείται από τις δεξιότητες διαχείρισης που αναπτύχθηκαν στον αγροτικό χώρο καθώς ακολουθούν την παράδοση της οικογενειακής εκμετάλλευσης. Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας τους, οφειλόταν, έτσι, σημαντικά στο γεγονός εγκατάστασής τους πλησίον της οικίας. Παράλληλα, ενισχύονται τόσο κατά τη σύστασή τους όσο και κατά την λειτουργία τους από ευρύτερο συγγενικό ή φιλικό κύκλο που διατηρεί παρόμοιες δραστηριότητες στη συνοικία. Θα μπορούσαμε να εικάσουμε ότι η τάση συντήρησης του τοπικού δικτύου συγγένειας συνδέεται με την λειτουργία και συνέχιση της παραγωγικής βάσης της περιοχής. Διαπιστώνουμε, έτσι, πως μεταβολές στην λειτουργία και συνέχιση της παραγωγικής βάσης της περιοχής τείνουν να μεταβάλλουν το δίκτυο αυτό και να μετασχηματίσουν την φυσιογνωμία της γειτονιάς, με τρόπους που θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε.

_διαφοροποιήσεις στην ένταξη στο δίκτυο σύμφωνα με την περίοδο εγκατάστασης και την κοινωνική ομάδα

Αναφερόμενοι στα δίκτυα αυτά, πρέπει να προσδιορίσουμε, αρχικά, πως συνδέουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που διαμένει στην περιοχή, αλλά όχι το σύνολό του. Παρατηρούμε, λοιπόν, πως κατά βάση συνδέει αστικοποιημένα στρώματα που έχουν χειραφετηθεί από αυτά τα άτυπα δίκτυα υποδοχής, με κοινή κυρίως καταγωγή, χωρίς να ενσωματώνει έπειτα νέους κατοίκους που ανήκουν σε αντίστοιχες ή άλλες κοινωνικές ομάδες. Λαμβάνοντας υπόψιν την κοινωνική

53 Young M., Willmott P., (1962) Family and Kinship in East London, Routledge and Kegan Paul, London, σελ.113

54 Σύμφωνα με τους Young και Willmott: *Η οικογένεια όχι μόνο δεν αποκλείει τους δεσμούς με ανθρώπους έξω από αυτήν, αλλά ενεργεί και σαν σημαντικό μέσο προώθησής τους. Αυτό συμβαίνει όταν ένας άνθρωπος έχει συγγενείς στη γειτονιά, όπως οι περισσότεροι άνθρωποι, και ο καθένας από αυτούς τους συγγενείς είναι συνδεδεμένος με κάποιον άλλον άνθρωπο στην περιοχή... Η συγγένεια είναι... μια γέφυρα μεταξύ του ατόμου και της κοινότητας. ό.π., σελ 104*

ανομοιογενή εικόνα της περιοχής εμβαθύνουμε σε κάθε ομάδα ξεχωριστά.

Αρχικά, οι Έλληνες κάτοικοι που μετακινήθηκαν στην περιοχή την πιο πρόσφατη περίοδο (πρώτης γενιάς και όχι δεύτερης όπως οι αυτόχθονες) δεν έχουν ακόμα οργανωθεί, όπως γίνεται φανερό από τις συνεντεύξεις, στα τοπικά δίκτυα. Εντάσσονται μόνο σε εργασιακά δίκτυα, αποκλειστικά εκείνοι που διατηρούν επιχειρήσεις με συναφή κλαδικά χαρακτηριστικά με αυτά της "πιάτσας". Ταυτόχρονα, αναφέρουν πως σε περίπτωση που δεν προϋπήρχαν, της εγκατάστασής τους στην περιοχή, συγγενείς ή φίλοι δεν δημιουργούν δεσμούς με τους κατοίκους πέρα από τυπικούς, εργασιακούς ή πελατειακούς. Η συνιστώσα αυτή σχετίζεται με τις διαδικασίες γεωγραφικής κινητικότητας τους εξαιτίας της κατάρρευση της παραγωγικής βάσης και της εντεινόμενης υποβάθμισης της περιοχής, όπως παρουσιάστηκαν προηγουμένως. Όσο αφορά τους μετανάστες και τους Ρομά γίνεται φανερό από την ανάλυση που έχει προηγηθεί πως δεν εντάχθηκαν ποτέ στο τοπικό δίκτυο που υπήρχε αλλά δημιούργησαν δικά τους εθνοτικά δίκτυα⁵⁵. Είναι φανερό, έτσι, ότι το τοπικό δίκτυο στο οποίο αναφερόμαστε και αντιπροσώπευε στις αρχές της λειτουργίας του μηχανισμό αλληλεγγύης και διευκόλυνσης της πρόσβασης στην εγκατάσταση και απασχόληση, συνδέει κατοίκους με μονιμότητα στην εγκατάστασή τους(δεύτερης ή τρίτης γενιάς στην περιοχή), ενώ δεν λειτουργεί πια ως μηχανισμός αστικής ενσωμάτωσης. Κατανοούμε πως το γεγονός αυτό αποκτά επιπλέον προεκτάσεις αναλογιζόμενοι την δεδομένη συγκυρία και τον ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει η διεύρυνση του ρόλου του δικτύου αυτού. Αντίθετα, και όπως παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, το δίκτυο δρα ανασταλτικά στη συνοχή της περιοχής και στην συνένωση μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, ενισχύοντας τον διαχωρισμό και την πόλωση. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν σύγκρουση και αντιμαχία που προκύπτει από ανισότητες κοινωνικής τάξης, κοινωνικής θέσης και εθνικότητας.

τοπικό κοινωνικό δίκτυο, εντοπιότητα και παραγωγική βάση

Ως απόρροια των παραπάνω, διαπιστώνουμε, ότι τα νοικοκυριά που διατηρούν σχέσεις αλληλοβοήθειας και εντάσσονται στο τοπικό δίκτυο υπερεκπροσωπούνται από εκείνα που πρωτοεγκαταστάθηκαν στην περιοχή την μετεμφυλιακή περίοδο. Γίνεται, έτσι, φανερός ο υψηλός βαθμός εντοπιότητας των νοικοκυριών που συμμετέχουν στα δίκτυα, με την έννοια της διαγενναϊκής τάσης παραμονής στην συνοικία⁵⁶. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, όπως έχουμε ήδη αναφέρει και

55 Το ζήτημα της χωροθέτησης και της λειτουργίας των δικτύων μεταναστών απαιτεί περαιτέρω έρευνα.

56 Μάρκου Μ., (2000), Μορφές και διαδικασίες οικειοποίησης του χώρου στο δυτικό τμήμα του λεκανοπεδίου

προηγούμενα, πως η διατήρηση των σχέσεων αυτών σε τοπικό επίπεδο φαίνεται να συσχετίζεται με την ιδιοκατοίκηση, ιδιαίτερα εκτεταμένη στο δείγμα της έρευνας, ως αντικείμενο οικογενειακών στρατηγικών. *Η τάση εντοπιότητας ευνόησε έτσι την ανάπτυξη πρακτικών κοινωνικής και οικονομικής αλληλεγγύης, στο πλαίσιο της ευρύτερης οικογένειας*⁵⁷. Με την έννοια αυτή αποτελεί παράγοντα συνοχής μεταξύ της δεδομένης κοινωνικής ομάδας διαμορφώνοντας και επιδιώκοντας προϋποθέσεις ανέλιξης.

Μέχρι σήμερα η δυναμική αυτών των δικτύων διαμόρφωσε έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες συγκράτησης αυτής της μερίδας πληθυσμού. Είναι σαφές πως οι στρατηγικές αυτές αρθρώνονται τόσο στην χωρική δομή της συνοικίας όσο και στην λειτουργική. Οι στρατηγικές αυτές λοιπόν αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα και δυναμική απέναντι στις μεταλλαγές που συντελούνται στην παραγωγική βάση. Καθώς, λοιπόν οι μεταλλαγές στη λειτουργική φυσιγνωμία της περιοχής ανατρέπουν τις συνθήκες ανέλιξης το δίκτυο αυτό επηρεάζεται άμεσα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποκτά το πως τα δίκτυα αυτά θα μπορούσαν να αναστείλουν την φορά των μεταλλαγών και να επηρεάσουν προς μια κατεύθυνση οικονομικής αναδόμησης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, φτάνουμε στο συμπέρασμα πως η βίαιη ανατροπή της λειτουργικής σύνθεσης της περιοχής, που συντελείται σήμερα, εξαιτίας αναπτυξιακών πολιτικών και της εντεινόμενης οικονομικής κρίσης, οδηγεί στην αύξηση των διαχωριστικών πιέσεων εντός των τοπικών παραγωγικών και κοινωνικών δικτύων. Όπως τέθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, οι πολιτικές απομάκρυνσης των μεταποιητικών επιχειρήσεων από την συνοικία λειτουργούν μέχρι σήμερα ανασταλτικά για τη συνέχιση της δραστηριότητας κλάδων-κλειδί για την περιοχή, γεγονός που αναφέρθηκε και στις συνεντεύξεις: *«Τα συνεργεία έχουν πρόβλημα...όσοι έχουν κλείσει δεν μπορούν να ανοίξουν άλλα. Τα παιδιά που θα ηθέλαν να συνεχίσουν την επιχείρηση γιατί ο μπαμπάς τους πήρε σύνταξη και θα ηθέλαν να κρατήσουν το συνεργείο δεν μπορούν να το κάνουν.»* Ταυτόχρονα, η σημερινή συγκυρία σε συνδυασμό με την συναφή χάραξη πολιτικής αποδυναμώνει ραγδαία την παραγωγική βάση της συνοικίας προκαλώντας πολλαπλές μεταβολές στους δεσμούς. Στην κρίση αυτή, τα παραγωγικά δίκτυα φαίνονται σχετικά ανθεκτικά, μόνο στην περίπτωση των επιχειρήσεων της «πιάτσας». Δεδομένων των αυξημένων ποσοστών ενεργών επιχειρήσεων των κλάδων-κλειδί, υπό συγκυρία κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης αλλά και έπειτα από διευρυμένες πολιτικές μετεγκατάστασής τους, διαφαίνεται, πως κυρίως η έννοια της "πιάτσας", οι άτυπες

αττικής, η περίπτωση του δήμου μοσχάτου, Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας – Χωροταξίας ΕΜΠ, σελ. 434
57 ο.π., σελ 434

μορφές λειτουργίας τους και τα δίκτυα τα διευκόλυνε να επιβιώσουν. Υπό τον φόβο της πιθανής μελλοντικής κατάρρευσης, όμως, τα δίκτυα αυτά έθεσαν διαχωριστικές γραμμές από τις άλλες κατώτερες κοινωνικές ομάδες που εργάζονταν στην περιοχή.

Θέλοντας να ερμηνεύσουμε το φαινόμενο αυτό, λαμβάνουμε υπόψιν την άποψη του Park⁵⁸ πως η κατανομή της μισθωτής εργασίας σημαίνει και διάσπαση των κοινωνικών δεσμών καθώς ο μόνος τρόπος να δημιουργηθούν αυτοί οι δεσμοί βρίσκεται στη δημιουργία αλληλεγγύης μεταξύ γειτόνων. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, το δίκτυο που προκύπτει από την οργάνωση των επιχειρήσεων και την αγορά εργασίας δεν είναι αρκετός ως βασικός μηχανισμός δημιουργίας ενός σύνθετου φάσματος κοινωνικών επιδράσεων απέναντι σε μια εντεινόμενη κρίση. Εφόσον, λοιπόν, τέτοιοι δεσμοί στην γειτονιά μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων δεν υπάρχουν, αντίθετα οι σχέσεις οξύνονται με την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, καταλήγουμε πως τα δίκτυα που υπάρχουν μεταξύ των επιχειρήσεων συνδέουν εργαζομένους ανάλογα με τη θέση στο επάγγελμα, την εθνικότητα με σχέσεις εργασιακές και τυπικές. Αναρωτιόμαστε, λοιπόν, αν τα παραγωγικά δίκτυα επαρκούν για να μετεξελιχθούν δυναμικά σε όξυνση της κρίσης ώστε να απομακρυνθούν από τάσεις διαχωρισμού προς τάσεις σύμπραξης.

Την δεδομένη στιγμή εκπόνησης της έρευνας δεν μπορούμε να διακρίνουμε το εύρος των διαχωριστικών αυτών πιέσεων. Μπορούμε να διακρίνουμε όμως, μέσω της επιτόπιας διερεύνησης, πως ο συνειδητός χαρακτήρας των δεσμών της γειτονιάς έχει εξασθενήσει σημαντικά εξαιτίας της αναστολής της οικονομικής ανέλιξης των νοικοκυριών και την αδυναμία εξασφάλισης από το δίκτυο αυτό προστασίας ενάντια στις ανασφάλειες απασχόλησης. Επίσης, εξαιτίας των αλλαγών στον τρόπο και επίπεδο διαβίωσης γεγονός που επιβεβαιώνεται από μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων καθώς συμφωνούν πως οι σχέσεις και η ένταση του κοινωνικού δικτύου είναι ισχυρή κυρίως μεταξύ των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων.

58 Park R.E., (1967), Reflections on Communication and Culture, American Journal of Sociology, XLIV

μετεξέλιξη του κοινωνικού δικτύου σε συλλογικές κοινωνικές πρακτικές

Αναφερόμενοι στο κοινωνικό δίκτυο και την μετεξέλιξή του σε δίκτυο συλλογικών κοινών πρακτικών, μέσα από μετασχηματισμούς, προσεγγίζουμε θέματα που άπτονται της ερμηνείας του χώρου μέσα από την έννοια της συλλογικότητας πέρα από τις μεμονωμένες επιλογές του κάθε νοικοκυριού ή ενός δικτύου με συγκεκριμένα κοινωνικά και εθνοτικά χαρακτηριστικά. Η διαφοροποίηση αυτή σχετίζεται κατά βάση στην δυνατότητα πρόσβασης όλων των ομάδων στο δίκτυο αυτό και στην ίση διεκδίκηση στα χωρικά και κοινωνικά αγαθά, με τέτοιο τρόπο ώστε να διακρίνονται οι καθημερινές εκφράσεις αφηγήσεων-ακόμα και ελάσσωνων- των μελών της κοινότητας. Η διερεύνηση τέτοιων πρακτικών είναι ιδιαίτερα σημαντική για δύο λόγους. Ο πρώτος, καθώς αναγνωρίζουμε πως στις μοντέρνες πόλεις οι «οικογένειες» και οι «πρωτογενείς δεσμοί» τείνουν σε φθορά, οπότε και το ενδιαφέρον είναι επικεντρωμένο σε άλλους κοινωνικούς δεσμούς και στο πως μπορούν ή όχι να δημιουργήσουν μια συλλογική οργάνωση⁵⁹. Ο δεύτερος, καθώς θα μπορούσαν να συμβάλουν στην «ανακούφιση» κάποιων επιπτώσεων της οικονομικής αποστέρησης και να δράσουν ανασταλτικά στην κατάρρευση της παραγωγικής βάσης.

Υποθέτοντας, λοιπόν, πως η επιδίωξη συλλογικότητας της δράσης των κατοίκων της Ακαδημίας Πλάτωνος μεταξύ τους, αλλά και με το ίδιο το έδαφος, αποδεικνύεται και μέσα από την κίνηση πρωτοβουλίας κατοίκων με αφορμή την διεκδίκηση του δημόσιου χώρου, προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε στην περιοχή εμπάθυνσης τα ποσοστά συμμετοχής σε συλλογικές πρακτικές. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην Επιτροπή Κατοίκων της Ακαδημίας Πλάτωνος που δρα κατά των οικονομικοπολιτικών συμφερόντων τα οποία επιχειρούν να διαμορφώσουν νέες σχέσεις και δομές στο χώρο καταλύοντας βίαια τις ήδη υπάρχουσες.

Βάση των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δεν γνωρίζει την δράση της συλλογικότητας και δεν θα τον ενδιέφερε να την μάθει, καθώς δεν θα επιδίωκε τη συμμετοχή του σε συλλογικές πρακτικές. Δεν τέθηκαν σαφής διαφωνίες πάνω σε τέτοιου τύπου δράσεις αλλά κατά βάση προβλήθηκε η άποψη πως πρόκειται για δράση που δεν έχουν σκεφτεί ή δεν θα τους ενδιέφερε εφόσον θεωρούν πως φορείς υλοποίησης ανάπτυξης για την περιοχή πρέπει να είναι η πολιτεία και όχι οι κάτοικοι. Ενδιαφέρον,

⁵⁹ Savage M., Warde A., (2005), Αστική Κοινωνιολογία, Καπιταλισμός και Νεωτερικότητα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 37

επίσης, παρουσιάζει σε μειωμένο ποσοστό, η συμμετοχή στην ομάδα μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις που άπτονται των άμεσων ατομικών διεκδικήσεων.

Διαπιστώνουμε, έτσι, πως οι νέες συλλογικές δομές που αναπτύσσονται στην ευρύτερη συνοικία δεν μπορούν να θεωρηθούν μετεξέλιξη των υπαρχόντων κοινωνικών δικτύων. Εφόσον όμως η έρευνα που πραγματοποιήθηκε ήταν εστιασμένη χωρικά και το δείγμα περιορισμένο δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλώς η συνθήκη αυτή ως συμπέρασμα και να γενικευτεί για το σύνολο της συνοικίας. Όσο αφορά ειδικά την περιοχή εμβάθυνσης διακρίνουμε πως ανεξάρτητα των συγγενικών δικτύων δεν εντοπίζονται σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων τόσο διαφορετικών κοινωνικών ομάδων όσο και μεταξύ όμοιων ή κοντινών. Αντίθετα, αναπτύσσεται μια ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, που οξύνθηκε μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, και εκφράζεται από τους Έλληνες, από την τάση αποκλεισμού, εκ διωγμού κατώτερων κοινωνικών ομάδων και την ανάγκη για αύξηση της ασφάλειάς τους μέσω της αστυνόμευσης της περιοχής. Ως εκ τούτου συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχουν διαπλεκόμενοι συνειδητοί δεσμοί στις γειτονιές της περιοχής εμβάθυνσης, ενώ η κρίση αποτέλεσε την αφορμή και όχι την αιτία όξυνσης των διαχωρισμών.

αντί επιλόγου συμπεράσματα, προβληματισμοί

Η προσέγγιση που επιχειρήσαμε, μέσω της παρούσας έρευνας, του ζητήματος των μετασχηματισμών της διάρθρωσης των γειτονιών της Ακαδημίας Πλατωνος ως εγγενή στοιχεία της κοινωνικής και οικονομικής αποστερησης, ανάδειξε την πολλαπλότητα των τρόπων με τους οποίους η διάρθρωση του χώρου αλληλεπιδρά με τις μορφές κοινωνικής συνύπαρξης. Η αφήγηση της μελέτης στράφηκε γύρω από το επίπεδο της γειτονιάς ως στοιχειώδη μονάδα της αστικής διάρθρωσης και πεδίου «ξεδιπλώματος» του εύρους των χωροκοινωνικών μετασχηματισμών. Ως εργαλείο εκτίμησης, των μετασχηματισμών αυτών, που επιφέρει η κοινωνική και οικονομική αποστέρηση στην διάρθρωση των γειτονιών, επιλέχθηκαν τέσσερις άξονες σύμφωνα με τους οποίους έγινε και η διαχρονική απεικόνιση:

- Κατάρρευση παραγωγικής βάσης
- Εντεινόμενη ύπαρξη κτιριακού αποθέματος
- Μετεξέλιξη κοινωνικού δικτύου και
- Γεωγραφική κινητικότητα- μεταναστευτικές ροές

Στη διαχρονική αφήγηση επιβεβαιώθηκε η σημασία αυτών των αξόνων και εντοπίστηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ακαδημίας Πλάτωνος όπως:

- Η ιστορική συγκυρία κάτω από την οποία διαμορφώθηκε η συνοικία (μετανάστευση, βιομηχανική παράδοση)
- Λειτουργική πολυμορφία-μίξη χρήσεων
- Κοινωνική διάρθρωση και κοινωνική ανάμιξη
- Χωρική ιδιομορφία (κενά κτιριακά κελύφη, ιδιοκατοίκηση, ύπαρξη προνομιακού ή υποβαθμισμένου χωρικού περιβάλλοντος)
- Κοινωνικά δίκτυα

Η διαχρονική πορεία των τεσσάρων αξόνων και η σκιαγράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και σχέσεων, είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περαιτέρω ανάλυση καθώς ανέδειξε την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης ως βασικό παράγοντα μετασχηματισμού της συνοικίας σήμερα. Ταυτόχρονα, φώτισε ροές παράλληλης διερεύνησης χωροκοινωνικών μετασχηματισμών, σε συνάρτηση με αυτόν τον παράγοντα. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής διερεύνησης δικαίωσαν την επιλογή του άξονα αυτού, επιβεβαιώνοντας το μεγάλο εύρος μετασχηματισμών στην λειτουργική βάση της περιοχής και των πολλαπλών επιπτώσεων που αυτή η διαδικασία προκαλεί στο χωροκοινωνικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, η επιλογή περιοχής εμβάθυνσης που εμπεριείχε τέσσερις χωρικές υποενότητες με διαφοροποιημένο χαρακτήρα, διαφώτισε το φάσμα και το εύρος των διαφορετικών επιπτώσεων και συνθηκών σε επίπεδο γειτονιάς.

Ειδικότερα, όσο αφορά τους μετασχηματισμούς στη λειτουργική βάση της περιοχής από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, ερμηνεύεται η επιρροή και οι αλληλεξαρτήσεις που δημιουργούν οι επιχειρήσεις στη φυσιογνωμία της γειτονιάς, καθώς το πλαίσιο λειτουργίας τους ή μη, καθορίζει τόσο την εξέλιξη των ίδιων των επιχειρήσεων αλλά και τον γεωγραφικό-κοινωνικό χώρο που οι ίδιες επιλέγουν για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Από τα στοιχεία που προέκυψαν από την επιτόπια έρευνα εκτιμάται πως:

- οι ενεργές συγκεντρώσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι σκόπιμο να συνεχίσουν την λειτουργία τους σαν οργανικά στοιχεία της τοπικής οικονομικής και κοινωνικής συγκρότησης.
- Λαμβάνοντας, υπόψιν τις κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες για κάθε περιοχή εστίασης, θεωρούμε πως αρχικά πρέπει να υπάρξει άμεση αναπτυξιακή πολιτική ενίσχυσης για κλάδους-κλειδιά για την περιοχή,
- ταυτόχρονα με λήψη μέτρων προστασίας περιβάλλοντος από πιθανές οχλήσεις και η αναβάθμιση της υποδομής του χώρου και
- ενίσχυση των δικτύων αμοιβαίας υποστήριξης

Τα συμπεράσματα αυτά αποτελούν προτάσεις εργασίας προς περαιτέρω διερεύνηση καθώς αποτελούν αντικείμενο ευρύτερου προβληματισμού και έρευνας για το σύνολο της παραγωγικής βάσης. Μόνο έτσι θα γίνει δυνατή η συστηματική προσέγγιση των χαρακτηριστικών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και θα τοποθετηθεί η εξέλιξή τους στα πλαίσια προοπτικών της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας ώστε να γίνει εφικτή η διαμόρφωση αναπτυξιακής πολιτικής που θα υπερβαίνει την αποσπασματική αντιμετώπισή.

Στα πλαίσια της παρούσα έρευνα, θα ήταν λάθος να υποστηρίξουμε ότι μπορούμε να μπορούμε να προτείνουμε ένα συντεταγμένο πλάνο πολιτικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Προσπαθούμε, όμως, έστω και συνοπτικά να προτείνουμε κάποιες "κατευθύνσεις" που θα προσδίδουν κεντρική σημασία στα τοπικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες ανά χωρική ενότητα. Όπως γίνεται φανερό, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, οι κοινωνικο-οικονομικοί παράμετροι που περιγράφουν το σύνολο της παραγωγικής βάσης και την αναπτυξιακή διαδικασία που απαιτείται για την ενίσχυσή τους πρέπει να συμβάλουν στην ερμηνεία της φυσιογνωμίας της εκάστοτε "γειτονιάς", της λειτουργίας της μέσα ένα σύνθετο περιβάλλον που μετασχηματίζεται δυναμικά των αλληλεξαρτήσεων που διέπουν την εξέλιξή της και τη χωρική της συγκρότηση. Πρέπει να λαμβάνουν, ακόμα, υπόψιν τη σημερινή συγκυρία, ώστε να αποτελούν διέξοδο από την συνολική κοινωνικο-οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα. Γνωρίζοντας, όμως, πως στην παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία δεν μπορούμε παρά να είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι σε ένα τέτοιο πλάνο τόσο εξαιτίας των στόχων της κεντρική οργάνωσης όσο και εξαιτίας

των μικροπολιτικών από τα κάτω με άξονα τα ατομικά συμφέροντα. Δεν παύουμε, όμως, να προσβλέπουμε σε μια ανάταξη της τοπικής οικονομίας με ενίσχυση των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων σε παράλληλη τροχιά με την επίτευξη κοινωνικής συνοχής.

Πιο συγκεκριμένα οι αναπτυξιακές πολιτικές στις οποίες αναφερόμαστε πρέπει να έχουν την κατεύθυνση ενίσχυσης και "διευκόλυνσης" των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και όχι παρεμβατικών σχεδίων που τείνουν στον περιορισμό και εκμηδένιση της αυτονομίας των μικρών επιχειρήσεων. Προτείνουμε, λοιπόν μέσα από το παρόν την προώθηση μιας αλληλέγγυας και συνεργατικής οικονομίας που θα ξεπεράσει τον απλό χαρακτήρα των οικονομικών εγχειρημάτων και θα αποτελέσει μέρος της συνολικότερης κίνησης των από τα κάτω. Θεωρούμε πως κάτι τέτοιο θα ενίσχυε τους δεσμούς της γειτονιάς και θα αποτύπωνε τις ανάγκες του συνόλου των κοινωνικών στρωμάτων. Θα δινόταν, έτσι, μια σαφής απάντηση στην όλο κλιμακούμενη κοινωνική και οικονομική αποστέρηση που υπόκειται η περιοχή με βάση τη διαμορφωμένη συλλογική ταυτότητα και μνήμη των κατοίκων.

Για να μπορέσουμε να διατυπώσουμε ένα τέτοιο πλάνο απαιτείται διεισδυτική και πολυεπίπεδη προσέγγιση καθώς η μελέτη των αντιφάσεων, των δυνατοτήτων και των προθέσεων της τοπικής κοινότητας, που διαμορφώνονται σε σχέση με την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής, θεωρείται προϋπόθεση τέτοιων παρεμβάσεων. Για το λόγο αυτό η παρούσα έρευνα δεν μπορούσε να σταθεί μόνο στα στοιχεία που προέκυψαν από την ποσοτική μελέτη αλλά όφειλε να διεισδύσει σε ροές παράλληλης διερεύνησης των μεταλλαγών που υφίσταται η κοινωνική φυσιογνωμία της περιοχής. Οδηγήθηκε, έτσι, σε μια σαφέστερη εικόνα των μετασχηματισμών που συντελούνται στη διάρθρωση των γειτονιών με άξονα την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης, των προεκτάσεων που αυτές πιθανά έχουν αλλά και των πιθανών κατευθύνσεων που μπορούν να δοθούν.

Προσεγγίζοντας, λοιπόν, το είδος των δεσμών και αλληλεξαρτήσεων που διατηρεί η τοπική κοινωνία τόσο με τη λειτουργική βάση του χωρικού της περιβάλλοντος όσο και μεταξύ των ομάδων που την συνθέτουν, επιχειρήσαμε να κατανοήσουμε την δυνατότητα που έχει να αφομοιώσει και να διαχειριστεί τους μετασχηματισμούς που συντελούνται. Η μελέτη οδηγήθηκε, έτσι, σε ποιοτική έρευνα, στην περιοχή εμβάθυνσης, επικεντρωμένη στη συμβολή και τις αναπροσαρμογές του κοινωνικού δικτύου, στον βαθμό κοινωνικής ανάμιξης των διαφόρων ομάδων που διαρθρώνουν την τοπική κοινωνία, και σε πιθανές τάσεις γεωγραφικής κινητικότητας σε συσχετισμό με κοινωνική κινητικότητα ενόψει της κατάρρευσης της παραγωγικής βάσης.

Ανακεφαλαιώνοντας οι παρατηρήσεις που προέκυψαν αναφορικά με τα ζητήματα ήταν οι εξής:

- **Το ζήτημα της γεωγραφικής κινητικότητας:**

Η κρίση στην λειτουργική σύνθεση της περιοχής έθιξε επιλεκτικά πρώτα τις ασθενέστερες κατηγορίες (μετανάστες, Ρομά), ενώ ταυτόχρονα λόγω οικονομικών και κοινωνικών πρακτικών, έπαψαν να υφίστανται εναλλακτικές προοπτικές, με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος πληθυσμού που διέμενε στην περιοχή και ανήκει σε αυτές τις κατηγορίες να έχει ήδη μετακινηθεί.

Αντίθετα, όσο αφορά τον Ελληνικό πληθυσμό που διαμένει στην περιοχή παρατηρείται μειωμένη γεωγραφική κινητικότητα και αντίστοιχη μονιμότητα στην εγκατάσταση με αποτέλεσμα η συνοικία να χαρακτηρίζεται από αυξημένη εντοπιότητα – εξαιτίας της ιδιοκατοίκησης, της εντοπιότητας της απασχόλησης και των κοινωνικών δικτύων.

- **Το ζήτημα της κοινωνικής ανάμιξης**

Η κοινωνική συγκατοίκηση στην περιοχή δεν είναι ηθελημένη και η χωρική εγγύτητα μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων δεν προοιωνίζει, στην δεδομένη κατάσταση, τα θετικά αποτελέσματα που αναμένονται.

- Από την πλευρά των μεταναστών και Ρομά απόρροια των ευκαιριών εργασίας στην περιοχή και του προσιτού οικιστικού αποθέματος,
- από την πλευρά του εντόπιου πληθυσμού, η απασχόληση φθηνού εργατικού δυναμικού προερχόμενου από κατώτερες κοινωνικές ομάδες στις μικροεπιχειρήσεις τους και η ανάπτυξη λοιπών σχέσεων ήταν παραγωγική όσο διευκόλυνε την ανελκτική πορεία του.

Δεν ήταν, δηλαδή, προϊόν αναζήτησης ενός περιβάλλοντος κοινωνικής ανάμιξης από κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη. Με την έννοια αυτή δεν υπάρχει συνοχή της τοπικής κοινωνίας καθώς δεν διαμορφώνονται εξίσου ανελκτικές προϋποθέσεις για όλες τις κοινωνικές ομάδες ούτε αναπτύσσονται, στην σημερινή συγκυρία όξυνσης της αποστέρησης, μορφές προστασίας των ασθενέστερων κατηγοριών από την περιθωριοποίηση. Επομένως, οι λειτουργικές μεταλλαγές που προκύπτουν από την κατάρρευση της παραγωγικής βάσης της περιοχής αποτελούν παράγοντες επιπλέον έντασης του κοινωνικού διαχωρισμού, αυξάνοντας τις διαχωριστικές πιέσεις στο εσωτερικό της περιοχής εμβάθυνσης και της ευρύτερης συνοικίας.

- **Το ζήτημα του κοινωνικού δικτύου και των συλλογικών πρακτικών:**

Το τοπικό κοινωνικό δίκτυο συνδέει αστικοποιημένα στρώματα που έχουν χειραφετηθεί από αυτά, με κοινή κυρίως καταγωγή, χωρίς να ενσωματώνει έπειτα νέους κατοίκους που ανήκουν σε αντίστοιχες ή άλλες κοινωνικές ομάδες.

Μέχρι σήμερα η δυναμική αυτών των δικτύων διαμόρφωσε έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες συγκράτησης αυτής της μερίδας πληθυσμού και διατήρησης της λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στην κρίση, τα παραγωγικά δίκτυα φαίνονται σχετικά ανθεκτικά, μόνο στην περίπτωση των επιχειρήσεων της «πιάτσας» ενώ τα κοινωνικά δίκτυα της γειτονιάς έχουν εξασθενήσει σημαντικά εξαιτίας της αναστολής της οικονομικής ανέλιξης των νοικοκυριών και την αδυναμία εξασφάλισης από το δίκτυο αυτό προστασίας ενάντια στις ανασφάλειες απασχόλησης αλλά και εξαιτίας των αλλαγών στον τρόπο και επίπεδο διαβίωσης.

Οι νέες συλλογικές δομές που αναπτύσσονται στην ευρύτερη συνοικία δεν μπορούν να θεωρηθούν μετεξέλιξη των υπάρχοντων κοινωνικών δικτύων. Αντίθετα, αναπτύσσεται μια ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, που οξύνθηκε μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης.

Ως εκ τούτου συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχουν διαπλεκόμενοι συνειδητοί δεσμοί στις γειτονιές της περιοχής εμβάθυνσης, ενώ η κρίση αποτέλεσε την αφορμή και όχι την αιτία όξυνσης των διαχωρισμών.

Οι διασυνδέσεις και οι δικτυώσεις που ανιχνεύονται στην περιοχή εμβάθυνσης δημιουργούν φραγμούς, από την πλευρά της ίδιας της τοπικής κοινότητας, στην αναζήτηση προτάσεων με ολιστικό χαρακτήρα όπως αυτή που διατυπώσαμε πιο πάνω. Ενώ, λοιπόν, εντοπίζεται δίκτυο μεταξύ των επιχειρήσεων διερωτόμαστε κατά πόσο είναι αρκετό ως βασικός μηχανισμός δημιουργίας ενός σύνθετου φάσματος κοινωνικών επιδράσεων απέναντι σε μια εντεινόμενη κρίση. Υπό αυτό το πρίσμα, οι κατευθύνσεις πρέπει στοχεύουν πρώτα στην ρήξη του παγιωμένου συστήματος αντιλήψεων και πρακτικών και μεταβολή της στάσης της τοπικής κοινότητας από την όξυνση των προβλημάτων στην διαμόρφωση κοινού πλαισίου.

Βιβλιογραφία

- Αγριαντώνη Χ. Και Χατζηγιάννου, Μ. (επιμ.), (1995), *Το Μεταξουργείο της Αθήνας*, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα
- Αλεξανδρή Γ. (2013), *Χωρικές και Κοινωνικές Μεταβολές στον κέντρο της Αθήνας: Η περίπτωση του Μεταξουργείου*, Διδακτορική Διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, τμήμα Γεωγραφίας
- Αράπογλου Β., Καβουλάκος Κ.Ι., Κανδύλης Γ., Μαλούτας Θ., (2009), *Η νέα κοινωνική γεωγραφία της Αθήνας: Μετανάστευση, ποικιλότητα και σύγκρουση*, στο Λ. Βεντούρα, Ε. Παπαταξιάρχης (επιμ.), *Η πρόκληση της μετανάστευσης, Σύγχρονα Θέματα*, αφιέρωμα: 31/107, σ. 57-66
- Αράπογλου Β., Σαγιάς Ι., (2006), *Αστική διάχυση και διαχωρισμός των μεταναστών στον περιφερειακό χώρο της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας*, ανακοίνωση στο συνέδριο Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες – Πολιτικές – Προοπτικές, ΙΜΕΠΟ, Αθήνα
- Αυγερινού –Κολώνια Σ. (επιστημονική υπεύθυνη), Κοσμάκη Τζ., Ηλιοπούλου Π., Λουκόπουλος Δ., Ζαφειρόπουλος Κ., Κλαμπατσέα Ε., Τούντα Φ., Τσάμπρα Μ., Καββαδίας Γ., Τσομπλεκτσόγλου Χ. (1995) *Ερευνα δυνατοτήτων εφαρμογής μιας εξειδικευμένης πολιτικής κατοικίας στα πλαίσια της πολεοδομικής εξέλιξης – αναβάθμισης ιστορικών περιοχών του κέντρου της Αθήνας. Η περίπτωση του Μεταξουργείου*. Έρευνα ΥΒΕΤ / ΓΓΕΤ / ΕΜΠ / Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας – Χωροταξίας, Τελική Έκθεση, Αθήνα
- Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., (1995), *Κοινωνική ενσωμάτωση και ανάπτυξη του αστικού χώρου στην Ελλάδα: Τα τοπικά δεδομένα στην Ένωμένη Ευρώπη*, Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος Α΄, τ. 16, Ιούνιος 1995
- Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., Χατζημιχάλης Κ., (1996), *Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης, από τα πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης»*, οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π.
- Βαΐου Ντ., Χατζημιχάλης Κ., (1997), *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία*, Εξάντας, Αθήνα

- Βαΐου Ντ., Μαντουβάλου Μ., Μαυρίδου Μ., (2000), *Η μεταπολεμική Ελληνική Πολεοδομία, μεταξύ θεωρίας και συγκυρίας*, Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974, Πρακτικά συνεδρίου, Βόλος
- Βαΐου, Ντ. κ.ά. (2004), *"Εκδίωξη και Επάνοδος της Βιομηχανικής Παραγωγής στην Αθήνα του 2000"*, Πόλη και χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα, Ε.Μ.Π., Αθήνα
- Βαλεριάνου Κ., Μουκούλης Π., Σαγιάς Ι., Παναγιωτάτου Ε., (2008), *Παρατηρώντας τον Πειραιά II*, Εργαστήριο Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του χώρου, ΕΜΠ, Αθήνα
- Benoit-Guilbot O., (1998), *Κοινωνικοί δεσμοί και τοπικότητα Θεωρητικές αναφορές*, στο Ο. Benoit-Guilbot και συνεργάτες, ΕΚΚΕ, Αθήνα
- Γιαννίτσης Τάσος (1983), *Η ελληνική βιομηχανία ανάπτυξη και κρίση*, Gutenberg, Αθήνα
- Δελλαδέτσιμας Π.Μ., (2004), *Η τρέχουσα δυναμική της ανάπτυξης της Αθήνας: συμβατικό – νέο πρότυπο και έργα υποδομής*, στο Γεωγραφίες, τεύχος 7
- ΕΣΥΕ, Στατιστική ταξινόμηση οικονομικών δραστηριοτήτων (ΣΤΑΚΟΔ 08), Δομή και τίτλοι
- ΕΚΚΕ-ΕΣΥΕ, Πανόραμα απογραφικών δεδομένων 1991-2011, ηλεκτρονική εφαρμογή βάσης δεδομένων και χαρτογραφίας (διαθέσιμη στο Ινστιτούτο Αστική και Αγροτικής Κοινωνιολογίας του ΕΚΚΕ)
- Gans H., (1962), *The Urban Villagers. Group and Class in the Life of Italian – Americans*, The Free Press, New York
- Gans H., (1968), *People and Plans*, Basic Books, New York
- Καλαντζοπούλου Μ., Μίχα Ε., Όρφανου Ρ., (1999), *Παρεμβάσεις στον αστικό χώρο και σύγχρονες πολεοδομικές αντιλήψεις. Το παράδειγμα του Ψυρρή*, μεταπτυχιακή εργασία Δ.Π.Μ.Σ. Πολεοδομίας – Χωροταξίας, ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων
- Κάτου Μ., (2006), *Ο χώρος και η εργασία. Η εργασία και ο χώρος στις καπιταλιστικές χώρες της Ευρώπης – Μια πρώτη προσέγγιση, εργασία στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος Πολεοδομίας-Χωροταξίας*, ΕΜΠ
- Κnox P., Pinch S., (2009), *Κοινωνική Γεωγραφία των Πολεων*, επιμέλεια: Μαλούτας Θ., Σαββάλας, Αθήνα

- Κότσος Γ.Χ. και Ιοκίννου Χ. (1986), *Θέματα προγραμματισμού, διερεύνηση αναπτυξιακών δυνατοτήτων: Κλωστοϋφαντουργία/Ενδυση*, ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Μαλούτας Θ., (1990), *Αθήνα, Κατοικία, Οικογένεια*, ΕΚΚΕ/ΕΞΑΝΤΑΣ, Αθήνα
- Μαλούτας Θ., (2003), *Προβλήματα κοινωνικά βιώσιμης ανάπτυξης στην Αθήνα: Οι μεταβολές της τελευταίας εικοσαετίας στην κοινωνική γεωγραφία της πόλης και η κρίση της ιδιότυπης συνοχής*, Αθήνα,
http://www.prd.uth.gr/uploads/discussion_papers/2003/uth-prd-dp-2003-04_gr.pdf
- Μαλούτας Θ., (2008), *Κοινωνική κινητικότητα και στεγαστικός διαχωρισμός στην Αθήνα. Μορφές διαχωρισμού σε συνθήκες περιορισμένης στεγαστικής κινητικότητας» στο «Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21ου Αιώνα»*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα
- Μαλούτας Θ. (2008), *Κοινωνικοί και Χωρικοί Μετασχηματισμοί στην Αθήνα του 21ου αιώνα*, ΕΚΚΕ, Αθήνα
- Μαλούτας Θ., Αλεξανδρή Γ., (2009), *«Αστικές αναπλάσεις και μεταβολές των κοινωνικών δομών στο κέντρο της Αθήνας στη στροφή του αιώνα»*, στο 25 κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Μαλούτας Θ. (2013), *Η υποβάθμιση του κέντρου της Αθήνας και οι επιλογές περιοχής κατοικίας από τα υψηλά και μεσαία στρώματα» στο «Το κέντρο της Αθήνας ως πολιτικό διακύβευμα*, Αθήνα: ΕΚΚΕ
- Μάρκου Μ., Σαγιάς Ι., Παναγιωτάτου Ε., (1955), *Χώρος και Παραγωγική Διαδικασία. Εξέλιξη της Προβληματικής, στο ΕΜΠ/ΕΟΜΜΕΧ, «Μελέτη και Έρευνα Προβλημάτων Δυσλειτουργίας των ΜΜΕ σε σχέση με την Πολεοδομική Οργάνωση»* (1988), Ερευνητική Ομάδα ΕΜΠ, ΕΟΜΜΕΧ
- Μάρκου Μ., (2000), *Μορφές και διαδικασίες οικειοποίησης του χώρου στο δυτικό τμήμα του Λεκανοπεδίου Αττικής. η περίπτωση του δήμου Μοσχάτου*, Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα Πολεοδομίας – Χωροταξίας ΕΜΠ
- Μουλαρά Σ., (2011), *Παραγωγική δραστηριότητα στη γειτονιά του Ψυρρή: Προς μια καλειδοσκοπική προσέγγιση του χώρου και του σχεδιασμού μέσα από τις ΜΜΕ*, μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα
- Οικονόμου Δ., (1987), *Η στεγαστική πολιτική στην Ελλάδα: Βασικές ερμηνευτικές υποθέσεις, πιστοδότηση της στέγης και πολιτική ενοικίων*, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, τχ. 64

Παναγιωτάτου Ε. (1988), *Μελέτη και έρευνα προβλημάτων δυσλειτουργίας των ΜΜΕ σε σχέση με την πολεοδομική οργάνωση*, ΕΜΠ, τμήμα Αρχιτεκτόνων, τομέας Πολεοδομίας-Χωροταξίας, ΕΟΜΜΕΧ, Αθήνα

Παναγιωτάτου Ε., (1996), *Μεταποιητική δραστηριότητα. Χωροκοινωνική διάρθρωση, από τα πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης»*, οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π.

Park R.E., (1967), *Reflections on Communication and Culture*, American Journal of Sociology, XLIV

Περπινιά Σ., Τσελεμέγκου Λ., Χάγιου Κ., (2014), *Η περιοχή της Ακαδημίας Πλάτωνος ως πεδίο εκδήλωσης αναπτυξιακού ενδιαφέροντος και έκφρασης αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων*, μεταπτυχιακή εργασία, ΕΜΠ, Αθήνα

Πρακτικά του συνεδρίου «Μικρομεσαίες Μεταποιητικές επιχειρήσεις στον ιστό της πόλης», (1996) οργανωτές Ε.Μ.Π., Α.Π.Θ., Β.Ε.Α., Β.Ε.Π.

Σαγιάς Ι.,(2012), Γεωβάση Αττικής: Η εξέλιξη του λιανικού εμπορίου 1978-2010. Οργανωτική-Λειτουργική Αναδιάρθρωση και Χωρο-κοινωνικές Επιπτώσεις, τομέας Γεωγραφίας και περιφερειακού Σχεδιασμού της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα

Σαρηγιάννης Γ.Μ., (2000), *Αθήνα 1830-2000: Εξέλιξη, Πολεοδομία, Μεταφορές, Συμμετρία*, Αθήνα

Savage M., Warde A., (2005), *Αστική Κοινωνιολογία, Καπιταλισμός και Νεωτερικότητα*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Scott A.J. (1991), Ευέλικτα συστήματα παραγωγής και περιφερειακή ανάπτυξη, Σύγχρονα Θέματα, τευχ. 45, σελ. 26-34

Soja W.E.,(1989) *Postmodern geographies*, Verso, London

Σύγχρονα Θέματα, (1991), τεύχος 45, κεφάλαια 8, 9

Τουση Ε. (2014), *Ο Αστικός Χώρος ως Πεδίο Μετασχηματισμών υπό το Πρίσμα του Προσφυγικού Ζητήματος*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα

Χατζηγιάννη Α., Κάλλας Γ., (1998) *Μελέτη των κοινωνικών παραμέτρων που επηρεάζουν την ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων. Έκθεση έρευνας*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα

Χατζιωάννου Θ. (2012), *Ακαδημία Πλάτωνος. Παράμετροι της ανάπτυξης και όψεις του σχεδιασμού*, Διπλωματική εργασία, ΕΜΠ, σχολή Πολιτικών Μηχανικών, Αθήνα

Χατζιώτης Κ. (1999), *Το Μεταξουργείο, Κολωνός, Ακαδημία Πλάτωνος: Γειτονιές της παλιάς Αθήνας*, Αθηναϊκή Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Young M., Willmott P., (1962) *Family and Kinship in East London*, Routledge and Kegan Paul, London

παράρτημα 1. απεικόνιση της Ακαδημίας Πλάτωνος με βάση τους 4 παράγοντες

α) γεγονότα που συνέβαλλαν στην κατάρρευση παραγωγικής βάσης

1950 – 1960/

- άνοιγμα ΜΜΕ και βιοτεχνικών μονάδων στο νοτιοδυτικό τμήμα της περιοχής
- διάνοιξη οδικών αρτηριών Λ. Κηφισού και Λ. Αθηνών που αφενός παρείχαν σύνδεση της περιοχής με το λιμάνι του Πειραιά και την υπόλοιπη χώρα, αφετέρου την οριοθετούσαν με αυστηρό τρόπο

1976/ - Ν. 360/76 περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος

- Ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
- Αναπτυξιακός λόγος με έμφαση στην ποιότητα ζωής και το περιβάλλον.

1984-85 / Εφαρμογή πολιτικής καθορισμού χρήσεων στο Λεκανοπέδιο Αττικής, με στόχο την αποσυμφόρηση των κεντρικών περιοχών, την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την αποκέντρωση των οχλούσων λειτουργιών. ΠΔ 84/84 Μέτρα για τη μεταφορά μικρών και μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων από το κέντρο της πόλης προς οργανωμένα ΒΙΟΠΑ. Χαρακτηρισμός ΒΙΟΠΑ βόρεια της περιοχής της Ακαδημίας Πλάτωνος.

1980-90/ φάση «αποβιοτεχνοποίησης». *Αποβιομηχάνιση/αποβιοτεχνοποίηση με οικονομικούς όρους ορίζεται ως η συρρίκνωση της παραγωγικής δραστηριότητας και η αντικατάσταση της από τον τομέα των υπηρεσιών. Η μετάβαση από την οικονομία της παραγωγής των αγαθών στην οικονομία της παραγωγής υπηρεσιών προκάλεσε εκτός από οικονομικές, έντονες κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις (Haughton και Hunter, 1996: 54) χωρίς να υποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις στον αστικό και περιαστικό χώρο.*

2000-2007 /

- ανάπτυξη ΒΙΟΠΑ Ακαδημίας Πλάτωνος με δραστηριότητες του γ' γενή παραγωγικού τομέα
- το 2004 με Κοινή Υπουργική Απόφαση καθορίζονται χρήσεις γης και ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης σε μια ζώνη προστασίας γύρω από το αρχαιολογικό άλσος.

2008 / εκδήλωση καπιταλιστικής κρίσης

2012 / η οικονομική κρίση οδηγεί στην κατάρρευση της μικρόμεσαίας τάξης και της παραγωγικής βάσης της περιοχής

β) γεγονότα που οδήγησαν σε εντεινόμενη ύπαρξη κενού κτιριακού αποθέματος

1880 – 1890 / οικόζεται για πρώτη φορά, στην σύγχρονη ιστορία της Ακαδημίας Πλάτωνος, από εργάτες των εργοστασίων της γύρω περιοχής (Κεραμεικός, Μεταξουργείο)

1922 / έλευση προσφύγων εξαιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής και γιγαντισμός του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας. Η εγκατάσταση στην περιοχή μελέτης σημαντικού αριθμού προσφύγων οδηγεί σε εκ νέου επεκτάσεις του Σχεδίου Πόλεως.

1950 – 1960 /

- στα πλαίσια της αστικοποίησης, αγροτικοί πληθυσμοί εγκαθίστανται στην περιοχή της Ακαδημίας Πλάτωνα.

- έντονη οικιστική ανάπτυξη της περιοχής

- εισαγωγή του συστήματος αντιπαροχής, Ν. 3879/58 (οριζόντια ιδιοκτησία Ν. 3741/29), (1958) *Η αντιπαροχή στην πρώτη φάση της*

τουλάχιστον, δεν φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τη συνοικία της Ακαδημίας Πλάτωνος ενώ κάποιες φθηνές πολυκατοικίες κάνουν την εμφάνισή τους μετά το 1980.

1970-1990 / μέσα της δεκαετίας του 1970, λόγω της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής στο κέντρο, παρατηρείται μετατόπιση των πιο εύπορων κοινωνικών στρωμάτων από τις κεντρικές συνοικίες της Αθήνας προς τα νοτιοανατολικά και τα βόρεια προάστια, όπου διαμορφώνονται πιο ομοιογενείς, κοινωνικά, ζώνες κατοικίας

1991-1993 / εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτηρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου.

2000 έως σήμερα / Πλέον το ομοιόμορφο τοπίο των πολυκατοικιών της αντιπαροχής υψώνεται απειλητικά αλλοιώνοντας τους δεσμούς της γειτονιάς και κατακλύει και τα όρια του αρχαιολογικού πάρκου.

2008 / εκδήλωση καπιταλιστικής κρίσης

γ) γεγονότα που επηρέασαν την αναπροσαρμογή του κοινωνικού δικτύου

1950/ κινητοποιήσεις κατοίκων για τη Χαβούζα και το ανυπαρκτο οδικό δίκτυο, τις υποδομές και τους κοινόχρηστους χώρους

1970-1980 / προσπάθειες δημιουργίας ενός ενιαίου αρχαιολογικού χώρου μέσα από απαλλοτριώσεις πυκνοδομημένης περιοχής που βρίσκουν αντιμέτωπες τις διαμαρτυρίες των ιδιοκτητών τους.

1980-90 / φάση «αποβιοτεχνολογίας». Η κατάλυση των παραγωγικών διασυνδέσεων δεν επηρεάζει μόνο λειτουργικές και χωρικές σχέσεις αλλά την εξέλιξη και άλλων κοινωνικο-οικονομικών συντεταγμένων του χώρου όπως την κινητικότητα της αγοράς εργασίας, το επίπεδο ανάπτυξης εργασιακών και καθημερινών σχέσεων και μορφών κοινωνικής αλληλεγγύης. (Μελέτη και Έρευνα προβλημάτων δυσλειτουργίας των ΜΜΕ σε σχέση με την Πολεοδομική Οργάνωση, 1988, Παναγιωτάτου Ε.)

1987 / πρόβλεψη ίδρυσης ΕΑΧΑ που ιδρύεται τελικά το 1997 με συμμετοχή

των ΥΠΠΟ και ΥΠΕΧΩΔΕ

1991-1993 / εκτεταμένες κατεδαφίσεις κτηρίων (150 στρεμμάτων γης) και δημιουργία ενιαίας έκτασης στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου. Τα όρια του άλσους διευρύνονται το 2000 και το 2011 ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτό και οι μέχρι τότε απαλλοτριωμένες εκτάσεις.
2000-2007 / - ανάπτυξη της Λ. Αθηνών με ανέγερση σημαντικών κτηρίων (Χρηματιστήριο Αθηνών, κτήρια γραφείων, Εθνική Τράπεζα, Διεύθυνση Εγκληματολογικών ερευνών)

- 2000 επέκταση των ορίων του Αρχαιολογικού Χώρου με ταυτόχρονη εξαίρεση εκτάσεων (οικοπέδο ιδιοκτησίας Ακτωρ-Reds)
- 2005 απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών για άρση απαλλοτριώσεώς της έκτασης των "Λαχανόκηπων" και οικοδόμησή τους
- 2007 απόφαση έγκρισης ανέγερσης κτιρίου γραφείων ιδιοκτησίας ΑΚΤΩΡ- REDS(το 2006 η εταιρεία ΕΛΑΚΤΩΡ αγοράζει το οικοπέδο "REDS" που βρίσκεται εντός Αρχαιολογικού Χώρου ενώ η εταιρεία Artume αγοράζει το ακίνητο που στέγαζε την κλωστοϋφαντουργία Μουζάκη)

- - εκδήλωση καπιταλιστικής κρίσης
- δημιουργία της τοπικής συλλογικότητας «Επιτροπή Κατοίκων Ακαδημία Πλάτωνος» με αφορμή την εναντίωσή τους στην ανέγερση του κτηρίου της Νομαρχίας Αθηνών.
- / - γκρεμίζεται το κτήριο Μουζάκη,
- καθορίζονται τα σημερινά όρια του αρχαιολογικού πάρκου και απαλλοτριώνονται νέες εκτάσεις

2014 / - εγκρίνεται σημειακή τροποποίηση ΓΠΣ στο Ο.Τ. που βρίσκονταν το κτήριο Μουζάκη με μετατροπή της χρήσης του σε ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση, για την ανέγερση εμπορικού καταστήματος τύπου Mall (Gardens Academy)

- ζητήματα νέων απαλλοτριώσεων προκύπτουν με ανακάλυψη νέων ευρημάτων

δ) χρονικές τομές που προσδιορίζουν την γεωγραφική κινητικότητα και τις ροές μεταναστών

1922 / έλευση προσφύγων εξαιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής και γιγαντισμός του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας. Η εγκατάσταση στην περιοχή μελέτης σημαντικού αριθμού προσφύγων οδηγεί σε εκ νέου επεκτάσεις του Σχεδίου Πόλεως.

1950 – 1960 / εσωτερική μετανάστευση στα πλαίσια της αστικοποίησης. Αγροτικοί πληθυσμοί από άλλα μέρη της Ελλάδος εγκαθίστανται στην περιοχή της Ακαδημίας Πλάτωνας εξαιτίας των ευκαιριών απασχόλησης που προσέφερε.

1970-1990 / μέσα της δεκαετίας του 1970, λόγω της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής στο κέντρο, παρατηρείται μετατόπιση των πιο εύπορων κοινωνικών στρωμάτων από τις κεντρικές συνοικίες της Αθήνας προς τα νοτιοανατολικά και τα βόρεια προάστια, όπου διαμορφώνονται πιο ομοιογενείς, κοινωνικά, ζώνες κατοικίας

1980 / πλήρης ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα

1980 – 1990 / πρώτο ρεύμα μεταναστών συνδεδεμένο με Μεγάλα Διεθνή Γεγονότα όπως η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Ταυτόχρονα το άνοιγμα των συνόρων είχε ως αποτέλεσμα τη μαζική εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών στην Αθήνα, κυρίως από τις βαλκανικές χώρες, με τους Αλβανούς να αποτελούν το μεγαλύτερο πληθυσμιακό κομμάτι που εισέρρευσε. Από τη δεκαετία αυτή και έπειτα τίθεται το ζήτημα, συνύπαρξης μεταξύ γηγενή και μεταναστευτικού πληθυσμού στις γειτονιές της Αθήνας, προς διερεύνηση. Παράλληλα, στην περιοχή εγκαθίστανται μουσουλμάνοι της Θράκης και τσιγγάνοι. Η κεντρικότητα της περιοχής, τα χαμηλά ενοίκια, τα σπίτια με μεγάλες αυλές και η ύπαρξη δικτύου συντοπιτών αποτέλεσαν τους βασικότερους λόγους προσέλκυσης.

2001-2009 / δεύτερο κύμα μετανάστευσης έπειτα από διεθνείς συγκυρίες και οικονομικές συνθήκες που περιλαμβάνει κυρίως μετανάστες από εμπόλεμες ζώνες της Ασίας και από την υποσάχαρα Αφρική. Οι ρωγμές που διαφαίνονται πλέον ξεκάθαρα στην συνύπαρξη μεταξύ των εναπομεινάντων μεσαίων στρωμάτων και των μεταναστευτικών ομάδων, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που θα ακολουθήσει θα κάνει τις εντάσεις μεταξύ τους να μοιάζουν αγεφύρωτες. Η αδυναμία των νέων μεταναστευτικών στρωμάτων να είναι ενεργοί οικονομικά συντελούν στην οικονομική εξαθλίωση και περιθωριοποίηση τους. Η ξενοφοβία που ακολουθεί με τη σειρά της εκδηλώνεται ως σύγκρουση κοινωνικών προτύπων ζωής.

2012 έως σήμερα / η ξενοφοβία μετουσιώνεται σε ιδεολογία και αναπαράγεται σαν κυρίαρχος πολιτικός λόγος. Τα στρατόπεδα κράτησης, «η επανακατάληψη των γειτονιών» και οι ειδικές ζώνες σύγχρονης δουλείας των μεταναστών και οι πράξεις βίας από μέλη της Χρυσής Αυγής διαμόρφωσαν τη ιδεολογία του φόβου στα εναπομείναντα μεσαία στρώματα των γειτονιών του κέντρου εντοπίζοντας στις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες την εξαθλίωση που βιώνουν. Από την πλευρά τους μεταναστευτικές ομάδες που ζούσαν στην περιοχή αρκετά χρόνια, ακολουθούν τον δρόμο της μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα, λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν, αφήνοντας πίσω εκ νέου άδεια κελύφη και μαρασμό γειτονιών του κέντρου.

παράρτημα 2. ποσοτική & ποιοτική έρευνα, ερωτηματολόγια

I Επιχειρήσεις ανά Χωρική Ενότητα

- Κλαδική σύνθεση
- Που συγκεντρώνονται (χωρικά και καθ' ύψος);
- Που χωροθετούνται (σε παλαιά ή νεότερα κτίρια);
- Τι ποσοστό των ΜΜΕ είναι κλειστές;
- Πολεοδομικό Περιβάλλον – Κρίνεται υποβαθμισμένο;
- Υπάρχουν δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι;
- Υπάρχουν πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, ελεύθεροι χώροι, χώροι για στάθμευση;
- Υπάρχουν υποδομές, επαρκές οδικό δίκτυο;
- Το ύψος ενοικίου πως κρίνεται;
- Μένουν-εργάζονται μετανάστες στην περιοχή;
- Υπάρχει σωματειακή δράση; Συλλογική δράση;
- Διασύνδεση παραγωγής (κλαδική, τοπική, υπερτοπική);

II. αξιολογήσεις συνεντεύξεων-ερωτηματολόγιο που βασίστηκε η συνομιλία με τους κατοίκους

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο
- Ηλικία
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή
- Μορφωτικό επίπεδο
- Επαγγελματική κατηγορία
- Οικονομική κατηγορία
- Εθνικότητα
- Τύπος νοικοκυριού
- Καθεστώς ενοίκησης

B. Ερωτήσεις για την περιοχή μελέτης

1. Κοινωνική ανάμιξη

- Είστε ευχαριστημένος από τη ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί σε αυτήν;
- Γνωρίζετε με ανθρώπους που διαμένουν ή εργάζονται στην περιοχή Έλληνες ή μετανάστες άλλων εθνικοτήτων;
- Πως σας αντιμετωπίζουν οι υπόλοιποι κάτοικοι της περιοχής;
- Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στη γειτονιά; Αν ναι τι είδους;
- Τι θεωρείτε ότι παίζει καταλυτικό ρόλο στο χαρακτήρα της γειτονιάς;
- Νέες κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή θεωρείτε ότι απευθύνονται σε εσάς(κοινωνικά ιατρεία, συλλογικά καφενεία κλπ);
- Τα παιδιά σας πάνε σε σχολείο εντός ορίων της συνοικίας;
- Χρησιμοποιείτε τις παροχές αναψυχής και εστίασης της περιοχής;
- Σχετίζεται ο τόπος κατοικίας σας με αυτόν της εργασίας;

2. Γεωγραφική κινητικότητα: ποιότητα περιοχής κατοικίας, ποιότητα αστικού περιβάλλοντος

- Σε ποιο τμήμα της περιοχής μελέτης κατοικείτε;
- Σε τι τύπο κατοικίας μένετε;
- Πόσο καιρό μένετε στην οικία (έτος εγκατάστασης);
- Ιδιοκτησιακό καθεστώς
- Γιατί επιλέχθηκε ως τόπος εγκατάστασης;
- Υπάρχει προηγούμενος τόπος κατοικίας; Αν ναι σε ποια περιοχή μένατε; Γιατί φύγατε;
- Θα θέλατε να αλλάξετε περιοχή κατοικίας; Αν ναι γιατί και ποια περιοχή θα επιλέγατε για μετεγκατάσταση; Υπάρχει αντίστοιχος προγραμματισμός;
- Ποιες είναι οι σχέσεις με τους γείτονές σας;
- Έχετε συγγενείς/γνωστούς που κατοικούν στην συνοικία; Κατοικούν ή εργάζονται κοντά σας;
- Έχετε διασυνδέσεις με πρώην κατοίκους της περιοχής; Αν ναι γνωρίζετε γιατί φύγαν και που μετεγκαταστάθηκαν;
- Ποια βασικά προβλήματα εντοπίζεται στον αστικό χώρο(περιβαλλοντική υποβάθμιση, έλλειψη πάρκων, υποβάθμιση ελεύθερων χώρων);
- Ποια βασικά προβλήματα αντιμετωπίζετε ατομικά (ανεργία, φτώχεια κλπ);
- Τι θα επιζητούσατε να αλλάξει σε επίπεδο γειτονιάς;

3. Απασχόληση

- Εργάζεστε; Αν ναι που; Αν όχι πόσο καιρό είστε άνεργός/η;
- Εργαζόσασταν σε κάποια προηγούμενη δουλειά; Αν ναι γιατί φύγατε;
- Εργάζεστε κοντά στον τόπο κατοικίας σας και εντός ορίων συνοικίας;
- Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο εργασίας; Αν ναι γιατί; Σε ποιον τομέα θα θέλατε να απασχοληθείτε;
- Εργάζεστε με κάποιον γνωστό ή συγγενή σας;
- Υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων της περιοχής; Τι μορφή έχουν;
- Ποια είναι τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζετε στον χώρο εργασίας σας;

4. Κοινωνικό δίκτυο- Συλλογικές κοινές πρακτικές

- Ο τόπος εργασίας και ο τομέας απασχόλησής σας σχετίστηκε με κάποιο δίκτυο φίλων ή συντοπιτών σας; Αν ναι σχετίζεται ακόμα;
- Υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας ή αλληλεγγύης στην περιοχή;
- Σε περίπτωση που η εγκατάστασή σας στην περιοχή ήταν αποτέλεσμα εσωτερικής μετανάστευσης τι σας ένωσε με τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής; Υπήρχε κάποιο δίκτυο αλληλοβοήθειας; Αν ναι, υπάρχει ακόμα;
- Αναπτύσσετε σχέσεις με άλλους κατοίκους; Αν, ναι, τι είδους;
- Οι σχέσεις που αναπτύσσετε είναι με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και ποιες;
- Γνωρίζετε αν υπάρχουν στην περιοχή σήμερα δράσεις συλλογικής κοινωνικής πρακτικής; Αν ναι ποιες είναι αυτές; Εκφράζουν τα προβλήματά σας και δίνουν λύση σε αυτά; Αν ναι συμμετέχετε; Αν όχι, που πιστεύετε ότι η δράση τους θα έπρεπε να επικεντρώνεται;
- Θεωρείτε σημαντικές τέτοιου τύπου δράσεις; Αν ναι, και δεν συμμετέχετε σε αυτές, τι είναι αυτό που σας εμποδίζει;
- Σε περίπτωση που συμμετέχετε σε τέτοιες ομάδες-δράσεις, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο τι σχέσεις σας συνδέουν;
- Ποιοι θα θέλατε να επωφεληθούν από τυχόν εφαρμογή σχεδίων τέτοιων δράσεων;
- Ποιοι προτιμάτε να είναι φορείς υλοποίησης ανάπτυξης για την περιοχή; Οι ίδιοι οι κάτοικοι ή η πολιτεία;

Χωρική ενότητα 1.

1. Συνομιλία με ιδιοκτήτρια καταστήματος ανταλλακτικών, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Γυναίκα
- **Ηλικία:** 56
- **Χρόνος εργασίας στην περιοχή:** πάνω από 20 χρόνια διατηρεί κατάστημα ανταλλακτικών
- **Μορφωτικό επίπεδο:** δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- **Επαγγελματική κατηγορία:** ιδιοκτήτρια καταστήματος ανταλλακτικών
- **Εθνικότητα:** Ελληνική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμη με παιδιά
- **Τόπος κατοικίας:** Νέο Ηράκλειο

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Υπήρξατε κάτοικος της περιοχής Ακαδημίας Πλάτωνος;

Ιδιοκτήτρια: Όχι δεν έμεινα ποτέ εδώ

Ερευνήτρια: Ποια ήταν η αιτία που σας έφερε να εργαστείτε και να ανοίξετε δική σας επιχείρηση στην περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: Η περιοχή εδώ είναι η "πιάτσα" των ανταλλακτικών και για αυτό ανοίχτηκε αυτό το μαγαζί εδώ.

Ερευνήτρια: Υπάρχει κάποιο δίκτυο συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων που συνιστούν την πιάτσα;

Ιδιοκτήτρια: Υπάρχει σύλλογος ανταλλακτικών εδώ στην περιοχή, είναι ενεργός. Πέρα από αυτό ο ένας με τον άλλον στέλνει πελάτες, υποστηριζόμαστε. Ιδιαίτερα τώρα με την οικονομική κρίση.

Ερευνήτρια: Με τους κατοίκους της περιοχής έχετε σχέσεις;

Ιδιοκτήτρια: Βεβαίως, και οι κάτοικοι της περιοχής είναι πελάτες αλλά και με τους υπόλοιπους επαγγελματίες που εργάζονται.

Ερευνήτρια: Τι τύπου σχέσεις έχουν αναπτυχθεί; Φιλικές

Ιδιοκτήτρια: Όχι δεν θα το έλεγα. Κυρίως γειτονικές και επαγγελματικές. Είναι πολύ καλοί γείτονες. Όλοι εδώ στην περιοχή.

Ερευνήτρια: Αυτές οι σχέσεις που αναπτύσσετε είναι με Έλληνες μόνο ή και με μετανάστες;

Ιδιοκτήτρια: Και με μετανάστες. Δεν έχουμε κανένα πρόβλημα.

Ερευνήτρια: Τι θα θέλατε να αλλάξετε στην περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: Η καθαριότητα του Δήμου Αθηναίων που εξακολουθεί να μην είναι καλή στην περιοχή, τα φώτα, οι δρόμοι δεν είναι καλοί-έχουν λακούβες. Τέτοια πράγματα, δηλαδή του δήμου που δεν είμαστε ικανοποιημένοι.

Ερευνήτρια: Σε σχέση με τις πολιτικές που ακολουθούνται για τα καταστήματα της περιοχής και τις μεταποιητικές μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή και υπάρχει η τάση μεταφοράς τους πιστεύετε επηρεάζετε;

Ιδιοκτήτρια: Τα δικά μας τα μαγαζιά δεν τα πειράζει ποτέ γιατί είναι εμπορικό τμήμα, δεν είναι τεχνικό όπως είναι τα συνεργεία. Τα συνεργεία είχαν πρόβλημα. Μέχρι στιγμής δεν έχουν ζητήσει εδώ. Κυρίως από την κάτω μεριά και όσοι έχουν κλείσει δεν μπορούν να ανοίξουν άλλοι. Τα παιδιά τους που θα θέλαν να συνεχίσουν την επιχείρηση γιατί ο μπαμπάς τους πήρε σύνταξη και θα θέλαν να κρατήσουν το συνεργείο δεν μπορεί να το κάνει.

Ερευνήτρια: Σε σχέση με τις παρούσες συνθήκες της οικονομικής κρίσης αντιμετωπίζετε ατομικά ως ιδιοκτήτρια επιχείρησης κάποιο πρόβλημα;

Ιδιοκτήτρια: Η αβεβαιότητα που είναι γενική γιατί όλοι είμαστε μια αλυσίδα. Από τη στιγμή που δεν δουλεύει ο ένας δεν δουλεύει και ο άλλος.

Ερευνήτρια: Στον τομέα σας έχετε παρατηρήσει να κλείνουν καταστήματα στην περιοχή, την τελευταία πενταετία;

Ιδιοκτήτρια: Ναι κλείνουν καταστήματα, συνέχεια και στον τομέα μας. Κλείνουνε, αυτοκτονούν είναι πολλά, δυστυχώς.

Ερευνήτρια: Βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζετε εσείς ατομικά;

Ιδιοκτήτρια: Το ότι δεν υπάρχει δουλειά, λείπει η ρευστότητα πλέον στην αγορά και δεν υπάρχει δουλειά. Όταν δεν έχει πλέον το συνεργείο, όταν δεν πάει ο άλλος να φτιάξει το αυτοκίνητό του δεν έχω και εγώ δουλειά. Είμαστε μια αλυσίδα.

Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς/γνωστούς που εργάζονται στην συνοικία;

Ιδιοκτήτρια: Εδώ ναι έχω συγγενείς που εργάζονται αλλά δεν μένουν εδώ. Μένουν Αιγάλαιο, Περιστέρι... αλλού.

2. Συνομιλία με εργαζόμενο σε συνεργείο αυτοκινήτων, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 44
- Χρόνος εργασίας στην περιοχή: 20 χρόνια εργάζεται στο συνεργείο
- Μορφωτικό επίπεδο: πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- Επαγγελματική κατηγορία: εργαζόμενος, τεχνίτης
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Τόπος κατοικίας: Περιστέρι

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Εργάζεστε εδώ;

Εργαζόμενος: Ναι στο συνεργείο, 20 χρόνια τώρα.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με κάποιον γνωστό ή συγγενή σας;

Εργαζόμενος: Ναι με συγγενή.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων της περιοχής;

Εργαζόμενος: Ναι, υπάρχουν. Πως δεν υπάρχουν.

Ερευνήτρια: Αντιμετωπίζετε τυχόν προβλήματα στον χώρο εργασίας σας;

Εργαζόμενος: Ναι, κυριώς οικονομικά και γενικά η ανασφάλεια.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο ή τομέα εργασίας;

Εργαζόμενος: Ναι, αλλά που να το κάνω τώρα..

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που διαμένουν ή εργάζονται στην περιοχή;

Εργαζόμενος: Όχι.

Ερευνήτρια: Δεν έχετε δηλαδή συγγενείς/γνωστούς που κατοικούν στην συνοικία;

Εργαζόμενος: Έχω αλλά γνωρίζω μόνο αυτούς.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα εντοπίζετε στον χώρο;

Εργαζόμενος: Δεν ξέρω, δεν με ενοχλεί κάτι.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας ή αλληλεγγύης στην περιοχή;

Εργαζόμενος: Όχι δεν γνωρίζω.

3. Συνομιλία με εργαζόμενο σε αντιπροσωπεία ανταλλακτικών, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Άντρας
- **Ηλικία:** 37
- **Χρόνος εργασίας στην περιοχή:** 5 χρόνια εργάζεται στην αντιπροσωπεία
- **Μορφωτικό επίπεδο:** τριτοβάθμια εκπαίδευση
- **Επαγγελματική κατηγορία:** υπάλληλος
- **Εθνικότητα:** Ελληνική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Άγαμος
- **Τόπος κατοικίας:** Σεπόλια

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που εργάζονται ή μένουν στην περιοχή;

Υπάλληλος: Που εργάζονται γνωρίζω ναι. Τώρα που μένουν ναι με κάνα δυο αλλά δεν εργάζονται εδώ.

Ερευνήτρια: Αναπτύξατε νέες σχέσεις με κατοίκους έπειτα από την εργασίας στην περιοχή;

Υπάλληλος: Μόνο επαγγελματικές.

Ερευνήτρια: Οι σχέσεις αυτές είναι μόνο με Έλληνες ή και μετανάστες;

Υπάλληλος: Ε γνωρίζουμε και ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων και αναπτύσσουμε πάλι σχέσεις μόνο επαγγελματικές.

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Πιστεύετε ότι απευθύνονται σε εσάς;

Υπάλληλος: Γιάννη(ρωτάει τον ιδιοκτήτη) ξέρεις τίποτα εδώ, να παίζει τίποτα τέτοιο; Όχι δεν γνωρίζουμε.

Ερευνήτρια: Θα βγείτε το βράδυ στην περιοχή;

Υπάλληλος: Δεν νομίζω, όχι. Δεν νομίζω και κανένας να σου πει ναι άμα ρωτήσεις εδώ γύρω.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα εντοπίζετε στον χώρο; Είστε ευχαριστημένος από την περιοχή;

Υπάλληλος: Καλά προβλήματα έχει αλλά τώρα. Μέτρια τα πράγματα, δεν είμαι ευχαριστημένος.

Ερευνήτρια: Ατομικά αντιμετωπίζετε κάποιο πρόβλημα; (φτώχεια, πιθανή απειλή ανεργίας, ανασφάλεια, κλπ.)

Υπάλληλος: Προς το παρόν δεν έχω κάποιο θέμα

Ερευνήτρια: Πόσα χρόνια εργάζεστε εδώ;

Υπάλληλος: 5

Ερευνήτρια: Πριν σε ποια περιοχή εργαζόσασταν;

Υπάλληλος: Στο κέντρο, πλατεία Βάθους.

Ερευνήτρια: Πως βρήκατε την παρούσα δουλειά;

Υπάλληλος: Μέσω γνωστού

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με κάποιον γνωστό ή συγγενή σας;

Υπάλληλος: Ναι με φίλο

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο εργασίας;

Υπάλληλος: Ναι, θα θελα να φύγω από την περιοχή.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων;

Υπάλληλος: Ναι, υπάρχουν.

Ερευνήτρια: Έχετε παρατηρήσει μέσα σε αυτά τα πέντε χρόνια που εργάζεστε εδώ κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα; Στο συγκεκριμένο κατάσταση αλλά και ευρύτερα στον κλάδο;

Υπάλληλος: Ναι, υπάρχουν προβλήματα όπως υπάρχουν σε όλες τις δουλειές. Αλλά η δουλειά στα ανταλλακτικά, εντάξει κρατιέται. Ικανοποιητική δεν ξέρω αν μπορείς να την πεις αλλά κρατιέται.

Ερευνήτρια: Είπατε δεν γνωρίζετε συλλογικές δράσεις που υπάρχουν στην περιοχή;

Υπάλληλος: Όχι δεν γνωρίζω, δεν έχει πάρει κάτι δηλαδή το αυτί μου.

Ερευνήτρια: Για παράδειγμα την επιτροπή κατοίκων της Ακαδημίας Πλάτωνος την έχετε ακούσει;

Υπάλληλος: Όχι, δεν έχω ακούσει ποτέ τίποτα. Μπορεί και να υπάρχει και να μην το ξέρω.

Ερευνήτρια: Σε περίπτωση που γνωρίζατε θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε σε μια τέτοια ομάδα;

Υπάλληλος: Μπα, δεν νομίζω.

4. Συνομιλία με εργαζόμενο σε συνεργείο αυτοκινήτων, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 29
- Χρόνος εργασίας στην περιοχή: 10 χρόνια εργάζεται στην αντιπροσωπεία
- Μορφωτικό επίπεδο:
- Επαγγελματική κατηγορία: εργαζόμενος σε συνεργείο
- Εθνικότητα: Πακιστανική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Τόπος κατοικίας: Γουδί

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Εργαζόμενος: Ναι δεν έχω κανένα πρόβλημα. Όλα καλά

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται εδώ; Έλληνες ή άλλους μετανάστες;

Εργαζόμενος: Ναι ξέρω.

Ερευνήτρια: Πως σας αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της περιοχής ή οι πελάτες του συνεργείου;

Εργαζόμενος: Πολύ καλά.

Ερευνήτρια: Έχετε φίλους που μένανε ή εργάζονταν εδώ και έχουν φύγει; Είτε για άλλη περιοχή ή για εξωτερικό;

Εργαζόμενος: Ναι φύγαν πολλοί.

Ερευνήτρια: Η περιοχή εδώ σας αρέσει; Έχετε κάποιο πρόβλημα;

Εργαζόμενος: Η περιοχή εδώ καλά. Μου αρέσει.

Ερευνήτρια: Αντιμετωπίζετε κάποια προβλήματα εσείς;

Εργαζόμενος: Μια πληρώνομαι, μία όχι και με Χρυσή Αυγή.

Ερευνήτρια: Εργαζόσασταν σε κάποια προηγούμενη δουλειά; Αν ναι γιατί φύγατε;

Εργαζόμενος: Ναι Αμπελόκηπους. Εδώ καλύτερα.

Ερευνήτρια: Δεν θα θέλατε δηλαδή να αλλάξετε περιοχή εργασίας;

Εργαζόμενος: Όχι.

Ερευνήτρια: Σας βοήθησε κάποιος φίλος να βρείτε αυτή τη δουλειά; Εργάζεται και αυτός εδώ;

Εργαζόμενος: Ναι.

5. Συνομιλία με συνταξιούχο, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 66
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: εκ γενετής
- Μορφωτικό επίπεδο: πρωτοβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: συνταξιούχος
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Καταγωγή: Πελοπόννησος
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 1

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Εργαζόσασταν στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Όχι

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Συνταξιούχος: Ξέρω γω. Γενικά ευχαριστημένος. Δεν είμαι ευχαριστημένος από αυτούς .. (ο χαρακτηρισμός που χρησιμοποιήθηκε θεωρήθηκε από την ερευνήτρια ανάρμοστος για να συμπεριληφθεί στην παρούσα έρευνα) τους μετανάστες.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που εργάζονται και κατοικούν εδώ;

Συνταξιούχος: Ναι

Ερευνήτρια: Υπάρχουν συγγενείς σας που διαμένουν στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Ναι, υπάρχουν.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί που σας ενώνουν σε επίπεδο γειτονιάς;

Συνταξιούχος: Ναι.

Ερευνήτρια: Ποιο είναι το στοιχείο αυτό που είναι σημαντικό για εσάς στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Το ότι είναι γειτονιά, το ότι έχει παραμείνει ακόμα γειτονιά. Γνωριζόμαστε μεταξύ μας.

Ερευνήτρια: Πάτε για καφέ, βγαίνετε βόλτα εδώ στη συνοικία;

Συνταξιούχος: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Σε τι τύπο κατοικίας μένετε;

Συνταξιούχος: Μονοκατοικία.

Ερευνήτρια: Πόσο καιρό μένετε στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Από όταν γεννήθηκα

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να φύγετε από την περιοχή

Συνταξιούχος: Όχι

Ερευνήτρια: Έχετε γνωστούς ή συγγενείς που μένα στην περιοχή και φύγαν; Αν ναι που μετακινήθηκαν; Έγινε για να βρουν αλλού δουλειά;

Συνταξιούχος: Ναι έφυγαν εξαιτίας των ξένων, πήγαν Χαλάνδρι, Μαρούσι..

Ερευνήτρια: Αυτή η μετακίνηση έγινε τα τελευταία χρόνια;

Συνταξιούχος: Ναι, τα τελευταία τρία χρόνια.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα αντιμετωπίζετε στο χώρο;

Συνταξιούχος: Όχι δεν έχω κάτι. Έχει τα πάντα.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν υπάρχουν στην περιοχή συλλογικές δράσεις; Την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος την γνωρίζετε; Συμμετέχετε;

Συνταξιούχος: Ναι υπάρχουν, την γνωρίζω. Μερικές φορές συμμετέχω.

Χωρική ενότητα 2.

1. Συνομιλία με ιδιοκτήτρια καταστήματος και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Γυναίκα
- **Ηλικία:** 56
- **Χρόνος διαμονής στην περιοχή:** 24 χρόνια
- **Μορφωτικό επίπεδο:** Τριτοβάθμια
- **Επαγγελματική κατηγορία:** Ιδιοκτήτρια καταστήματος
- **Εθνικότητα:** Ελληνική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμη με παιδιά
- **Περιοχή κατοικίας:** Χωρική ενότητα 2

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Ιδιοκτήτρια: Όχι.

Ερευνήτρια: Ποιο είναι το βασικό σας πρόβλημα;

Ιδιοκτήτρια: Οι μειονότητες, έχει Αλβανούς, Πακιστανούς, Τσιγγάνους πολλούς.

Ερευνήτρια: Σε σχέση με αυτές τις κοινωνικές ομάδες τι πρόβλημα αντιμετωπίζετε;

Ιδιοκτήτρια: Λόγω αυτών και πριν από την κρίση είχαν κλείσει τα μαγαζιά εδώ πέρα. Ότι μαγαζιά υπάρχουν στην περιοχή είναι επειδή είναι κοντά το κέντρο. Λόγω των κατοίκων, το ότι δεν θα πήγαινε ο τσιγγάνος στα μαγαζιά να ψωνίσει. Πιο πολύ δουλεύουμε με πελάτες εκτός περιοχής παρά με κατοίκους εδώ.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται εδώ; Έλληνες ή άλλων εθνικοτήτων;

Ιδιοκτήτρια: Όχι, δεν έχω πολλές σχέσεις. Σχεδόν καθόλου. Δύο-τρεις που ξέρω και μιλάμε τυχαίνει να είναι από τον δικό μου τον τόπο. Εγώ είμαι από την Άρτα. Με αυτούς έχω σχέση επειδή είναι χωριανοί μου. Με άλλους όχι δεν έχω. Δεν έχουμε επαφή, σχέσεις κοινωνικές δηλαδή.

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Ιδιοκτήτρια: Θα πήγαινα, έχω πάει κιόλας μια φορά. Δεν έχω κανένα πρόβλημα σε αυτό.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας πήγαν σχολείο στην περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: Πήγαν σε ιδιωτικό δημοτικό και σε γυμνάσιο και λύκειο στο Περιστερί, γιατί όταν ήταν τα δικά μου μικρά υπήρχαν εδώ πάρα πολλοί τσιγγάνοι. Δεν είχαν τμήματα αλλού αυτά αλλού τα άλλα όλα μαζί ήταν και λόγω αυτού και της οικονομικής άνεσης που είχαμε τα στείλαμε αλλού.

Ερευνήτρια: Εσείς και τα παιδιά σας θα βγείτε στην περιοχή; Θα ψωνίσετε εδώ;

Ιδιοκτήτρια: Πάμε σε άλλες περιοχές.

Ερευνήτρια: Σε ποιο τμήμα της περιοχής κατοικείτε;

Ιδιοκτήτρια: Εδώ από πάνω.

Ερευνήτρια: Είναι ιδιόκτητο;

Ιδιοκτήτρια: Ναι.

Ερευνήτρια: Πόσο καιρό μένετε στην περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: 24 χρόνια, όσο είναι ο γιος μου.

Ερευνήτρια: Γιατί επιλέχθηκε ως τόπος κατοικίας;

Ιδιοκτήτρια: Λόγω του μαγαζιού, δηλαδή πήραμε το οικόπεδο ήταν φθηνό και φτιάξαμε το μαγαζί και μετά αφού φτιάξαμε το μαγαζί, φτιάξαμε και το σπίτι.

Ερευνήτρια: Επιλέχθηκε δηλαδή γιατί ήταν φθηνό το οικόπεδο;

Ιδιοκτήτρια: Ναι, επιλέξαμε εδώ γιατί τότε ήταν πολύ φθηνά τα οικόπεδα, οικονομική σαν περιοχή.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να φύγετε από την περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: Τώρα επειδή σε δύο χρόνια θα είμαι συνταξιούχος θα φύγω θα πάω στον τόπο μου, στην Άρτα.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας μένουν εδώ;

Ιδιοκτήτρια: Το ένα, το άλλο σπουδάζει αλλού. Εδώ θα μείνουν όμως γιατί θα κρατάνε την επιχείρηση.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που εμέναν στην περιοχή και μετεγκαταστάθηκαν αλλού;

Ιδιοκτήτρια: Όχι.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα εντοπίζετε στην περιοχή στον χώρο;

Ιδιοκτήτρια: Βρομιά πολλή δεν καθαρίζουν.

Ερευνήτρια: Ατομικά τι πρόβλημα αντιμετωπίζετε;

Ιδιοκτήτρια: Έχουν πέσει οι δουλειές αλλά δεν αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα.

Ιδιοκτήτρια: Ο κλειδαράς πάντα θα έχει πρόβλημα.

Ιδιοκτήτρια: Έχουμε ανασφάλεια αλλά δεν έχουμε την έξαρση που έχουν οι άλλες επιχειρήσεις της περιοχής.

Ερευνήτρια: Θα επιχειρούσατε κάτι να αλλάξει σε επίπεδο γειτονιάς;

Ιδιοκτήτρια: Τα πάντα.

Ιδιοκτήτρια: Ναι, δεν μας αρέσει. Καταρχήν θες να πας να πιεις ένα καφέ. Δεν υπάρχει μια καφετέρια. Θες να ψωνίσεις κάτι. Δεν υπάρχει ένα κατάστημα να έχει για παράδειγμα εσώρουχα.

Ερευνήτρια: Οπότε για τα ψώνια και τις βόλτες σας πάτε σε άλλες περιοχές;

Ιδιοκτήτρια: Ναι, πάμε στο κέντρο, Ερμού και στα πολυκαταστήματα.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με τον άντρα σας;

Ιδιοκτήτρια: Ναι.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε πως οι επιχειρήσεις της περιοχής συνεργάζονται;

Ιδιοκτήτρια: Όχι σπάνια, πολύ σπάνια να συστήσει το ένα μαγαζί το άλλο. Δεν ενδιαφέρεται ο ένας για τον άλλον.

Ερευνήτρια: Τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζετε στον χώρο εργασίας σας;

Ιδιοκτήτρια: Φοβάμαι. Παραδείγματος χάριν, τον χειμώνα 7.00 η ώρα κλείνω γιατί φοβάμαι επειδή η περιοχή έχει εγκληματικότητα. Στο απέναντι φαρμακείο πήγαν τρεις φορές με μαχαίρι να την σκοτώσουν. Γενικά ανέχεια πολύ.

Ερευνήτρια: Θεωρείτε πως τα τελευταία χρόνια έχουν ανέβει τα επίπεδα της εγκληματικότητας;

Ιδιοκτήτρια: Ναι, ναι, ναι, σίγουρα. Και έχουμε τέτοια κρούσματα εδώ που είμαστε φτωχή περιοχή, φαντάσου τώρα σε περιοχές που είναι πιο ανεπτυγμένες.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε δίκτυα συνεργασίας ή αλληλεγγύης στην περιοχή;

Ιδιοκτήτρια: Υπάρχουν ναι, εδώ στην εκκλησία έχει.

Ερευνήτρια: Μεταξύ των κατοίκων και όχι από κάποιον φορέα;

Ιδιοκτήτρια: Όχι η μοναδική που ξέρω είναι αυτή. Η κιβωτός που την έχει ο παπάς εδώ και η εκκλησία πέρα που κάνει ένα συσσίτιο.

Ερευνήτρια: Την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος την γνωρίζετε;

Ιδιοκτήτρια: Ε, κάτι έχω ακούσει αλλά δεν ξέρω αρκετά.

Ερευνήτρια: Θα σας ενδιέφερε να μάθετε παραπάνω πληροφορίες και να συμμετεχετε;

Ιδιοκτήτρια: Όχι δεν με ενδιαφέρει.

Ιδιοκτήτης: Μεχρι στιγμής 30 χρόνια που είμαστε εδώ κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για την περιοχή. Ούτε πολιτικός, ούτε άλλος σύλλογος.

Ερευνήτρια: Ποιοι προτιμάτε να είναι φορείς υλοποίησης ανάπτυξης για την περιοχή; Οι ίδιοι οι κάτοικοι ή το κράτος;

Ιδιοκτήτης: Το κράτος πρώτα. Άλλοι φορείς και τα λοιπά είναι της πλάκας έτσι για να έχουμε γνωριμίες. Τον Πλάτωνα δεν τον ξέρει κανένας, ούτε τι έκανε ούτε τίποτα. Το πάρκο κανονικά είχε προβλεφθεί να ενωθεί με την Ακρόπολη. Γιατί δεν έγινε τσοσα χρόνια; Ο Κεραμεικός γιατί φτιάχθηκε;

Ερευνήτρια: Στην περίπτωση του Κεραμεικού οι κάτοικοι φύγαν όμως από την περιοχή.

Ιδιοκτήτης: Δεν φύγαν, τα πουλήσαν, εκμετέλλευση, πήραν λεφτά. Εμένα αν έρθει αύριο ένας και μου πει δώσε μου 1.000.000 ευρώ και πούλα το θα φύγω θα πάω στα Τζουμέρκα.

Ερευνήτρια: Δεν θα ήταν όμως καλύτερα να αναβαθμιστεί η περιοχή χωρίς να φύγουν οι κάτοικοι;

Ιδιοκτήτρια: Αυτό θα ήταν το καλύτερο.

Ιδιοκτήτης: Άμα αλλάξουν οι χρήσεις και γίνει καλύτερα γιατί να μην αλλάξει η κατάσταση και να έρθουν άλλοι άνθρωποι; Αλλά εδώ δεν αλλάζει τίποτα. Στην Μεγάλου Αλεξάνδρου εδώ απέναντι πήραν ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα, ξέρεις γιατί; Όλα αυτά τα κόλπα είναι στημένα. Άρα και εδώ όταν κάποτε πούνε ότι θέλουν να αλλάξουν, να κάνουν κάτι θα την αφήσουν να υποβαθμιστεί. Είδες τώρα ήρθαν όλοι οι Πακιστανοί, ήρθαν όλοι οι Αλβανοί άρα

εγώ που είμαι εδώ και που μπορώ να βγάλω λεφτά θα πω ότι εδώ δεν δύναμαι και θα φύγω θα πάω στο Αιγάλαιο. Θα κρατήσω κουτσά στραβά την επιχείρηση και θα φύγω από εδώ. Εγώ έχτισα αυτό εδώ αλλά αν μπορώ τώρα θα το πουλήσω. Ξέρεις γιατί; Γιατί τα παιδιά μου θέλω να ζήσουν καλύτερα.

Ερευνήτρια: Να ρωτήσω κάτι ακόμα. Οι μετανάστες όταν ήρθαν δεν βοήθησαν καθόλου την οικονομία της περιοχής δουλεύοντας στις επιχειρήσεις και καλύπτοντας κενές θέσεις;

Ιδιοκτήτης: Ο Πακιστανός τι να δουλέψει, ο Αλβανός τι να δουλέψει; Κάποιοι δουλεύουν μόνιμοι αλλά οι περισσότεροι είναι με εξάμηνη σύμβαση. Τους αλλάζουν δεν τους ασφαλίζουν δεν πληρώνουν ούτε ΙΚΑ, ούτε τίποτα. Ο Ινδός εδώ δίπλα είναι μόνιμος αλλά τον έχει ανασφάλιστο, μένει από κάτω από την επιχείρηση στο υπόγειο.

Ιδιοκτήτρια: Τους λένε έξι μήνες δεν θα σου βάλω ασφάλεια για να δω άμα μου κάνεις να σε κρατήσω. Μετά από έξι μήνες τους διώχνουν. Όλοι το κάνουν. Όσοι έχουν βαριές δουλειές δηλαδή αυτό κάνουν.

Ερευνήτρια: Οπότε μάλλον οι μετανάστες πρέπει να είναι δυσσαρεστημένη από αυτή τη συνθήκη όχι οι Έλληνες.

Ιδιοκτήτης: Ή να μην τους έχουμε καθόλου εδώ. Οι ξένοι δηλαδή ας έρχονται, είμαι υπέρ των ξένων, αλλά το θέμα είναι ότι δεν έχουμε τους νόμους να μάθουν να μας σέβονται, αυτό με νοιάζει εμένα.

2. Συνομιλία με ιδιοκτήτρια καταστήματος και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Άντρας
- **Ηλικία:** 44
- **Χρόνος διαμονής στην περιοχή:** 7 χρόνια
- **Μορφωτικό επίπεδο:** Τριτοβάθμια
- **Επαγγελματική κατηγορία:** Ιδιοκτήτης επιχείρησης ανταλλακτικών
- **Εθνικότητα:** Ελληνική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμος με παιδιά
- **Περιοχή κατοικίας:** Χωρική ενότητα 2

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Ιδιοκτήτης: Έχει μεγάλο ποσοστό μεταναστών. Για παράδειγμα έχει πολλούς Αλβανούς αλλά δεν είναι το θέμα αυτό. Έχει και καλούς και κακούς Αλβανούς όπως είναι και οι Έλληνες. Η δυσφορία υπάρχει βασικά εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Απλά, να σου πω και κάτι, στον δικό μας τον τομέα για παράδειγμα όταν δουλεύουμε οι Αλβανοί πληρώνονται. Τα έσοδα των οποίων πηγαίνουν πίσω στην Αλβανία. Οι Έλληνες δεν πληρώνονται. Βασικά υπάρχει μεγάλη κρίση και δεν φταίει ποια είναι η εντοπιότητα. Το άσχημο είναι ότι εντάξει εδώ υπάρχουν πολλοί Αλβανοί και έχουν αλλάξει τα ήθη και έθιμα πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται εδώ; Έλληνες ή άλλων εθνικοτήτων;

Ιδιοκτήτης: Ναι, ναι βέβαια.

Ερευνήτρια: Δεν έχετε πρόβλημα να γνωρίσετε και να συνεργαστείτε με ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε ότι υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στην γειτονιά;

Ιδιοκτήτης: Όχι, από την ώρα που ήρθαν όλοι αυτοί οι ξένοι χάθηκε το Ελληνικό στοιχείο, δεν υπάρχει. Δεκαετία '80 και '90 που ήμασταν μόνο Έλληνες και δεν είναι αυτό φασιστικό, γιατί έχουμε συνηθίσει τον πατριωτισμό να τον λέμε φασισμό, το ελληνικό στοιχείο ήταν έντονο και περνούσαμε καλά και υπήρχε και αλληλεγγύη. Ο ξένος, ο Αλβανός, ο Ρουμάνος, ο Γερμανός οποιοσδήποτε δεν το ξέρει αυτό το πράγμα. Είναι σίγουρο αυτό.

Ερευνήτρια: Στην περιοχή άρχισαν να εισρέουν μετανάστες από την δεκαετία του '80 πιστεύετε αυτό συντέλεσε στο να χαθούν οι σχέσεις ή η αλλαγή στον τρόπο ζωής και κατοίκησης; Ως παράδειγμα δίνω την ανέγερση πολυκατοικιών.

Ιδιοκτήτης: Ναι, λογικό είναι αυτό. Λογική συνέχεια αλλά και οι μετανάστες που ήρθαν σου άφησαν τον φόβο. Δηλαδή στα παιδιά μας το έχουν αυξήσει.

Ερευνήτρια: Τι θεωρείτε ότι παίζει καταλυτικό ρόλο στον χαρακτήρα της γειτονιάς σήμερα;

Ιδιοκτήτης: Η οικονομική κρίση.

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Ιδιοκτήτης: Έχω παεί μια φορά.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας πήγαν σχολείο εντός της περιοχής;

Ιδιοκτήτης: Ναι βέβαια. Υπάρχουν στην περιοχή πρότυπα σχολεία, όπως το ιδιωτικό που είναι εδώ η Λακωνική σχολή. Είναι πρότυπο κέντρο. Είναι πολύ καλό, το σχολείο αυτό δεν έχει να κάνει με τον κόσμο που είναι εδώ. Υπάρχουν μερικά σχολεία που έχουν το ελληνικό στοιχείο και είναι πρότυπα. Αυτά ξεκινάνε από τους καθηγητές από τον διευθυντή από όλα ξεκινάνε.

Ερευνήτρια: Θα βγείτε στην περιοχή; Θα ψωνίσετε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Ναι βέβαια.

Ερευνήτρια: Κατοικείτε εδώ σε αυτό το τμήμα της περιοχής;

Ιδιοκτήτης: Ναι.

Ερευνήτρια: Είναι ιδιόκτητό;

Ιδιοκτήτης: Όχι με ενοίκιο.

Ερευνήτρια: Μένετε στην ίδια οικία όσα χρόνια είστε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Ναι ακριβώς.

Ερευνήτρια: Ποιος ήταν ο λόγος εγκατάστασης σας στην περιοχή;

Ιδιοκτήτης: Λόγω αγοράς του καταστήματος.

Ερευνήτρια: Προηγούμενος τόπος κατοικίας;

Ιδιοκτήτης: Αργυρούπολη.

Ερευνήτρια: Για ποιον λόγο ανοίξατε στην περιοχή το κατάστημά σας;

Ιδιοκτήτης: Δούλευα σε άλλη δουλειά και όταν τελείωσα από εκεί ήρθα εδώ που ήταν οικογενειακή επιχείρηση από την Καλαμάτα και είχε κλείσει και άνοιξα ξανά εδώ την επιχείρηση.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε περιοχή κατοικίας;

Ιδιοκτήτης: Ε, βέβαια ναι.

Ερευνήτρια: Υπάρχει κάποιος προγραμματισμός για μετεγκατάσταση;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Θεωρητικά ποια περιοχή θα επιλέγατε;

Ιδιοκτήτης: Νέα Σμύρνη, γιατί είναι της μεσαιάς τάξης πιο οικογενειακή και πιο ελληνική.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε και τόπο εργασίας;

Ιδιοκτήτης: Όχι δεν θα άλλαζα.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με γνωστό ή συγγενή σας;

Ιδιοκτήτης: Ναι, βέβαια.

Ερευνήτρια: Συγγενείς /γνωστούς να κατοικούν ή να εργάζονται στην περιοχή έχετε;

Ιδιοκτήτης: Εδώ όχι.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε κατοίκους που μέναν στην περιοχή και φύγαν τα τελευταία χρόνια;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα στον αστικό χώρο εντοπίζετε;

Ιδιοκτήτης: Πολλά, είναι η περιοχή εδώ έτσι. Εξαρτώνται όλα αυτά και από την συμπεριφορά των ανθρώπων. Πως συμπεριφέρονται, πως παρκάρουν, η ευγένεια, αυτά παίζουν ρόλο.

Ερευνήτρια: Ατομικά τι προβλήματα αντιμετωπίζετε;

Ιδιοκτήτης: Ύφεση, το τελευταίο 3μηνο 4μηνο είναι απίστευτη η ύφεση, λόγω αφαίμαξης. Τα capital controls δεν μας επηρέασαν τόσο γιατί κάνουμε εισαγωγές και μπορούσαμε να κάνουμε μεταφορά χρημάτων αλλά με τους τελευταίους χειρισμούς του κράτους δυσκολευόμαστε.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε ότι μεταξύ των επιχειρήσεων υπάρχουν δίκτυα συνεργασίας;

Ιδιοκτήτης: Ναι υπάρχουν, βέβαια υπάρχουν η μια στηρίζει την άλλη.

Ερευνήτρια: Υπάρχει και κάποιος σύλλογος ανταλλακτικών εδώ στην περιοχή τον γνωρίζετε;

Ιδιοκτήτης: Ναι υπάρχει αλλά στην πράξη δεν υφίσταται εδώ και κάποια χρόνια.

Ερευνήτρια: Δίκτυα αλληλεγγύης στην περιοχή μεταξύ των κατοίκων εντοπίζετε;

Ιδιοκτήτης: Όχι δεν ισχύει αυτό.

Ερευνήτρια: Σας ενώνει κάτι με τους υπόλοιπους κατοίκους; Τι τύπου σχέσεις αναπτύσσετε;

Ιδιοκτήτης: Όχι, μόνο τυπικές σχέσεις έχουμε.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν υπάρχουν στην περιοχή σήμερα δράσεις συλλογικής κοινωνικής πρακτικής; Την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος την γνωρίζετε, για παράδειγμα;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Θα σας ενδιέφερε να μάθετε τη δράση της και να ασχοληθείτε;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

3. Συνομιλία με ιδιοκτήτη συνεργείου και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 54
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: εκ γενετής
- Μορφωτικό επίπεδο: Δευτεροβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Ιδιοκτήτης συνεργείου
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 2

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Ιδιοκτήτης: Όχι, πολλοί αλλοδαποί κατακλύβουν τον κόσμο.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται εδώ; Έλληνες ή άλλων εθνικοτήτων;

Ιδιοκτήτης: Με Έλληνες.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στην γειτονιά μεταξύ των κατοίκων;

Ιδιοκτήτης: Οι Έλληνες ή οι ξένοι;

Ερευνήτρια: Εσείς τι θεωρείτε;

Ιδιοκτήτης: Οι Έλληνες μόνο, και οι ξένοι μεταξύ τους.

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Ιδιοκτήτης: Όχι

Ερευνήτρια: Βγαίνετε στην περιοχή, ψωνίζετε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Όχι, το βράδυ εδώ σφάζουνε.

Ερευνήτρια: Για ποιο λόγο εγκατασταθήκατε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Είχα συγγενείς.

Ερευνήτρια: Σε τι τύπο κτιρίου μένετε; Μονοκατοικία; Ιδιόκτητο;

Ιδιοκτήτης: Δικό μας εδώ από πανω.

Ερευνήτρια: Και η επιχείρηση;

Ιδιοκτήτης: Είναι η περιοχή τέτοια, η «πιάτσα».

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε περιοχή κατοικίας ή εργασίας;

Ιδιοκτήτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με κάποιον γνωστό ή συγγενή σας;

Ιδιοκτήτης: Με τον γιο μου.

Ερευνήτρια: Μεταξύ των επιχειρήσεων υπάρχει συνεργασία;

Ιδιοκτήτης: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζετε στον χώρο εργασίας σας;

Ιδιοκτήτης: Έχουν πέσει οι δουλειές, κρίση.

Ερευνήτρια: Δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των κατοίκων υπάρχουν στην περιοχή;

Ιδιοκτήτης: Δεν ξέρω.

4. Συνομιλία με ιδιοκτήτη συνεργείου και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 53
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: εκ γενετής
- Μορφωτικό επίπεδο: Δευτεροβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Ιδιοκτήτης συνεργείου
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 2

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Ιδιοκτήτης: Σχετικά, όχι και πολύ.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που μένουν στην περιοχή; Έλληνες ή άλλων εθνικοτήτων;

Ιδιοκτήτης: Ναι δεν έχω θέμα, έχουμε με όλους φιλικές σχέσεις.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στην περιοχή; Υπάρχουν σχέσεις μεταξύ των κατοίκων;

Ιδιοκτήτης: Ναι αμέ.

Ερευνήτρια: Μόνο μεταξύ των Ελλήνων ή και με μετανάστες;

Ιδιοκτήτης: Από όλα και Αλβανοί δηλαδή που είναι τι σημασία έχει;

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Ιδιοκτήτης: Όχι δεν τις γνωρίζω.

Ερευνήτρια: Βγαίνετε στην περιοχή, ψωνίζετε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Ναι θα ψωνίσουμε εδώ αλλά δεν βγαίνουμε.

Ερευνήτρια: Ο λόγος εγκατάστασής σας στην περιοχή;

Ιδιοκτήτης: Ήταν συγγενείς μου και δίκτυο γνωστών.

Ερευνήτρια: Μένετε σε πολυκατοικία ή μονοκατοικία; Ιδιόκτητο;

Ιδιοκτήτης: Σε διαμέρισμα δικό μας.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μέναν στην περιοχή και μετακινήθηκαν;

Ιδιοκτήτης: Ναι, υπάρχουν.

Ερευνήτρια: Το φαινόμενο αυτό εντάθηκε τα τελευταία χρόνια;

Ιδιοκτήτης: Ναι

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε που πήγαν;
Ιδιοκτήτης: Άλλος στο χωριό του, ανάλογα.
Ερευνήτρια: Εντός Αθήνας;
Ιδιοκτήτης: Οι περισσότεροι εκτός μετά από συνταξιοδότηση.
Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς που εργάζονται ή κατοικούν στην περιοχή;
Ιδιοκτήτης: Ναι
Ερευνήτρια: Βασικά προβλήματα που εντοπίζετε στον χώρο στην περιοχή;
Ιδιοκτήτης: Φόβος, πάντα υπάρχει φόβος στην περιοχή εδώ, για κλοπές για διάφορα.
Ερευνήτρια: Εσείς ατομικά αντιμετωπίζετε κάποιο πρόβλημα σε σχέση με την επιχείρησή σας;
Ιδιοκτήτης: Ααα βέβαια μεγάλο ποσοστό πτώσης της δουλειάς 80%. Ανασφάλεια μεγάλη.
Ερευνήτρια: Πότε θα προσδιορίζατε αυτή τη μεγάλη πτώση;
Ιδιοκτήτης: Από φέτος τον Γενάρη.
Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο κατοικίας ή εργασίας;
Ιδιοκτήτης: Όχι, τώρα πια όχι.
Ερευνήτρια: Εργάζεστε με κάποιο γνωστό ή συγγενή σας;
Ιδιοκτήτης: Με τον συνέταιρό μου. Φίλοι είμαστε.
Ερευνήτρια: Εντοπίζετε δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων;
Ιδιοκτήτης: Υπάρχουν ναι.
Ερευνήτρια: Δίκτυα αλληλοβοήθειας μεταξύ των κατοίκων υπάρχουν;
Ιδιοκτήτης: Δεν μπορώ να πω, ανταγωνισμός υπάρχει.
Ερευνήτρια: Την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος την γνωρίζετε;
Ιδιοκτήτης: Όχι και δεν ασχολούμαι καθόλου.

Χωρική ενότητα 3.

1. Συνομιλία με εργαζόμενο και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 29
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: εκ γενετής
- Μορφωτικό επίπεδο: Δευτεροβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Φορτηγατζής
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδί
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 3

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Κάτοικος: Από την περιοχή όχι.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται εδώ; Έλληνες ή άλλους μετανάστες;

Κάτοικος: Πολλούς. Τα πάντα όλα.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί εδώ στη γειτονιά; Μένουν φίλοι σας συγγενείς σας εδώ;

Κάτοικος: Συγγενείς όχι αλλά όλοι γνωριζόμαστε

Ερευνήτρια: Κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Πιστεύετε ότι απευθύνονται σε εσάς;

Κάτοικος: Όχι δεν τις ξέρω

Ερευνήτρια: Το παιδί σας πάει σχολείο εδώ στην περιοχή;

Κάτοικος: Εδώ ναι βέβαια.

Ερευνήτρια: Πηγαίνετε βόλτες, ψωνίζετε στην περιοχή;

Κάτοικος: Ναι αμέ. Πάμε και στο πάρκο.

Ερευνήτρια: Σε τι τύπο κατοικίας μένετε;

Κάτοικος: Πολυκατοικία, στο πατρικό της γυναίκας μου.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε πότε ήρθαν οι πρόγονοί σας στην περιοχή και από που;

Κάτοικος: Η μάνα μου από την Άρτα ήρθε, ο πατέρας μου Αθήνα από την Νέα Ιωνία.

Ερευνήτρια: Θα αλλάζατε περιοχή; Μου είπατε δεν είστε ευχαριστημένος;

Κάτοικος: Δεν αλλάζω όμως, γιατί έχω μεγαλώσει εδώ.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε γείτονες ή φίλους που έφυγαν τα τελευταία χρόνια από την περιοχή;

Κάτοικος: Όχι δεν έφυγε κανείς. Εδώ όλοι γνωριζόμαστε. Δεν ξέρω κάποιον να έφυγε.

Ερευνήτρια: Δεν γνωρίζετε κάποιον να έχασε τη δουλειά του και να έφυγε;

Κάτοικος: Από τους γνωστούς μας όχι.

Ερευνήτρια: Εντοπίζετε κάποια βασικά προβλήματα στην περιοχή;

Κάτοικος: Εννοείται και εσύ να προχωρήσεις θα τα δεις τώρα όλα. Και ένα φοβερό θέμα είναι αυτό με τους αθίγγανους. (δείχνει Ρομά που έχουν κατασκηνώσει στον πεζόδρομο πάνω από την πλατεία). Του βλέπεις εδώ να έχουν την τουαλέτα τους τα πάντα έτσι στο δρόμο.

Ερευνήτρια: Εσείς ατομικά αντιμετωπίζετε κάποιο πρόβλημα;

Κάτοικος: Όχι δουλεύω ακόμα άλλο που δεν πληρώνομαι. Οδηγός είμαι φορτηγού εδώ στην περιοχή είναι η εταιρία μου. 10 χρόνια εργαζομαι εδώ.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο εργασίας;

Κάτοικος: Όχι

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με κάποιον γνωστό ή συγγενή σας;

Κάτοικος: Όχι

Ερευνήτρια: Οι σχέσεις που υπήρχαν παλιά την εποχή που ήρθε ο παππούς σας στην περιοχή συνεχίζονται σε επίπεδο γειτονιάς;

Κάτοικος: Ναι ναι, υπάρχουν σχέσεις. Καλές σχέσεις έχουμε αλλά δεν τους βάζω και στο σπίτι μου.

Ερευνήτρια: Ξέρετε ότι υπάρχουν κάποιες δράσεις στην περιοχή από την πλευρά των κατοίκων όπως η επιτροπή κατοίκων Πλάτωνος;

Κάτοικος: Δεν ξέρω δεν την γνωρίζω

Ερευνήτρια: Θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε αν γνωρίζατε τη δράση της και συμφωνούσατε;

Κάτοικος: Δεν νομίζω, δεν έχω χρόνο

2. Συνομιλία με εργαζόμενο και κάτοικο περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 25
- Χρόνος διαμονής, εργασίας στην περιοχή: 2 χρόνια
- Μορφωτικό επίπεδο: Τριτοβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Υπάλληλος σε κατάσταση λιανικής
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Άγαμος
- Περιοχή κατοικίας: Δίπλα στο πάρκο

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Υπάλληλος: Όχι καθόλου

Ερευνήτρια: Ποιό είναι το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζετε στην περιοχή;

Υπάλληλος: Τώρα τι νά σου λέω δεν ξέρω

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που μένουν ή εργαζονται στην περιοχή;

Υπάλληλος: Ναι αλλά όχι με πολλούς. Για παρέα και τέτοια εννοείς; Εγώ είμαι από αλλού δεν ξέρω πολλούς. Με τους υπόλοιπους τα τυπικά μόνο.

Ερευνήτρια: Οι κάτοικοι της περιοχής με τους οποίους γνωρίζετε είναι Έλληνες ή και μετανάστες;

Υπάλληλος: Έλληνες

Ερευνήτρια: Έχετε καταλάβει στο έστω και μικρό διάστημα που μένετε στην περιοχή αν υπάρχουν δεσμοί στη γειτονιά;

Υπάλληλος: Ναι υπάρχουν, λογικό είναι παντού έτσι είναι. Εκεί που μένω(προς το πάρκο) είναι πιο καλά από ότι εδώ.

Ερευνήτρια: Κάποιες κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο πιστεύετε απευθύνονται σε εσάς; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Υπάλληλος: Όχι

Ερευνήτρια: Το βράδυ βγαίνετε στην περιοχή;

Υπάλληλος: Όχι

Ερευνήτρια: Σε τι τύπο κατοικίας μένετε;

Υπάλληλος: Σε διαμέρισμα. Συγκατοικώ είναι ιδιόκτητο, όχι δικό μου.

Ερευνήτρια: Από ποια περιοχή έχετε έρθει;

Υπάλληλος: Φθιώτιδα

Ερευνήτρια: Γιατί επιλέξατε την περιοχή για να μείνετε;

Υπάλληλος: Έτυχε

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο κατοικίας;

Υπάλληλος: Ναι. Θα προτιμούσα να μένω στο Μαρούσι ή στο Χαλάνδρι.

Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς και φίλους που εργάζονται ή κατοικούν εδώ;

Υπάλληλος: Όχι δεν έχω τίποτα, σε άλλες περιοχές έχω.

Ερευνήτρια: Κάποιο πρόβλημα που εντοπίζετε στην περιοχή;

Υπάλληλος: Ότι και στο υπόλοιπο κέντρο

Ερευνήτρια: Ατομικά αντιμετωπίζετε κάποια προβλήματα;

Υπάλληλος: Ότι όλοι λίγο πολύ, όχι κάτι ιδιαίτερο.

Ερευνήτρια: Θα επιζητούσατε να αλλάξετε κάτι σε επίπεδο γειτονιάς;

Υπάλληλος: Εδώ; Να σου πω την αλήθεια; Πολλοί τσιγγάνοι. Κλέβουν, βρομίζουν και άλλα.

Ερευνήτρια: Με τους μετανάστες έχετε αντίστοιχα προβλήματα;

Υπάλληλος: Και με τους μετανάστες αλλά όχι τόσο πολύ.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε με συγγενείς ή φίλους;

Υπάλληλος: Ναι

Ερευνήτρια: Κάποιο πρόβλημα που αντιμετωπίζετε στον τόπο εργασίας;

Υπάλληλος: Κλοπές και τέτοια. Είναι περίεργη περιοχή. Να σου πω την αλήθεια είναι η χειρότερη περιοχή εδώ.

Ερευνήτρια: Ξέρετε ότι υπάρχουν κάποιες δράσεις στην περιοχή από την πλευρά των κατοίκων όπως η επιτροπή κατοίκων Πλάτωνος;

Υπάλληλος: Δεν ξέρω, όχι

Ερευνήτρια: Θα σας ενδιέφερε να μάθετε και να συμμετάσχετε σε κάτι τέτοιο;

Υπάλληλος: Όχι δεν νομίζω.

3. Συνομιλία με ιδιοκτήτη καφεενείου περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Άντρας
- **Ηλικία:** 53
- **Χρόνος διαμονής, εργασίας στην περιοχή:** κατοικούσε 20 χρόνια στην περιοχή, τα τελευταία 7 χρόνια μένει στην Μεταμόρφωση, εργάζεται στην Ακαδημία Πλάτωνος
- **Μορφωτικό επίπεδο:** Πρωτοβάθμια
- **Επαγγελματική κατηγορία:** Ιδιοκτήτης καφεενείου
- **Εθνικότητα:** Ελληνική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμος με παιδιά
- **Περιοχή κατοικίας:** Δίπλα στο πάρκο

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Καφετζής: Ναι εντάξει είναι, δεν έχω κάποιο πρόβλημα.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται στην περιοχή;

Καφετζής: Ναι.

Ερευνήτρια: Με Έλληνες και με ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων;

Καφετζής: Ναι.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί εδώ στη γειτονιά;

Καφετζής: Ναι, κυρίως οι παλιοί κάτοικοι τους διατηρούν.

Ερευνήτρια: Τι τους έχει επηρεάσει;

Καφετζής: Η ανέχεια.

Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς ή φίλους που διαμένουν ή εργάζονται στην περιοχή;

Καφετζής: Έχω ναι.

Ερευνήτρια: Ποιος ήταν ο λόγος που ας οδήγησε να ανοίξετε επιχείρηση και να εργαστείτε στην περιοχή, εφόσον δεν κατοικείτε εδώ;

Καφετζής: Ε γιατί εδώ ήταν το στέκι μου. Έχω μείνει εδώ παλιά οπότε εδώ ήταν ο κύκλος μου.

Ερευνήτρια: Πριν πόσα χρόνια φύγατε από την περιοχή; Πόσα χρόνια μείνατε στην Ακαδημία Πλάτωνος;

Καφετζής: Έχω επτά χρόνια που έχω φύγει. Έμενα όμως 20 χρόνια εδώ.

Ερευνήτρια: Πριν την Ακαδημία Πλάτωνος που μένατε;

Καφετζής: Στην Αρχαία Ολυμπία.

Ερευνήτρια: Για ποιο λόγο ήρθατε στην Αθήνα και συγκεκριμένα στην Ακαδημία Πλάτωνος;

Καφετζής: Ήρθα ως οικονομικός μετανάστης. Είχα στην περιοχή φίλους οπότε ήρθα εδώ.

Ερευνήτρια: Γιατί φύγατε από την Ακαδημία Πλάτωνος;

Καφετζής: Λόγω της δουλειάς τότε που δούλευα στην Μεταμόρφωση

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν μετακινήθηκαν και άλλοι κάτοικοι προς άλλες περιοχές τα τελευταία χρόνια;

Καφετζής: Ναι έχουν φύγει, συνήθως φεύγουν οι συνταξιούχοι για τα χωριά τους
Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο εργασίας;
Καφετζής: Αν έβρισκα κάτι καλύτερο ναι θα το σκεφτόμουν.
Ερευνήτρια: Εργάζεστε τώρα με κάποιον συγγενή σας;
Καφετζής: Με την γυναίκα μου.
Ερευνήτρια: Έχετε παρατηρήσει αν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των ΜΜΕ της περιοχής;
Καφετζής: Νομίζω ναι.
Ερευνήτρια: Γνωρίζετε δομές και δίκτυα μεταξύ των κατοίκων στην περιοχή;
Καφετζής: Όχι.
Ερευνήτρια: Την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος την γνωρίζετε;
Καφετζής: Όχι.
Ερευνήτρια: Πρόκειται για μια επιτροπή κατοίκων που δραστηριοποιούνται για την επίλυση προβλημάτων της περιοχής. Αν ξέρατε παραπάνω πληροφορίες θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε;
Καφετζής: Ε, σίγουρα.

4. Συνομιλία με κάτοικο περιοχής και πρώην ιδιοκτήτη καταστήματος στην περιοχή, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 31
- Χρόνος διαμονής, εργασίας στην περιοχή: εκ γενετής
- Μορφωτικό επίπεδο: Δευτεροβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Τεχνικός
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Άγαμος
- Περιοχή κατοικίας: χωρική ενότητα 3

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;
Κάτοικος: Από την περιοχή είμαι ευχαριστημένος, μου αρέσει. Από τον κόσμο όχι ιδιαίτερα. Όχι πάντα.
Ερευνήτρια: Τι συγκεκριμένα είναι αυτό που δεν σας ικανοποιεί;
Κάτοικος: Το κομμάτι το εθνικιστικό.
Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που μένουν ή εργάζονται στην περιοχή; Έλληνες ή μετανάστες;
Κάτοικος: Ναι δεν έχω κανένα πρόβλημα. Όλη τη γειτονιά όλο τον κόσμο ξέρω.
Ερευνήτρια: Οι υπόλοιποι κάτοικοι πως αντιμετωπίζουν εσάς;

Κάτοικος: Εντάξει σχετικά καλά.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε ότι υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στην γειτονιά; Τι τύπου;

Κάτοικος: Ναι. Θα βοηθήσουν ο ένας τον άλλον. Ένας στους δύο σίγουρα.

Ερευνήτρια: Αυτή η βοήθεια είναι προς όλες τις κοινωνικές ομάδες;

Κάτοικος: Αναλόγως ποιος βοηθάει.

Ερευνήτρια: Ποιο βασικό χαρακτηριστικό αναγνωρίζετε στην γειτονιά;

Κάτοικος: Αρνητικό ή θετικό;

Ερευνήτρια: Αναλόγως τι θεωρείτε εσείς καταλυτικό;

Κάτοικος: Το μόνο αυτό που είπα το εθνικιστικό κομμάτι που κυριαρχεί εδώ, δυστυχώς, στη γειτονιά. Για παράδειγμα εγώ και ο συγκάτοικός μου μπορούμε να θεωρούμαστε και σταμπαρισμένοι για παράδειγμα. Το έχουμε στο νου μας.

Ερευνήτρια: Νέες κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τα γνωρίζετε; Θα πηγαίνατε ποτέ;

Κάτοικος: Γιατί όχι;

Ερευνήτρια: Θα βγείτε στην περιοχή; Θα ψωνίσετε από εδώ; Θα χρησιμοποιήσετε τις παροχές αναψυχής και εστίασης;

Κάτοικος: Ναι θα ψωνίσω εδώ. Στα μπακάλικά της περιοχής, στα σούπερ μάρκετ τα γειτονικά, τα εσώρουχά μου θα τα πάρω από κατάστημα εδώ της περιοχής. Αλλά για βόλτα δεν βγαίνω. Πέρα από ένα καφενείο συνεργατικό που έχει δεν πάω κάπου αλλού. Δεν υπάρχει κάτι άλλο που ενδύκνεται για να βγείς στη γειτονιά.

Ερευνήτρια: Σε ποιο τμήμα της περιοχής κατοικείτε;

Κάτοικος: Κοντά στην εκκλησία.

Ερευνήτρια: Τι τύπος κτιρίου; Μονοκατοικία ή πολυκατοικία; Ιδιόκτητο;

Κάτοικος: Με ενοίκιο είμαστε μονοκατοικία.

Ερευνήτρια: Πόσα χρόνια μένετε στη συγκεκριμένη οικία;

Κάτοικος: 4 χρόνια

Ερευνήτρια: Παλιά μένατε αλλού;

Κάτοικος: Ναι εκεί που μεγάλωσα λίγο πιο πέρα, είχα φύγει κάποια χρόνια και ξαναγύρισα στην περιοχή.

Ερευνήτρια: Γιατί επιλέξατε να γυρίσετε στην περιοχή;

Κάτοικος: Καταρχήν επειδή ήταν μονοκατοικία και ήταν αυτό που ψάχναμε, δεύτερον ήταν κοντά στον τόπο εργασίας μας και επίσης είναι κοντά στους δικούς μου, στην παλιά γειτονιά μου. Και γενικά εδώ γεννήθηκα.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να φύγετε από την περιοχή;

Κάτοικος: Τώρα σε αυτή την φάση όχι.

Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς/γνωστούς που κατοικούν ή εργάζονται στην συνοικία;

Κάτοικος: Έχω ναι.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε κατοίκους που κατοικούσαν στην συνοικία και φύγαν;

Κάτοικος: Να φύγαν; Όχι που ήρθαν από άλλες περιοχές ξέρω πιο πολλούς. Κάποιοι φίλοι μου που ήρθαν έμεναν Μαρούσι, Γκύζι, Εξάρχεια.

Ερευνήτρια: Βασικά προβλήματα που εντοπίζετε στον αστικό χώρο;

Κάτοικος: Φωτισμός, καθαριότητα, δρόμοι και ταμπέλες.

Ερευνήτρια: Βασικά προβλήματα που εντοπίζετε ατομικά;

Κάτοικος: Οικονομικά κατά κύριο λόγο.

Ερευνήτρια: Τι θα αλλάζατε σε επίπεδο γειτονιάς;

Κάτοικος: Και άλλα καφενεία σαν το συνεργατικό στο πάρκο, και άλλοι κοινωνικοί χώροι.

Ερευνήτρια: Εργάζεστε στην περιοχή;

Κάτοικος: Όχι στα Σεπόλια. Είχα μαγαζί στην Πλάτωνος παλαιότερα αλλά μεταφερθήκαμε στα Σεπόλια.

Ερευνήτρια: Ποιος ήταν ο λόγος μεταφοράς της επιχείρησης;

Κάτοικος: Ε γενικά δεν κυλούσε εδώ πέρα στη γειτονιά να βγάζω δουλειές και επίσης πήγαμε σε χώρο χωρίς νοίκι, του πεθερού του συνεταίρου μου.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων της γειτονιάς;

Κάτοικος: Υπάρχει το κομμάτι αυτό, αλλά δεν είναι στα πλαίσια βοήθειας άμεσα, ουσιαστικά είναι μια αλυσίδα, θα πας να φτιάξεις το αυτοκίνητό σου θα πάρεις ανταλλακτικά από δίπλα που το έχει. Μπορεί να έχει και καποιο ποσοστό. Είναι επειδή εδώ είναι η πιάτσα. Υπάρχει και ένα κομμάτι βέβαια που ένας βοηθάει τον άλλον αλλά κατά βάση δεν πιστεύω ότι το κάνουν για το όφελος του άλλου, αλλά λόγω του εμπορίου.

Ερευνήτρια: Δίκτυα συνεργασίας και αλληλεγγύης στην περιοχή γνωρίζετε;

Κάτοικος: Το δίκτυο αλληλεγγύης Κολωνού, το στέκι της επιτροπής κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος, συνέλευση κατοίκων Κολωνού-Σεπόλια-Ακαδημίας Πλάτωνος.

Ερευνήτρια: Συμμετέχετε σε αυτές τις δομές, αναπτύσσετε σχέσεις με τους υπόλοιπους κατοίκους μέσω αυτών των δομών;

Κάτοικος: Ναι, αναπτύσσω με αυτούς που πάνε. Γενικά όμως η γειτονιά δεν μας πολυδέχεται.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε ότι δίνονται λύσεις στα προβλήματα μέσω τέτοιων δράσεων;

Κάτοικος: Λύσεις όχι δεν δίνονται, ιδέες μπαίνουν και βοηθάνε. Οι λύσεις δεν υπάρχουν ακόμα, ιδέες για να δοθούν λύσεις και βοήθεια σε κάποιες στιγμές.

Ερευνήτρια: Θεωρείτε σημαντικές τέτοιου τύπου δράσεις;

Κάτοικος: Εννοείται, πως είναι για αυτό συμμετέχω.

Ερευνήτρια: Σε περίπτωση που συμμετέχετε σε τέτοιες ομάδες-δράσεις, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο τι σχέσεις σας συνδέουν;

Κάτοικος: Κατά κύριο λόγο είμαστε φίλοι. Εννοώ και στην ομάδα να μην συμμετείχαμε πιθανά να γινόμασταν φίλοι.

Ερευνήτρια: Ποιοι θα θελατε να επωφεληθούν από τυχόν εφαρμογή σχεδίων τέτοιων δράσεων; Ποιοι προτιμάτε να είναι φορείς υλοποίησης ανάπτυξης για την περιοχή; Οι ίδιοι οι κάτοικοι ή η πολιτεία;

Κάτοικος: Οι κάτοικοι δεν το συζητάω. Η πολιτεία δεν περιμένω να βοηθήσει.

Χωρική ενότητα 4.

1. Συνομιλία με οικογένεια Ρομά, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Γυναίκα, Άντρας
- **Ηλικία:** 41, 45
- **Χρόνος διαμονής στην περιοχή:** 10 χρόνια διαμένουν στην περιοχή
- **Μορφωτικό επίπεδο:**
- **Επαγγελματική κατηγορία:** Άνεργοι
- **Εθνικότητα:** Ελληνική, Ρομά
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμοι με παιδιά
- **Περιοχή κατοικίας:** Χωρική ενότητα 4

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Εργάζεστε εδώ στην περιοχή;

Γυναίκα: Δουλειά δεν έχουμε

Άντρας: Άνεργοι είμαστε

Γυναίκα: Παίρνουμε ένα επίδομα πολυτέκνων για τα παιδιά, έτσι ζούμε.

Ερευνήτρια: Πόσο καιρό είστε άνεργοι;

Γυναίκα: 7-8 χρόνια

Ερευνήτρια: Σχέσεις με τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής έχετε; Είστε ευχαριστημένοι;

Άντρας: Ναι δεν έχουμε πρόβλημα μια χαρά περνάμε με όλη τη γειτονιά εδώ.

Γυναίκα: Εδώ ειδικά είμαστε δέκα χρόνια σε αυτή την περιοχή και δεν έχουμε πρόβλημα.

Άντρας: Ποτέ.

Ερευνήτρια: Σχέσεις έχετε δηλαδή και με Έλληνες και με άλλους μετανάστες;

Άντρας: Ναι, ναι όλοι άνθρωποι είμαστε. Λογικό.

Γυναίκα: Δεν έχουμε πρόβλημα.

Ερευνήτρια: Οι υπόλοιποι κάτοικοι πως σας αντιμετωπίζουν αντίστοιχα;

Άντρας: Ναι.

Ερευνήτρια: Έχετε σχέσεις με τους γείτονες; Υπάρχουν δεσμοί;

Άντρας: Ναι, ναι καθημέρα όλα.

Γυναίκα: Καφέ πίνουμε, βγαίνουμε, καθόμαστε, συζητάμε με όλη τη γειτονιά.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν στην περιοχή κάποια κοινωνικά ιατρεία. Τα γνωρίζετε; Πηγαίνετε;

Άντρας: Ναι, στο δημοτικό από πάνω.

Γυναίκα: Ναι τις χρησιμοποιούμε.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας πάνε σχολείο; Εντός της περιοχής;

Γυναίκα: Ναι

Ερευνήτρια: Πάτε βόλτες στην περιοχή; Βγαίνετε συνήθως εδώ;

Γυναίκα: Ναι αμέ. Και εδώ και σε άλλες περιοχές. Περιστέρι, Μοναστηράκι καμιά φορά εδώ πάμε στο πάρκο, καμιά φορά στην πλατεία εδώ (Αγίου Γεωργίου) ή στην πλατεία Κολωνού.

Ερευνήτρια: Κατοικείτε σε αυτή την μονοκατοικία;

Γυναίκα: Ναι, είναι άλλοι οι ιδιοκτήτες.

Ερευνήτρια: Πριν να έρθετε στην Ακαδημία Πλάτωνος μένατε σε κάποια άλλη περιοχή;

Γυναίκα: Περιστέρι

Ερευνήτρια: Για ποιο λόγο φύγατε από το Περιστέρι; Εξαιτίας δουλειάς;

Γυναίκα: Όχι ήταν μικρό το σπίτι.

Άντρας: Δεν χωρούσαμε.

Γυναίκα: Ούτε η γειτονιά μας ενοχλούσε, ούτε τίποτα.

Ερευνήτρια: Τώρα εδώ σας αρέσει; Θα θέλατε να φύγετε να αλλάξετε περιοχή;

Γιος οικογένειας(ετών 16): Γερμανία, όχι περιοχή

Ερευνήτρια: Θα θέλατε δηλαδή να αλλάξετε χώρα;

Γυναίκα: Ε ναι, για δουλειά. Γιατί είμαστε άνεργοι, παιδιά έχουμε και σκεφτόμαστε να αλλάξουμε κάπου που να πάμε να δουλέψουμε.

Άντρας: Δουλειά δεν έχουμε. Όλη η ιστορία μας είναι για δουλειά. Ξέρεις τι δουλειά κάνουμε; Μπαλόνια πουλάμε. Και ξέρεις ποια είναι η ουσία; Άμα μας βρουν 5000 ευρώ πρόστιμο μας βάζουν. Εκεί μας καθαρίζουν και δεν μας αφήνουν να δουλέψουμε. Δηλαδή δίνεις ένα, δυο μπαλόνια περπατώντας έτσι σε μια πλατεία.

Γυναίκα: Βγάζεις ένα μεροκάματο και αυτό από τη μύτη σου το βγάζουν.

Άντρας: Άμα σε πιάσουν. Δηλαδή δεν μπορούμε να βγάλουμε άκρη.

Γυναίκα: Και προκαλούν δηλαδή να μην πάμε για δουλειά, να φάμε 5000 χιλιάρικά πρόστιμο για 25 ευρώ. Προτιμάμε να πεθάνουμε, να μην έχουμε να φάμε.

Άντρας: Να έχεις χρήματα μες στην εβδομάδα να πας να ψωνίσεις να φας, αυτό δεν υπάρχει. Και αναγκαζόμαστε φεύγουμε. Πάμε λίγο σε κάνα νησάκι, πάμε εδώ, πάμε εκεί. Μας διώχνουνε, δεν αφήνουν. Ταλαιπωρία.

Ερευνήτρια: Έχετε γνωστούς ή συγγενείς που μένουν εδώ στην περιοχή;

Γυναίκα: Πολλούς ναι

Ερευνήτρια: Οπότε έχετε και επαφές με αυτούς; Έχετε ένα δίκτυο ανθρώπων.

Γυναίκα: Ναι, ναι

Ερευνήτρια: Από αυτούς γνωρίζετε αν κάποιοι φύγανε, ειδικά την τελευταία πενταετία εξαιτίας της κατάστασης που περιγράφετε;

Γυναίκα: Εξωτερικό, ναι φύγαν Γερμανία.

Γιος οικογένειας: Γερμανία, αδερφές, αδέρφια, ξαδέρφια, ανήψια

Γυναίκα: Γείτονι

Γιος οικογένειας: Τα τελευταία 2-3 χρόνια

Ερευνήτρια: Υπάρχει ένα δίκτυο ανθρώπων που σας βοηθάει ή τους βοηθάτε αν μπορείτε όταν έχουν πρόβλημα;

Γυναίκα: Αν είχαμε θα βοηθούσαμε. Εδώ υπήρχε ένας που μας βοήθαγε του Ερυθρού Σταυρού. Μας έδινε κάποια χρήματα για τα παιδιά και αυτό μας το έχει κόψει. Πρέπει λείει άρρωστη να σαι φτωχή που είμαι δεν πειράζει; Οι κάτοικοι όταν είχαν κάτι μας δίναν από το υστέρημά τους. Τώρα τα πράγματα είναι όλο και πιο δύσκολα. Κόβετε τη βοήθεια σιγά σιγά.

Ερευνήτρια: Στην περιοχή αντιμετωπίζετε κάποιο πρόβλημα; Θα θέλατε κάτι να αλλάξει;
Γιος οικογένειας: Να πάρουν τους κάδους πιο πέρα.
Ερευνήτρια: Γνωρίζετε την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος;
Γυναίκα: Δεν γνωρίζω τίποτα

2. Συνομιλία με περαστικό, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- **Φύλο:** Άντρας
- **Ηλικία:** 51
- **Χρόνος διαμονής-εργασίας στην περιοχή:** 15 χρόνια, τον προηγούμενο χρόνο γύρισε στην Αλβανία
- **Μορφωτικό επίπεδο:**
- **Επαγγελματική κατηγορία:** Άνεργος
- **Εθνικότητα:** Αλβανική
- **Τύπος νοικοκυριού:** Έγγαμος με παιδιά
- **Περιοχή κατοικίας:** Αλβανία

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε κάτοικος της περιοχής εδώ;

Περαστικός: Ήμουν εδώ, αλλά τώρα δεν μένω άλλο εδώ, έχω φύγει έχω γυρίσει στην Αλβανία.

Ερευνήτρια: Έχετε φίλους/γνωστούς/συγγενείς συντοπίτες που έχουν φύγει;

Περαστικός: Έχουν φύγει πάρα πολλοί. Αφού δεν υπάρχουν δουλειές τι να κάνεις εδώ; Να μην δουλεύεις και να έχεις να πληρώνεις λογαριασμούς, ενοίκιο; Οι πιο πολλοί έχουνε φύγει. Οικογένειες ολόκληρες.

Ερευνήτρια: Τώρα η κατάσταση εκεί που είστε είναι καλύτερη;

Περαστικός: Δεν υπάρχει καλύτερα αλλά τι να κάνεις εδώ πές μου. Εσύ θα έμενες; Τουλάχιστον στην Αλβανία έχουμε το σπίτι μας. Τα έξοδα είναι πολλά και άμα έχεις και οικογένεια...

Ερευνήτρια: Εργάζεστε εκεί; Έχετε βρει δουλειά;

Περαστικός: Όχι, όχι, ούτε εκεί. Άμα με πάρει κάνας φίλος ότι έχει δουλειά εδώ έρχομαι καμιά βδομάδα και κάνω κανένα μεροκάματο. Όταν υπάρχει.

Ερευνήτρια: Από την περιοχή και από τους κατοίκους της ήσασταν ευχαριστημένος; Αντιμετωπίζατε κάποιο πρόβλημα;

Περαστικός: Ναι έχω περάσει καλά. Δεν είχα πρόβλημα, μόνο για οικονομικούς λόγους έφυγα. Εγώ προσωπικά δεν είχα κανένα πρόβλημα ούτε από τους κατοίκους, ούτε από τους Έλληνες ούτε από κάτι άλλο.

Ερευνήτρια: Σας αντιμετώπιζαν λοιπόν καλά;

Περαστικός: Ναι, εγώ προσωπικά για εμένα 15 χρόνια εδώ όλα καλά.

3. Συνομιλία με ιδιοκτήτη εργαστηρίου συσκευασίας χαρτικών ειδών-κάτοικο της περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 55
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: 30 χρόνια
- Μορφωτικό επίπεδο: πρωτοβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Ιδιοκτήτης εργαστηρίου στην περιοχή
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 4

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Κατοικείτε και εργάζεστε στην περιοχή;

Ιδιοκτήτης: Ναι

Ερευνήτρια: Πότε ήρθατε στην περιοχή και από ποιο μέρος;

Ιδιοκτήτης: Ο πατέρας μου από νησί, από τη Νάξο στον Πειραιά και εγώ μετά εδώ για δουλειά.

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Ιδιοκτήτης: Όχι, καθόλου.

Ερευνήτρια: Ποια είναι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε;

Ιδιοκτήτης: Έχει ξένους, τσιγγάνους

Ερευνήτρια: Σε σχέση με αυτό τι συγκεκριμένα σας ενοχλεί;

Ιδιοκτήτης: Κλέβουν.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν, πιστεύετε, κοινωνικοί δεσμοί στην περιοχή να σας συνδέουν με τους υπόλοιπους κατοίκους;

Ιδιοκτήτης: Όχι

Ερευνήτρια: Υπάρχουν, κοινωνικές δομές όπως το κοινωνικό ιατρείο στην περιοχή; Αν ναι απευθύνετε σε εσάς;

Ιδιοκτήτης: Δεν το ξέρω, όχι.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας πήγαν ή πάνε σχολείο εντός της περιοχής;

Ιδιοκτήτης: Όχι, στην Ανθούπολη πάνε. Εδώ είναι χάλια τα σχολεία.

Ερευνήτρια: Βγαίνετε καθόλου στην περιοχή, ψωνίζετε εδώ;

Ιδιοκτήτης: Όχι, στο Περιστέρι πάμε για βόλτα.

Ερευνήτρια: Που κατοικείτε;

Ιδιοκτήτης: Εδώ από πάνω από τη δουλειά στην πολυκατοικία.

Ερευνήτρια: Δικό σας είναι το διαμέρισμα;

Ιδιοκτήτης: Όχι, ενοικιάζω.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε περιοχή κατοικίας; Αν ναι γιατί και ποια περιοχή θα επιλέγατε να πάτε;

Ιδιοκτήτης: Θα ήθελα αλλά δεν θα το κάνω. Τώρα είναι αργά. Στο Περιστέρι θα πήγαινα είναι πιο καθαρά.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας έχουν παεί μετακινηθεί;

Ιδιοκτήτης: Ναι στο Περιστέρι.

Ερευνήτρια: Έχετε συγγενείς/γνωστούς που κατοικούν ή εργάζονται στην συνοικία;

Ιδιοκτήτης: Όχι δεν έχω.

Ερευνήτρια: Έχετε κάποιο πρόβλημα με την περιοχή;

Ιδιοκτήτης: Όχι, δεν ξέρω. Να φύγουν οι μετανάστες.

Ερευνήτρια: Έσεις ατομικά ποια βασικά προβλήματα αντιμετωπίζετε;

Ιδιοκτήτης: Μεγάλη ανασφάλεια, 70% έχει πέσει η δουλειά. Άμα πέσει και άλλο θα το κλείσω να φύγω. Τι να κάνω;

Ερευνήτρια: Δίκτυα εδώ στην περιοχή μεταξύ των επιχειρήσεων να στηρίζουν η μια την άλλη υπάρχουν;

Ιδιοκτήτης: Κόντρα υπάρχει ποια θα μπορέσει να πάρει τη δουλειά.

Ερευνήτρια: Γενικότερα υπάρχουν δίκτυα στην περιοχή; Αλληλεγγύης, βοήθειας..

Ιδιοκτήτης: Όχι, δεν ξέρω δεν με νοιάζει.

4. Συνομιλία με συνταξιούχο-κάτοικο της περιοχής, Ιούνιος 2016

A. Προσωπικά στοιχεία

- Φύλο: Άντρας
- Ηλικία: 69
- Χρόνος διαμονής στην περιοχή: 52 χρόνια
- Μορφωτικό επίπεδο: πρωτοβάθμια
- Επαγγελματική κατηγορία: Συνταξιούχος
- Εθνικότητα: Ελληνική
- Τύπος νοικοκυριού: Έγγαμος με παιδιά
- Περιοχή κατοικίας: Χωρική ενότητα 4

B. Συνομιλία

Ερευνήτρια: Είστε ευχαριστημένος από την ζωή στην περιοχή και από τον κόσμο που κατοικεί εδώ;

Συνταξιούχος: Όλα τα χρόνια ή τώρα;

Ερευνήτρια: Έχετε παρατηρήσει κάποια αλλαγή τα τελευταία χρόνια;

Συνταξιούχος: Ε βέβαια τώρα είναι μεγάλη η αλλαγή που έχει γίνει. Έχει υποβαθμιστεί πολύ η περιοχή.

Ερευνήτρια: Πως προσδιορίζετε την υποβάθμιση;

Συνταξιούχος: Το κράτος έχει φέρει στην δική μας περιοχή αθίγγανους και η καθαριότητα της περιοχής.

Ερευνήτρια: Σε σχέση με τους Ρομά ποιο βασικό πρόβλημα αντιμετωπίζετε;

Συνταξιούχος: Σε θέματα καθαριότητας. Άμα πάμε τώρα στην πλατεία είναι γεμάτη με σκουπίδια. Δεν έχουμε άλλο θέμα, ούτε κλοπές κυρίως θέματα καθαριότητας και ηχορύπανσης.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε με ανθρώπους που διαμένουν ή εργάζονται στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Ναι, πάρα πολύ κόσμο γιατί είναι η δουλειά μου τέτοια που εγώ είμαι με τον κόσμο κάθε μέρα, στα σπίτια τους πηγαίνω.

Ερευνήτρια: Μένουν συγγενείς σας στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Ναι.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν κοινωνικοί δεσμοί στην γειτονιά; Αν ναι τι είδους; Έχετε σχέσεις με τους κατοίκους;

Συνταξιούχος: Με τους παλιούς κατοίκους ναι. Με τους παλιούς. Λόγο που είμαι και εγώ τόσα χρόνια εδώ πέρα, λόγω του επαγγέλματος.

Ερευνήτρια: Κάποιες κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή όπως το κοινωνικό ιατρείο τις γνωρίζετε; Πιστεύετε απευθύνονται σε εσάς;

Συνταξιούχος: Γνωρίζω ότι υπάρχουν αλλά δεν το επισκέπτομαι.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας πήγαν σχολείο εδώ στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Ναι εδώ.

Ερευνήτρια: Συνεχίζουν να μένουν στην περιοχή ή μετακινήθηκαν;

Συνταξιούχος: Ναι εδώ μένουν.

Ερευνήτρια: Βόλτες πηγαίνετε στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Όχι δεν μπορούμε να πάμε.

Ερευνήτρια: Ούτε στο πάρκο;

Συνταξιούχος: Στο πάρκο πως να πάμε; Από τη μια είναι γεμάτο με ακαθαρσίες σκύλων από την άλλη παίζουν μπάλα. Πως να πας στο πάρκο, τι να κάνεις;

Ερευνήτρια: Κατοικείτε εδώ στην περιοχή (υποενότητα 4);

Συνταξιούχος: Ναι

Ερευνήτρια: Σε τι τύπο κατοικίας;

Συνταξιούχος: Πολυκατοικία

Ερευνήτρια: Ιδιόκτητο;

Συνταξιούχος: Ναι

Ερευνήτρια: Από ποια περιοχή της Ελλάδας έχετε έρθει;

Συνταξιούχος: Από τον Πύργο της Ηλείας.

Ερευνήτρια: Γιατί επιλέχθηκε ως τόπος εγκατάστασης;

Συνταξιούχος: Γιατί μέναν κάποιοι συγγενεις εδώ και έτσι μείναμε.

Ερευνήτρια: Το δίκτυο αυτό συγγενών που βοήθησε στην εγκατάστασή σας στην περιοχή, βοήθησε πιθανά να βρει εργασία και ο πατέρας σας;

Συνταξιούχος: Όχι

Ερευνήτρια: Ήρθαν και άλλοι συγγενείς σας από την ίδια περιοχή την αντίστοιχη περίοδο;

Συνταξιούχος: Ναι, αλλά οι συγκεκριμένοι δεν μένουν πια εδώ έχουν φύγει.

Ερευνήτρια: Που έχουν μετακινηθεί;

Συνταξιούχος: Όταν ήρθαν μείναν πολλά χρόνια εδώ στην περιοχή, τώρα μένουν στο Καματερό και άλλοι στο Μενίδι.

Ερευνήτρια: Πριν πόσα χρόνια μετακινήθηκαν;

Συνταξιούχος: Πριν 15

Ερευνήτρια: Τα τελευταία χρόνια έχετε παρατηρήσει άλλες μετακινήσεις κατοίκων;

Συνταξιούχος: Όχι δεν ξέρω, κυρίως άνθρωποι που παίρνουν σύνταξη και γυρνάνε στα χωριά τους.

Ερευνήτρια: Θα θέλατε να αλλάξετε τόπο κατοικίας;

Συνταξιούχος: Όχι.

Ερευνήτρια: Τα παιδιά σας ξέρετε αν θέλουν να φύγουν;

Συνταξιούχος: Θέλουν να φύγουν τα παιδιά, παρότι έχουν δικά τους σπίτια θέλουν να φύγουν.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα εντοπίζεται στον αστικό χώρο(περιβαλλοντική υποβάθμιση, έλλειψη πάρκων, υποβάθμιση ελεύθερων χώρων);

Συνταξιούχος: Πρώτα απ' όλα η καθαριότητα και η υποβάθμιση της περιοχής σε μεγάλο βαθμό.

Ερευνήτρια: Ποια βασικά προβλήματα αντιμετωπίζετε ατομικά εσείς ή τα παιδιά σας (ανεργία, φτώχεια κλπ);

Συνταξιούχος: Την ανεργία. Και ανασφάλεια, που δεν παρέχει κάποια προστασία το επίσημο κράτος.

Ερευνήτρια: Έχετε νιώσει δηλαδή φόβο κυκλοφορώντας στην περιοχή;

Συνταξιούχος: Ε εντάξει τώρα δεν μπορώ να το πω ότι νιώθω φόβο. Αν ένιωθα φόβο δεν θα έβγαινα έξω. Να μην τα λέμε όλα μαύρα.

Ερευνήτρια: Τι θα επιζητούσατε να αλλάξει;

Συνταξιούχος: Ο δήμος να κάνει κάτι. Είναι ανύπαρκτος.

Ερευνήτρια: Εργαζόσασταν με κάποιον συγγενή σας;

Συνταξιούχος: Όχι μόνος μου.

Ερευνήτρια: Γνωρίζετε αν στην περιοχή υπήρχε ή υπάρχει δίκτυο συνεργασίας;

Συνταξιούχος: Πάντα γίνεται αυτό και τώρα γίνεται.

Ερευνήτρια: Όταν πρωτοήρθατε στην περιοχή σας βοήθησαν οι κάτοικοι, υπήρχε αλληλεγγύη μεταξύ των κατοίκων;

Συνταξιούχος: Ναι, έμενα για ένα διάστημα σε συγγενείς μου.

Ερευνήτρια: Πιστεύετε ότι αυτό υπάρχει μέχρι σήμερα ;

Συνταξιούχος: Όχι έχει αλλάξει ο κόσμος

Ερευνήτρια: Κάποιες ομάδες κατοίκων που υπάρχουν στην περιοχή τις γνωρίζετε; Όπως την επιτροπή κατοίκων Ακαδημίας Πλάτωνος;

Συνταξιούχος: Ναι τους γνωρίζω και τον πολιτιστικό σύλλογο.

Ερευνήτρια: Θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε;

Συνταξιούχος: Όχι δεν θέλω να συμμετέχω.

ποσοτική έρευνα

Σημεία παρατήρησης

Χωρική Ενότητα 1.

Κλαδική Σύνθεση

κλαδική σύνθεση	σύνολο μονάδων	κλειστές μονάδες
Εμπόριο ανταλλακτικών προϊόντων αυτοκινήτων	25	5
αποθήκες	9	0
Κατασκευή-εμπόριο εργαλείων	7	2
συνεργεία αυτοκινήτων	6	0
μηχανουργεία	2	1
κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου	3	3
εκτυπώσεις-εκδόσεις	1	0
εστίαση	2	0
λιανικό εμπόριο	3	0
αναψυχή	1	0
υπηρεσίες	1	0
λοιπές κλειστές μονάδες αγνώστου κλάδου	14	14
συνολο	74	25
ποσοστό κλειστών		34%

Που συγκεντρώνονται (χωρικά και καθ' ύψος);

- Σε μεγάλους δρόμους κατά βάση
- Στους κεντρικούς δρόμους στα ισόγεια ή καθ' ύψος σε όλο το κτίριο
- Στους μικρότερους δρόμους στα ισόγεια

Που χωροθετούνται (σε παλαιά ή νεότερα κτίρια);

- Κυρίως σε παλαιότερα κτίρια

Τι ποσοστό των ΜΜΕ είναι κλειστές;

- 34%

Πολεοδομικό Περιβάλλον – Κρίνεται υποβαθμισμένο;

- Ναι, με βάση τις συνεντεύξεις ούτε το κράτος μεριμνά αλλά ούτε και οι ιδιοκτήτες έχουν την οικονομική ευχέρεια για επισκευές.

Παρατηρήσεις: Η οδός Ευφροσύνης θύλακας αμοιγούς κατοικίας ελαφρώς πιο αναβαθμισμένος από το συνολικό περιβάλλον

Υπάρχουν δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι;

- όχι

Υπάρχουν πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, ελεύθεροι χώροι, χώροι για στάθμευση;

- Επάρκεια σε πεζοδρόμια και χώρους για στάθμευση
- Ανεπάρκεια σε ελεύθερους και κοινόχρηστους χώρους

Υπάρχουν υποδομές, επαρκές οδικό δίκτυο;

- Επαρκές οδικό δίκτυο για τοπική και υπερτοπική σύνδεση. Σημαντικός παράγοντας παρατήρησης μειωμένων ποσοστώ κλειστών επιχειρήσεων κυρίως στον κλάδο των ανταλλακτικών αυτοκινήτων.
- Ανεπάρκεια Υποδομών

Το ύψος ενοικίου πως κρίνεται;

- Μέτριο ύψος ενοικίου πιο υψηλά στους κύριους οδικούς άξονες

Μένουν μετανάστες στην περιοχή;

- Ναι πολλοί
- Λίγοι δουλεύουν στις μονάδες
- Είναι διάσπαρτοι στην περιοχή-δεν υπάρχει θύλακας

Υπάρχει σωματιακή δράση; Συλλογική δράση;

- Σύλλογος εισαγωγέων και εμπόρων ανταλλακτικών (εκτός περιοχής)
- Σύλλογος φανοποιών (εκτός περιοχής)

Διασύνδεση παραγωγής (κλαδική, τοπική, υπερτοπική);

Κλαδική τοπική διασύνδεση
Υπερτοπικές εμπορικές σχέσεις

Δημιουργείται όχληση;

- Ηχητική x
- Οπτική x
- Οσμής
- Ρύπανσης
- Αποβλήτων
- Σκουπιδιών

Λοιπές Παρατηρήσεις- Φόβος για το μέλλον

- Οι περισσότερες μονάδες έκλεισαν την τελευταία πενταετία
- Ο κλάδος εμπορίου ανταλλακτικών αυτοκινήτου δεν έχει επηρεαστεί τόσο από την οικονομική κρίση, εξαιτίας της καίριας θέσης του και της σύνδεσης της περιοχής με τους κεντρικούς άξονες.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε:

1. Ιδιοκτήτη καταστήματος ανταλλακτικών αυτοκινήτων, άντρας, ηλικία: 50-60 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγενετής
2. Εργαζόμενος σε κατάστημα με ανταλλακτικά αυτοκινήτων, άντρας, ηλικία: 20-30 ετών
3. Ιδιοκτήτης συνεργείου, άντρας, ηλικία: 70-80 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγενετής
4. Κάτοικος περιοχής, άντρας, ηλικία: 70-80 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγενετής

Χωρική Ενότητα 2.

Κλαδική Σύθεση

κλαδική σύθεση	σύνολο μονάδων	κλειστές μονάδες
Εμπόριο ανταλλακτικών προϊόντων αυτοκινήτων	20	7
μηχανουργεία	5	1
συνεργεία αυτοκινήτων	5	2
εστίαση	5	0
αποθήκες	2	0
Κατασκευή-εμπόριο εργαλείων	2	1
κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου	1	0
μηχανήματα	1	0
λιανικό εμπόριο	3	0
ορυκτέλαια	1	0
λοιπές κλειστές μονάδες αγνώστου κλάδου	11	11
συνολο	56	22
ποσοστό κλειστών		39%

Που συγκεντρώνονται (χωρικά και καθ' ύψος);

- Διάσπαρτα
- Στα ισόγεια

Που χωροθετούνται (σε παλαιά ή νεότερα κτίρια);

- Σε παλιά και νεότερα κτίρια
- Οι κλειστές επιχειρήσεις συγκεντρώνονται κυρίως σε παλιά

Τι ποσοστό των ΜΜΕ είναι κλειστές;

- 39%

Πολυεδαμικό Περιβάλλον – Κρίνεται υποβαθμισμένο;

- Ναι

Παρατηρήσεις: Η οδός Πρόνοιας υποβαθμισμένος θύλακας κατοικίας, παλιά κτίρια, κατοικούμενα κατάβαση από Ρωμά και μετανάστες

Υπάρχουν δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι;

- Όχι, δεν υπάρχει ιδιαίτερη σχέση με την πλατεία Αγ. Γεωργίου, διακόπτεται από τον οδικό άξονα Παλαμηδίου.

Υπάρχουν πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, ελεύθεροι χώροι, χώροι για στάθμευση;

- Επάρκεια σε πεζοδρόμια και χώρους για στάθμευση
- Ανεπάρκεια σε ελεύθερους και κοινόχρηστους χώρους

Υπάρχουν υποδομές, επαρκές οδικό δίκτυο;

- Επαρκές οδικό δίκτυο για τοπική σύνδεση. Σε περίπτωση όμως που όλες οι επιχειρήσεις λειτουργούσαν δεν θα επαρκούσε
- Ανεπάρκεια Υποδομών

Το ύψος ενοικίου πως κρίνεται;

- Χαμηλό

Μένουν μετανάστες στην περιοχή;

- Ναι πολλοί
- Λίγοι δουλεύουν στις μονάδες
- Παρατηρούνται πολλοί άστεγοι μετανάστες κυρίως σε γειτνίαση με τη γέφυρα

Υπάρχει σωματιακή δράση; Συλλογική δράση;

- Σύλλογος εισαγωγέων και εμπόρων ανταλλακτικών (εκτός περιοχής)
- Σύλλογος φανοποιών (εκτός περιοχής)
- Κλειστός σύλλογος επισκευαστών, χωματοουργικών, δομικών, αγροτικών μηχανημάτων Αττικής (εντός περιοχής)

Διασύνδεση παραγωγής (κλαδική, τοπική, υπερτοπική);

Κλαδική τοπική διασύνδεση

Υπερτοπικές εμπορικές σχέσεις

Δημιουργείται όχληση;

- Όχι

Λοιπές Παρατηρήσεις- Φόβος για το μέλλον

- Οι περισσότερες μονάδες έκλεισαν την τελευταία πενταετία
- Ο κλάδος εμπορίου ανταλλακτικών αυτοκινήτου δεν έχει επηρεαστεί τόσο από την οικονομική κρίση, εξαιτίας της καίριας θέσης του και της σύνδεσης της περιοχής με τους κεντρικούς άξονες.
- Συνεχίζουν να κλείνουν με ραγδαίο ρυθμό

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε:

1. Ιδιοκτήτη καταστήματος ανταλλακτικών αυτοκινήτων, άντρας, ηλικία: 50-60 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγεννητής

Χωρική Ενότητα 3.

Κλαδική Σύθεση

κλαδική σύθεση	σύνολο μονάδων	κλειστές μονάδες
λιανικό εμπόριο	20	6
εστίαση	8	3
υπηρεσίες	7	1
εργαστήρια	2	1
σχολεία	2	0
λοιπές κλειστές μονάδες αγνώστου κλάδου	11	11
συνολο	50	22
ποσοστό κλειστών		44%

Που συγκεντρώνονται (χωρικά και καθ' ύψος);

- Γύρω από την πλατεία
- Στα ισόγεια

Που χωροθετούνται (σε παλαιά ή νεότερα κτίρια);

- Σε νεότερα κτίρια

Τι ποσοστό των ΜΜΕ είναι κλειστές;

- 44%

Παρατηρήσεις: Το ποσοστό των καταστημάτων (κατά βάση λιανικού εμπορίου και εστίασης) που βρίσκονται γύρω από την πλατεία λειτουργούν

Πολεοδομικό Περιβάλλον – Κρίνεται υποβαθμισμένο;

- Όχι γύρω από την πλατεία
- Υποβαθμισμένο στο τετράγωνο πάνω από την πλατεία

Παρατηρήσεις: Η οδός Φεάκων και Μοναστηρίου(στο οικ. τετράγωνο πάνω από την πλατεία) υποβαθμισμένοι θύλακες κατοικίας, παλιά κτίρια, κατοκούμενα κατά βάση από Ρωμά και μετανάστες.

Υπάρχουν δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι;

- Ναι

Υπάρχουν πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, ελεύθεροι χώροι, χώροι για στάθμευση;

- Πεζόδρομοι
- Γήπεδο
- Ελεύθεροι χώροι-πλατεία
- Παιδική χαρά

Υπάρχουν υποδομές, επαρκές οδικό δίκτυο;

- Ναι

Το ύψος ενοικίου πως κρίνεται;

- Στην πλατεία υψηλά ενοίκια
- Στο οικοδ. τετράγωνο πάνω από την πλατεία χαμηλά

Μένουν μετανάστες στην περιοχή;

- Ναι πολλοί
- Δεν δουλεύουν στα καταστήματα
- Κατοικούν κατά βάση στους υποβαθμισμένους θύλακες που εντοπίστηκαν
- Συγκεντρώνονται στην πλατεία

Διασύνδεση παραγωγής (κλαδική, τοπική, υπερτοπική);

Διασύνδεση με την τοπική αγορά

Δημιουργείται όχληση;

- Όχι

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε:

1. 2 μετανάστες, κάτοικοι περιοχής, άντρες, ηλικία: 30-40 ετών, χώρα προέλευσης: Πακιστάν
2. Κάτοικος περιοχής, γυναίκα, ηλικία 40-50 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγενετής

Χωρική Ενότητα 4.

Κλαδική Σύνθεση

κλαδική σύνθεση	σύνολο μονάδων	κλειστές μονάδες
Αποθήκες- διάφορες ΜΜΕ	18	14
εμπόριο ανταλλακτικών προϊόντων αυτοκινήτων	7	3
λιανικό εμπόριο	19	6
υπηρεσίες	8	1
μηχανουργεία	1	0
Κατασκευή, πώληση μηχανημάτων, εργαλείων	4	0
εστίαση	3	2
εργαστήρια	2	1
συνεργεία	2	0
υπηρεσίες	1	0
λοιπές κλειστές μονάδες αγνώστου κλάδου	23	23
συνολο	88	50
ποσοστό κλειστών		57%

Που συγκεντρώνονται (χωρικά και καθ' ύψος);

- Διάσπαρτα
- Στα ισόγεια και ημιυπόγεια(κατά βάση αποθήκες και μικρές ΜΜΕ)

Που χωροθετούνται (σε παλαιά ή νεότερα κτίρια);

- Σε νεότερα και παλιά κτίρια

Τι ποσοστό των ΜΜΕ είναι κλειστές;

- 57%

Παρατηρήσεις: Σχεδόν όλα τα καταστήματα και μονάδες που βρίσκονται στις οδούς Ναυπλίου και Άστρους είναι κλειστά, αρκετά σημαντικό ποσοστό και στην οδό

Παλαμηδίου. Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις τα περισσότερα κλείσαν τον περασμένο χρόνο- υπάρχει μεγάλη ανασφάλεια για το μέλλον.

Πολεοδομικό Περιβάλλον – Κρίνεται υποβαθμισμένο;

- Μικρομεσαίες νεότερες πολυκατοικίες επί των οδών Ναυπλίου, Άστρους, Παλαμηδίου, Πηλίου, Δημοσθένους
- Υποβαθμισμένο στους θύλακες που εντοπίστηκαν με παλιά κτίρια (στα εσωτερικά των ρημοτομημένων τετραγώνων)

Υπάρχουν δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι;

- Όχι

Υπάρχουν πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, ελεύθεροι χώροι, χώροι για στάθμευση;

- Σε κάποιες περιοχές ναι και άλλες όχι

Υπάρχουν υποδομές, επαρκές οδικό δίκτυο;

- Επαρκές οδικό δίκτυο για τοπική σύνδεση.
- Ανεπάρκεια Υποδομών

Το ύψος ενοικίου πως κρίνεται;

- χαμηλό

Μένουν μετανάστες στην περιοχή;

- Ναι πολλοί
- Δουλεύουν κατά βάση στην τοπική λαϊκή
- Σημειώνεται η πολύ καλή σχέση με τους Έλληνες αμφίδρομα

Διασύνδεση παραγωγής (κλαδική, τοπική, υπερτοπική);

Έχουν σπάσει οι δεσμοί

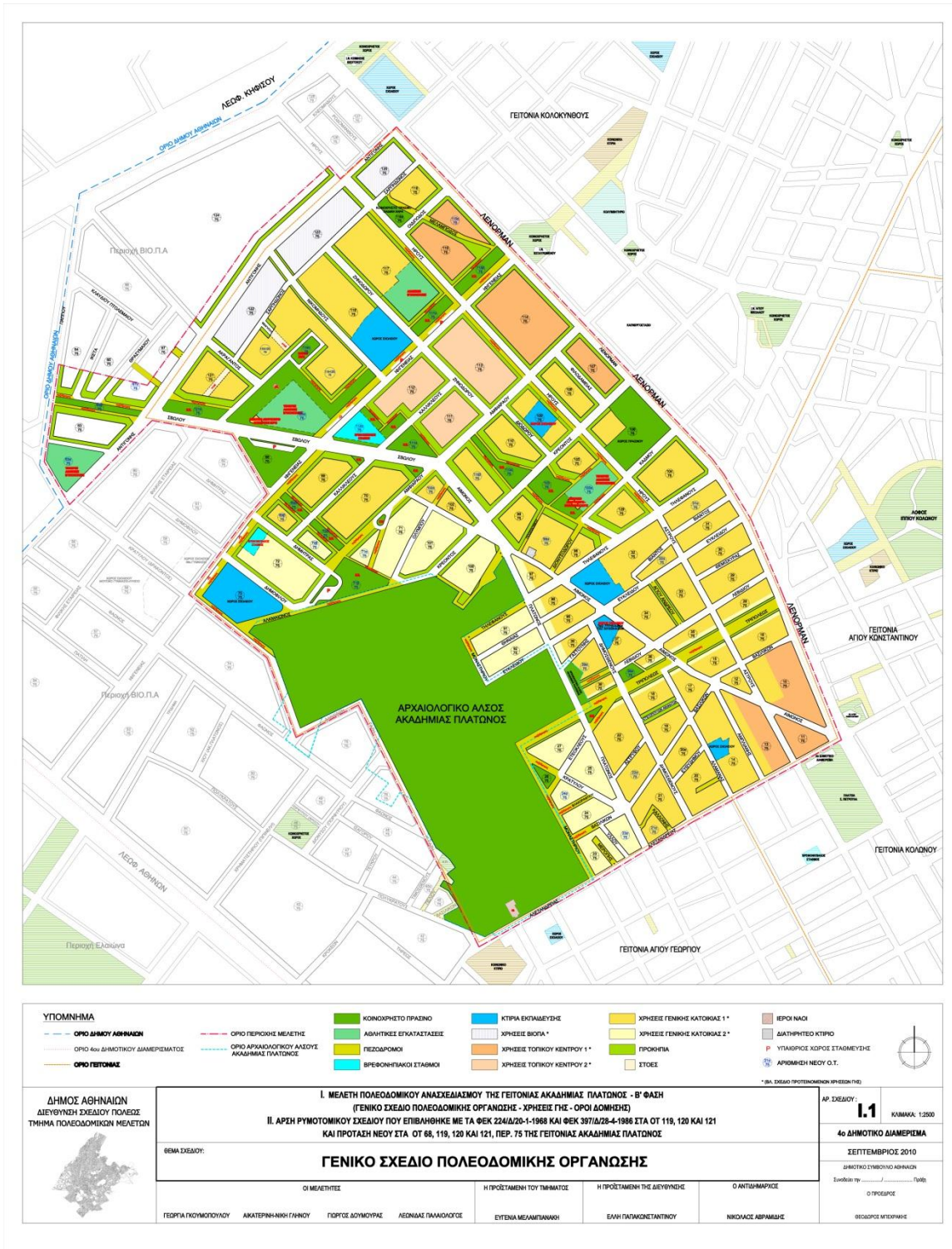
Δημιουργείται όχληση;

- Όχι

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε:

1. Μετανάστης ιδιοκτήτης καταστήματος λιανικού εμπορίου, κάτοικος περιοχής, άντρας, ηλικία: 30-40 ετών, χώρα προέλευσης: Πακιστάν
2. Ιδιοκτήτης μονάδας κατασκευής CD, άντρας, ηλικία 50-60 ετών, κάτοικος της περιοχής εκγενετής

παράρτημα 3. χαρτογραφικό υλικό



χάρτης α.1. πρόταση Δ. Αθηναίων στα Ο.Τ. 119, 120, 121 & 68 | Β' Φάση, γενικό σχέδιο πολεοδομικής οργάνωσης

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μόνιμος πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών.

Μόνιμος Πληθυσμός κατά υπηκοότητα.

Μόνιμος Πληθυσμός κατά οικογενειακή κατάσταση.

Μόνιμος Πληθυσμός κατά επίπεδο εκπαίδευσης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ-ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Κατοικούμενες κανονικές κατοικίες κατά πυκνότητα κατοικήσεως και τύπο κυριότητας.

Κανονικές κατοικίες κατά κατάσταση κατοικίας (κατοικούμενες, κενές).

Κανονικές κατοικίες κατά περίοδο κατασκευής και τύπο κτιρίου.

Μόνιμος πληθυσμός κατά είδος καταλύματος.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

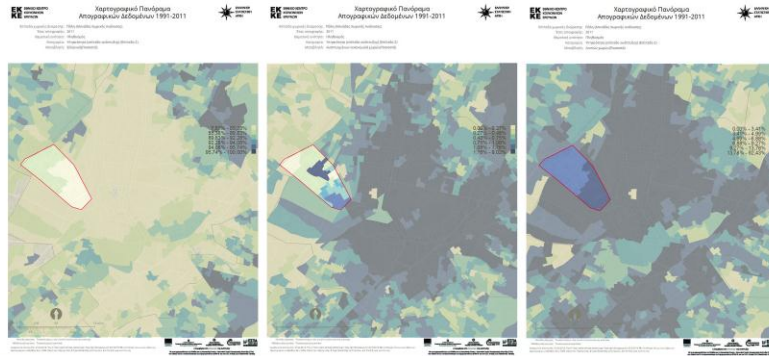
Απασχολούμενοι, κατά θέση στην εργασία.

Απασχολούμενοι, κατά επάγγελμα (μονοψήφιο).

Απασχολούμενοι, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (μονοψήφιο).

Άνεργοι, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

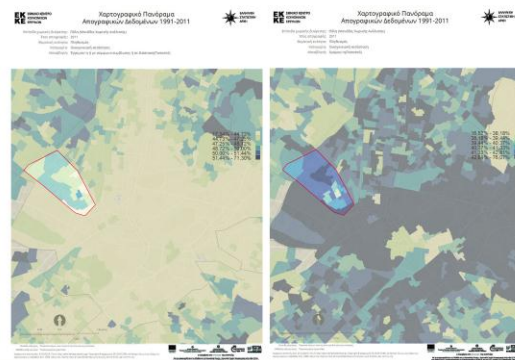
δημογραφικά στοιχεία
υψηλότητα



δημογραφικά στοιχεία
εκπαίδευση



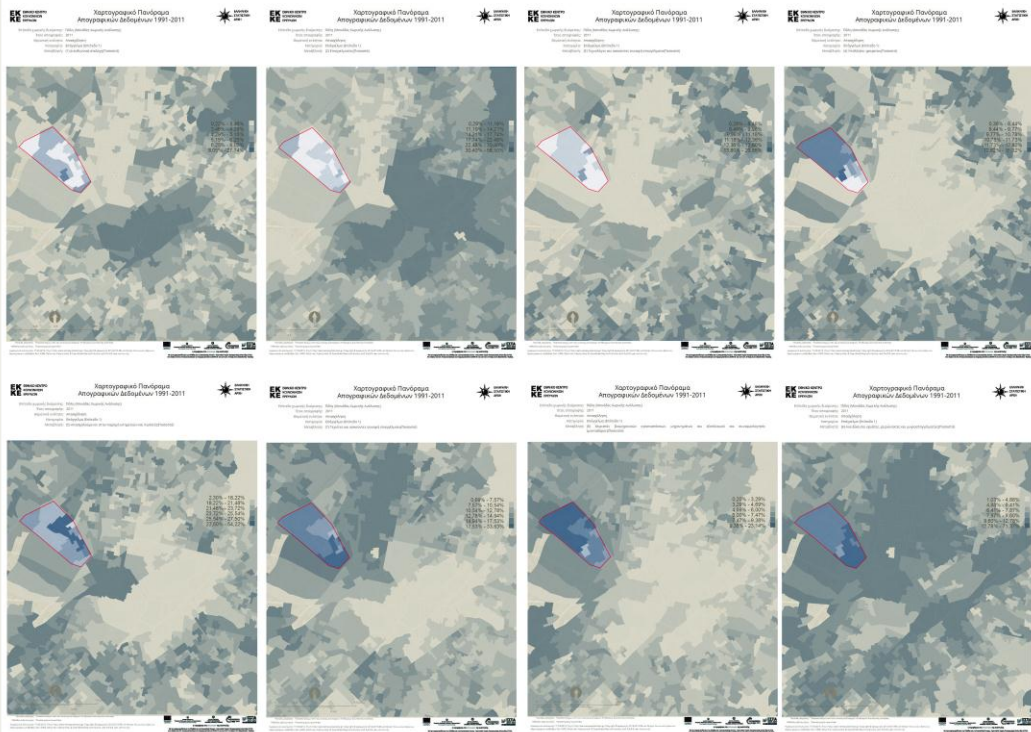
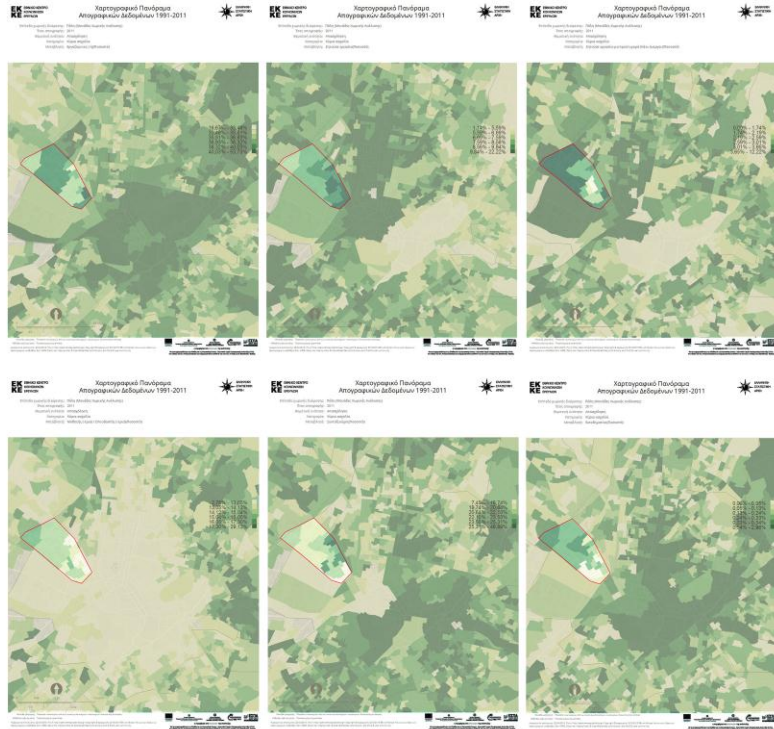
οικογενειακή κατάσταση



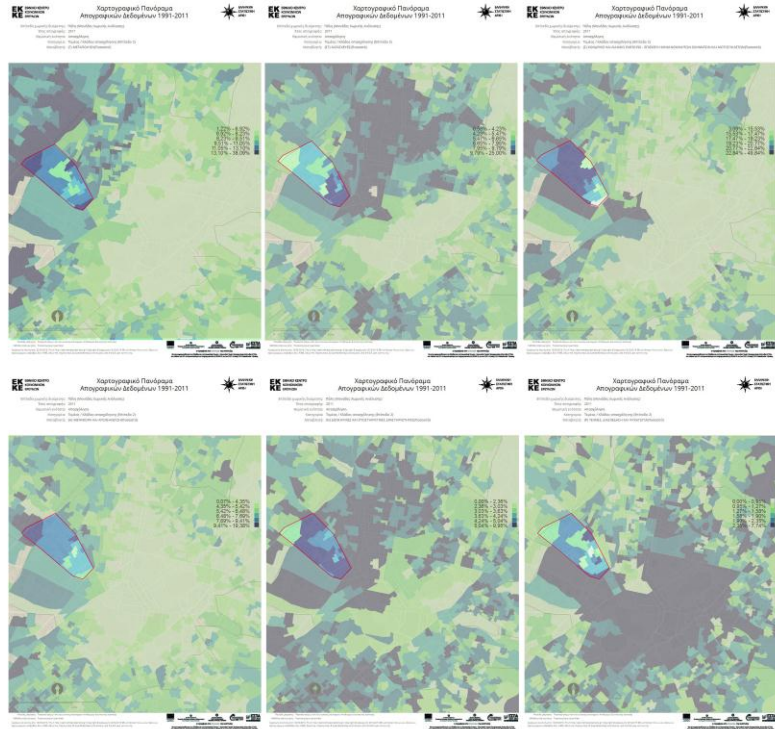
δημογραφικά στοιχεία

ηλικία





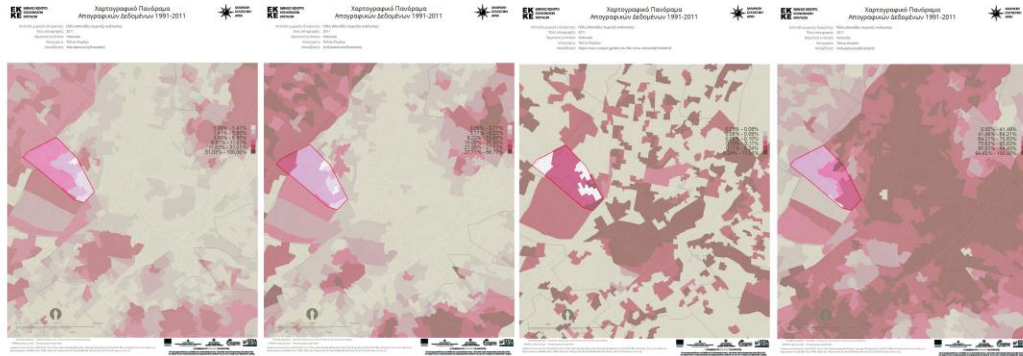
οικονομικά χαρακτηριστικά
κλάδος απασχόλησης



οικονομικά χαρακτηριστικά
τομέας απασχόλησης



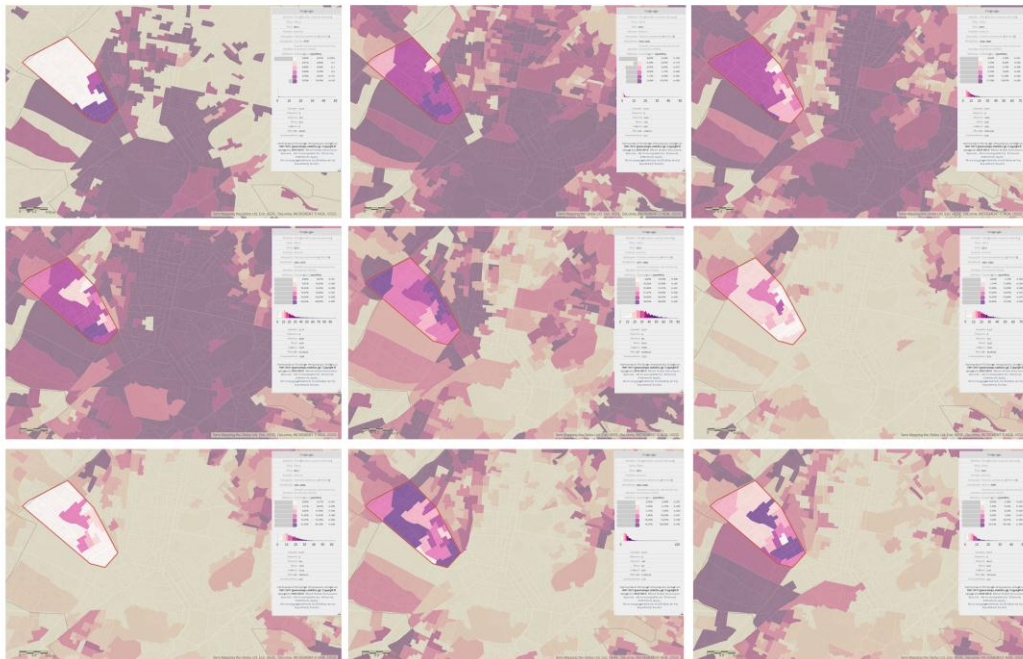
καθεστώς ενοίκησης



χαρακτηριστικά κατοικιών



χαρακτηριστικά κατοικιών
_ περίοδος κατασκευής



14423	Ελλάδα	73	Ουκρανία	4	Ινδονησία
170	Βουλγαρία	23	Αλγερία	57	Ιράκ
4	Γερμανία	63	Αίγυπτος	12	Ιράν
4	Γαλλία	18	Μαρόκο	6	Καζακστάν
20	Κύπρος	4	Νιγηρία	3	Λίβανος
4	Λιθουανία	9	Σομαλία	375	Πακιστάν
5	Αυστρία	7	Νότια Αφρική	3	Σρι Λάνκα
77	Πολωνία	8	Τυνησία	87	Συρία
229	Ρουμανία	3	Περου	12	Τουρκία
6	Ηνωμένο Βασίλειο	4	Η.Π.Α.	5	Ουζμπεκιστάν
1805	Αλβανία	13	Αφγανιστάν	5	Παλαιστινιακή Αρχή
3	Λευκορωσία	13	Αρμενία	111	Χωρίς υπηκοότητα & Αδιευκρίνιστη Υπηκοότητα
5	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	16	Μπαγκλαντές	29	Λοιπές χώρες
61	Μολδαβία	16	Κίνα		
27	Ρωσική Ομοσπονδία	91	Γεωργία		
		28	Ινδία		

Πίνακας: εθνικότητες μόνιμων κατοίκων στην Ακαδημία Πλάτωνος (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2001)

